N:o 1 (62).
Tisdagen

NYA

FREJA.

1838.
den 7 Augusti.

TIDNINGSSAMLING

Den Seglifwade.

Vid bord, af pappersblad betäckt,
I Wingolfs sal hon satt.
Dess ögon spejade så käckt
Igenom tidens natt.

En svärm af blåa Paschar bröt
Ifrån Turkiet fram,
Och hufvudet den högg och sköt
Utaf sin egen skam.

Straxt skref hon dristigt hvad hon tänkt
Om sådant larm och bråk.
Då blef ett väldigt öra kränkt
Af hennes fria språk.

Och i detsamma sågs en arm
Mot henne sträckas ut
Att draga henne in med harm
I glömskans natt till slut.

Med stora fingrar hårdt den grep
Och ryckte henne bort.
Förgäfves, stackars barn, hon pep:
Hon dräptes inom kort.

Men fast hon dräptes, ej hon dog:
Hon många hufvun har.
Hon vid sitt dödshugg endast log
Ty lifvet blef dock qvar.

Föryngrad, återvände hon
Till samma bord och rum.
Och talar nu ur samma ton:
Hon blir så lätt ej stum.

Silfwerbiblen.

Den dyrbaraste bok, som finnes i Upsala i det Akademiska biblioteket, är Codex Argenteus, som gett de lärda ämne till många märkvärdiga forskningar. Boken blef under Drottning Christinas tid bortförd, men genom Rikskanslern Magnus Gabriel DelaGardie återköpt till Sverige. Den består af Biskop Ulphilas öfversättning af Nya Testamentet på Gothiska språket och utgöres endast af fragmenter af de fyra Evangelisterna. Boken är skrifven med silfverbokstäfver på purpurpergament. Bland våra Svenska lärda har Erkebiskop Benzelius förnämligast genomgått boken och numererat bladen, som befunnos vara 188. Det var en tid fråga om att utskära alla sidorna i träd och sålunda utgifva ett facsimile deraf: några sidor blefvo äfven färdiga och trädtaflorna förvaras i Upsala. Sedan Benzelii tid hafva 11 blad blifvit bortstulna utan att man fått reda på tjufven. Codex argenteus förvaras derföre nu mera under glas, så att den kan ses, men icke vidröras.

Huru vigtig denna bok är, såsom språkmonument, synes deraf, att, af hela det Gothiska språket, så litet återstår. I det nyss utkomna häftet af Skandia uppräknas »alla de handskrifter, uti hvilka innehålles någon lemning af de gamla Gothers språk.

1) Codex Argenteus med fragmenterne af de fyra Evangelisterne, i Upsala.
2) Codex Carolinus med fragmentet af Episteln till de Romare, i Wolffenbüttel. Öfver Gothiskan är skrifven Isidori Origines.
3) Codex Ambrosianus, 1, med fragmenter af Epistlarne till de Rom., Corinth., Galat. Ephes., Philipp., Coloss., Thessalon., Thimot., Tit. och Philem. I denna finnes äfven fragmentet af ett Gothiskt Calendarium. Öfver är skrifven Gregorii Magni Homil. in Ezechiel. I Milano.
4) Codex Ambrosianus 2, med fragmenter af Epistlarne till Corinth., Galat., Ephes., Philipp., Coloss., Thessalon., Thim. och Tit. Öfver Hieronymi förklaring öfver Esaias. I Milano.
5) Codex Ambrosianus 3. Fragment af Matth. Evang. blott 4 blad. Öfver: ett latinskt Evangeliarium. I Milano.

6) Codex Ambrosianus 4, med fragment af Esra och Nehemia, blott 3 blad. Öfver: en latinsk Commentarius öfver Konungaböckerna. I Milano.
7) En Handskrift, som Massman utgifvit. München 1834. Deraf finnas 3 blad i Rom i Vaticanen med Fronto och 5 blad i Milano med Concilium Chalcedonense öfverskrifne.
8) Ett köpebref från Ravenna. I Neapel.
9) Ett dylikt. Förr i Arezzo, nu förkommet.
10) En Handskrift, innehållande bland annat ett dubbelt Gothiskt alphabet med bokstäfvernas Gothiska namn, några strödda ord utan sammanhang ur Lucæ Evang. och flere Gothiska siffertal med förklaring. I Kejserliga Biblioteket i Wien.»

Det vore skäl, att de lärda förenade sig att i ett verk utgifva hela det fragment af Gothiska litteraturen, som sålunda blifvit framletadt ur bibliotekerna och till största delen från blad, på hvilka den ursprungliga skriften blifvit utplånad och med annat öfverskrifven, så att den endast med stor konst och svårighet kunnat återställas.

Tryckfrihetsmålet

mot den indragna Tidningen Freja.

Onsdagen i förra veckan förekom vid Stadens Kämners-Rätt det af HofKanslers-Embetet anbefaldta åtalet mot ansvarige Utgifvaren af indragna Tidningen *Freja*, och Advokatfiskalen Fredholm, hvilken uppträdde såsom tillförordnad Aktor i målet, ingaf till Rätten sitt Anmärknings-Memorial, hvilket kommunicerades med ansvarige Utgifvaren, för att derpå inkomma med svar följande Onsdag, eller som i morgon blifver. Red. har ansett handlingarna i detta märkvärdiga tryckfrihetsmål böra komma till Allmänhetens kännedom, och till en början meddelar derföre Red. Aktors Anmärkningsmemorial, hvilket ordagrannt lyder som följer:

»Till Stockholms Stads Högtärade KämnersRätt.

Sedan HofKanslers-Embetet, under den 11 sistl. Juli, till JustitieKanslers-Embetets laga åtgärd öfverlemnat en i N:o 54 af Tidningen *Freja*, föregående dag, införd artikel, hvilken HofKanslers-Embetet ansett innebära smädeliga uttryck om Kongl. LifGardet till häst, i och för dess tjenst, samt följaktligen vara förgriplig emot 3 § 8 mom. i Tryckfrihetsförordningen; samt JustitieKanslers-Embetet, genom bilagde Förordnande af den 16 derpåföljande Juli, utsett mig, att nämde åtal utföra: så får jag, efter till i dag erhållen stämning å Utgifvaren af Bladet, Boktryckaren A. G. Hellsten, berörde uppdrag härmedelst fullgöra.

Den anmärkta artikeln lyder, som följer:

»Om ändå Gardet till häst vore Sverige lika kärt, »som det är Sverige dyrbart! Vi alla, som varit i någon »trängsel, der hästgardet skolat upprätthålla ordningen, »veta dock, huru väl de spela öfversittare, men det är »naturligt, ty de sitta till häst, och som de emellanåt ha »höga hästar, sätta de sig, efter kommando, på sina hö»ga hästar, hvilket då för dem faller sig rätt naturligt. »Och, så när hade jag sagt, hvad vore en hästgardist »utan hästen och framför allt utan bakdelen af hästen. »Det är hans hirschsvängare; det är med den han svän»ger ikring sig, då pligten kallar; det är med den han »verkar och lefver; den är blomman af hans varelse; »det är på den han hvilar, som Spartanen på sin sköld »och hoppet på sitt ankare. Så var det åtminstone för »några år tillbaka. Hvem minnes ej dessa häst-partier »vid visandet af gamla Prinsessans lik, huru *de* först »visades, sig sjelfva till ära och andra till varnagel. »Huru många blefvo ej der onödigtvis trampade och »trängda, men så ville hofven — jag menar häst-hofven, »den ödmjuka tjenaren åt dessa ljusblåa paschar af en »häst-svans. De hafva nu gått än längre. Det är nu »mera med sabelhugg, som de proklamerat ordningens »och lugnets sak; det är med utdelandet af blessurer »man vill vinna folket; bandet emellan styrande och styr»da skall tillknytas med blodlefrar. Lefve Hästgardet! »Måtte endast dess ädla mod icke *så* frusta ut mot med»borgare, att ej en droppe finnes qvar, när det gäller »verkliga fiender. Måtte det icke så nitiskt i Stockholm »kämpa för Hr Nerman, att det sedermera på fältet fin»ner sin öfverman.»

Högtärade Rätten och den blifvande Juryn behagade deraf inhämta, huruledes författarens gäckande framställning, ehuru slingrig hon är, dock i sjelfva verket åsyftar, att tillvita bemälte Kongl. Gardesregemente att vara öfversittare mot egna, fredliga medborgare, att hafva, i stället att bemöda sig om ordningens och lugnets vidmakthållande, förfördelat dem genom onödiga åtgärder och blodsutgjutelser. Slutligen har utgifvaren ifrågaställt detta regementes mod emot Rikets fiender, och gifvit dess medlemmar en benämning, som, då den jemföres med tonen i hela stycket, icke kan anses annorlunda än såsom ett oqvädinsord. Beskyllningarna äro gjorda utan bevisning, förnärmelserna utan undantag. De gälla således Befälet likasom manskapet, eller corpsen i det hela. Intet bestämdt tjenstefel är uppgifvet; ingen viss målsägare, som begär upprättelse, har framträdt. De ifrågavarande tillvitelserna kunna således icke anses annorlunda än såsom smädelser mot Befäl och manskap för utöfningen af deras tjenst, eller af Embetets och Konungens ärender. — Då nu dessa smädelser skett i tryckt och utspridd skrift, samt intet ändamål för dem är uppgifvet, eller något annat synes, under förenämde omständigheter kunna antagas, än det arga uppsåtet, att dels utgjuta sin egen ondska mot denna del af ordningens vidmakthållare, dels emot dem uppreta andras sinnen, under en tid, då oroligheter nyligen utbrustit, och nya voro att befara, såsom händelserna en vecka sednare bekräftat: så anser jag utgifvaren derigenom hafva förbrutit sig emot 3 § 8 mom. i Tryckfrihetsförordningen; — förbehållande mig att, efter inhämtande af svarandens förklaring öfver hvad nu blifvit anmärkt, få bestämma graden af det ansvarspåstående, hvartill lag och sakens beskaffenhet kunna föranleda.

Stockholm den 1 Augusti 1838.

J. G. Fredholm.»

Ett och annat.

Statsministern för Utrikes Ärenderna Friherre *Stjerneld*, som med kurir hitkallades, har åter, efter få dagars vistande i Hufvudstaden, rest tillbaka till sin egendom. Det cirkulerar nu, om ej allmännare, dock bland dem som anses och vilja anses bättre underrättade, att den orsak, som påkallat Statsministerns hastiga resa, skall varit en framställning gjord af ett främmande kabinett, hvilken, om äfven ej till utseendet af ett så utomordentligt inflytande, likväl i sina följder involverar ingenting mindre än Fäderneslandets sjelfständighet, eller upprättandet af ett främmande välde i Östersjön, hvarigenom icke blott Sveriges utländska handel och sjöfart, utan äfven hela dess kustfart skulle fullkomligt blifva beroende af och underkastad denna främmande makts godtycke och giriga handelsintressen. Så otroligt det låter, att en sådan framställning verkligen skulle hafva blifvit gjord och i synnerhet i de kategoriska och imperiösa termer, som den cirkulerande berättelsen förmäler; och så lifligt vi önska och äfven *hoppas* få vara öfvertygade, att Regeringen, i fall framställningen emot all rimlig förmodan skulle skett, efter förtjenst afvisat en för Sveriges intressen så kränkande och dess heder så förnedrande proposition; så torde det ej dock vara ur vägen, att pressen med afseende på framtiden *grundligt* och *allvarligt* upptager och utreder denna fråga *för Allmänheten*, helst sedan en tidning redan för tre, fyra veckor sedan hafsat åstad med en af de der såkallade »*opinionsyttringarna*» och i ämnet gifvit Regeringen ett råd, lika osvenskt, fegt och antinationelt i resultatet eller slutliga tillstyrkandet, som i premisserna eller sjelfva frågans uppställning och de data, hvarpå tillstyrkandet bygges, utmärkt af ytlighet, omogenhet, tanklöshet och förhastande. — Om någonting ansetts för afgjordt samt bort och kunnat anses till fullo konstateradt, så har det visserligen varit, att alla de så kallade "*opinionsyttringarna*" i följd af Crusenstolpiska högmålet, eller tilldragelserna i och omkring Hofrätten vid den fångnes färd dit och derifrån samt Utslagets afkunnande derstädes, tilldragelserna i Ålandsgränd och vid Stadshuset natten emellan den 20 och 21 Juni, samt ändtligen tilldragelserna omkring Stadshuset natten emellan den 20 och 21 Juli, förmiddagen sistnämde dag, vid Hr Crusenstolpes afförande till fästningen, och vid Ålandsgränd och Regeringsgatan de nästföljande nätterna, fullkomligen saknat allt spår af *plan*, *ledning* och *anförare*. Detta har man icke allenast ansett sig befogad att med full visshet sluta af resultatet utaf de långvariga och vidlöftiga polisundersökningarna, vid hvilka visst icke något tänkbart bemödande blifvit sparadt att uppspåra om något tecken till ledning, tillställare och anförare kunnat skönjas, utan ändå mera möjligt af *sjelfva förloppet* utaf uppträdena; ty hvad som tilldragit sig har i ordets egentliga bemärkelse varit så hufvudlöst, att deraf aldratydligast visar sig, att i alla dessa uppträden icke varit någon tillställning eller plan, eller i spetsen derför något hufvud eller några hufvuden. Men huru fast och välgrundad denna öfvertygelse hos Allmänheten må vara, så har nu Hr Just. Kanslern *Nermans* vän och förtrogne, Hr *Georg Svederus*, uppträdt och förklarat den oriktig. Hr *Nermans* konfident vet bättre besked; han vet icke blott att alla dessa uppträden äro en verkan af Aftonbladets och Dagl. Allehandas fortsatta "*uppviglingar*", och att Redaktörerna af dessa Blad, Kongl. Sekreterarne Hjerta och Dalman ha det blod, som runnit på deras samveten; han vet än mera: han vet att folksamlingarna, hurrningarne, hvisslingarna och fönsterinslagningen varit "*tillställda*", samt "*penningar, sjömanströjor* och *halmhattar utdelade*"; han vet att, vid uppträdena och folkrörelserna nätterna emellan den 20 och 21 Juni samt emellan den 20 och 21 Juli, "*massan hade ledare, hvilkas vildhet var betänklig*" (sid. 34 af Hr Svederi skrift), och att dessa ledare icke voro utan plan och systemål vet han äfven, ty, om Konungen, natten emellan den 20 och 21, icke inbeordrat trupperna från lägret, så är han säker att vida större oordningar, ja att kanske ingenting — än en revolution skulle ägt rum, emedan "*ledarne för mängden åtminstone i ett hänseende visste hvad de ville, nemligen att de ville Allt som blef möjligt*" (sid. 52). Den "*förledda*" massan "*hade blifvit tillärd att ropa: lefve Crusenstolpe och lefve Crusenstolpes skrifter*"; för öfrigt visste ej massan "*hvarföre den gick eller sprang, det visste blott DE som besörjt högtidligheten*", eller tillställarne, som utdelat penningar m. m., och de vilda anförarne, hvilka ville *allt*, som kunde blifva möjligt. Slutligen vet också Hr Svederus (ty hvad vet ej en vän och förtrogen till Chefen för *la haute police*), att det är Aftonbladsutgifvaren, *Hr Hjerta sjelf*, som tillställt fönsterutslagningen på Aftonbladstryckeriet, och att "*Redaktionens egna sjömanströjor*" den aftonen varit "*ute på lån.*"

För alla dessa uppgifter och påståenden har Hr Svederus visserligen icke anfört några bevis; men han är naturligtvis *laddad*, som man säger, och färdig att med dem uppträda när som helst. För allmänna ordningen och lagarnas helgd, är det emellertid af aldraytterstа vigt, att de af Hr Svederus uppgifna förhållanden blifva upplyste, ledde i bevis och beifrade; och det tyckes derföre, som hade det varit i sin ordning, att den *högre* polisen, som vet så mycket om sammanhanget af hvad som passerat, äfven kommunicerat något af sitt vetande åt den *lägre* polisen, som gått temligen tomhändt ifrån alla sina nitiska undersökningar. Dock ännu är det ej för sent, och om Hr *Hultberg*, som Polismästare, verkligen »*är på sin plats*» såsom Hr Svederus säger, så lärer han ej kunna undgå att inse, det hans pligt fordrar, att uppkalla Hr Svederus för att till protokollet meddela bevisen för de vigtiga upplysningar, hvaraf Hr Svederus tillkännagifvit sig vara i besittning, så att både tillställarne, penningeutdelarne och de vilda anförarne vid uppträdena må kunna blifva kände och bestraffade, samt äfven rätta förhållandet med Hr Hjertas upptåg att till »*prenumerantuppfriskning*» låta inslå

sina egna fönster lagdt i öppen dag. Hr Hultberg vet utan tvifvel huru angeläget det är, att det sista förhållandet bestämdt upplyses, och att derförutan misstankarna för »*tillställningen*» falla på ett helt annat håll.

= *Statstidningen*, som en tid bortåt varit sysselsatt att i en lång artikel uppräkna en mängd storverk af Regeringen, hvilka skola ådagalägga huru orättvist det tillvarande missnöjet är, omnämde äfven i förra veckan bland sådana bedrifter Regeringens kraftiga tillgörande *för nykterhetens befrämjande*, hvilka dock hufvudsakligen reducerade sig till utdelandet åt alla församlingar af en öfversatt Amerikansk skrift om nykterhet, och till minskandet i de sista åren af Krogarnas antal, hvilket genom Konungens Befallningshafvandes åtgärder påstås vara tillvägabragdt. När författningarna rent af tillskapa en brännvinsflod och organisera superi och fylleri, samt Regeringen icke en gång under ett sådant år som det innevarande, då både foder- och spannmåls-brist var gifven och den rysligaste nöd härjade i de flesta provinser, begagnade sig af den makt att inställa brännvinsbränningen, som Riksens Ständer åt Regeringen uppdragit, så är det likväl något magstarkt, att så der berömma sig för nykterhetens befrämjande. Ty hvarföre uppdrogo Riksens Ständer vid sista Riksdag åt Regeringen denna makt, om ej i den mening, att den skulle användas när omständigheterna så fordrade, och när kunde väl en inställelse af brännvinsbränningen vara mera påkallad än i början af innevarande år. För öfrigt är det visserligen den största löjlighet, om man genom utdelta skrifter och inrättade nykterhetssällskaper, vare sig för den absoluta eller måttliga nykterheten, tror sig kunna uträtta något verkligt mot superi och fylleri, så länge författningarna sörja för att landet riktigt öfversvämmas med brännvin, och Regeringen icke en gång vill begagna det korrektif deremot, som den har i sin hand. Ju mera brännvin som tillverkas och till ju lägre priser det finnes, ju mera supes det, i trots af alla *Wieselgrenar*, och alla skrifter, tal, predikningar och nykterhetssällskaper; emot brännvinsfloden, så länge den får strömma lika stark och oförhindrad, uträttar allt sådant intet, ja mindre än intet, detta har erfarenheten länge bestyrkt och kommer troligen alltid att bestyrka. Lycksökare kunna dylika medel bringa närmare sina ändamål, men för *saken* vinnes dermed intet, och land och folk gå, i trots af alla sådana lycksökaremanövrer, förderf och förstöring med stora steg till möte, så länge man ej vill vidröra sjelfva roten och orsaken till det onda, som helt och hållet ligger uti den allt mått och alla gränsor öfverstigande brännvinsöfverflödet. Hvad minskandet af krogarnas antal beträffar, så uträttas ock dermed lika litet, så länge lönnkrögeriet bedrifves med största flor snart sagdt i hvarje koja vid vägen. Och att brännvin der ej fattas, det sörjer nog brännvinsfabrikörerna för, som nu mera, förlägna för afsättning af de enorma qvantiteter som tillverkas, utplantera sina brännvinsplantor öfver allt. Dessutom, för att lönnkrögeriet skulle kunna förhindras, fordrades helt andra institutioner och författningar än nu befintliga — institutioner, som gjorde *Allmogen sjelf djupt intresserad* i lönnkrögeriets afskaffande, — och framför allt en annan Landshöfdingepersonal och en helt annorlunda organiserad och aflönad kronobetjening än nu finnas.

= De underrättelser, som dels genom provinstidningarna, dels genom resande och enskilta bref ingå ifrån landsorterna, är ingenting mindre än tillfredsställande i afseende på höskörden. På de flesta ställen har denna varit långt under medelmåttan och vida ringare än förra året, och till råga på olyckan har det långvariga regnandet gjort bergningen ganska svår och i de orter, der icke hässjor eller vädertorkning äro införda, hvilka föga användas utom bergslagarne, har ganska mycket icke blott blifvit illa bergadt, utan rent af skämdt och förstördt. Tiden för rågskörden är nu inne, och ändras icke väderleken, så äro utsigterna äfven för den ganska betänkliga.

Utaf Norrlands tidningar med sista posten erfar man beklagligen ifrån Umeå, att dessa provinser redan i Juli haft en frostnatt, som gjort ganska mycken skada både på säd och potates.

= Mamsell Beata Juringius har benäget upplyst Red., att Hr HofKapellmästaren Joh. Berwald, vid hennes musikaliska soirée sistl. Onsdag d. 1 Augusti, *icke* mankerat något gifvet löfte.

Prenumeration

ifrån och med den 1 Julii till årets slut

å Tidningen NYA FREJA,

à 3 Rdr B:ko, upptages i Stockholm, i Hrr Bergs, Isbergs, Törnqvist & Bergers, Deleen & K:s, Lundequist & K:s och Hedboms Boklådor, samt å alla Postkontor i Riket, med tillägg af postförvaltare-arfvodet, så väl i Stockholm som i Landsorterna.

Prenumeration och utdelning af NYA FREJA *sker äfven i Kryddkramhandlanderne Hr Bromans Bod vid Drottninggatan, Hr Eisens vid Regeringsgatan och Hr Nybergs vid Götgatsbacken, Huset N:o 11. Prenumeranter på Malmarne, som redan i Boklådorna i Staden verkställt prenumeration å* NYA FREJA, *kunna också i nämde Herrars bodar uttaga sina Exemplar, när tillsägelse derom och anteckning å Prenumerationssedlarna göres å det ställe der de blifvit uttagna.*

All försäljning af lösa numror har upphört.

Nästa Nummer utgifves Fredagen den 10 Augusti, kl. 6 e. m.

STOCKHOLM. A. G. HELLSTEN, 1838.

(Österlånggatan, Huset N:o 21.)

N:o 2 (63). NYA 1838.
Fredagen FREJA den 10 Augusti.

Tryckfrihetsmålet
mot den indragna Tidningen Freja.
Andra Artikeln.

Sedan det med »*organiserandet*» af Juryerna kommit så långt, som *Statstidningen* sjelf nyligen låtit naift undfalla sig, samt erfarenheten i en mängd tryckfrihetsåtal intygat och hvarom den bland Allmänheten för en viss klass Jurymän i bruk komna beteckningen »*Stereotyper*» äfven bär vittne, så torde mången förundra sig öfver, att i tryckfrihetsmål någon anklagad numera inlåter sig i svaromål och ens bryr sig om att anföra något till sitt försvar. Ty hvartill tjenar all skriftvexling, hvartill båtar att vederlägga åklagarens anmärkningar och påståenden, om den anklagades öde i alla fall på förhand är afgjordt derigenom, att Domstolen, hvilken genom sitt val helt och hållet bestämmer målets utgång, till Jurymän endast väljer hofmän och embetsmän, som hvarken våga eller vilja stöta sig med Regeringen, eller annars för sin servilitet beryktade och som maktens blinda redskap och partisaner kända personer? Vore det ej då både rättare och klokare handladt af den anklagade, att genast låta valet af Jurymän gå för sig och rent af afstå från allt svaromål, såsom i alla fall numera ett gyckel, hvilket endast dårar Allmänheten och underhåller henne i den falska föreställningen, att den anklagade sjelf förtröstar på en rättvis sak och tror att hans försvar möjligen förmår uträtta något. Ett sådant handlingssätt, en sådan öppen förklaring till Domstolen skulle åtminstone öppna ögonen på alla dem, så bland nationens Representanter som Allmänheten, hvilka ännu icke mäktat inse huru långt det är kommet med Jury-inrättningen, i följd af systemet med de »*organiserade*» Juryerna, hvilket 1825 begynte införas och som sedermera blifvit utbildadt till en så ytterlig grad af fulländning.

Denna åsigt är måhända den rätta, och kanske dröjer det också ej länge, förrän anklagade i tryckfrihetsmål börja att allmänneligen, åtminstone vid vissa Domstolar, vidtaga ett sådant hanlingssätt. Redan för nio år sedan var om de »*organiserade*» Juryerna så mycken erfarenhet vunnen, att denna åsigt öppet framställdes och ifrågasattes under en aktion, som i slutet af år 1829 hade blifvit anställd mot Tidningen *Nya Argus*; början af den anklagade utgifvarens försvarsskrift, de första ord som han inför Rätta yttrade, utgjordes just af framställningen utaf denna fråga, hvilken han till Domstolen adresserade. »Kallad», yttrade han i den försvarsskrift, af hvars början vi här meddela ett utdrag, »att inför denna Välloft. »Domstol stå till Rätta och afgifva svaromål uti det »åtal, som af den Offentliga Makten blifvit emot mig, »såsom ansvarig Utgifvare af Tidningen Nya Argus, an»befaldt, kan jag ej, utan att handla i strid mot den »öfvertygelse, hvilken ifrågavarande Tidning alltid ut»tryckt, förr ingå i ett försvar emot de anmärkningar, »som af Aktor blifvit framställda, än jag förut besvarat »följande frågor: Bör jag, bör en anklagad i allmänhet »uti ett *af den Offentliga Makten* anhängiggjordt Tryck»frihetsmål, ingå uti *någon* skriftvexling? *Är det ens »värdt att i en sådan ställning andraga något till sitt »försvar? Vore det ej rättast af den anklagade, att en»dast, med ett allmänt bestridande af Åklagarens på»stående, helt enkelt öfverlemna målet åt Juryns af»görande?*»

»Det bör ej nekas att organisationen af Svenska Ju»ryn eller af den Specialdomstol, som här i Sverige af»dömmer Tryckfrihetsmål, är så beskaffad, att den för»anleder väckandet af dessa frågor. Denna domstol »dömmer, som sig bör, utan appell, och sex röster »inom densamma äro tillräckliga att fälla den anklagade; »*men huru är denna domstol sammansatt?* I det ögon»blick den är konstituerad att dömma, utgöres den af »Nio Ledamöter, nemligen utaf tre som den anklagade, »tre som Åklagaren och tre som den Rätt, inför hvil»ken målet utföres, kallat. *Tänker man sig då den »Offentliga Makten nog persekutorisk att ej sky försö»ket af en inverkan på Domaremakten för att vinna »sitt mål, den anklagades fällande; tänker man sig »Domaremakten tillika nog svag, — eller som det med »ett vackrare uttryck stundom blifvit kalladt — nog »loyal, för att lystra till den frestande vinken; huru»dant blefve då den anklagades öde? Det vore ju redan*

»på förhand afgjordt; *intet försvar, ingen oskuld eller* »*rättvisa, kunde rädda honom från den lotten att brin-* »*gas som ett offer åt Makten, af de* dertill utsedde Sex.»

»Dessa betänkligheter vid Svenska Juryns sammansättning ha ofta blifvit framställda; den fullkomliga »tjenlighet den äger att för Maktens ändamål kunna »komponeras, och begagnas såsom en *komissionsdomstol* »i politiska högmålsfrågor, har längesedan blifvit lagd »i dagen.»

»Men, — och jag återkommer här till min fråga — »bör en anklagad ens inlåta sig i försvar inför en Dom»stol, hvilken *tanken* säger *möjligen kunna komponeras* »på sådant sätt, att den endast blir *ett servilt redskap* »*till hans fällande?* Jag skulle ovillkorligt svara nej till »denna fråga, och i följd deraf utan allt svaromål öfver»lemna mig åt slumpen, om jag hyste den föreställning »att Svenska Domaremakten kunde låta använda sig till »ett sådant bruk. Och med fullt förtroende till opartisk»heten och sjelfständigheten *hos den Domstol*, inför »hvilken jag i detta ögonblick står, går jag derföre nu »att besvara Aktors anmärkningsskrift och att visa huru »obefogadt det åtal är, som Aktor blifvit anbefalld och »såsom underlydande är förpligtad att utföra.» — Det var Norra Förstadens Vestra Kämnersrätt, uti hvilken Rådmannen, numera Lagmannen *Rinman*, då var Preses, inför hvilken ifrågavarande aktion utfördes. Och efter den anklagades egen förklaring var det således *endast förtroendet* till sjelfständigheten och opartiskheten hos *denna* Domstol och *dess* Ordförande, som verkade, att Utgifvaren af Argus inlät sig i svaromål och afvek ifrån den åsigt, som här ofvan blifvit uttalad.

Mången anklagad i tryckfrihetsmål, hvilken ansett denna åsigt vara den rätta, har dock hitintills afskräckts från att följa den af farhåga, att, om ej han upptog och vederlade Aktors anmärkningar, Allmänheten skulle kunna tro honom hafva orätt, samt af fruktan, att den misstydningen skulle gifvas åt hans handlingssätt, att, då han ej försvarade sig, sådant skedde derföre att han sjelf insåg det hans sak ej kunde med framgång försvaras. Af denna grund ha visserligen också många skriftvexlingar i tryckfrihetsmål, å den anklagades sida, mera varit ett försvar ställdt till Allmänheten, än till Domstolen och Juryn.

Men vi afbryta dessa reflexioner, som kanhända redan växt till en alltför stor längd, för att här nedanföre införa ansvarige Utgifvarens för indragna tidningen *Freja*, Boktryckaren *Hellstens* i Onsdags afgifna svar på Aktors, Advokatfiskalen *Fredholms* i förra N:t införda anmärkningsmemorial. Hr *Hellstens* försvar lydde sålunda:

"Till Stockholms Stads Vållofliga Kåmnersrätt!

Då jag uppträder inför Vållofliga Kåmnårsrätten, för att försvara den åtalade artikeln i indragna tidningen Freja och möta det anmärkningsmemorial, som Aktor, på befallning, afgifvit, så bekånner jag öppet, att jag befinner mig i en verklig förlägenhet i anseende till den massa af orimligheter, som är hopad i detta åtal, så väl genom sjelfva dess anställande mot en så obetydlig och i ordets egentliga bemärkelse oskyldig uppsats, som, om möjligt, ån mera uti den besatta rubrik, som gifvits åt den förmenta brottsligheten, samt den handgripliga advokatyr och absurda sofistik, som blifvit anvånda för att försöka åstadkomma ett sken af behörighet åt rubriken. Jag vill ej gerna tro, att den myndighet, hvilken anbefallt aktionen, icke det ringaste skulle bry sig om rim och reson i de tryckfrihetsåtal den anställer, och att den blindt litar på att, genom någon underbar slump eller håndelsernas sammanfogning, Jurymån skola erhållas, som utan undersökning fålla allt hvad man vill hafva fålldt. Endast under en sådan förutsåttning vore det likgilltigt, huruvida ett åtal har någon laglig eller ens moralisk grund, och om den kriminela rubrik, hvarmed man behagar stämpla en åtalad uppsats, är motiverad eller ens kan motiveras; ty en sådan Jury realiserade icke blott den "voteringsmekanik", som omtalts vid våra Riksdagar, utan den vore sjelf snarlik en trupp Håstgardister, som efter kommando hugger neder, och för den behöfdes icke bevisning, utan *endast ordres.* Men ågde en sådan förutsåttning ringaste sannolikhet, så skulle ock min förlågenhet som anklagad ånnu mera ökas, ty jag ågde då icke blott obehaget att vederlägga en massa orimligheter, utan jag visste ändock på förhand, att denna vederlåggning, huru fullståndig och öfvertygande som helst, till intet gagnade, ty den blifvande, på förhand gifna majoriteten i Juryn toge ingen notis deraf, utan fållde utan annat skål, ån att den makt, som befallt åtalet, så ville — stat pro ratione voluntas.

För det första: hvilken orimlighet ligger icke uti anstållandet af detta åtal? Den opinion om "*Hrr Håstgardisters*" sått att framfara mot folket, hvilken i en mera skåmtsam ån allvarlig, samt på det hela ganska lindrig ton i den åtalade artikeln uttryckes, är icke annat ån hvad hela Hufvudstadens befolkning derom tånker, *på grund af mångårig erfarenhet,* till öfverflöd bekråftad af de sista sex veckornas tilldragelser, med den skillnad blott, att i hvilka kretsar man ån kommer och med hvilka personer man ån må tala, dessa tånkesått yttra sig i långt strångare och allvarsammare termer, ån det skett uti den åtalade artikeln, hvilken endast är att anse som ett ytterst svagt uttryck af denna enhålliga opinion. Och, för att ej gå tillbaka till äldre kånda håndelser, *bevisa* då ej de mot medlemmar af denna trupp i de sista tiderna väckta *åtal* och i tidningarna gjorda *reklamationer* af misshandlade och blesserade medborgare, att denna opinion till och med icke saknar stöd af *juridiska* skål? Sedan den artikel, som är föremål för detta åtal, i Freja infördes och aktionen mot densamma beslöts, ha också, i anledning af Hrr Håstgardisters framfart under de sista veckorna, uppsatser stått att låsa *i andra tidningar,* i hvilka denna framfart blifvit långt hårdare bedömd och qvalificerad. Hvarföre ha då ej dessa blad också blifvit åtalade? Frågan är naturlig, men svaret ligger ock öppet för hvar och en. Orsaken hvarföre de icke blifvit åtalade, är icke och kan icke vara någon annan, ån att, som ordspråket säger: kånd sak är så god som vittnad, och att,

efter hvad som nu sist passerat och de sabelhugg och blessyrer, som blifvit af Håstgardister utdelade under tiden sedan aktionen mot Freja anbefalltes, en ny upplaga af en dylik aktion icke blott skulle vara en orimlighet, utan åfven en löjlighet.

Orimligare, om möjligt, än sjelfva anställandet af aktionen, är dock den *rubrik*, som blifvit gifven åt densamma. Hrr Håstgardister upphöjas af HofKanslers-Embetet till "*Embets- och Tjenstemän*"; hvilka påstås "*i och för embetet*" hafva blifvit uti den åtalade artikeln angripna med smådliga uttryck. Men den vårfvade, lejde knekten har ännu icke genom någon lag blifvit upphöjd eller satt i jemlikhet med *Rikets Embets- och Tjenstemän*, och HofKanslers-Embetet saknar lyckligtvis myndighet, att genom någon för tillfället utfärdad författning tillvägabringa denna upphöjelse, huru nyttig den åfven kunde vara för att ge något sken af behörighet åt den rubrik, som blifvit vald för detta åtal. HofKanslers-Embetet tyckes åfven sjelft hafva märkt, huru orimligt, ja, löjligt detta bemödande är, att förvandla gemenskapen vid en vårfvad trupp till *Embets- och Tjenstemän*, och i det memorial, jag nu har att besvara, göres derföre ett försök, att genom en grof förtydning utsträcka artikelns syftning åfven till Befålet eller Officerscorpsen. Men denna advokatyr är så plump och i ögonen fallande, att den icke kan bedraga någon, utan ovillkorligt måste förfela sitt ändamål. Uti hela artikeln finnes icke ett ord, ens med den aflägsnaste syftning, sagdt om Befålet. Ifrån artikelns början till slut är endast fråga om gemenskapen och om dessas sätt att uppföra sig, då de som vakter eller patruller, lemnade åt sig sjelfva, skola upprätthålla ordningen. Den brottsliga rubrik, enligt Tryckfrihetslagens 3 § 8 mom., som HofKanslers-Embetet behagat gifva åt artikeln, förfaller således helt och hållet.

De uttryck i artikeln, hvilka i anmärkningsmemorialet blifvit åberopade såsom smådliga, äro ock anförda med en icke mindre grof advokatorisk förtydning. Den *önskan*, som i artikeln uttalas, att "det ädla modet icke måtte *så* frusta ut mot medborgare, att icke en droppe finnes qvar när det gäller verkliga fiender", förtydes i anmärkningsmemorialet så, som författaren skulle hafva ifrågaställt eller yttrat ett *tvifvel* om truppens mod, ifall den skulle föras mot Rikets fiender; och det skämtsamma uttrycket om "ljusblåa paschar af en håstsvans" förklaras för ingenting mindre än ett "*oqvädinsord!*" När åklagare-makten, för att åstadkomma en apparence af smådlighet, måste i sin nöd tillgripa sådana förtydningar och stämpla dylika uttryck såsom oqvädinsord; så har den i sanning sjelf aldratydligast ådagalagt och bevisat, att intet smådligt finnes uti den åtalade artikeln att anklaga."

Om orsakerna till missnöjet.

Andra Artikeln.

Hr Stadsmajoren, Eskadronschefen och Riddaren har tagit sig före att uppträda som Konungens rådgifvare, till en början likväl blott som extra. Företaget förvånar, men, är icke illa, som man säger. När man här i Sverige är känd för att vara rik, så anstår *allt*, och kan man under nuvarande regime göra anspråk på *allt*; må man för öfrigt vara borgare, brukspatron eller possessionat. *Hufvud*saken, *enda* villkoret är att man är rik. Penningen, blott som sådan, har så länge gifvit anseende på högre ort, och penningeanspråken ha så sorgfälligt blifvit fostrade och uppmuntrade, att det nu mer är för sent att komma ifrån dem eller visa dem tillbaka. Hr Stadsmajoren, Eskadronschefen och Riddaren gör derföre för sin del blott rätt, då han gör sig gällande och sträcker sina anspråk så långt han kan. "*En ann' är så god som en ann'*" heter det, och dessutom hvarföre skulle ej Hr Stadsmajoren, Eskadronschefen och Riddaren kunna vara, ej blott extra, utan till och med ordinarie rådgifvare? Blåa Band och Rikets högsta Embetsmän ha så länge hållit till godo vid Hr Stadsmajorens, Eskadronschefens och Riddarens bord, att det är svårt att inse något skäl, hvarför de ej skulle hålla Hr Stadsmajoren, Eskadronschefen och Ridd. till godo vid rådsbordet. Och hvem vet om ej Hr Stadsmajoren, Eskadronschefen och Riddaren der skulle *fylla* sin plats rätt så väl som mången nuvarande innehafvare af taboretten? Hästryggen och kavalleritjensten utgöra ju en erkänd skola för utvecklingen af Statsmannaämnen; det veta vi af erfarenheten genom de flera stora Statsmän, som Lifgardet till häst i de sednare åren skänkt fäderneslandet. Men hvarföre skulle ej ett lika lysande statsmannaämne kunna upptäckas äfven bland Borgerskapets kavalleri, som icke står lägre i rangordningen? Derför finnes ju ingen omöjlighet, utan tvertom mycken sannolikhet. Kanske är just Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren sjelf i egen hög person just ett sådant statsmannafrö? Derigenom, att Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren vid nu ifrågavarande tillfälle så att säga af sig sjelf konstituerat sig till Konungens Rådgifvare, har Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren onekligen förrådt en inneboende högre kallelse; hvilken kallelse man äfven förut vid mångfalldiga lägenheter tyckt sig förmärka hos Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren uppenbarad som en oemotståndlig drift, att komma nära högre personer och de högsta i samhället, vore det äfven blott genom ridning framför Kongl. vagnar till och från Spektaklet samt såsom vakthafvande i Stora logen. Och när afskedade Ryttmästare och Majorer vid Lifgardet till häst kunna genast upphöjas till de högsta platser i Staten, hvilken skulle väl då med fog kunna göra någon anmärkning vid, om en i tjenst varande Stadsmajor och Eskadronschef vid Borgerskapets kavalleri med ett skutt förflyttades utur sadeln till konseljbordet?

Vi kunna ock derföre ej annat än redan i andanom betrakta Hr Hr Statsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren såsom en blifvande ledamot af Konseljen, och måhända är den okunnighet, som Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren om sinnesstämningen och

tänkesätten i Hufvudstaden ådagalagt, endast en ytterligare qvalifikation till en slik upphöjelse. Ty onekligen har Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren i dessa stycken förrådt sig vara mindre vetande, när Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren icke vet af något missnöje före anställandet af Crusenstolpska högmålsaktionen och tro allt vara hjelpt genom det råd, att aflägsna Hrr *Nerman* och *Hartmansdorff*, hvilket Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren i sin vishet behagat gifva Regeringen.

Mäkta besynnerligt är emedlertid att ett missnöje, som allmänt och högljudt yttrat sig bland *sjelfva Borgerskapet*, i anledning af Regeringens handlingssätt uti en mängd frågor, kunnat förblifva Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren alldeles obekant. Skulle väl Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren kunna anse sig så mycket öfver sina med-borgare, att det icke är honom tillständigt att hvarken sympatisera med dem eller ens taga notis af deras angelägenheter, klagomål och tänkesätt? . . . Uti den första artikeln: "*Om orsakerna till missnöjet*", införd i N:o 13 af Nya Argus i Stockholm, ha redan åtskilliga frågor blifvit nämda, uti hvilka Regeringens handlingssätt väckt mycket missnöje särdeles bland Hufvudstadens Borgerskap. Vi skola här ytterligare anföra några, som gifvit anledning icke till mindre, utan snarare till ett ännu större och allmännare missnöje, och hvarutti äfven tidningarna äro alldeles oskyldiga så till missnöjets väckande som till dess utbildning.

Har t. ex. Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren aldrig hört talas om några af de, på CommerceCollegii och StatsSekreteraren *Skogmans* tillstyrkande, af Regeringen tid efter annan vidtagna åtgärder och författningar, som, under det de beröfva de Borgerliga korporationerna deras rättigheter, likväl låta tvånget, bördorna och skyldigheterna *för dem* qvarstå; — ett system, som rakt går ut på att upplösa och tillintetgöra Borgerskapet, som i städerna framkallar den pauperism eller öfverdrifna population af tiggare, fattiga och näringslösa, som andra författningar framkalla på landet, och hvaraf sista exemplet är den mot Bagare-Embetet i Mars månad utfärdade kungörelsen hvilken genom sina följder allvarsamt hotar att blottställa Hufvudstaden för alla rysligheterna af en brödbrist och hungersnöd och att för allmänna lugnet medföra de vådligaste verkningar? Har Hr Stadsmajoren, Eskadronschefen och Riddaren blifvit så främmande för sina medborgare, att han verkligen är okunnig om det allvarsamma missnöje, som hos *alla* klasser af Borgerskapet väckts af dessa åtgärder, och hvarpå äfven *officiella* intyg finnas, ty huru underdånigt och loyalt än de Femtio Åldstes sista utlåtande öfver Bagare-Embetets ansökning i formen är affattadt, så gör det dock ingen hemlighet af detta missnöje utan uttrycker detsamma ganska öppet. Har Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren likaledes aldrig hört det missnöje, gifva sig tillkänna, hvilket dock så allmänt och så oförbehållsamt yttras af Borgerskapet deröfver, att, genom den riktning som Rikets handel också genom Hr Skogmans och CommerceCollegii föranledande erhållit, landet ordentligt öfversvämmas af utländsk flärd, lyx och modevaror, för hvilka Rikets och Bankens redbarheter snart sagdt utan valuta utgå? . . . Erfor Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren aldrig något om den indignation, hvilken förlidna vinter så högljudt yttrade sig bland *alla* klasser af Borgerskapet öfver de enorma handelsrättigheter, som, i strid mot författningarna, blifvit en ledamot af Hr Skogmans och CommerceCollegii »*utvalda folk*», Judiske handlanden *Soldin*, tillagde, samt öfver CommerceCollegii i sammanhang dermed gjorda hemställan, hvilken lät förmoda, att afsigten vore att åt *hela* det »*utvalda folket*» tillvägabringa samma exorbitanta förmåner? Erfor Hr Stadsmajoren, Eskadronschefen och Riddaren aldrig något derom, att det allmänna missnöjet hos Borgerskapet äfven då förmådde de Femtio Åldste att hos Regeringen göra en demarche, för att om möjligt förekomma realiserandet af denna afsigt? Kunde Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren i slutet af förra och början af detta år förblifva i en ständig okunnighet, om den allmänna explosion af missnöje, som bland Borgerskapet hördes öfver de då gjorda beslagen och öfver det oförmodade uppkallandet till lif af författningar hvilka Regering och Auktoriteter i trettio till fyratio år lemnat utan efterlefnad att glömmas och bortdö. Dock listan skulle snart sagdt blifva ändelös, om man blott skulle uppräkna alla de åtgärder, som specielt bland Hufvudstadens Borgerskap väckt och utbildat ett allmänt missnöje.

Ett och annat.

Nykterhets-Sällskapet här i Hufvudstaden eller Filialafdelningen för Hufvudstadens nykterhet, har åter för några dagar sedan uppfört en farce. Vi skulle vara ledsne, om vi genom detta uttryck sårade några välmenande personer, ty vår afsigt är icke att sära; men sanningen måste sägas, och så länge servilismen är själen i Nykterhets-Sällskaperna och deras verksamhet, så länge de, under föregifvandet att tjena Guds och det allmännas sak, likväl af usel menniskofruktan underlåta att påpeka sanskyldiga orsaken till det onda, och att uppmuntra Regeringen att uppträda och medverka till det ondas undanrödjande genom det *enda* verksamma medel, som dertill leder, och som Regeringen till stor del har i sin hand; med få ord, så länge Nykterhets-Sällskaperna endast äro ett slags verkstäder för politiska sockerbagare och hofförgyllare, som genom de smickrande målningar, hvilka de debitera öfver Regeringens åtgärder mot brännvinssupandet och fylleriet och i hvilka det ej kommer sig noga med sanningen, mindre synas hafva *saken* på hjertat än att göra sig sjelfva behagliga på högre ort och att sörja för sin lycka; — så länge utgöra ock dessa sällskaper endast en farce, och hvad de uträtta är mindre än intet.

= Hr *Georg Svederi* bok skall, såsom det berättas, åga en lysande debit bland — Håstgardisterne.

STOCKHOLM. A. G. Hellsten, 1838.

N:o 3 (64). NYA FREJA. 1838.
Tisdagen den 14 Augusti.

Vid besöket i ett Pragerkloster *).

Menniska! ännu densamma
Är du som i hedendag,
Gnista väl af himmelsk flamma,
Som ett stoft dock skum och svag.

Djerf, med siarblick du tränger
Forskande till Guds allvetenhet;
Lampan, som i choret hänger,
Är du lik — hon intet vet.

Kärleken till dina bröder
Sliter du utur din famn,
Och en orm i hjertat föder,
Som dig diar till en hamn.

Tror du väl att dina böner
Ensamt sona dina brott?
Törnekrona frälsarn kröner,
Ack! ej detta du förstått.

Radbandet och korset följa
Troget vecken af din drägt,
Men i hjertats djup sig dölja
Tusen barn af satans slägt.

Hand i hand med fanatismen
Vandrar syndens andre son
Osnyggheten; men papismen
Tror sig fått ett himmelskt lån.

Se! den långa hemska gången,
Som kring cellen vrider sig,
Stackars själ! derinne fången,
Vantrons Boas qväfver dig.

Menskoandar fåfängt lida
Sjelfgjordt qval i tviflets vrå;
Helfvetet och döden strida,
Kraftlös lättja ser derpå.

Graflagd är all högre lefnad
Inom dessa kalla hvalf,
Döda äro fröjd och trefnad,
Ty hvarenda själ är half.

Munk! hvi ger du mig en blomma?
Väl! jag skall befria den
Ur din graf, den evigt tomma; —
Hon skall andas himmelen.

Georg.

*) Dessa verser hafva vi händelsevis sett uti ett bref från en af scenens artister, som för närvarande är utomlands, och vi hoppas att han ej måtte misstycka deras allmängörande.

Om orsakerna till missnöjet.

Tredje Artikeln.

Har Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren alldrig hört talas om någon embetsman, med namnet: *Skogman?* I sanning, Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren är då lika litet vetande om det Allmännas förhållanden, som Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren om sinnesstämningen och tänkesättet inom Borgerskapet visat sig vara, när Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren ej vet något om det djupa och allmänna missnöje, som bland Hr Stadsmajorns, Eskadronschefens och Riddaren medborgare väckts och allt mer och mer utbildats genom de åtgärder, som i de föreg. artiklarna af denna uppsats blifvit uppräknade. Om här i Sverige någon Embetsman är eller varit impopulär och förtjent att i en petition från Borgerskapet bli rekommenderad till "*aflägsnande*", så är det väl Hr Skogman. Dock ordet *impopulär* är här visserligen ej det rätta. Den aktningsvärdaste och förtjenstfullaste Minister skulle här i Sverige kunna blifva impopulär, och deremot är det lätt för den största stackare att på en hög plats förvärfva popularitet. Popularitet eller impopularitet komma här ej från karakter och embetsförvaltning, utan från helt andra förhållanden, hufvudsakligen från *sätt att lefva, vara, manér* o. d., och detta uttrycker äfven mängden vanligen med ordet *populär*, ty när den säger att en person är populär, så menar den dermed ej annat än att han är nedlåtande, affable, insinuant o. s. v.

eller att han har gåfvan att ställa sig in och söker tala alla till behag. En hög embetsman, med storhet i karakteren, som upprätthåller sin personliga värdighet och aktning för det offentliga kall han bekläder, kan derföre med visshet påräkna att aldrig erhålla popularitet, om han äfven njuter odelad aktning både som menniska och embetsman af dem som förstå att bedömma hans karakter och åtgärder. Deremot är ingenting lättare för en hög embetsman, än att *på bekostnad af sitt embete* blifva populär, vore han äfven den svagaste och föraktligaste varelse; ty många här i Sverige, äfven bland Stockholms Borgerskap, och särdeles bland de rike ibland dem, äro Gud nås så bekajade med fåfänga och intagna af ett så oemotståndligt begär att få umgås och visa sig på en förtrolig fot med de högt uppsatta, att en hög embetsman kan räkna på den största popularitet, blott han vill tillfredsställa denna passion, helst om han äfven till brorskålar sträcker glömskan af hvad han är skyldig sig sjelf och sitt embete. Får man kalla den höga embetsmannen för bror och offentligen vara med honom på en familjer fot, samt derigenom njuta den triumfen att visa andra borgare huru mycket förmer man är än de, och att man sjelf är upptagen i de förnämas och högt uppsattes krets, så är allting glömdt, den höga embetsmannen må vara huru illa som helst anskrifven i det allmänna. Hvad Herr *Skogman* beträffar och för att till honom återkomma, så är af nu anförda skäl ordet *impopulär* icke det rätta; ty också Hr Skogman har måhända sitt coteri vid Skeppsbron, för hvilket han som hög embetsman förstått att göra sig populär, och äfven han har kanske ej försmått några väl anbragta brorsskålar inom köpmanscorpsen, med hvilka så otroligt mycket uträttas till öfverskylande af alla brister. Men att Hr Skogman i sådant fall icke sträckt sin familiaritet och sina brorsskålar tillräckligt långt eller till tusentalet, såsom en viss högre embetsman, är dock säkert, ty omdömet om honom, så ibland den större pluraliteten af Borgerskapet som Hufvudstadens öfriga innevånare, är så strängt och allvarsamt, missnöjet med honom och de Regeringens åtgärder, som utgått med hans kontrasignation, så djupt och så allmänt, och de termer, som gemenligen högljudt nyttjas för att karakterisera honom, hans person och hans handlingar, så beskaffade, att vi här ej vilja nämna dem, för att icke onödigtvis skaffa Freja en ny aktion på halsen. Men att vi ej säga osannt, det kunna vi tryggt försäkra, och Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren kan visst få erfara det af hvilken borgare som Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren på gatan möter och behagar fråga om hans opinion; och detta rön kunna äfven *andra*, i *högre* samhällsrymder, låta anställa, i fall de ej vilja tro oss och skulle önska att lära känna den *allmänna*, på *skäl* och *grunder*, stödda opinionen om Hr Skogman.

Hr Skogman har nu satt kronan på verket genom Judarnes »*emantsipatsion*», hvilken för »*natsionen*» gått så förträffligt och väl igenom, att man riktigt kan säga med det gamla ordspråket, »att det gått som det skulle ha varit smordt.» Har Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren hittills ej erfarit något missnöje bland Borgerskapet, så lärer väl Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren nu ej kunna undgå att få kännedom derom, ty det är för litet att säga det denna åtgärd väckt missnöje; den sinnesstämning, som deröfver yttrar sig hos kärnan och massan af Borgerskapet, är snarare en verklig förbittring. Måtte blott denna förbittring ej gifva sig luft uti några så beskaffade »*opinionsyttringar*», att de åter mana Hr Stadsmajorns, Eskadronschefens och Riddarens loyala nit till häst och att till Judarnes beskydd begifva sig ut på patrullering, likasom sista gången till Hr JustitieKanslern *Nermans* säkerhet, för hvilket nit Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren då rönte så liten tack af sina med-borgare. Ty redan natten emellan den 20 och 21 Juli skola, såsom vi dagarna straxt efter hörde några berätta, åtskilliga rop af *ner med Juden* eller *ner med Judarna* hörts i folkhoparna, förmodligen från några, som hade en aning om hvad som skett, hvilket ock är ganska möjligt, alldenstund »*emantsipatsionen*» redan är daterad den 30 Juni.

Hr Skogman är annars lycklig att just få vara med om och kontrasignera sådana beslut, som mest karakteristiskt och konseqvent förråda andan och skaplynnet uti det rådande Regeringssystemet, såsom t. ex. Trollhätte-affären, Soldinska affären och nu Emantsipatsionsaffären. Det är skada, att den förra året vid denna tiden beviljade Krookska amnestien, som äfven hörer till denna kategori och utgör en ljuspunkt uti den närvarande administrationens historia, också icke kunde formligen behandlas som ett *handels-* och *finansärende* och afgöras på Hr Skogmans föredragning. Det skulle då verkligen varit, för att tala i handelsstil, icke mindre än fyra goda affärer inom ett år.

Vi ha annars under de tre sista dagarna, då «*Emantsipatsionen*» utgjort allmänna och nästan enda samtalsämnet, hört många af Borgerskapet uttrycka sin förundran öfver, att emot de Femtio Åldstes enhälliga afstyrkande, som i denna fråga troget uttryckt Borgerskapets tänkesätt, Judarnes ansökning kunnat beviljas; men vi ha hört andra borgare svara derpå, och som deras svar innehållit ett och annat, som äfven kan angå och intressera Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren, så vilja vi ej förhålla Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren den upplysning, som deraf kan hämtas. De Femtio Åldste, hafva dessa sagt, ha hitintills mest gjort sig kände för att votera äreportar och anslag af Borgerskapets medel till broar, kajbyggnader o. d., för att uttrycka deras underdåniga glädje, när någon af de Kongl. Personerne i högönsklig välmåga återkommit från någon badresa eller ifrån Norrige, o. s. v.; och en korporation, som endast på detta sätt utmärkt sig, kan väl ej, ha de tillagt, vänta mycket gehör för sina framställningar. Och hvad många af Borgerskapet beträffar, ha de fortfarit, huru ha de handlat? Jo, just under de sista fem à sex

åren, då det Skogmanska systemet mot Borgerskapet och de borgerliga näringarna mest och kännbarast utvecklat sig, har alltid Borgerskapets kavalleri, anfördt af Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren Brandelius, eller Ryttmästaren och icke-Riddaren Sundell, eller någon annan «*aktad och ansedd borgare*», likaledes varit färdigt, när någon af de Kongl. Personerna återkommit från en resa, att mottaga dem och med ridning framför de Kongl. vagnarna uttrycka deras loyala entusiasm, och att till och med på detta sätt rida framför och efter de Kongl. vagnarna till och från Spektaklet. Men hvad måste väl Regeringen af allt detta förmoda, ha de svarande slutligen invändt? Jo att, då en sådan snart sagdt servil entusiasm kunde manifestera sig så från det ena som det andra hållet just under det de Skogmanska åtgärderna voro i full fart, något missnöje *alldeles icke kunde uppstå bland Borgerskapet*, och att, hvad åtgärder som helst af Regeringen vidtoges, allt vore Borgerskapet underdånigst behagligt och till nöjes; och i denna tanka, förmente de svarande, skulle Regeringen så mycket mer styrkas, när den sett huru många rika bland Borgerskapet del af den såkallade Skeppsbroadeln så mycket som möjligt söka skilja sig från sina med-borgare, glömma att de äro borgare och endast lika efter att som en svans få ansluta sig till och vara med uti högt uppsattes och förnämas kretsar, samt för detta pris gilla och berömma alla Regeringens och StatsSekreteraren Skogmans åtgärder mot de borgerliga näringarna såsom "*liberala*" o. s. v. Det är således, ha de svarande slutat, just sina 50 Äldste, sina rika, sin Skeppsbroadel och sin ridande Representation med dess "*aktade och ansedde*" anförare, som Borgerskapet ytterst har att tillskrifva allt hvad som skett och nu äfven det Skogmanska storverket, Judecmantsipatsionen.

I hvad mån denna förklaring kan innehålla mer eller mindre sanning, lemna vi derhän; vi ha blott velat nämna den, på det att Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren samt andra »*ansedde och aktade*» borgare, hvar och en i sin stad, så ridande som icke-ridande, så inom som utom de Femtio Äldste, så Skeppsbroadel, som simpelt borgare-ofrälsefolk, skulle få kännedom derom och tillfälle att fundera derpå; rekommenderande vi oss derjemte i Hr Stadsmajorns, Eskadronschefens och Riddarens höggunstiga åtanka och mäktiga beskydd, med betygande af våra ödmjukaste tacksamhet för det intressanta bidrag Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren, genom sitt uppträdande som Konungens Rådgifvare, behagat gifva åt denna uppsats, skolande vi i det följande fortsätta den, utan att vidare besvära Hr Stadsmajorn, Eskadronschefen och Riddaren med några partes uti densamma.

Ett och annat.

Svenska Minerva berättar i dag på morgonen, att en bataljon af Uplands regemente i morgon kommer att hemmarschera. Minerva tillägger: "önskar man verkligen "ännu vidare minskning i Stockholms garnison, hvilket "är sannolikt, så tro vi att tidningarna göra bäst uti, att "låta den saken hafva sin egen gång. Deras uppmaningar dertill torde, efter erfarenhetens föranledande, mer "*skada än gagna.*" — Enligt Minervas försäkran, har således en god sak, en billig och förnuftig Allmänhetens önskan, blott för det att tidningarna låta höra densamma, chancer emot sig. I sanning vi skulle då vara komna derhän, att tiga och lida vore det enda rätta handlingssättet; sådant ansågs likväl förr icke för Svenskt.

= Tidningen *Spegeln* innehöll i sista N:rn, i anledning af resultatet utaf Landshöfdingarnes första årsväxtberättelser, en särdeles sakrik och läsvärd uppsats, af hvilken vi här reproducera ett fragment. Utaf den resumé af dessa berättelser, som Statstidningen meddelat och andra tidningar sedermera aftryckt, är nogsamt kändt, att höskörden i de aldra flesta län utfallit vida under medelmåttan, och att, fastän utsigterna för sädesskörden förbättrats genom det i sednare hälften och slutet af förra månaden fallna regnet, dock i de flesta egentliga sädesprovinserna knappt en medelmättig skörd är på det hela att vänta, helst när för afgjordt kan antagas, att icke obetydligt mindre vårsäd i år blifvit sådt och att mycket ovisst är, om den gröda, hvilken "*kommit efter*" sedan regnet, hinner mogna.

Vid ett sådant förhållande och då höskördens beskaffenhet *nödvändigt* medförer, att under nästa vinter och vår mycket spannmål måste användas för att kunna framföda ladugårdarna, så är just frågan: är det bättre och nyttigare att detta spannmålsqvantum, *som sådant*, för ändamålet användes, än att alla brännvinspannor i Riket få under flera månader sättas i oafbruten verksamhet, och utaf den blifvande på sin högsta höjd medelmättiga tillgången *uppbränna ett fem eller sex gånger större qvantum*, för att med dranken underhålla de fyrfota kreaturen, hvarigenom på samma gång mycket folk äfventyrar, såsom förliden vinter och vår, att omkomma af brist på bröd, under det andra åter genom öfverflödet på brännvin förvandlas till tvåfota kreatur? . . Det är denna fråga, som *Spegeln* upptagit och besvarat jakande för det första alternativet; och det är af detta svar vi här införa följande:

"Huru gjorde man för omkring 50 år sedan, eller före den tiden då brännvinsbränning här blef en allmän landtmanna-näring? ... Hade man kanske då inga ladugårdar, i brist på drank? ... Hur gör man i Danmark, Preussen, Schweitz, Holland, England, der man tycks förstå sig så temligen på att göda boskap, kårna och ysta, men brännvinsbränningen är en fabriksnäring, idkad af *några få enskilda eller bolag* och merendels *inom städerna?* Underhåller man boskapen der med drank? Visst icke, bränneriernas svin äro de enda kreatur, som uppfödas med detta affall och icke ens det utan i ymnig blandning med andra näringsmedel. "Förhållandet är der helt annat" ha vi hört åtskilliga jordbrukare svara, på dessa inkast. "Der ger man boskapen ej sällan ren spannmål eller kokt potatis, vi äro ej så rika på dessa varor; vi måste först tillgodogöra brännvinet deri och

våra ladugårdar få nöjas med det som är öfrigt: dranken." Men om det nu kan visas att hvad som är öfrigt — dranken — *knappast innehåller något födoämne:* skulle ej resultatet då bli vida bättre både för menniskor och boskap, om man till föda åt menniskor besparade så mycket som för hvarje hushålls eget behof och nödig afsättning erfordrades, samt med resten, utgörande verkligt födoämne, och t. ex. en åttondel blott af det hela, underhöll ladugården, hvilken derigenom skulle i ost, smör, kött, slagtboskap, gifva vida mer än man kan få af det i så många hänseenden förderfliga brännvinet? För besvarandet af denna fråga torde böra märkas, hvad nogranna undersökningar upplysa, nemligen att *allt egentligt näringsämne, så väl i säd som potatis,* förvandlas till *brännvin,* och att allt hvad som är qvar i *dranken, innehåller ingenting närande.* Brännvinet uppkommer dels af det *socker,* som växtämnena ursprungligen innehålla, dels af det socker, hvartill dessa ämnens *stärkelse* och *gummi* förvandlas under måskningen, och hvarvid två andra beståndsdelar, *växtlim* och *fröhvita,* förstöras. Alla dessa ämnen utgöra, i spannmål och potatis, tillsammans dessa växters för menniskor och djur *närande* beståndsdelar; hvad som återstår när de förvandlats till brännvin eller förstörts, är trädämne, af *samma närande egenskaper som väl urkokta sågspån.* Då vi nyligen hört jordbrukare vilja försvara brännvinsbränning och drankfodring, framför ladugårdsskötsel och stallfodring med rotfrukter och strid säd, ur föregifna eller inbillade *vettenskapliga* skäl, så kan det ej vara ur vägen att i tid, med vettenskapens *verkliga* resultater, undanrödja så grundlösa förevändningar. Vi få derföre nämna, att beståndsdelarna af potatis, så väl grodd som färsk, efter en sammanställd undersökning af 9 särskilta sorter samt groddskott af en sort, utgöras af trädämne (men som i potatis innehåller stärkelse), ren stärkelse, fröhvita, gummi, salter, syror och vatten. *Korn* innehåller kli eller trädämne, vatten och mjöl (sammansatt af stärkelse samt något växtlim och fröhvita). I *maltet* äro stärkelsen och gummit till större delen redan förvandlade till socker, hvaraf sedan, genom jäsningen, alkoholn bildas. *Hafre* innehåller kli och mjöl, hvilket sednare åter består af socker, olja, gummi, fröhvita, stärkelse och vatten. *Råg* utgörs af trä eller kli, mjöl och vatten; mjölet, särskilt, består af stärkelse, växtlim, fröhvita, socker, gummi och trädämne, som ej kunnat afskiljas förut, syror och salter. Hvetets beståndsdelar äro ganska skiljaktiga till *mängd* i olika hvetesorter, men till arten desamma. En sort, som håller ungefär medeltalet bland flera undersökta, bestod af vatten, växtlim, stärkelse, socker, gummi, sädor eller trä. *Ärter* innehålla stärkelse, växtlim, fröhvita, socker och extraktifämne, gummi, växttråd, som kan förvandlas till klister, alltså till näringsämne, jemte skal, fosforsyrad kalk och vatten. Skalen i de flesta bland dessa växter innehålla dessutom *finkeloljor,* alla mer eller mindre giftiga, och hvilka förena sig med alkoholn. Öfverskådar man nu dessa analyser, så ser man genast att, oberäknadt vatten, några salter och syror, trädämne samt finkeloljor, hvilka dels icke innehålla något näringsmedel, dels äro skadliga, *ingen närande beståndsdel i alla de till brännvinsbränning hos oss brukliga spannmålssorter förekommer, som ej vid brännvinsbränningen dels förvandlas till brännvin, dels förstöres i och för denna förvandling, och att den föregifna föda, som tros qvarstadna i dranken, skulle mångfalldigt öfverträffas äfven af en ringa del af sjelfva spannmålssorten,* hvilken del alltså skulle förslå till en flerfaldigt större ladugårdsskötsel än med brännerierna tillhjelp är möjligt, men hvarvid allt det öfriga kunde förblifva i sitt oförstörda skick och brukbart till menniskors underhåll, i stället för till deras förderf. Det är blott en falsk inbillning, understödd af en inrotad vana, bristande eller missledd beräkning, samt makligheten att följa den en gång tagna kosan, kuru orik-tig den för öfrigt må vara, som kunna föranleda våra jordbrukare att vidhålla ett hushållssätt, hvilket äfven från nyttans synpunkt är vida sämre än den landthushållning, som ej litar på brännvinspannan för sitt bestånd. Men om Styrelsen ej begagnar sin rätt att genom brännvinsbränningens inskränkning gifva en annan riktning åt brännvinshushållningen, så skall denna sannolikt fortgå och utvidgas, tills hela nationens förderf ändtligen sätter en gräns derför; om nemligen någon nation, som kan göra skål för namnet, då är till."

Prenumeration

ifrån och med den 1 Julii till årets slut

å Tidningen NYA FREJA,

à 3 Rdr B:ko, upptages i Stockholm, i Hrr Bergs, Isbergs, Törnqvist & Bergers, Deleen & K:s, Lundequist & K:s och Hedboms Boklådor, samt å alla Postkontor i Riket, med tillägg af postförvaltare-arfvodet, så väl i Stockholm som i Landsorterna.

Prenumeration och utdelning af NYA FREJA *sker äfven i Kryddkramhandlanderne Hr Bromans Bod vid Drottninggatan, Hr Eisens vid Regeringsgatan och Hr Nybergs vid Götgatsbacken, Huset N:o 11. Prenumeranter på Malmarne, som redan i Boklådorna i Staden verkställt prenumeration å* NYA FREJA, *kunna också i nämde Herrars bodar uttaga sina Exemplar, när tillsägelse derom och anteckning å Prenumerationssedlarna göres å det ställe der de blifvit uttagna.*

All försäljning af lösa numror har upphört.

Emot passande betalning.

Ett litet vackert flickebarn, 3 år gammal, åstundas nu eller till hösten inackorderadt i ett ordentligt och hyggligt hus; äfvenledes önskar dess fader att hyra 2 varma, trefliga Rum med tillhörande beqvämligheter samt städning och försvarlig uppassning m. m., men utan möbler. Svar begäres till "Passande Betalning" i Postlinsboden vid Brunkeberg, huset N:o 11.

Nästa Nummer utgifves Fredagen den 17 Augusti, kl. 6 e. m.

STOCKHOLM. A. G. HELLSTEN, 1838.
(Österlånggatan, Huset N:o 21.)

N:o 4 (65). NYA 1838.
Fredagen FREJA den 17 Augusti.

Om orsakerna till missnöjet
Fjerde Artikeln.

Såsom resultat af de föreg. tre artiklarna rörande orsakerna till missnöjet, torde Författaren genom de der uppräknade *fakta* kunna anse ådagalagdt och *bevisadt*: att, äfven hvad Borgerskapet och öfriga invånare i Stockholm *specielt* beträffar, ett djupt och allmänt missnöje här herrskat *långt förr än* denna sinnesstämning kom till utbrott genom Crusenstolpska högmålsaktionen: att således de, vare sig Tidningsutgifvare eller Stadsmajorer, hvilka uti denna aktion velat se mer än en *tillfällig anledning* till explosionen af missnöjet, utan sjelfva hufvudorsaken till detta, *högeligen misstagit sig*; samt ändtligen att irringen är *icke mindre grof*, när det uppgifvits, att Herrar Nermans och Hartmansdorffs »*aflägsnande*» skulle kunna afhjelpa eller ens i någon väsendtlig mån minska missnöjet. Ty såsom ytterligare tillägg till detta resultat kan tryggt fogas, att icke blott hos den mera upplysta, kunniga och reflekterande delen af Hufvudstadens Borgerskap och befolkning det är en stadgad öfvertygelse, utan att äfven den stora mängden har nog förstånd för att inse, att med ett par enstaka »*aflägsnanden*» ingenting på det hela skulle vara vunnet, utan att endast ett totalt ombyte af Rådgifvarepersonalen förmår gifva någon verklig garanti för en förändring af regerings- och styrelse-*systemet*, såsom hvars mest oförskräckta användare och uppdagade Representant, i afseende på sjelfva driffjädern och rörelsekraften i systemet, Hr StatsSekreteraren och Presidenten *Skogman* är ansedd och känd, och mot hvilken äfven derföre bland Rådgifvarne det ojemförligt största missnöjet är riktadt.

Så mycket om missnöjet specielt i Hufvudstaden och om de särskilta anledningarna för Stockholms Borgerskap till missbelåtenhet. Hvad det allmänna och säkerligen icke mindre djupa missnöjet i hela landet beträffar, så har ock detta visst icke nu först uppstått i följd af Crusenstolpska högmålsaktionen, utan är det af ett vida äldre datum, hvarom sista Riksdagens tilldragelser, som i första artikeln af denna uppsats åberopades, lära kunna anföras såsom fullgilltigt bevis. Utan att vidare skilja emellan missnöjet i hufvudstaden och missnöjet i landsorterna, eller uppsöka de särskilta anledningarna till missbelåtenhet, som för Stockholms Borgerskap förefunnits — en åtgärd hvartill vi nödgades af uppgifterna uti Hr Stadsmajorns, Eskadronschefens och Riddaren Brandelii famösa petition — ämna vi derföre i det följande i korthet omnämna de tillgöranden af styrelsen, hvilka under tidernas lopp hufvudsakligast verkat både i städerna och på landet att väcka och utbilda ett allmänt missnöje och att bestämma folkets omdöme om Regeringens *karakter*, *lynne* och *tendenser*. Dessa tillgöranden eller orsakerna till missnöjet äro likväl af så flerfaldig art och så talrika — ty här om någonsin sannas ordspråket: "*många bäckar små göra en stor å*", — att läsaren ej må göra anspråk på fullständighet. Utaf en tidningsuppsats, helst uti en tidning med så litet utrymme som Freja, vore ock ett slikt anspråk obehörigt. Skulle dock vår förklaring af allmänna missnöjets orsaker befinnas så otillfredsställande och lumpen, som den, hvilken lästes i en annan tidning uti en artikel: "*Ett ord om politiskt missnöje*", eller skulle vår uppsats på något sätt likna sistnämda artikel, vare sig uti okunnighet eller skuggrädsla att utsäga sanningen, så underkaste vi oss sjelfva på förhand Allmänhetens oinskränkta fördömmelse.

Ibland tillgöranden, som väckt missnöje, är det likväl, enligt hvad under en mångårig erfarenhet af oss kunnat inhämtas, sådana åtgärder, som höra till samma kategori och utmärkas af enahanda karakter, som Krookska amnestien, Trollhätte-affärn, Soldinska privilegiet och nu sist Jude-»*emantsipatsionen*», hvilka jemförelsevis gjort det obehagligaste intrycket på nationella känslan, väckt största missnöjet och mer än allt annat bestämt omdömet om Styrelsens och de styrandes karakter, hvarföre vi äfven nämna dem i första rummet. Och utaf *såbeskaffade* åtgärder finnes en verklig historisk *kontinuitet*; hvart eller hvartannat år har merendels alltid utmärkts af några sådana *fakta*, som utvisat att den innersta andan i Regeringssystemet och dess tendenser alltid fortfarit desamma. Hit höra de ständiga bemödanderna vid de seduare Riksdagarna att få göra

utländska lån: den Ystadsbanken först lemnade tillåtelsen att, i strid emot äldre icke upphäfna författningar samt Riksens Ständers beslut vid 1823 års Riksdag om Privatbanksrörelsen, få utgifva tryckta, löpande kreditsedlar äfven på smärre summor; den beryktade Skeppshandels-historien med allt hvad dertill hörer, eller som Grefve *Cl. Horn* vid 1829 års Riksdag kallade densamma, den olycksaliga »Skepps- och menniskohandeln»; liqviden af f. d. Kongliga Familjens förmögenhet med den famösa vexelprovisionen af 9 procent eller 18,000 R:dr Hamb. B:ko, vid hvilken 1825 års Revisorer gjorde så allvarsamma anmärkningar; Eldqvarns-inköpet för statens räkning, och några år derefter dess återförsäljning; Krut-expeditionen; inköpet af utländska kläden för arméens behof; omskrifningen af fastebrefven å husen och egendomarna vid Norrbro; inlösandet här i Stockholm *i tre dagar* af Filial-diskonternas sedlar med allmänna medel, hvarefter de åter lemnades att falla; transaktionerna vid Pomerns försäljning och med Guadeloupes-medlen och Rubelfonden, samt tillkomsten af Amerikanska fordringarne 1813, som af Rikets Ständer måste liqvideras 1829; en mängd smärre affärer utaf samma art och beskaffenhet att förtiga.

Åtskilliga af de sist här ofvanföre omnämda punkterna stå i så nära sammanhang med Regeringens utländska politik, att de omedelbart derpå föra berättelsen. Och huru mycket och allmänt missnöje, som väckts utaf den riktning och predilektion för ett visst kabinett, som uti denna politik ständigt röjt sig, icke blott uti handling, utan äfven i de tidningar, som ansetts uttrycka den innersta tanken i Regeringen, såsom t. ex. tidningen *Fäderneslandet* under Polska kriget o. s. v., är här nästan öfverflödigt att nämna. Till detta kapitel höra ock de afslutade *Handelstraktaterna*, genom hvilka det ej varit sällsynt, att främmande nationers handelsintressen fått här i Sverige större rättigheter och fördelar än våra egna.

Huruvida förhållanderna emellan Sverige och Norrige vid Föreningen år 1814 kunna anses hafva blifvit uppgjorda i fosterländska intressen eller i annan syftning, och huruvida den politik, som sedan i Norrige blifvit följd, och de åtgärder, som ifrån denna politik allt sedan 1818 till sista Storthinget emanerat, befrämjat Föreningen, det goda förståndet emellan folken samt bådas välförstådda intressen, är temligen fullständigt utredt i skriften: *Om ett nytt Föreningsfördrag* (särdeles uti 2:dra upplagan), och behöfver således ej här utförligare utvecklas. Det vissa är, att hela den politik, som ifrån och med Föreningens uppgörande följts i afseende på Norrige, i sin mån äfven icke obetydligt bidragit att öka missnöjet.

Åtgärderna i den egentliga inre Styrelsen tillhöra det följande af denna uppsats.

Främlingen från Lybeck.

I.

Lybeckarne, de förnämsta handelsmännen i Norden, hade en stor håg att vara enrådande i alla affärer inom Sveriges landamären. De voro främlingar derstädes, och deras bemödanden gingo ut på att småningom uttränga landets egna barn från köpstäderna och göra dem till sina kommissionärer. Förhållandet hade varit sådant i Norrige, der man ännu i Bergen icke kan förgäta det handelsförtryck Lybeckarne utöfvade. Äfven Stockholm hade haft en hård erfarenhet af deras öfvervåld under Hätte- och Fetaljebrödernas tid. Konung Gustaf hade ändtligen afkastat deras ok, men de gjorde under Erik XIV åtskilliga försök, att återvinna sitt inflytande och hämnas sitt bortjagande.

Konung Erik hade en förtrogen Sekreterare, som bodde vid den så kallade stadsmuren, som svarar emot den nu varande Skeppsbron. Christoffer Persson var hans rätta namn, och han var broder till den ryktbara Kanslern Göran Persson. Han hade gift sig med en dotter till en af Stockholms yppersta köpman, Hr Per i Porten, och, emedan han var af Konungen använd i den så kallade Räknekammaren, der landets inkomster förvaltades, hade han mycket inflytande på köpmanskapet och alla dess förhållanden. Han hade utsigten från sina fönster utåt strömmen, och räknade noga efter huruvida något skepp ankom eller afgick utan att betala honom en frivillig skatt. Det säkra var åtminstone, att den, som icke visste att i hemlighet köpa sig Christoffers välvilja, måste erfara mångfaldiga motgångar och prejerier vid sin köpenskaps idkande i Sverige. Lybeckarne, som voro ett listigt och välberäknande folk, förstodo sig bäst på mannen, och blefvo af honom särdeles gynnade. De beslöto att begagna sig af tillfället.

Det var tidigt en morgon. Få af stadens innevånare hade ännu tittat ut ur sina hus, då en båt ifrån ett stort skepp lade till vid stadsmuren och en främling skyndade in igenom Christoffers port. Främlingen var väntad, det syntes på portvaktaren, som oupphörligt setat med ögonen utåt sjösidan. Då främlingen inträdde, stack han en penning i den bugande portvaktens hand.

"Na, är mans den Sekreter aufgestigen ännu?" sade han, med denna obyggliga blandning af Svenska och Tyska, som var den tidens Lybeckare egen.

"Ja, han väntar just på Herr Patron!" svarade portvakten: "han är derinne i rummet till vänster. Jag skall straxt låta upp dörren. Var så god och stig in."

Då främlingen inträdde, satt Christoffer vid ett bord, sysselsatt att bläddra i en bundt papper och räkningar. Han hade en näsa, som utvisade att han var en vän af muntra samqväm, och som betydelsefullt och hotande pekade på papperen. Den blodfärgade näspetsen riktade sig emot den inträdande och ett skimmer af förnöjelse gnistrade derjemte ur de små ögonen. "Nå, välkommen Herr Samuel Jacobson!" sade sekreteraren. "Har ni nu några nya förslager igen, efter ni smygt er ända hit med gamle Måster Petters skepp?"

"Jaha!" yttrade Lybeckaren: "Jach har trotset mange farer för den åre att bekomme Herr Sekreter att se. Men saken är aff wicht. Vi, Lybecker, hafwe nu icke

längre tid att fördröje med saken. Jach muss derföre haffwe en bestimmt och afgjordt svar."

"Ni vet väl, min kåre Samuel, att det icke är så lätt att komma till rätta med Konungen i dessa tider? Han har ett ganska svårt lynne."

"Ja, ja!" sade främlingen: "det må Herr Sekreter bäst vete och förstå sig darauf; men vi Lybecker trodde att dette just nu skulle vare den rätte tidpunkt att passe på."

"Hvad menar ni med det?" frågade Christoffer, listigt dragande på munnen.

"Oss vill det tyckes", återtog Lybeckaren, "som det nu vore besonders passend att erbjude Hans Kunglige Nåde att lemne oss visse privilegier, mot vederbörligt geld und gold. Vi vete, att Hans Konglige Nåde haffver kostet store summer på sine krigsutrustninger, und att hans kasse immer behöfver ökes. Om vi nu skulle bekomme våre privilegier, skulle vi väl vise vår dankbarhet med en erkläckelig summe, som väl torde tjene till att göre den Reichstag onödig. De Svenske Ständer äre mans så sparsammelige. Det är en arm och fattig land. Vi Lybecker hafve penge och kunne bättre tjene Hans Konglige Nåde vid förefallande Gelegenheiter. Jach tror derföre, Herr Sekreter, att det vore bäst ännu i denna dag —"

"Nå, nå!" inföll Sekreteraren: "det är icke så brådtom. Än reder sig Konungen utan att kalla Ståndarna tillsammans. Men visst är det meningen, att hålla en riksdag i Upsala. Då kunnen J framkomma med edra förslag." Christoffer kunde icke återhålla ett smålöje vid de sista orden.

"Vid den Reichstag, Herr Sekreter?" utbrast Lybeckaren: "men vi vete ju huru de Svenske äre sinnade emot oss Lybecker sedan gammalt. Om de sjelfve få råde, så akte de sich nog att unne oss några privilegier. De Svenske förstå sich icke det geringste på penninger. Nej, vi Lybecker må komme in i landet och skaffe hit Geld och gute varer. De Svenske ha ingen varer, utan jern och trå."

"Men de varorna duga ändå, efter som ni Lybeckare har sådan lust till dem."

"Lat oss hålle oss vid den sak, Herr Sekreter", återtog främlingen: "Vi måste vare ense om den sak, så går den noch. Jach vill vare kurz och aufrichtig. Jach tör icke lange dröje här, ty man kunde bemerke mich. Om Herr Sekreter nu passer på, så torde det gå igenom. Om så sker, så vilje vi särskildt vederlägge Herr Sekreters besvär med ein hybsches salario. Jach erbjuder Herr Sekreter tie tusen mark Lybsk, om det lyckes oss att vinne den ansökte privilegium. Min anbud är gjort. Vill Herr Sekreter nu genest svare?"

"Ni har så brådtom, Herr Samuel", sade Christoffer, "men uppriktigt sagdt, så har också jag — med penningarna. Grefve Nils och gamle Grefve Svante komma hit i morgon. Kanslern Göran Persson vet jag har något anslag i sinnet emot dem. Till dess behöf er jag penningar. Riksdagen kan jag säga er, blir i Upsala med det första. Men edra privilegier kunne vi bekräfta förut, och om ni i morgon kommer till mig med penningarna, så skall jag lemna eder Hans Konngliga Nådes bref derpå. Jag hoppas att han är vid samma lynne i dag som i går, och då gör han det i vredesmode. Farvål, Herr Samuel! Eller kanske ni redan i dag har penningar med er?"

Lybeckaren bugade sig. "Jach har väl en tusend mark så länge, och de stå till Herr Sekreters tjenst." Vid dessa ord ställde han en pung på bordet.

I samma ögonblick öppnades en annan dörr, och ett ungt, skönt fruntimmer inträdde. Lybeckaren tog vid hennes åsyn ett steg tillbaka och skiftade färg. Sekreteraren betraktade, hastigt rodnande den unga damen, och gömde penningpungen under några papper. Lybeckaren gjorde en djup bugning och lemnade rummet.

II.

Den sluge Sekreteraren Christoffer Persson begaf sig upp till slottet, med en pappersrulle under armen. Han hade redan öfver den väl bevakade vindbryggan inträdt på borggården då han möttes af sin broder, den ryktbare Kanslern Göran. Denne var en liten undersåtsig man, lika oförskräckt och djerf, som listig och ihärdig i sina rådslag. Han kastade endast ett listigt ögonkast på Christoffer och ville skynda förbi honom. Men denne fattade honom sakta i kappan och gaf honom en vink. Båda följdes derefter åt till en afsides gång, der de kunde vara obemärkte.

"Huru står det till med Konungen i dag?" frågade Christoffer.

"Han är vid sitt numera vanliga onda lynne", svarade Göran: "han frestas af den onde anden *Koppaf*, såsom han sjelf säger."

"Men det är förfärligt, att han kan rasa så émot sina egna undersåter!" återtog den förre. "Säg mig, om det är sannt, att han tänker taga hufvudet af gamle Sturen och hans söner?"

"Nej, det blir icke mycket mera af för denna gången", yttrade Göran. "Men vid riksdagen torde väl ett och annat hufvud stryka. Jag har just nu öfvertalat honom att låta fängsla Nils Sture. Konungen kan icke tåla honom och vi skola väl finna skäl att knäcka den nåsvise Getingen. Det är han, som retar folket emot oss. Men han skall också få vedergälla det. Han skall föras till Upsala, och när Ståndarna komma tillsammans blir väl ransakning om honom. Om man icke på annat sätt vill fälla honom, skall jag uppreta Konungen personligen att gripa honom an. Men farvål nu så länge. Jag skall just nu bestyra om hans fängslande."

"Nej, vänta min bror!" hejdade honom Christoffer: "Säg mig, om du tror Konungen vid sådant lynne, att jag i dag kan tala med honom om Lybeckarne?"

"Sääl" inföll Göran: "har du fått någon vacker summa igen? Nå, du må då taga hvad du kan medan du får. Uppriktigt sagdt, är Konungens lynne icke mycket att lita på, och ehuru han i dag tycks fallen för raska mått och steg, ångrar han sig i morgon. Du vet, att han redan är på vägen att försona sig med Hertig Johan. Då blir det slut med vårt välde. Om jag icke spår allt-

för orätt, begår han en gång i hettan någon sådan gerning att han sedan i ångern gör sista villan värre än den första, och då komma vi att sitta emellan, såsom hans rådgifvare."

"Ja, ja!" suckade Christoffer: "Men man skall väl försöka skaffa sig något, medan tider är. Kanske vårt välde räcker ej så länge. Jag skall försöka om han vill underskrifva Lybeckarnes privilegier i dag. Hvad menar du?"

"Försök, får du väl se!" genmälte Göran och gick.

Christoffer begaf sig långsamt och med en viss ångest uppför slottstrappan till Konungens audiensrum. Drabanterne vid dörren bugade sig för honom och han inträdde.

Vid ett bord, öfverhöljdt af papper, satt Konungen sjelf. Han stirrade med vild uppsyn i väggen. Bredvid sig hade han ställt vårjan blottad och på en stol bredvid honom låg hans hatt. Allt röjde, att det var en af dessa dystra stunder, då Konungen plågades af samvetsagg och förtviflan. Minnet af hans krigståg, i synnerhet den blodiga eröfringen af Bleking, svåfvade för hans förvillade själ. Han uppsprang från sin stol, i samma ögonblick som Christoffer inträdde, och grep sin vårja. "Hauet nieder! Machet sie nieder!" ropade han, liksom han kommenderat sina Tyska knektar vid Lyckeby. Men då han igenkände Christoffer, lugnade han sig, satte bort vårjan och nickade nådigt. "Ja så, Christoffer", sade han: "det är du! Hvad har du att förkunna?"

Christoffer, som icke för första gången var vittne till den plötsliga förvandlingen af Konungens lynne, visste att han, efter ett sådant utbrott, var lättast att förmå till hvad man ville. Han bugade sig derföre djupt och sade: "Eders Kongliga Nåde täcktes tillåta mig att frambära förslaget till Lybeckarnes privilegier."

"Sså!" inföll Konungen: "det är en vigtig sak. Den behöfver väl betänkas. Vi äre omgifne med faror på alla sidor. Våre undersåter falla af till vår broder, det vete vi alltför väl. Man måste besinna sig på den saken."

"Jag anhåller, att få göra Eders Kongliga Nåde uppmärksam på en sak", återtog Christoffer: "det skulle kanhända just i dessa oroliga tider vara godt att hafva Lybeckarne till vänner. Dertillmed erbjuda de en ansenlig penningsumma, om Eders Kongliga Nåde upptager dem till samma rättigheter som Eders Nådes Svenske undersåter, eller som åt Liflåndarne redan blifvit förunnade."

"Gif hit papperet", sade Konungen häftigt och ryckte det ur Christoffers hand. Han genomlopp det derefter med hastighet.

"I detta ögonblick öppnades en hemlig dörr i Konungens rum, och samma sköna fruntimmer, som stört Christoffers första möte med främlingen, visade sig i dörren. Konungen rodnade, grep pennan och underskref Christoffers papper med synbar brådska, samt gaf honom det tillbaka.

"Gå Christoffer!" sade Konung Erik, med betydelsefull blick: "återkom i morgon och låt mig se att du då uträttat saken."

Christoffer bugade sig djupt för Konungen, äfven som för fruntimret, och skyndade ut.

Ett och annat.

Dagl. Allehanda berättar i dag, att den berömde Hr *Georg Svederus* ämnar uppträda såsom utgifvare af en ny tidning, i förening med de på sin tid icke mindre berömde utgifvarne af *Granskaren*, Hr ExpeditionsSekreteraren *Lindgren*, och af *Argus IV*, Hr ExpeditionsSekreteraren *Regnér*. När Tidningarna *Argus* och *Argus den andre* hade blifvit indragne, så tillställdes på förhand utgifvandet af Hr Regnérs *Argus IV*, för att, när turn att indragas äfven kom till *Argus den Tredje*, det ej skulle bli dess Red. möjligt att såsom förut i ersättning åt Allmänheten lemna en tidning med samma namn, men med fortsatt Nummerföljd. Tillställningen lyckades äfven, så att, när Argus d. Tredje indrogs, *Nya Argus* måste utgifvas. Hr Regnér, hvilken lånade sig åt denna snygga kommission, lärer då och allt sedermera varit employerad i Byrån.

= Det i går utkomna N:t af tidningen *Spegeln* innehåller en utförlig artikel öfver Jude-*"emantsipatsionen."* Uti denna artikel upptages frågan ifrån grund och sjelfva *saken*, som i de öfriga tidningarna hitintills föga eller intet blifvit vidrörd, är der utredd från den sanna synpunkten, som omfattar både teorien och den praktiska nyttan och lämpligheten. Det vore önskligt, att någon af de större tidningarna, som äga öfverflöd på utrymme, reproducerade denna artikel, eller ock att *Spegelns* utgifvare tillåt att den särskilt kunde köpas. Afsättning skulle säkerligen ej fattas, ty denna uppsats sprider först en riktig dager öfver "Emantsipatsions"-åtgärden, visar ifrån hvilka sidor den måste betraktas, samt gifver en fast utgångs- och stödjepunkt för allmänna tänkesättet och allt resonnement i ämnet.

= Vi tage oss friheten att fästa vederbörandes uppmärksamhet på ett förhållande, som hittills opåtaldt fått passera, men som kanhända i tidens närvarande ställning förtjenar i hög grad behjertas. Man hör dagligen på Gustaf Adolfs Torg huru Hufvudstadens invånare, medelst hornmusik, uppmanas till resning — i Omnibussarna. Dessa bussar, hvilkas hela ändamål just tyckes vara att underblåsa folkets häg för resning, hafva redan fört ganska många på den väg, som leder till Blå — porten. Denna Allmänhetens häg är i sanning förknippad med fara, och ett sådant framfarande till på köpet, hvari deltagandet icke kan undgå att förorsaka en djup skakning hos hvarje medborgare. Endast de högt uppsatte, som nyttja egna ekipager, och de fattigaste, som icke ens förmå hyra sig sådana, hafva icke varit med om det buller, som bussarna förorsaka. Visserligen berättas det, att en buss blifvit utsatt för en schock vid Fredrikshof, men han lärer lyckligen undkommit utan annan olycka än några hål i sina rutor. Den talrika medelklassen af Stockholms befolkning tyckes emellertid, oaktadt schocken, snart sagdt i massa hålla sig till de ruljerande bussarna, särdeles om aftnarna.

STOCKHOLM. A. G. HELLSTEN, 1838.

N:o 5 (66). NYA 1838.
Tisdagen FREJA den 21 Augusti.

Om orsakerna till missnöjet

Femte Artikeln.

Landshöfdingarne äro genom det beryktade *Engeströmska* Cirkuläret i slutet af år 1810 ålagde att bland annat äfven *inrapportera sinnesstämningen* i deras resp. Län. Alla underrättelser från landsorterna sammanstämma nu deruti, att allmänna missnöjet der är vida starkare samt yttrar sig vida mer högljudt än i hufvudstaden; detta är ett *faktum*, som det vore fruktlöst att förneka. Alla resande och snart sagdt alla enskilta bref, som ifrån provinserna ankomma, bära intyg derom. Och likväl skulle det väl tyckas, som missnöjet knappt skulle kunna vara större än det är bland hufvudstadens befolkning; ty hurudan sinnesstämningen här är behöfver ej beskrifvas, den har tillräckligt gifvit sig tillkänna och ligger öppen för allas ögon. Det vore då verkligen högst intressant att få erfara, huru Landshöfdingarne, som alltid, då de under de Kgl. personernas resor mottagit dem vid Länegränserna, eller då de anfört deputationer, eller då de, på de den 26 och 28 Januarii anställda festerna med mycket ordkram föreslagit de vanliga skålarna, varit så outtömlige i beskrifningar på allmänna belåtenheten med Regeringen och förtjusningen öfver dess vishet och landsfaderlighet; — det vore verkligen intressant, säga vi, att få erfara huru Landshöfdingarne nu bära sig åt. Skulle de väl kunna underlåta att meddela Regeringen kännedom om det missnöje, som är så allmänt, ja enhälligt i deras respektive Län? Skulle de väl kunna *våga* att undanhålla Regeringen kunskap derom? Men huru hade de i sådant fall uppfyllt sin pligt, att sanningsenligt »*inrapportera sinnesstämningen?*» Och om de verkligen skulle säga, huru det står till med opinionen i deras län, huru skulle väl detta bli ansedt? De hafva redan just i dessa dagar haft ett kinkigt uppdrag, nemligen att inberätta utsigterna för skörden eller för tillgången på brödföda nästa år; ett uppdrag, som i sanning icke varit behagligt och som man väl snart får se huru de uppfyllt. Och om de skulle taga nog dristighet till sig, för att rent ut yppa sinnesstämningen och berätta att ett allmänt missnöje råder, huru skall väl sådant stå tillsamman och låta förena sig med deras förut och kanske ganska nyligen gifna försäkringar om den allmänna belåtenheten och förtjusningen samt om folkets kärlek för den landsfaderliga styrelsen?

Statsministrar, Statsråder, StatsSekreterare och Föredragande i kommandomål, eller *samtliga* Konungens Rådgifvare, äro genom ansvarighetslagen förpligtade, att »*sjelfkrafde påminna om Rikets rätt och bästa.*» Månne då gilltiga anledningar för dem kunna saknas, att äfven till högsta ort framföra kännedomen om det djupa och allmänna missnöjet? Tillfällen till sådana meddelanden böra ej kunna fattas uti Statsrådets intressanta öfverläggningar, hvarest de stora och Europeiskt frejdade Statsmännen, en *Åkerhjelm*, en *C. Löwenhjelm*, en *Adelsvärd*, en *Gyllenhaal*, en *Schulzenheim* m. fl. dessa Oxenstjernor, Skyttar och Hornar, som i vår tid sprida glans omkring Konungathronen, nu fått en så ypperlig konjunktur och framlägga och göra gällande sin mogna visdom, sina vidsträckta kunskaper och sin stora erfarenhet. Ej heller brista sådana tillfällen för Statssekreterarne vid deras såkallade enskilta föredraguingar, och aldraminst för Universalrådgifvaren och Universalföredraganden, Generaladjutanten för armén och Sekundchefen för Hästgardisterna, H. Ex. Hr Grefve *Magnus Brahe*, som med chefskapet för hofvet också allmänneligen anses förena chefskapet för ministèren, fastän han ej besvärar sig med sådana lumpna, konstitutionella formaliteter, som att såsom Statsrådsledamot i konseljen öfvervara målens afgörande och till protokollet säga sin tanka.

Månne det ock ej skulle vara i sin ordning, att Rådgifvarne, som äga åliggandet att sjelfkrafdt påminna om Rikets rätt och bästa, till och med sträckte sin tanke till *orsakerna* till allmänna missnöjet och ej stadnade vid, att blott till högsta ort framföra kännedomen om tillvaron af detta? Hvilka intressanta upplysningar om närvarande samhällsställning skulle ej blifva tillgänglige för det blifvande Konstitutions-utskottet, och hvilken vigtig ledning för nästa Ständers öfverläggningar skulle ej vara vunnen, om män med så erkändt snille och så dokumenterad skarpblick, som nuvarande Herrar StatsMinistrar, StatsRåder och StatsSekreterare, uti ett ämne, som så

nära rörer dem personligen] och hvaraf de böra äga ett så lifligt medvetande, redan på förhand hade till Konseljens protokoll anförtrott sina ljusa och mogna tankar? Ständernas första och angelägnaste åtgärd vid Riksdagen blir naturligtvis just att undersöka *orsakerna* till allmänna missnöjet, och att vidtaga *kraftiga* och till *ändamålet* ledande utvägar för dess afhjelpande, och hvilket nyttigt handtag skulle det då ej för dem vara, om samtlige Rådgifvarpersonalen redan hade förekommit dem i denna undersökning, ledt dem på vägen, och, så att säga, gifvit dem härfråden till deras forskningar!

Denna digression eller reservasion, om man så vill, lärer ej vara olämplig, innan vi för vår del gå vidare i förehafvandet, att utreda det allmänna missnöjets orsaker. Ty hvad kan väl en af »*dessa tidningsskrifvare*» andraga i ett så »*högvigtigt*» ämne, som ens förtjenar någon allmännare uppmärksamhet. Måtte derföre de stora snillen och statsmän, som omgifva Konungathronen och som åt den närvarande styrelsen förläna en så oförgänglig glans, ej undandraga nationens representanter vid den blifvande Riksdagen sitt ljus, utan lemna dem en tablå af missnöjets orsaker och utveckling, tecknad med den mästarehand, som man kan vänta af sådana mästare.

Tryckfrihetsmålet
mot den indragna Tidningen Freja.

Aktor eller Hofkanslers-embetets organ har nu afgifvit sitt slutpåstående mot ansvarige utgifvaren af indragna tidningen *Freja* och yrkat ingenting mindre än att utgifvaren måtte åläggas göra Hrr Hästgardister *afbön* och till på köpet böta *Etthundrade* Riksdaler B:ko. Vid sidan af alla de reklamationer och anklagelser för våldsam och okygglig framfart mot fredliga medborgare, som nu snart sagdt från alla sidor hagla öfver denna »*embetsmanna-corps*», är ju detta ansvarspåstående intressant och för framtiden ett verkligt *historiskt* dokument, som troget visar andan af nuvarande styrelse. Slutpåståendet lyder som följer:

"Till Stockholms Stads Högtårade Kåmnersrätt.

Då Utgifvaren af den inställda Tidningen *Freja*, Boktryckaren Hellsten, numera fått sig förklara öfver hvad jag i mitt anmärkningsmemorial andragit, till ådagalåggande af den i N:o 54 af bladet förekommande artikels smådlighet emot Kongl. Lifgardet till häst; så får jag härmedelst vid samma förklaring framställa de anmärkningar och i målet afgifva det slutpåstående, hvartill sakens beskaffenhet kan föranleda.

Utgifvaren har förment, att det till grund för åtalet anförda lagrum icke skulle vara på den ifrågavarande artikeln tillämpligt, enär han säger sig blott hafva satt Gemenskapen i fråga.

Då likväl allmänna Lagen, i 18 Kap. 9 § MissgerningsBalken, icke gör någon skillnad emellan högre och lägre af dem, hvilka Konungens eller Hans Embetsmäns ärender gå, och Gemenskapen icke handlar utan Officerarnes ordres; så måste åfven deras åtgärder vid tjenstens utöfning innefattas under samma lagstadgande.

Till öfverflöd har, såsom jag i mitt Anmärkningsmemorial redan anfört, förnärmelserna i artikeln blifvit gjorda utan undantag; öfverallt har uttrycket: "*Gardet till häst*", — "*Hästgardet*" — blifvit begagnadt. Utryckena gålla således regementet i sin helhet, eller Befålet, lika så väl, som det derunder ovillkorligen lydande manskapet; — angripelserna hafva skett i och för tjensten, eller, såsom nyssnämde § säger: "*i och för deras embetes skull*"; hvadan 8 mom. af 3 § Tryckfrihetsförordningen alltså måste på den ifrågavarande artikeln vara fullkomligen tillämpligt.

Hvad sjelfva hufvudsaken, eller den anmärkta artikelns brottslighet beträffar, har jag intet att tillägga hvad jag derom i mitt Anmärkningsmemorial redan andragit, alldenstund Svaranden till sitt försvar endast kunnat anföra och förebåra, att artikeln varit sammanskrifven i en mera skåmtsam än alfvarlig ton, och att den i öfrigt grundade sig på den opinion om Hästgardet, som i Hufvudstaden förmenats vara gållande. Härvid torde jag få anmärka, att skåmtet ingalunda ursåktar smådelsen, helst då den innebår en stegring genom sjelfva gäckeriet; och hvad den så kallade opinionen beträffar, så kan en sådan vara ogrundad; och i alla fall berättigar hon icke en Skriftställare, att emot en hel corps utan undantag framkasta obevista, kränkande och dess heder sårande beskyllningar och smådelser. Något beståmdt tjenstefel har icke blifvit uppgifvet, utan förnärmelserna hafva varit riktade mot hela corpsen.

Jag finner mig alltså icke kunna frångå mitt förut gjorda påstående, att Utgifvaren af Tidningen *Freja*, Boktryckaren A. G. Hellsten, genom de af mig anmärkte utlåtande om och emot Kongl. Lifgardet till häst, förbrutit sig emot 3 § 8 mom. i Tryckfrihetsförordningen; och får jag derföre, på grund af detta Lagrum samt 60 Kap. 5 § MissgerningsBalken, yrka, det Utgifvaren måtte kånnas skyldig att umgålla dess, här ofvan omförmålta förbrytelse med Etthundrade Riksdaler B:ko böter samt dertill göra offentlig afbön, och att bladet måtte konfiskeras.

Slutligen anser jag mig böra fästa den Högtårade Råttens uppmärksamhet på det smådliga skrifsått Svaranden i sin förklaring trott sig tillståndigt att begagna, öfverlemnande till Högtårade Råttens eget beprövande hvad ansvar detsamma må kunna förtjena.

Stockholm den 15 Augusti 1838.

J. G. Fredholm."

Främlingen från Lybeck.
III.

Den gamle Per i porten hade just slutat sin kraftiga frukost och tömde ofvanpå densamma en ansenlig tennkanna med öl, då dörren öppnades och ett par andra välmående borgare inträdde.

"God morgon, broder Per!" begynte den förste, en man med ett rundt, gladt ansigte och en ansenlig mage.

"Gudsfred, broder Erland", svarade Per och räckte honom handen. "Vålkommen!"

"God morgon, farbror!" sade den andre gästen, en yngre köpman med ett elegant och lifligt utseende.

"Vålkommen, Henrik Welamsson!" svarade Per och räckte honom åfvenledes handen: "hvad kan föra eder ut så tidigt på morgonqvisten? Sitten neder vackert! Jag skall säga till, att min dotter Agda bär oss in en morgontår. Huru ser vädret ut? Jag tror det bläser sunnan." Per vinkade dervid inåt ett annat rum.

"Vinden ha Lybeckarne för sig vid hofvet, det är säkert", yttrade Erland. "Har du hört det nya påbudet om dem ännu? Jag ser på din förundran, att du icke känner det. Men jag tänkte likväl, att du genom din mäg Christoffer skulle först veta det af oss allesammans. Vet då, Konung Erik den fjortonde förunnar Lybeckarne deras gamla privilegier, och vi komma väl på det viset att återigen få stå under deras hårda välde. De äro sluga och hafva mycket penningar. Det kan icke gå väl med oss. Jag lägger ned min handel."

"Men är det säkert?" inföll Per. "Christoffer skulle väl nämt ett ord om den saken för mig, om han haft med den att göra. Det förefaller mig alltför obegripligt."

"Ja", sade Henrik: "jag var, såsom vi ofta bruka, i går afton tillsammans med Christoffer hos en af våra vänner, en Ryttmästare vid adelsfanan. Der var spel och dobbel. Christoffer satte upp mycket penningar och vi språkade om allehanda saker. Det var äfven fråga om Lybeckarne, men intet ord nämde han om förordningen, som jag icke trott på, om jag icke sett den i dag."

"Detta förefaller högst besynnerligt, mina bröder", återtog Per. "Jag vill förmoda att Christoffer ingen del har i hela denna tillställning. Se der kommer Agda med något Rostockeröl åt oss."

Ett skönt fruntimmer inträdde, gjorde en helsning för herrarne och satte en stor silfverkanna på bordet. "Hör på, mitt barn", sade Per till henne: "Du var ju hos din syster i går morgons. Säg du till Christoffer då?"

"Ja", svarade det sköna fruntimret, "jag var inne hos honom sjelf i hans kammare. Han hade då besök af den rika främlingen från Lybeck, som handlade med min far innan kriget bröt ut."

"Hvad gjorde han der?" frågade Per bestört, medan de andra båda herrarne med en betydelsefull nick sågo på hvarandra.

"Han måtte visst lemnat Christoffer penningar", sade Agda: "jag tyckte jag blef varse en penningpung under hans papper, fast hans tycktes vilja dölja den. Föröfrigt var han uppe hos Konungen i går förmiddags och emottog några papper af honom, det såg jag, då jag besökte Fröken Cecilia."

Per besinnade sig en stund. Slutligen steg han upp och sade: "Mine bröder! Låtom oss dricka ur vårt öl, så vill jag föreslå att vi gå raka vägen upp till Christoffer och fordra redo af honom. Han måste väl kunna säga oss, hvad som menas med hela denna besynnerliga saken."

Under det köpmännerne togo sig väldiga klunkar ur silfverkannan, inträdde ett annat fruntimmer, nästan lika skönt, som Agda. Det var hennes syster. "Nå, det var väl du kom, Karin!" utbrast Per: "Är din man hemma? Vi ämna oss just till honom."

"God morgon, min far!" sade den unga frun och fattade vördnadsfullt den gamles hand. "Christoffer har bett mig framföra sin helsning till min far. Han har i natt måst resa bort i Konungens ärender, men han kommer tillbaka om ett par veckor."

"Hvad säger du!" utropade fadren.

"Han var ju med hos Ryttmästarens i går aftons!" inföll Henrik.

"Men nu är han rest", sade Fru Karin. "Jag har undertiden måst emottaga en främmande gäst ifrån Lybeck i vårt hus. Jag ville derföre anhålla hos min far, att syster Agda finge komma till mig och vara hos mig, till Christoffer kommer tillbaka."

"Hm!" sade Per, efter något besinnande. "Om J viljen, mine bröder, så gå vi och tala vid den der främlingen, efter Christoffer är rest."

"Det är godt!" inföllo de båda andre herrarne, och alla tre grepo hattar och käppar.

IV.

I Christoffer Perssons hus hade ett rum blifvit inredt åt främlingen från Lybeck. Han satt der vid bordet och bläddrade med en småleende uppsyn i några papper, som han höll i handen, då dörren öppnades af ett par vackra fruntimmer. Främlingen gömde sina papper i barmen och såg något förundrad på fruntimren, som sålunda störde hans tankar. Den ena af dem gjorde derföre en djup bugning och sade: "Förlåt mig, Herr Samuel Jacobsson, att jag oroar eder; men min fader, gamle Per och ett par andra köpman hafva kommit hit för att tala med eder."

"Hm, hvat kunne de ville?" frågade främlingen något orolig.

"Det kunna de väl sjelfva bäst säga," sade Karin, och båda fruntimren drogo sig tillbaka under det trenne herrar inträdde.

"God dag, Herr Samuel!" begynte Per, sedan alla de tre främmande några ögonblick betraktat den öfverraskade Lybeckaren: "det var oväntadt att se eder här, innan ännu ens kriget är fullkomligt slutadt. Men det är väl ni, som utverkat påbudet om edra gamla privilegiers förnyande?"

Då reste sig främlingen, gjorde en förnäm ryckning på axlarna och gick emot sina gäster. "Ja", sade han: "ni hafve gisset rätt, gamle Herr Per. Jach har varet här såsom Lybeckarnes Legat, och jach har haft Glück mit mir, som jach hör, att ni lärer vete. Na, Gott sig Dank! Eder Koning har varit uns gnädig, und vi äre nu mitburger och gode vänner och kumpaner."

"Det är bara konster och knep af er igen!" utbrast Henrik med mycken hetta och ifver: "Ni har ställt till bara konster med vår Konung och fört honom bakom ljuset. Han lär väl icke vilja förstöra oss heller, med alla edra

listiga tilltag. Jag känner er, ty jag har också måst borga varor af eder och legat i edra händer och låtit suga mig af eder ocker och edra räntor. Men jag tackar Gud, att jag lärde inse edra konster i tid. Nu vet jag åtminstone att taga mig till vara för eder."

"Jach vill råde honom, min unge Herr", afbröt Lybeckaren stolt, 'att tage sich till vare, ti jach kan nu pocke på samme rättigheter, som han, Jach är like god som han, och ändå bättre, ti jach har mere penge, mere penge, mere penge, förstår han!" Vid dessa ord framtog han en stor penningpung ur sin gördel och skramlade med densamma framför ansigtet på Henrik.

"Detta går för långt, bröder", inföll Erland. "Vi måtte väl icke heller lehöfva lida smålek af några fråmlingar inom vårt eget land. Ännu åren J, Lybeckare, väl icke landets herrar!"

"Men vi blife väl, vi blife väl!" utropade fråmlingen. "Vi äre mans de, som hafve pengerne; och mer skole vi få. Den som hafver pengerne, är herren, det är mans sickert. De må stoppe sine näfver i buxerne, mine vånner! Vi hafve nu intet att kruse mit, skall de vete."

Vid dessa ord blef Per röd i synen som en kräfta; hans ögon gnistrade och hans våldiga näfve knöt sig tillsammans. Lybeckaren bleknade och sprang baklänges, samt ställde sig bakom bordet. Per följde honom efter, men den Svenska knytnäfven riktades icke mot fråmlingens kropp, utan gaf ett dånande slag i bordskifvan, så att det torra trädet sprack med en knall, som ett kanonskotts. "Nej, Lybeckare!" röt han: "ännu är det icke så långt kommet, att J åren herrar i Sveriges rike. Än hafve vi en Konung, med krona på hufvudet, spira i handen och svärd vid sidan. Kommen, bröder, vi gå till Konungen, vi gå nu genast!"

"Ja, vi gå till Konungen!" upprepade de andra båda, och alla tre lemnade den förskräckte Lybeckaren ensam.

Ett och annat.

Väderleken fortfar häromkring att vara högst missgynnande för skörden. En rå, fuktig höstluft och vanligen flera regnskurar om dagen göra att utsigterna för landtmannen till en god bergning blifva allt mörkare och mörkare.

= Hr Protokolls-sekreteraren *Regnér*, efter egen nu gjord uppgift icke utgifvare af, utan blott medarbetare i tidningen *Argus den IV*, har, i anledning af hvad uti sista N:t af Freja om nämde tidning förekom, till Red. insändt några upplysningar om beskaffenheten af hans delaktighet uti densamma, med begäran att de måtte i Freja införas, och hvilkas införande Red. skulle anse både oråttvist och obilligt att vägra. Hr Regnérs svar lyder sålunda:

"Det är nu åtta år, som Tidningen Argus IV legat i grafven, men ännu vill man ej unna den att hvila i ro. Freja har återigen uppkallat den, egentligen för att få tillfälle rikta en anklagelse mot mig. För att en gång göra slut på dessa anfall, vill jag rent ut säga, hur långt min befattning med denna Tidning har sträckt sig. Det är sjelfve titeln, som, efter Frejas tillkännagifvande, väckt den mesta förargelse. Häruti åtminstone har jag alldeles ingen del; jag har hvarken påfunnit denna titel, eller åtagit mig någon slags ansvarighet för densamma. År 1822, sedan jag till Hofkanslers-Expeditionen inlemnat anmälan om utgifvande af en Tidning benämd Lycurgus, blef jag af dåvarande Hofkansleren tillfrågad, om jag ville förändra denna titel till Argus III. Jag vägrade, men icke på den grund, att jag ansåg saken innebära något orätt, ty sedan det bruk blifvit infördt, att hvar och en är berättigad hos Hofkanslers-Embetet anmäla sig till utgifvande af en Tidning med samma titel som den en annan utgifver, blott med en bokstafs eller en siffras förändring, kan ingen äganderätt till hufvudtiteln existera; utan jag vägrade derföre, att den Tidning jag ämnade utgifva skulle blifva endast af allvarsamt innehåll, och den föreslagna titeln syntes mig mer egnad till skämt. Ett år senare, eller i början af Mars 1823, blef jag underrättad, att Boktryckaren Ortman hade inlemnat till Hofkanslers-Embetet en anmälan om utgifvande af Argus IV, och jag anmodades att biträda vid redaktionen af denna Tidning. Jag samtyckte dertill, förnämligast af den orsak, att jag gerna omfattade alla tillfällen att uttrycka de politiska grundsatser, som jag allt ifrån min första ungdom hyst och förfäktat, rörande national-sjelfständighetens bevarande såsom Statsmaktens högsta åliggande. En ytterligare utveckling af dessa grundsatser var just då af omständigheterna påkallad, så mycket mer som en af Riddarhusets utmärktaste ledamöter hade nyss hållit ett loftal öfver kongressen i Verona och de stora makternas fredälskande politik och det i samma ögonblick som rätta naturen af denna politik gaf sig tillkänna genom en fiendtlig armés inryckande i Spanien och det fria regeringssättets öfverändakastande. Det var således med verklig tillfredsställelse jag begagnade tillfället att bestrida dessa vådliga läror. Allt hvad Argus IV innehåller af sådan syftning, är skrifvet af mig. Äfven bekänner jag mig vara ensam författare af hela första nummern. Det är mer än jag kan säga om någon följande. Så länge Ortman hade bestyret med Tidningen, införde han der allt hvad han fann för godt. Något sådant rökverk, som Freja skrifvit på min rälning, torde likväl svårligen der igenfinnas, och för öfrigt ingenting, hvarför jag ej gerna kunde ikläda mig ansvar. Stockholm den 18 Aug. 1838.

A. Regnér."

Prenumeration
å Tidningen NYA FREJA,

à 3 Rdr B:ko, upptages i Stockholm, i Hrr Bergs, Isbergs, Törnqvist & Bergers, Deleen & K:s, Lundequist & K:s och Hedboms Boklådor, samt å alla Postkontor i Riket, med tillägg af postförvaltare-arfvodet, så väl i Stockholm som i Landsorterna.

Prenumeration och utdelning af NYA FREJA *sker äfven i Kryddkramhandlanderne Hr Bromans Bod vid Drottninggatan, Hr Eisens vid Regeringsgatan och Hr Nybergs vid Götgatsbacken, Huset N:o 11. Prenumeranter på Malmarne, som redan i Boklådorna i Staden verkställt prenumeration å* NYA FREJA, *kunna också i nämde Herrars bodar uttaga sina Exemplar, när tillsägelse derom och anteckning å Prenumerationssedlarna göres å det ställe der de blifvit uttagna.*

STOCKHOLM. A. G. HELLSTEN, 1838.

N:o 6 (67).
Fredagen

NYA

FREJA.

1838.
den 24 Augusti.

TIDNINGS BEVAKNINGS INSTIT.

Tryckfrihetsmålet
mot den indragna Tidningen Freja.

I Onsdags förevar åter vid Stadens Kämnersrätt aktionen mot *Freja*, då Utgifvaren af den indragna tidningen afgaf sitt svar å det märkvärdiga *Afbönspåståendet*, hvarigenom, likasom genom det i sitt slag icke mindre märkvärdiga yrkandet att gemenskapen vid Lifgardet till häst äro Rikets »*Embets- och tjenstemän*», nuvarande innehafvaren af Hofkanslers-embetet Hr *von Hartmansdorff* ännu mer om möjligt illustrerat sin förvaltning och ökat sin ryktbarhet, redan förut så stor genom de af hela nationen efter förtjenst bedömda *majestätsbrottsaktionerna*. Detta nitiska uppträdande af Hr *Hartmansdorff* — vi bedja om förlåtelse, vi hade så när glömt att säga Hr *von* Hartmansdorff, och vi veta att Hr von Hartmansdorff sätter högt värde på adelskap i allmänhet och förmodligen då äfven på sitt eget — detta tjenstfärdiga uppträdande af Hr von Hartmansdorff, upprepa vi, med Hofkanslers-embetets hela makt och myndighet såsom skyddspatron för hästgardisterna eller »*Braheska dragonerna*», såsom de ock nu mera kallas, kommer likväl sannolikt att ännu mera öka Hr von Hartmansdorffs impopularitet hos Hufvudstadens borgerskap och öfriga innevånare, bland hvilka, på skäl som tyckas temligen grundade, denna »*embetsmannacorps*» ingalunda är väl anskrifven; men så bör å andra sidan denna tjenstfärdighet, och ännu mer upphöjelsen af de simpla karlarne vid denna trupp till Rikets *Embets- och tjenstemän*, och framförallt det kraftiga *afbönspåståendet*, så mycket mer göra Hr von Hartmansdorff väl anskrifven hos regementets befälhafvare H. Ex. Grefve *Brahe*, af hvilken Hr von Hartmansdorff redan ifrån sista Riksdagen skall vara med särdeles gunst omfattad såsom en pelare i diskussionerna. Huru mycket är ej derföre framför många andra högre embetsmän Hr von Hartmansdorff att lyckönska, som för sin egen upphöjelse äger så fast ankargrund. Genom Hr Kanslirådet *Tannströms* protektion framdragen och hyllad på ett håll, äger Hr von Hartmansdorff uti H. Ex. Grefve *Brahes* gunst och rekommendation icke mindre utsigt till fortfarande nåd på ett annat. Se det kan man kalla att hafva ställt sina saker på goda fötter och visat prof på klokhet och förtanka! Men vi afbryta dessa betraktelser för att införa Utgifvarens af Freja svar på afbönspåståendet. Detta svar följer här så lydande:

"Till Stockholms Stads Högtårade Kåmnersrätt!

Hofkanslers-embetet, såsom hvars organ aktor här uppträder, har ökat samlingen af märkvärdigheter uti det emot mig anställda åtalet med en ny; det har nemligen i de sista raderna af det slutpåstående, hvilket jag nu har att besvara, låtit aktor emot mig äfven yrka ansvar för förment smådligt skrifsätt uti den förklaring, jag till Högtårade Rätten förut ingifvit. Det är således icke nog, att Hofkanslers-embetet påstår mig hafva smådat Herrar Håstgardister, jag skulle nu äfven hafva smådat Hofkanslers-embetet sjelft, såsom deras beskyddare och patron, naturligtvis också i och för embetet. Kunna mina förmenta smådelser emot sådana "*Embets- och tjenstemän*" som Hrr Håstgardister icke försonas med mindre än *afbön* och *Ettbundrade Riksdalers böter*, så är det väl förmodligen, om någon proportion skall iakttagas, med ingenting mindre än högsta urbota bestraffning, eller lifvets förlust, som mina förmenta förnärmelser emot den höga Beskyddaren sjelf skola umgällas. Hofkanslers-embetet har dock öfverlemnat åt Rätten att afgöra detta ansvar, utan att sjelft vårda sig att yrka något bestämdt straff; och detta är äfven konseqvent nog; ty kunde pluraliteten i Juryn väl finna sig uti att först dömma mig till *moralisk* död eller *afbön*, så är ju sedan hvad slags bestraffning, äfven den hårdaste, som Rätten för skrifsättet kunde ålägga mig på köpet, endast ett lappri.

Hofkanslers-embetet har verkligen numera kommit, eller rättare sagdt sjelft försatt sig uti en högst besynnerlig ställning till pressen. Allt är för detsamma *smädelse*. Det anställer orimliga aktioner för förmenta smådelser, som ingen mer än Hofkanslers-embetet kan upptäcka, och krönner orimligheten af dessa åtal med ännu orimligare rubriker och ansvarspåståenden; den anklagade å sin sida begagnar blott sin *försvarsrätt* och *bevisar* dessa orimligheter samt benämner dem med sitt rätta namn, och se! straxt kallas det åter *smädelse*, ty sanningen får naturligtvis aldraminst sägas åt Hofkanslers-embetet

sjelft. Under våra Juni- och Julidagar, då Herrar Håstgardister som mest utmärkte sig genom sina chocker och nyttjandet af sabeln mot fredliga medborgare, begagnade äfven Hofkanslers-embetet oförtrutet sin sabel, indragningsmakten, och nedsablade på en dag icke mindre än tre Tidningar. I fall någon tidningsutgifvare då yttrat, att Hofkanslers-embetet for fram mot yttranderåtten på åkta Håstgardistvis, hvem vet, om icke till och med denna sanna och träffande liknelse, i farten att förklara allt för smådelse, skulle hafva blifvit *så* qvalificerad, huru ömt än Hofkanslers-embetet, just genom det mot mig anställda åtalet, visat sig vara om upprätthållandet af Hrr Håstgardisters "*embetsmanna-anseende*", och huru litet sårande följaktligen en jemförelse emellan dessa Hrr "*Embets- och tjenstemäns*" och Hofkanslers-embetets eget förfarande borde kunna finnas.

Jag känner ganska väl, hvilka talrika utvägar Hofkanslers-embetet äger att genom indragningar och aktioner förfölja en tidningsutgifvare, och sjelf uti denna egenskap inom få dagar träffad både af en indragning och af en aktion, utgående på ingenting mindre än afbön och en *afbön för gemenskapen i en trupp*, hvars sablar blifvit fläckade af oskyldiga medborgares utgjutna blod, och hvilkas laglösa framfart just genom denna afbön skulle sanktioneras, har jag i rikt mått fått erfara vidden af Hofkanslers-embetets makt. Men i samma mån Hofkanslers-embetet vill låta mig känna *sin makt* och hvad det mot pressen tillåtor sig att göra, känner jag också lifligt *min pligt* som tidningsutgifvare och Svensk man, att oförskräckt och utan förbehåll säga detsamma sanningen. Jag har nu sökt att fullgöra denna pligt i afseende på det lika obehöriga som löjliga påståendet, det jag i min förklaring skulle nyttjat ett smådligt skrifsätt, då jag blott låtit Hofkanslers-embetet höra sanningen, och jag öfvergår till de öfriga delarna af slutpåståendet.

Aktor fortsätter, tvertemot uppsatsens tydliga mening och den uttryckliga förklaring som jag afgifvit, Hofkanslers-embetets grofva advokatyr, att till Befälet eller Officerscorpsen vid Lifgardet till häst vilja utsträcka artikelns syftning. Väl återfaller alltid gemenskapens conduite och en trupps vilda och tygellösa framfart på befälet samt ytterst på Regementsbefälhafvaren; och säkert är det ej för någon obekant, att också tvenne medlemmar af Officerscorpsen vid Håstgardet långt för detta blifvit, i anledning af tilldragelserna i Juni månad eller nära samtidigt med denna aktions anställande, anklagade och nu formligen äro sub reatu, den ene, för att sjelf hafva, såsom orden i artikeln lyda, "*med sabelhugg proklamerat lugnets och ordningens sak*", och den andra, för det att en under dess befäl handlande patrull, "*med utdelandet af blessyrer velat vinna folket samt med blodlefrar tillknyta bandet mellan styrande och styrda*", såsom det i den åtalade artikeln äfven heter; och när Rikets Ständers JustitieOmbudsman hinner taga sitt beslut öfver de flera bestyrkta angifvelser, som hos honom nyligen blifvit anmälte mot håstgardistpatruller, hvilka misshandlat och blesserat fredliga ledamöter af Hufvudstadens Borgerskap, så torde mer än sannolikt än flera af befälet blifva ställde för rätta. Men jag vill af alla dessa omständigheter, som i så hög grad gravera äfven befälet vid Håstgardet, alldeles icke draga någon fördel för min sak. Uti den åtalade artikeln är det *endast* fråga om *gemenskapen* vid Lifgardet till häst eller, såsom de i artikeln uttryckligen kallas, "*hästgardisterna*", en benämning, hvilken, såsom hvar man vet, allmänneligen nyttjas om gemenskapen eller de såkallade "simpla karlarne" vid detta regemente, men alldeles icke om Officerarne; och jag inskränker följaktligen, hvad jag ytterligare har att anföra mot Aktors framställningar, endast till gemenskapen eller "*hästgardisterna*." Och att artikeln blott gäller de "simpla karlarne", bevisas ytterligare just af deras derstädes tadlade uppförande vid visandet af H. K. H. Prinsessans lik, då, efter hvad jag erinrar mig, ingen Officer syntes bland de vaktgörande posterna, och likaledes till öfverflöd af det uttryck, som Hofkanslers-embetet citerat och, löjligt nog, vill hafva ansedt såsom ett "*oqvädinsord*", icke erinrande sig, att uti ordet "hederspascha" språkbruket förenadt med uttrycket Pascha just det mest hedrande epitet språket äger. Ty om i artikeln hade varit fråga icke blott om gemenskapen, som hvar och en hafver endast en tjensthäst, utan om Officerarne, som vanligen i och för tjensten äga två à tre hästar, så är det klart, att de anmärkta uttrycken: "Paschar af *en* håstsvans" skulle varit ingenting mindre än adeqvata, och att författaren — Aktor och Hofkanslers-embetet kunna vara försäkrade derom — icke skolat spara på två eller tre håstsvansar.

Hvad åter i den åtalade artikeln blifvit sagdt om gemenskapen, ämnar jag alldeles icke återtaga, och hemställer till Juryn eller mina Domare, om det "*öfversittareväsende*" emot folket, som der blott i alltför lindriga termer lägges denna trupp till last, ej kan anses i fullaste mått *bevisadt* genom en mängd händelser, som tilldragit sig både före och efter anställandet af detta åtal. Jag erinrar blott om alla de förhållanden, som uti Sjöstedtska rättegången för några år sedan kommo i dagen, misshandlingen af Kyparen Danielson ej långesedan, uppträdet på Instrumentmakaren Granfelts gård helt nyligen, den till löfmarknaden den 23 sistlidne Juni kommenderade patrullens uppförande, då nuvarande tillförordnade Underståthållaren Hr Lagman Björck var så nära att blifva öfverriden och massakrerad under håsthofvarna, samt Konstförvandten Blanxius tillfogades en mängd blessyrer, utan att vid det inför Slottsrätt hållna förhöret det ringaste kunde tillvitas honom vare sig af polisbetjeningen eller patrullens befäl, samt aldrasist våldsamheterna af en håstgardistpatrull emot Svärfvaremästaren Wedenberg och samma patrulls obyggliga framfart emot Kryddkramhandlaren Starcke och Svärfvaremästaren Ullström; — allt kända och *bestyrkta* händelser, hvilka för Hrr Jurymän *icke kunna* vara obekanta.

Men då jag, genom anförandet af dessa *fakta*, mer än tillräckligt *bevisat*, såsom jag vågar tro, allt hvad i den åtalade artikeln blifvit yttradt om "*Håstgardisternas*"

öfversittareväsende, så anser jag ock allt vidare svar på Hofkanslers-embetets och Aktors advokatyr för öfverflödigt, samt öfverlemnar lugn åt Juryn eller mina blifvande Domare afgörandet af mitt öde och att efter förtjenst uppskatta afbönspåståendet och de ytterligare sofisterierna om Hrr Håstgardisters *"embetsmanna-egenskaper"*, uti den öfvertygelse, att det icke lårer undgå mina Domares uppmärksamhet, det villfarandet af maktens önskan eller mitt fällande skulle vara ett sanktionerande på förhand af alla de våldsamheter, som håstgardisterne under de sista veckorna begått, och för hvilka de redan blifvit och ytterligare kunna blifva anklagade, samt att derigenom åfven skulle förklaras för lagliga de våldsamheter hvilka håstgårdisterne, ännu mer i stöd af en sådan triumf, framdeles skulle kunna tillåta sig att mot Hufvudstadens Borgerskap och öfrige innevånare begå. Stockholm den 22 Augusti 1838."

Sedan uppläsningen af denna Svarandens försvarsskrift försiggått och skriftvexlingen i målet således var slutad, skredo parterna, på Rättens anmodan, till utseende af Jurymän, då af Aktor, såsom på åklagande sidan utsedde, nämdes: Öfverstlöjtnanten vid Svea Artilleri och Riddaren af Svärdsorden *Dassau*, Majoren vid Andra Lifgardesregementet, Öfverstlöjtnanten och Riddaren af Svärdsorden *Nauckhoff*, Föreståndaren för Veterinär-inrättningen, Öfverdirektören och Riddaren af Wasa-orden *Norling*, samt Häradshöfdingen *Strussenfelt*. De å svarande sidan till Jurymän kallade voro: Komministern vid Storkyrkoförsamlingen *Dalgren*, Sidenfabrikören *Grapengiesser*, Kramhandlaren *Henr. Sucksdorff* och Kryddkramhandlaren *E. E. Lindström*; hvarefter af Rätten nämdes: Revisions-sekreteraren och Riddaren Friherre *Stael v. Holstein*, Hofrättsrådet *Fr. Bergström*, tillförordnade Revisions-sekreteraren *von Koch*, Rådmannen i Stockholm *Gråå*, samt Grosshandlaren *Th. Morsing Th:son*.

Förrän parterne derefter företogo den i Tryckfrihetslagen föreskrifna uteslutningen, hvardera af tvenne utaf de valde Jurymännen, en bland Rättens och en bland motpartens, hemställdes å svarande sidan: om ej tvenne af de på åklagaresidan utsedde Jurymännen, Hrr Öfverstlöjtnanterne *Dassau* och *Nauckhoff*, borde anses jäfvige att fungera såsom domare i mål af sådan egenskap som detta, der i sjelfva verket Regeringen vore part och den egentlige Åklagaren, enär de tvenne ifrågavarande funktionärerne voro innehafvare af förtroende-embeten, således voro beroende af Regeringens godtycke och följaktligen kunde äga nytta eller skada af sitt votum i saken. Denna jäfsanmärkning, hvilken svarande sidan ansåg innefatta en så vigtig principfråga, att den en gång borde formligen framställas och afgöras, bestreds af Aktor och ogillades äfven af Rätten, hvaröfver å svarande sidan missnöje anmältes *).

*) Att åklagaresidan skulle bestrida den framställda jäfs-anmärkningen var naturligt, då Aktorerne uti alla de, under loppet af de sista tretton åren utaf Hofkanslers-embetet, d. v. s i sjelfva verket af Regeringen anställda tryckfrihetsåtalon, om ej endast dock hufvudsakligast valt innehafvare af förtroende-embeten till Jurymän; ett bruk, som de troligen ej följt, utan att dertill hafva haft befallning. Att Domstolen ogillade jäfvet, var ock ej underligt, då Stadens Kämnersrätt under Hr Lagman *Lindbergs* præsidium, i många år, vid valet af Jurymän, handlat konformt med den af Aktorerne följda principen och ofta utsett just samma Jurymän, som af Hofkanslers-embetets organer förut blifvit begagnade och derigenom kände för att åtnjuta ett särdeles förtroende af Hr Hofkanslern; en konformité i smak och omdöme med Hofkanslers-embetet, för hvilken mången trott att Hr Lagman Lindberg egentligen har att tacka sin erhållna Nordstjerna samt till och med Lagmanstiteln, men som ock ådragit de af Stadens Kämnersrätt valde Juryerne den utmärkande benämningen af de *"Lindbergska Juryerne."* Hade Domstolen nu godkänt jäfs-anmärkningen, så skulle den följaktligen hafva satt sig i strid med sig sjelf och förklarat sitt ogillande af det utaf den sjelf länge följda bruket, hvilket naturligtvis ej kunde väntas. Att Rätten i sitt val vid detta tillfälle ej följde samma bruk, härrörde åter sannolikt deraf, att Lagman Lindberg för närvarande njuter tjenstledighet och sjelf icke fungerade. Att jäfs-anmärkningen icke saknar behörighet och *à propos*, som man säger, derom fortfar Red. emedlertid att vara öfvertygad; och en artikel, som i Tisdags stod att läsa i *Aftonbladet*, med rubrik: *Fördsam hemställan til Rikets Ständers JustitieOmbudsman, rörande behandlingen af Tryckfrihetsmål och vissa Domstolars förfarande härutinnan*, har ännu mera förvissat Red., att val af embetsmän i allmänhet och särdeles af förtroende-tjensters innehafvare till Jurymän är ett emot Tryckfrihetslagens mening och Jury-inrättningens princip alldeles stridande rättegångsbruk; hvilket oskick Red. ock, i öfverensstämmelse med artikeln i Aftonbladet, anser JustitieOmbudsmannen, i stöd af 16 § utaf dess instruktion, pligtig att i sin berättelse till Rikets Ständer anmärka. Att för öfrigt den framställda jäfs-anmärkningen alldeles icke hade någon personlig syftning emot Hrr Dassau och Nauckhoff, utan endast yrkades för *principens* skull, hvilket ock vid tillfället uttryckligen förklarades, bevisas klart deraf, att ingendera af dessa Hrr utan Häradshöfdingen *Strussenfelt* var den, som bland Hofkanslers-embetets Jurymän af svarande sidan uteslöts.

Sedan denna jäfsfråga blifvit afgjord, uteslöts af Aktor, ibland de af Svaranden valde Jurymän, Sidenfabrikören *Grapengiesser*, och bland Rättens, Grosshandlaren *Morsing*; och å Svarande sidan, bland de af Aktor nämde, Häradshöfdingen *Strussenfelt*, och bland Rättens, tillförordnade RevisionsSekreteraren *v. Koch*.

Ett och annat.

Fransyska truppen är nu i full train med sina representationer, och om dessa åfven icke komma att lemna något särdeles gynnsamt resultat för Teaterkassan, så bli de dock utan tvifvel nyttiga för Kongl. Teaterns egna "artister" genom den täflan som de utveckla. Hvad som till deras fördel utmärker medlemmarna af den Fransyska truppen är den Fransmännen egna större lifligheten i deras spel — en lifligher, som lyckligtvis icke är Tysk eller af samma slag som vi sågo hos Hr Rönniger, — och deras talang att i allmänhet mycket väl säga sina roller, men att, — konstens utöfning i det hela betraktad, — tillerkänna dem något företräde framför våra egna bästa skådespelare och skådespelarinnor, Fru *Erikson*, Fru *Frösslind*, Fru *Hjortsberg*, Hr och Fru *Torslow*, Hr *Almlöf* och Hr *Sewelin*, vore dock, efter hvad man hittills sett, orättvist.

Fru *Frösslinds* benefice-representation om Tisdag kommer säkert att ge ett intressant tillfälle till jemförelser, och att visa oss denna verkligen stora skådespelerska

i hela sin talang; både *Supplikanterne* och *Lilla Slafvinnan*, med vår förtidigt bortgångne Crusells vackra musik, eller så väl första som sista pjesen äro också i och för sig sjelfva väl valda. Mellanpjesen spelas af Fransyska truppen.

= Hos Hufvudstadens Femtio Äldste berättas vid en sammankomst i förra veckan hafva blifvit ifrågasatt, att till Regeringen ingå med en und. skrifvelse och anhålla att till en början tills nästa Riksdag några Judar icke måtte tillåtas att i Riket bosätta sig. Beslutet härom skall dock, så vidt vi känna, ännu icke vara justeradt.

Det synes tydligen, att väckandet af denna fråga hos de Femtio Äldste blifvit föranledt af det kort förut i Statstidningen offentliggjorda beslutet om *Jude-"emantsipatsionen"*; en åtgärd, för hvars genomdrifvande, likasom för åtskilliga andra af enahanda art och beskaffenhet, Hr StatsSekreteraren och t. f. Presidenten *Skogman*, efter hvad man vill veta, skall hafva ägt ett lika betydande som hjelpsamt stöd uti H. Ex. Grefve *Brahe*. Då, i anledning af denna åtgärd, fråga om en skrifvelse till Regeringen väcktes hos Hufvudstadens Äldste, så hade det dock varit önskligt, att skrifvelsen blifvit af ett annat innehåll eller fått ett annat föremål, ty nu uttrycker den blott *Hufvudstadens Borgerskaps* intresse, eller på sin höjd *de* FÅ *städers* intresse, der Judarne *redan kunna bosätta sig samt drifva handel och rörelse*; ty *dessa få* städers intresse är naturligtvis i förnämsta rummet, att inga flera Judar måtte i Riket inkomma och *uti dem* bosätta sig i stället för de afgående, som flytta till landsorterna och sådana städer, hvarest Judar förut icke fått etablera sig. *De* sednare städernas och *hela* landets icke mindre rättvisa och billiga intresse är åter af en långt vidsträcktare portée, *det* fordrar långt mer än blott ett förbud mot främmande Judar att i Riket inkomma och bosätta sig. Det hade derföre, som ofvan nämdes, varit önskligt, att ifrågavarande skrifvelse ifrån Hufvudstadens Femtio Äldste icke varit affattad blott uti ett *lokal-intresse*, utan i en vidsträcktare och *allmän* syftning, omfattande äfven landsbygdens och de öfriga städernas intresse, hvilka ty värr icke blifvit hörde eller fått yttra sig det minsta uti Jude-frågan, och mot hvilka just *de* städer, som blifvit hörde, eller Stockholm, Göteborg, Carlskrona och Norrköping ögonskenligen *uti denna fråga* äga ett ganska olika, att icke rent af säga, *alldeles motsatt intresse*. Den som icke förmår inse den ganska väsendtliga skiljaktigheten af dessa intressen måste verkligen vara särdeles kortsynt. En ganska skicklig beräkning af denna olikhet i intressen synes ock ha varit orsaken till den besynnerligheten, att Hr Skogman *endast* hörde de nämda fyra städerna, hvilka, i följd af der förut existerande förhållande, snarare ägde ett intresse *för* än emot Jude-*"emantsipatsionen"*, men alldeles icke Borgerskapet i alla Rikets öfriga städer, hvars intresse likasom hela landets tydligen strider mot det gifna bifallet åt Judarnes ansökning. Att de utlåtanden, som erhöllos från de äldste i de fyra hörda städerna, ej slogo in med uträkningen, var ej ett fel i denna.

= Underrättelserna, som inlöpa från alla landsorter rörande bergningen så af hö som säd, fortfara att vara högst bedröfliga, och fruktansvärdt är, att ganska mycket Råg måltat och grott under de sista veckornas ihållande fuktiga och regniga väderlek, utom det att utsigterna för vårsädets mognad och potatesskörden äfven derigenom blifvit i hög grad förmörkade. På det resultat, som de till den 15 Augusti infordrade detaljerande årsväxtberättelserna ifrån Landshöfdingarne kunna meddela, är således ingenting att bygga; de sista tre veckornas fortfarande regn har helt och hållet omintetgjort detta. Och ännu mörkare blifva utsigterna genom den snart sagdt totala förstöring af grödan, hvilken regnet åstadkommit i hela Norra Tyskland, och som der redan verkat en oerhörd prisstegring, till följd hvaraf den utländska spannmål, som för Sveriges behof i höst och nästa år måste införskrifvas, säkerligen kommer att stå till ganska högt pris. Och detta behof af utländsk spannmål, och till ej obetydliga qvantiteter, kan redan anses gifvet, helst om brännvinspannorna i år likasom förlidet år oförhindrade få fortfara att i sex månader förstöra den inhemska spannmålstillgången.

Huru starkt pannorna under de sista brännings-månaderna forcerades, kan till en del slutas deraf, att enligt hvad vi hört som tillförlitligt uppgifvas, blott till Stockholm inkommit till den 1 Aug. innevarande år nära 140,000 kannor brännvin *mera* än till den 1 Aug. föregående året. Verkan af denna förstöring utaf den inhemska spannmålen och af den derigenom föranledda spannmålsimporten visar sig ock deruti, att till och med den 21 sistl. Aug. nära 900,000 R:dr Silfver voro exporterade.

Tyska Språkets skrifvande och konverserande, Tyska tidningar, Tyska öfversättningar, Tyska bref, m. m.

Undertecknad (som träffas hemma från kl. 2 till 3 e. m.) meddelar grundlig undervisning i Tyska språkets *läsande, öfversättande* och *skrifvande* — i detta språks *talande* och dess *uttalande* med en ren och behaglig prononciation, samt undervisning i Tysk handstyl och Tysk brefstyl, såväl handels- som familjebref m. m.; likaledes konciperas och skrifvas Tyska bref såväl som andra dokumenter, samt öfversättas från *Svenska, Norrska, Danska, Holländska, Engelska* och *Franska språken* till det Tyska, hädanefter likväl endast emot betalning.

Nu som förut lemnas ingen möda och kostnad ospard för att såväl i soiréerna, som i de privata lektionerna göra för Eleverne en i sig sjelf så torr vettenskap, som språkläran, behaglig och underhållande. För Fruntimmer och sådane Herrar, som mera taga undervisning för nöjets skull, läses *Moritz* intressanta Tyska Språklära för Damer, utgifven i bref, eller *Öhrlanders* ytterst rediga och lättlärda Tyska Grammatik. Sådana Personer deremot, som önska intränga något djupare i språket, som vilja och kunna samt hafva råd och lägenhet att använda en längre tid till språkets studerande, undervisas efter *Fabrici* nyligen utkomna mästerliga Tyska Grammatik till bruk för högre lärdomsskolor och undervisningsanstalter — ett verk, som utan tvifvel för hvarje älskare af Tyska språket och Tyska litteraturen, äfven för hvarje Tysk språklärare, här har varit utomordentligen välkommet.

Den *privata undervisningen*, som kostar 1 R:dr 16 sk. B:ko timmen, men blott 10 R:dr B:ko qvartalsvis för hvarje Elev, gifves dagligen, Söndag inberäknad, från bittida *klockan fem* om morgonen till sent om aftonen; likaledes undervisas i Skolor och Pensioner. — *Soiréerna* — hvilkas hufvudföremål är Tysk konversation — hållas från kl. 4 till 8 e. m., för 2 R:dr 32 sk. B:ko pr månad hos Eleverne sjelfva, och för 3 R:dr 12 sk. B:ko hemma hos mig, i huset N:o 3 vid *Claræ östra Kyrkogata*, der äfvenledes Tyska Lexika, Grammatikor och Parlörer, Tyska Tidningar, Magasiner för Konst, Nyheter och Moder och andra Tyska Tidskrifter och Magasiner, Teaterpjeser, Kalendrar och Taschenbücher med hundratals plancher, kunna erhållas till låns, emot en passande afgift, men begagnas af mina Elever gratis.

Johann Peter Müller,
f. d. Grosshandlare i Trondhjem,
infödd Tysk.

STOCKHOLM. A. G. HELLSTEN, 1838.

N:o 7 (68).
Tisdagen

NYA

FREJA.

1838.
den 28 Augusti.

Om orsakerna till missnöjet.

Sjette Artikeln.

Utan tvifvel är det de ständigt återkommande åtgärderna af *sådan* beskaffenhet, som nu sist Jude-»*emantsipatsionen*», Krookska amnestien, Trollhätteaffärn, Soldinska privilegiet och de många andra genom Handels- och Finans-expeditionen för enskilte utfärdade undantagsresolutionerna, samt förut Skeppshandeln, Vexelprovisionen vid liqviden af f. d. Kongl. familjens fordringar, Eldqvarnskôpet, omskrifningen af fastebrefven å husen och egendomarna vid Norrbro, historien med Diskontsedlarnas inlösen, historien med Amerikanska fordringarna, regleringen af de ultramarinska besittningarnas drätsel, och transaktionerna om rubelfonden, Guadeloups-millionerna samt om Pomerska försäljningen och domänerna, m. m. m. m., — utan tvifvel, upprepa vi, är det åtgärderna af *sådan* karakter som dessa, hvilka *alla* utmärka ett exklusift rådande syfte och likasom en hufvudpassion inom styrelsen, som gjort det djupaste intrycket på sinnena, som väckt, underhållit och utbildat det största missnöjet, och som framför allt annat bestämt Allmänhetens öfvertygelse och omdöme om Regeringen. Och *beslägtade* med dessa samt af en *analog* karakter komma derefter i ordningen hela utländska politiken ända till handelstraktaterna, samt *sättet* på hvilket förhållanderna med Norrige och Föreningen år 1814 uppgjordes och hela den sedermera i afseende på Norrige följda politiken. Häruti, eller med andra ord, uti allt som angår ställningar och förhållanden till främmande makter, har Allmänheten tyckt sig förmärka ett starkt syskontycke med de ofvan uppräknade åtgärderna och en politik, som varit ingenting mindre än *nationell*; och det missnöje, som under tidernas längd alltmer och mer deraf väckts och *stadgat sig*, har varit och är kanske också icke mindre djupt och hos mängden utbredt *).

Uti den egentliga inre styrelsen och förvaltningen, man må vända sin blick åt hvilken sida deraf som helst, upptäckas också rikliga anledningar till det existerande missnöjet. Att försöka uppräkna *alla* dessa, vore väl nära nog ett lika gränslöst företag, som att vilja räkna vattudropparna i hafvet, och särdeles orimligt skulle ett sådant försök vara uti en tidning af så litet utrymme som *Freja* och som blott utkommer två gånger i veckan. Men för de större alla söcknedagar utgifna bladen, som dagligen visa sig i så trängande behof af kolumnfyllnad, som dagligen synbarligen svettas och pinas för sina många och långa spalter, och som derföre och nästan dagligen fylla flera, ofta ända till fem à sex spalter i ordets egentliga bemärkelse med strunt utan allt värde i sig sjelf och för den nationella odlingen; — *för dem* deremot skulle ett sådant företag vara icke blott högeligen i sin ordning, utan äfven vida rimligare, fastän de, om fullständigheten skulle sträckas till det minsta, säkerligen ock skulle komma i förlägenhet för utrymme. Eller hvad kan väl under nuvarande omständigheter vara vigtigare och angelägnare än att, genom en något när fullständig utredning af orsakerna till det djupa och allmänna missnöjet, eller en *sann explikation* af

*) Då *Dagligt Allehanda* uti en artikel för kort tid sedan skulle förklara orsakerna till allmänna missnöjet, förbigick det, besynnerligt nog, eller låtsade glömma alla de här ofvan uppräknade förhållanderna och åtgärderna, hvilka ovedersägligen mer än, ja utöfver all jemförelse med något annat, bidragit att väcka och utbilda den missnöjda sinnesstämningen hos nationen och att bestämma folkets öfvertygelse om Styrelsens karakter och de regerandes personlighet. Denna glömska må nu höra till det förändrade förfarande, som man allt mer och mer allmänt tyckt sig upptäcka i Dagligt Allehanda under loppet af en månad och några dagar, och som till och med i sista N:t af *Minerva* ådragit det "*Gummans*" åtlöje; — men att, då man gör min af att vilja explicera missnöjet, så der förbise och glömma just de hufvudsakligaste och väsendtligaste orsakerna just de åtgärder och förhållanden, som gjort det djupaste intrycket på nationens känsla och omdöme, har dock den obehagligheten i följd med sig, att den tänkande Allmänheten derigenom nedsättes till en irrationell hop, till en pöbel, som är missnöjd utan skäl och harmas utan att veta hvarföre. Utan tvifvel är det då bättre, att såsom *Aftonbladet* alldeles tiga och iakttaga en *systematisk* tystnad öfver orsakerna till missnöjet; ett sådant handlingssätt medför väl samma verkan, eller att Allmänheten synes vara missnöjd *utan skäl*, men man är dock qvitt osanningen och den falska explikationen.

den närvarande sinnesstämningens uppkomst och utbildning, allmänna tänkesättet kommer till reda och klarhet för sig sjelf och gör sig tydligt *hvad det vill* och bör *vilja*, samt att Regeringen äfven på samma gång derigenom lär sig inse sin *verkliga* ställning till opinionen och folket och upphör att göra sig sjelf och, genom *Statstidningens* lika ömkliga som löjliga krior, äfven andra *illusioner* öfver sitt tillstånd?... Önskar man verkligen af hjertat och vill arbeta för en god upplösning på de närvarande intrasslade förhållanderna, som så lätt kunna taga en högst tragisk riktning, så är en dylik utredning, ett sådant bokslut emellan Regeringen och nationen, ingenting mindre än en absolut nödvändig åtgärd, om ett Novo Conto skall kunna begynnas. På det högsta att beklaga är det derföre, att de såkallade *stora* tidningarna — skälet må nu vara bristande mod eller saknad af kunskaper och öfversigt utaf hvad i de sista 28 åren sig i rikets styrelse tilldragit — *icke* framlagt en sådan utredning, ja ej ens gjort något försök dertill, som förtjenar namnet af en dität yttrad tanka.

I den förlägenhet, som *Freja* med sitt ringa utrymme befinner sig vid ett sådant företag, finnes för henne ingen annan utväg att derutur reda sig, än att försöka att under några hufvudsakligare kategorier sammanträngа den ofantliga mängden af data och att på detta sätt i större massor gruppera anledningarna till missnöjet.

Saledes har Styrelsens handlingssätt och förfarande i afseende på de af så mångfalldiga samhällsbehof reklamerade *reformerna* varit ett rikt ämne för klagan och missnöje; och under det de, som par preference förmena sig vara rörelsens och framskridandets vänner, anklaga Regeringen för att vara stationär och ingenting ha gjort för reformernas sak, så föra vännerna af det bestående eller de såkallade konservativa, samt de som icke älska brådstörtade förändringar, en icke mindre bitter klagan öfver Regeringens förfarande och dess sätt att just behandla det bestående. Med få ord: alla nyanser af opinionen äro häruti innan missnöjde med Regeringen, och beklagligtvis ha alla rätt och kanske de sist nämda opinionsnyanserna ändå mer än de förra.

För att t. ex. tala om den reform, som i moraliskt och ekonomiskt och derigenom äfven indirekt i politiskt hänseende är ojemförligen angelägnast samt mest maktpåliggande, och utan hvilken folket går till möte en säker förstöring, hvilken gör alla andra reformer ändamålslösa och till intet bätande; — vi mena *Brännvinsbränningen*, huru har Regeringen handlat derutinnan? Brännvinstillverkningen har gatt framåt och i qvantitet tilltagit ofantligt under de två sista decennierna, samt följaktligen i samma mån äfven brännvinssupandet och fylleriet, och hvad har Regeringen gjort för att hämma och inskränka denna brännvinsflod, som hotar att öfversvämma och dränka både land och folk? I sjelfva verket ingenting, ja mindre än intet. Ty minskningen af bränningstiden till sex månader, som Regeringen, tvungen af opinionen att åtminstone för syns skull göra något, ändtligen vid sista Riksdag föreslog, och den på det hela obetydliga förhöjning i skatten, som Riksens Ständer då ålade brännvinsbränningen, ha, såsom *erfarenheten sedermera ådagalagt*, och hvilket äfven nästan af alla förutsågs och förutsades, på intet sätt minskat tillverkningen. Tvertom har brännvinsfloden äfven sedan sista Riksdagen varit i ständigt stigande, och Regeringen har, såsom förut, eftergifvet följt strömmen, låtit bortföra sig af detta brännvins-»*mouvement*», och, af svaghet, condescendance eller fruktan för de stora pannornas innehafvare eller vår drank- och brännvins-aristokrati och dess jargon om sitt «*ladugårds*»-intresse, icke en gång, när brist och dyr tid, såsom innevarande år, härjat landet, begagnat sig af den utaf Riksens Ständer uppdragna makten att installa brännvinsbränningen; under hvilka förhållanden det likväl var Riksens Ständers mening med uppdraget, att denna makt skulle begagnas. Denna ständigt stigande brännvinsproduktion och de i följd deraf i samma mån tillväxande brännvinskonsumtionen och fylleriet, hvilka hota att bereda en graf både för folkets fysiska och moraliska välfärd, ha likväl slutligen bland alla klasser af nationen alfvarsamt väckt och uppskakat alla dem, som ännu ha någon ömhet och deltagande för medmenniskor, och som icke äro färdiga att för ett föregifvet »*ladugårdsintresse*» eller den fyrfota, klafbundna fänaden, med likgilltighet uppoffra sina likar och sjelfva menskligheten, Guds afbild på jorden; och verkan af denna moraliska reaktion hos alla ädla och fosterländska sinnena mot brännvinet och den landsförderfliga brännvinsindustrien har blifvit ett lika djupt som allmänt missnöje mot Regeringen, som af svaghet och eftergifvenhet för brännvinsintresset latit det onda tillväxa och komma till en sådan förskräcklig höjd, samt icke med kraft och allvar gripit in för att sätta en gräns derför och i tid möta dess fart. Ty ingen tvifvel är, att om Regeringen med den värma, kraft och allvar, som en så helig sak fordrade, föreställt Riksens Ständer, redan vid 1823 eller 1829 årens Riksdagar, nödvändigheten att sätta en gräns för förderfvet, samt inför samtid och efterverld gjort Ständerna ansvarige, i fall de gäfvo efter för egennyttans förespeglingar och icke lyssnade till hvad både statskonst, religion, moral och menskligheten, Guds afbild på jorden; — ingen tvifvel är, upprepa vi, att ju Regeringen, i fall den fört ett sådant språk, skulle hafva besegrat hvarje motstånd, understödd som den hade varit af opinionen hos allt samvetsgrannt och tänkande folk i landet, och helst om den tillika velat använda sitt inflytande inom Riksstanden och för denna stora sak gjort blott en liten del af de ansträngningar, hvarmed den slösat vid så många andra tillfällen, då det gällt statslån, ökade anslag eller utvidgningar af dess makt. Och ännu säkrare skulle den hafva lyckats vid 1834 års Riksdag, då den moraliska reaktionen mot den riksförstörande brännvins-industrien var ännu mera avanserad och beskaffenheten af de »ladugardssoösmer», som till försvar för denna industri uppdukas, vida tydligare än förut af opinionen insågs. Preste- och Borgare-stånden skulle i denna fråga straxt ha förklarat sig på Regeringens sida, och det lider ej tvifvel, att äfven en stor pluralitet inom Bonde-ståndet skulle ha forenat sig med de tvenne andra ofrälse stånden, när den förstått att det just var Allmogens, den arbetande klassens och den stora massans bästa och intresse, som Regeringen hufvudsakligast åsyftade med sina bemödanden, men icke någon lagtänkt finansspekulation och än mindre att ensidigt gynna de brännvinsbrännande »*herrarne*» och deras 60 och 90 kannors *brännvinsfabriker*, på bekostnad af allmogen och dess 15 och 20 kannors pannor. Endast på Riddarhuset skulle Regeringen haft att befara något egentligt motstånd ifrån några betydligare brännvinsfabrikörer, hvilka der äga sitt säte, och som naturligtvis i det yttersta, likasom *pro aris & focis*, skulle ha kämpat för sina pannor och drank-kar. Men på Riddarhuset är det, som bekant är, för Regeringen lätt att genomdrifva all ting och besegra hvilken motkraft som helst; och i denna sak, hvaruti den blifvit understödd af hela opinionen och de tre ofrälse stånden,

hade detta varit så mycket lättare, skulle äfven de större tidningarnas redaktioner, af farhåga att stöta sig med brännvins-intresset och i följd af Riddarhusrelationer samt personliga förhållanden till några af de mest betydande brännvinsfabrikörerne, hafva omfattat drankkarens och den »aristokratiska pannans» sak.

(Forts. e. a. g.)

Främlingen från Lybeck.

V.

De tre köpmännen gingo direkte upp till slottet. Sedan de uppgifvit sina namn, insläpptes de i ett förmak, för att vänta tills Konungen fick lägligt att emottaga dem. De ställde sig i ett hörn af rummet, för att öfverlägga tillsammans huru de skulle ställa sina ord. Per i Porten blef utsedd till deras talman, och åtog sig att framställa ärendet med allt möjligt allvar, ehuru han var svärfader till Christoffer, som utverkat alla Lybeckarnes privilegier.

"Ja, den Christoffer", yttrade Henrik: "han vet icke hvad han gör oss. Jag har redan hört, att den Lybska främlingen, som endast är de andras ombud, tänker hålla några af våra tänkande embetsmän i styr, genom att uppsäga de penningar, som han har att fordra af dem. Allt går ut på att hålla oss i ledband genom penningar."

"Nå, vi köpmän få visst också kännas vid en olämessekrok", inföll Per: "Men den går väl öfver, om vi få framgång hos Konungen. Jag medger att det vore hårdt att drifva ut de gamle Lybeckarne, som varit bosatte här i staden alltsedan salig Kung Göstafs tid och idkat handel med oss, samt blifvit så godt som infödda. Men det måste visst gå derhän, om vi nu skola få hela Lybeck på halsen på oss."

"Hör på", sade gamle Erland: "men i det hela, bröder, ha vi rätt att drifva bort Lybeckarne? De äro ju menniskor så väl som vi. Hvem kan undra på att de vilja ha privilegier hos oss, när både de och hela Hanseatiska förbundet icke mer hafva några i de andra länderna? Nog ser jag, att vi lida af dem, men ha vi rätt att drifva bort dem?"

"Jag vill upplysa den saken", återtog Per: "Du måtte äga rätt att stänga ditt hus för hvem du vill? Skulle ett folk icke hafva samma rättigheter i sitt land, som du i ditt hus. Om ett folk känner på sig, att det skall lida af att emottaga vissa främlingar i sitt land, hvarför skulle det icke kunna säga till dessa främlingar: "vi tage emot eder gästfritt: vi gifve eder herberge, då J behöfven det: men vi vilje icke att J tagen besittning af våra hus, att J slån edra bopålar i vår jord. Bland oss finnas många, som skulle vilja sälja både hus och jord åt eder, derföre att de behöfva penningar, och den enskiltes behof förmår honom ofta, ty vårr! att glömma det helas bästa, att köpa en hjelp för det tvingande närvarande med uppoffringen af en osäker framtid. Men det är vår allvarliga och fasta vilje, att icke göra eder till våra bröder och medborgare. Det skydd, som egnas främlingar och gäster, skolen J njuta; men vår fädernejord är helig; den bör icke ägas af utländningar." Anser du detta vara orätt, Erland? Eller, om Lybeckarne få blifva våra medborgare, hvarföre skulle icke Ryssarne och Turkarne äfvenledes få köpa vårt land och våra hus, innästla sig hos oss och tränga sig emellan våra barn och vårt bröd?"

"Ja", utbrast Henrik: "Man skall känna Lybeckarne alltför litet, om man icke inser, att det bröd, vi skulle lemna våra barn, måste gå igenom deras händer, som minnsann icke släppa det utan tull, om de väl få komma in och erhålla fast fot i landet. Men säg, fader Per, hur har eder mäg kunnat tillåta sig att ställa till med sådana saker?"

"Hur kan jag veta det?" svarade Per med ifver. "J veten att jag är en ärlig och hederlig köpman. Jag gaf min dotter åt Christoffer, ty han var en skicklig man. Men om han i sina statssaker begått det otillbörligt är, må han svara för den saken sjelf. Jag är icke den, som åtager mig att försvara hans konster, och jag är säker, att ingen misstror mig att hafva någon del i dem."

Henrik räckte honom handen och sade: "förifra eder icke, min hederlige farbror! Vi vete alla ganska väl, att ett ärligare namn icke finnes i vår stad, än edert!" —

Nu öppnades en inre dörr och en kammarsven tillsade köpmännerne att inträda.

Konung Erik, hvars förunderliga lynne, alltsedan hans allt mer och mer uppenbara vansinnighet, i allmänhet blifvit melankoliskt och dystert, hade likväl ljusa mellanstunder, då han utvecklade all den älskvärdhet, som var hans intagande gestalt medfödd. En sådan solskensstund hade nu fallit i hans själ. Han nickade, med en behagfull nedlåtenhet åt de inträdande, han gick emot gubben Per, omfamnade och kysste honom. "Ah, se min käre fader Per!" yttrade han: "den hederligaste och bästa af alla våra handelsmän. Vi just ämnade skicka bud efter dig, då vi hörde att du kommit hit sjelf. Se, gamle Erland, hur mår du? Hvem är den unge mannen, som är med eder?"

"Henrik Welamsson", sade Per, och bugade vördnadsfullt, medan han sökte sammanleta sina tankar, som blifvit förvirrade af Konungens nedlåtenhet: "han är också köpman i staden och har kommit med, för att inför Eders Kongliga Nåde frambära borgerskapets underdåniga böner och åligganden angående Lybeckarne — —"

"Henrik Welamsson", afbröt Konungen och fixerade skarpt den unge mannen: "Jag vet nu, du är en förmögen, till och med rik man, har man sagt mig. Men hvad har du att göra med Lybeckarne? Hvad menen J alle?" Vid dessa ord förändrades Konungens vänliga uppsyn: "Är icke *Jag* den allena styrande? J viljen väl att jag skall kalla eder till råds öfver allt, som jag företager mig? Har jag icke haft nog besvär med alla mina Rådsherrar, ehuru jag ej kan klaga, att de icke varit medgörliga? Men jag har nu funnit ett mycket bättre sätt för regeringsärenderna. Det angår er, borgare, egentligen icke; ty J bören veta, att det är Jag, eder Konung, som befaller, och att det är eder pligt att tiga och lyda och betala. Men jag skall likväl denna gången

säga eder något, emedan jag är vid godt lynne. Det går allt lättare och fortare att afgöra alla saker utom Rådsbordet. Jag öfverlägger med min Kansler Jöran Persson och hans broder Christoffer, som äro duglige och habile män, och fattar så mina beslut. Hvad särskilt beträffar Lybeckarne, så vill jag säga eder, att de vilja betala sina privilegier med en ansenlig penningesumma. Och jag kan icke se, att jag skulle vägra att emottaga penningarna, helst de komma mig väl till pass."

Köpmännen sågo med en förvånad blick på hvarandra. "Men Eders Kongliga Nåde kan ju kalla Rikets Ständer tillsammans, om här är brist på penningar", yttrade Per. "Här är väl icke exempel på, att icke Ståndern åtagit sig alla billiga skatter, som varit nödiga. Hvarföre skall Eders Kongliga Nåde emottaga penningar af utländningen?"

"Sådant borden J, köpstadsmän, begripa", inföll Konungen. "Man behöfver icke göra reda för sådana penningar."

"Ack, nådiga Herre Konung!" utbrast Erland, "om vi blöt vete att Eders Nåde vill vårt bästa och icke ser igenom fingren med otrogna fogdar och embetsmän, så äre vi visserligen icke så nogräknade, utan hvar och en redebogne att efter bästa förmåga frambära vår skärf. Men låt oss icke få Lybeckarne in i landet!"

"Hvad!" afbröt Konungen: "Vill du föreskrifva oss, hvad vi skole göra med Lybeckarne? Vi skole lära dig, skall du få se! Vågar du sätta dig upp emot vår vilja? Lybeckarne skola in i landet, det är vårt fasta beslut."

"Kan då intet rubba Eders Kongliga Nådes beslut?" frågade den gamle Erland, darrande: "Är det Eders Kongliga Nådes vilja, att vi skole få dem i landet, som suga ut dess must och draga till sig alla landets penningar? Gud hjelp oss då?"

Konungen slungade en gnistrande blick på den gamle köpmannen. "Vågar du öppna din mun, då du förnummit vår nådiga vilje! Vet du hvad din djerfhet skall kosta dig?"

Erland såg Konungen lugnt i ansigtet och sade: "Det har alltid varit vår Svenska rätt och sedvänja, att rent ut säga hvad vi tänka, så inför vår Konung som inför hvarandra. Skall jag lida för denna sedvänjan, så, vålan, här är mitt gamla hufvud! Är det så ståldt här i landet, att en man icke får yttra hvad han tror och tänker om fäderneslandets angelägenheter, då ve oss!"

"Tyst, gamle Erland!" ropade Konungen: "Vi hafve tröttnat att låta mästra oss och våra Kongliga gerningar af eder förmåtna tunga. Vi kunne icke längre lida det. Här behöfs ett exempel. Hvad säger du, unge man? Du ser oss med så djerfva ögon i ansigtet, liksom du intet skulle frukta."

"Jag fruktar aldrig, Herre Konung!" sade den unge köpmannen: "minst anser jag mig behöfva frukta min egen Konung."

Konungen skiftade färg. "Hvad säger du!" sade han, och drog sig tillbaka. "Är jag icke din Konung och Herre, efter du icke vill frukta mig?"

"Jo", svarade Henrik: "just derföre. Jag hoppas att J viljen mitt, så väl som alla edra undersåters bästa. Hvarföre skulle en oskyldig man frukta en rättvis Konung?"

"Du har rätt", sade Erik, som med våld kufvade sitt sinne. "Jag vill göra hvad jag kan för eder. Jag vill tänka på saken. Gud vare med eder! Jag är eder välbevågen!" Med dessa ord nickade Konungen och vände derefter köpmännen ryggen.

De sågo något förvånade ut på hvarandra och lemnade derefter Konungens sal.

Omdömen om Swederi bok.

Någon kallade den en nidskrift.

»Hvad säger du?» sade en annan: »Kom ihåg att omdömet om skriften är en förolämpning mot författaren, och att man skall resonnera loyalt, såsom man undervisas af de loyala. Skriften är författad af författaren, som allena styr sin penna, således drabbar ett skymfligt omdöme om skriften egentligen författarens person. Kom i håg, att man icke får skilja person och handlingar! Således, om du kallar skriften en nidskrift, hvad kallar du då författaren? Du måste fram för Missgerningsbalken! Det är fåfängt du söker undskylla dig. Besinna att boktryckaren, sättaren, tryckaren och sjelfva pappersfabrikören kunna taga åt sig det skymfliga i uttrycket nidskrift, emedan de bidragit till dess framkomst i ljuset, och sålunda begått ett nidingsverk.»

Den förre skrattade. »Det är da väl att jag icke befinner mig för närvarande inför en domstol, som utsett dig till Juryman. Men för att återkomma till rättigheten att bedömma en skrift, så som den förtjenar, så får jag vördsamt hemställa hos dig, om min harm, att se sådana insinuationer som den innehåller, icke har rätt att gifva sig luft i ett skarpt uttryck? Läs boken, så får du se! Det är i sanning en man med ett utomordentligt kurage, den författaren, som så frimodigt uppträder emot allt hvad annat folk vet och tänker. Skulle man icke kunna laga, att han blef antagen bland Lifgardet till häst?»

»Det är redan gjordt, efter hvad som berättas», inföll en annan. »Då *Minerva*, som icke är utan kunskap om ett och annat, som föregår i General-adjutantens för armén slottsflygel, kan säga om den beryktade författaren, att han »skumpar på stridsfältet med sin stridshingst», så har man verkligen någon anledning att tro, det hennes ord äro en anspelning på ett förhållande som det beställsamma ryktet utsprider, nemligen att han skulle hafva ingått vid Lifgardet till häst såsom — icke volontär, utan litterär ledamot. Om detta är sant, så få vi sannerligen lyckönska »Magistern» att hafva blifvit medlem af en corps, der *han* träffar så många »bättre personer.» Han kan dock hvarken tillhöra de adeliga officerarne, eller det i sitt yrke utmärkt skickliga underbefälet, utan *han* är naturligtvis »gemen.»

»Nu, sedan Assessor Crusenstolpe blifvit satt inom fyra murar och sålunda beröfvad *allt* tillfälle att försvara sig, har författaren tappert framträdt för att gifva dödsstygnet åt en man, som han förklarar för den farligaste i Sveriges rike, men mot hvilken och hans skrifter, den tappre, i trots af deras Riksfarlighet, teg i flera år och teg som muren, ända till dess motståndarens inspärrande som statsfånge, gjorde allt försvar från hans sida omöjligt.»

Ett och annat.

Till kompletterande af Juryn öfver Freja efter Major *Nauckhoff* och ÖfverDirektör *Norling* samt RevisionsSekreteraren Friherre *Stael von Holstein*, som varit förhindrade att antaga kallelsen, utsågos i går till nya Jurymän, efter skedda uteslutningar, å Aktors sida, Major *Rudebeck* vid Andra Lifgardet och Kapiten *Aminoff* vid Första Lifgardet, och af Rätten, Assessor *Munthe* i Svea Hofrätt.

Nästa Nummer utgifves Fredagen den 31 Augusti, kl. 6 e. m.

STOCKHOLM. A. G. Hellsten, 1838.

N:o 8 (69). NYA 1838.
Fredagen FREJA den 31 Augusti.

Om orsakerna till missnöjet.

Sjette Artikeln.

(Forts. från föreg. N:r.)

Men *så* har Regeringen *icke* handlat, och de moraliska och ekonomiska verkningarna derutaf på nationen såsom *konsument* af de ofantliga qvantiteter brännvin som tillverkas, ligga för öppen dag. Men *detta* onda är icke det enda, likasom ej heller det missnöje, som deraf väckts hos alla som inse dessa verkningar. Sjelfva produktionen af detta gift har i följd af Regeringens handlingssätt under tidernas längd allt mer och mer sammanväxt och fått konsolidera sig till ett *intresse*, hvilket befinner sig i strid med alla samhällets moraliska och sanna ekonomiska intressen; och äfven ibland *producenterna* af giftet är missnöjet med Regeringen föga mindre, i trots af dess ständigt ådagalagda eftergifvenhet för brännvinsintresset. De brännvinsbrännande possessionaterne med 60 och 90 kannors pannor och pistoriska verk äro missnöjda deröfver, att Regeringen ej velat understödja dem i deras monopoliska sträfvande att utrota Allmogens lyft- och småpannor; och Allmogen åter är missnöjd, emedan den i sin tur vill utrota possessionaternes större pannor och pistoriska verk samt, ej så orätt, anser dessa af Regeringen mera gynnade; ty de stora och små pannorna befinna sig nu i öppen fejd med hvarannan. Och under allt detta äro äfven *de* missnöjda, som i fråga om brännvinsbränningen också nitälska för industriens frihet, likväl förenad med en så hög beskattning, att den verkligen fördyrar produkten och tillintetgör den öfverflödiga konsumtionen. Ty något mera rättsvidrigt, oförnuftigt och skiljdt från sann industriell frihet kan väl ej tänkas än den nu varande brännvinslagstiftningen, som gör tillverkningsrätten till ett *privilegium fästadt vid jordbesittning*, utmätt *i proportion af jordbesittningens storlek*, och som tillika limiterar detta privilegium vid ett villkorligt och absurdt maximum af 90 kannors pannerymd; att ej tala om det icke mindre orättvisa och absurda i beskattningsprincipen, som också lägger pannerymden och verktygens beskaffenhet till grund, men icke den verkliga tillverkningsqvantiteten. Korteligen genom sitt handlingssätt i brännvinsfrågan har Regeringen kommit derhän, att den gjort *alla* opinioner och *alla* intressen missnöjda.

Men enahanda har ock resultatet varit af Regeringens handlingssätt i afseende på *alla* andra reformer, och icke mindre naturligt, icke mindre nödvändigt. I fråga t. ex. om *Representationen* och *Representationssättet* har Regeringen äfven lyckats att framkalla missnöje hos *alla* opinionsnyanser. Sådana nyanser kan man urskilja *tre*: representationsreformens vänner, delade inom sig i *två* stora kategorier, och reformens motståndare. Bland dem, som nitälska för en representationsreform, och det gör hela den stora pluraliteten af bildade, finnes nemligen en klass, hvilken framför allt önskar förändring och det beståendes bortskaffande, och som i sin ifver, nästan likgilltig för hvad som kommer i stället, är villig att lemna detta åt slumpen och att anse förstöringen af det närvarande, eller förändringen blott som sådan, tillräcklig att förtjena namnet reform; samt en nyans, som fordrar att något *bättre*, att något *positift godt och dugligt* verkligen sättes i stället, och som anser *detta* för ändamål och följaktligen *sättet* hurn förändringen göres för hufvudsak, men alldeles icke blotta förändringen som sådan eller endast det beståendes förstöring. Båda nyanserna har Regeringen emedlertid gjort lika missnöjda genom sitt envisa fasthållande af det gamla och odugliga, samt genom dess, oaktadt 1809 års Grundlagsstiftares obetingade förkastande af *Ståndsförfattningen* *), icke destomindre yttrade ovilja mot *all förändring* af denna fyrklufna grundval för det närvarande representationssättet. Och hos den sednare nyansen har Regeringen än ytterligare ökat missnöjet derigenom, att den, i trots af representationssättets allmänt insedda brister, icke ens velat inleda och medverka till en undersökning om dess möjliga *förbättring*; ty utan en sådan föregående undersökning, och ett derigenom i allmänna opinionen stadgadt resultat om *sättet* för reformens utförande, anser denna nyans det vara fruktlöst att tänka eller hoppas på någon verklig förbättring, och aldraminst i lugn och laglig ordning.

Men äfven den till antalet ringare kategorien, eller det beståendes vänner och motståndarne mot en representationsförändring, har Regeringen gjort icke mindre missnöjd igenom dess sätt att *behandla* och *begagna* den närvarande representationen; och missnöjet hos denna opinionsnyans är om möjligt ännu mera befogadt. I följd af de efterhand försiggångna inre förändringarne i samhället, har nu varande representation under loppet af de sista 120 åren och egentligen från Carl den XI:s reduktion, allt mer och mer utbildat sig till en *Embetsmanna-representation*. För att denna representation skall kunna verka något godt, och i någon mån uppfylla sitt ändamål, samt dess an-

*) Jemför Konstitutions-utskottets Betänkande rörande representationsreformen vid 1809 års Riksdag, samt flera diskussioner i Riks-ständen vid samma Riksmöte.

seende bevaras och den innersta lifsprincipen uti densamma upprätthållas, måste följaktligen *Embetsmannaoberoendet inom representationen respekteras och hållas i orubblig helgd*, d. v. s. Riksdagsmannens rätt, att, *fastän Embetsman*, med full frihet tala och rösta, utan äfventyr, att derför *kunna förlora sin syssla eller att vid befordringar blifva förbigången och eftersatt*; — en princip, så innerligt sammanhängande med nuvarande representationssätt, och så ovillkorligt nödvändig så länge det bibehålles, att Riksens Ständer under förra Riksdagsperioden, för att *nödga* Regeringen att respektera densamma, till de flera garantier för embetsmannaoberoendet, som redan voro införda i 1720 års regeringsform, ytterligare utfärdade 1756 års tjenstebetänkande och 1765 års föreskrift om huru vid sysslors bortgifvande skulle tillgå — tvenne författningar, som alldeles missförstås, ja rent af icke förstås, om de bedömmas ifrån en administratif och icke från denna *politiska* synpunkt. Att söka åtkomma Riksdagsmannen såsom Embetsman och att genom den sednare egenskapen tillintetgöra representantens oberoende, är åter att angripa representationssättet i dess innersta princip och att helt och hållet denaturera och förstöra det. *Och just detta är hvad som skett*, genom den lära, som öppet blifvit yrkad, att Embetsmän *skola votera för uniformen*, och att ingen, som djerfves afvika från denna regel, må vänta att behålla en förtroendeplats eller erhålla befordran, och vidare, genom den såkallade *»voteringsmekaniken»*, genom inkallandet till Riksdagarna af Landshöfdingar, Generaler och Öfverstar m. m., genom uppbådningarna i massa af alla beroende embets- och tjenstemän i Hufvudstaden nästan till hvarje vigtig votering, genom praxis att bortgifva domsagor åt Borgmästare samt biskopsstolar och feta pastorater åt prester, som vid Riksdagarna varit nitiska på Regeringens sida. Resultatet af detta sätt att bruka och begagna representationen, sedan det fullständigt hunnit utveckla sig i sina verkningar, är ock nu: att *Ridderskapet och Adeln*, som aktift Rikestånd, är totalt förstördt, att den besutna landtadeln, som skulle utgöra Ståndets kärna, helt och hållet öfvergifvit Riksdagarna, der den mot de i Hufvudstaden uppbådade voteringsmassorna vet sig ingenting kunna uträtta, att det *första* Ståndet förlorat allt anseende, och att Riddarhussalen nästan står öde och tom under diskussionerna; att *Borgareståndet* äfven uti sin sammansättning lidit väsentligt, om ock ej till den grad som Ridderskapet och Adeln, samt förlorat mången insigt och kapacitet och mycket af den erfarenhet och kännedom utaf ärenderna, som under frihetstiden gjorde Ståndet så utmärkt, dymedelst att Städerna funnit sig föranlåtna att icke utse Borgmästare till Riksdagsmän, hvilka i mången stad äro de enda skickliga representant-ämnen som finnas att tillgå eller som af sin ställning, sina affärer och sin rörelse ej äro hindrade att mottaga Riksdagsmannaförtroendet, utan i stället nödgas till Riksdagen skicka personer, genom sina kunskaper och sin bildning, ingenting mindre än qvalificerade för representantkallet; samt att *Prestestånd*et, derigenom att Riksdagsbanan blifvit en känd och flitigt trampad väg till biskopsstolar och feta gäll, likaledes blifvit nedsatt i opinionen och förlorat mycket af den moraliska auktoritet öfver sinnena, utaf den vördnad och förtroende ingifvande karakter, som alltid borde åtfölja Prestens kall i hvilken befattning som helst, och som ett Prestestånd framförallt *borde* och äfven lätteligen *kunde* bevara *). — På detta sätt har den nuvarande representationen blifvit nedsatt, demoraliserad, upplöst och nära nog förstörd och går med stora steg sitt sönderfallande till möte, utan att det aldraringaste blifvit gjordt för att bereda en ny representation, som kan träda i den bortgåendes ställe; och Regeringen har genom sitt handlingssätt lemnat både det beståendes och reformens vänner lika grundade skäl till missnöje.

I en följande artikel skall det visas, huru Regeringens förfarande varit precis enahanda och haft alldeles samma effekt uti alla andra reformfrågor, samt huru den lika litet tillfredsställt och *kunnat* tillfredsställa anhängarne af det bestående och samhällsförbättringarnas och framskridandets vänner.

*) Ibland Bondeståndet finnas inga tjenstemän och tjenste-kandidater, utom till Fullmäktigskaperna i Banken och Riksgäldskontoret samt Direktörsplatserne i LåneKontoren. Inom Bondeståndet har således ej samma system kunnat användas; men den taktik och de medel, som der blifvit nyttjade, äro bekanta, och Bondeståndet har derpå för sin del ej vunnit mer än de andra Stånden.

Främlingen från Lybeck.

VI.

På Köpmanstorget var en ansenlig folksamling. Den bestod förnämligast af stadens handlande. På allas ansigten hvilade ett dystert och hotfullt uttryck. De yngre slogo sina knytnäfvar tillsammans, skrapade med käppparna i marken och hvisslade. De äldre hviskade sinsemellan och sägo mera nedslagna än förbittrade ut. Då kommo från slottet de tre köpmännen, som haft företräde hos Konungen. Alla ilade dem till mötes.

"Nå, Per", begynte en gubbe: "du hör till stadens äldste och har förmodligen frimodigt och ärligt framställt våra betänkligheter?"

"Ja visst', svarade Per: "Jag har den seden att tala lika fritt med alla menniskor. Jag är icke mera rädd för att säga sanningen åt min Kung, än åt eder, mine medbröder och vänner."

"Nå, hvad svarade Konungen? Låt höra fader Per, låt höra!" ropade alla om hvarandra.

"Han blef i början förtörnad", sade Per, "men han lofvade sedan att besinna sig på saken."

"Ja så", inföll en liten, liflig man, som förut tigande lyssnat på samtalen: "Ja så, det vill säga att det blir ingenting af hela vår anhållan. Man gör intet afseende på den, det borde vi vetat förut."

"Men det är oss och vår välfärd det gäller", skrek en ung, reslig kryddhandlare: "Vi borde väl ha ett ord med i laget, när vi skola släppa till fiolerna åt utländningen. Hvem har tillstyrkt hela saken? Det har väl ingen annan än Christoffer? Hvad säger ni om det, fader Per?"

"Jag tror visst det", svarade denne: "men han får sjelf svara för hvad han gör."

"Hör på bröder", ropade en annan: "Vi komma öfverens, att icke ingå någon handel med Lybeckarne. Vi föra sjelfva våra varor till Danzig, Reval och Holland, såsom det skedde i salig Kung Gustafs tider."

"Ja, bara icke Lybeckarne redan ägde så många af oss i sina händer", inföll gamle Erland. "Så många af eder, unga vänner, börja ju rent af eder handel med Lybska penningar. Dessutom, tänk bara på vår skeppsfart under gamle Kung Gustafs tider och denna! Vi ha ju snart sagdt inga skepp qvar. Våra bästa sjömän gå hellre i utländsk tjenst, och det ena efter det andra af våra skepp tillfaller främlingar."

"Nå, vi behöfve väl ännu icke förtvifla, hvad det beträffar', yttrade Henrik Welamsson, "vi ha tillräckligt skeppsvirke och jern och koppar i landet. Nog kunna

vi bygga skepp när vi vilja. Men det går icke så fort med skeppsfartens upphjelpande. Ville Konungen bara hjelpa till att vi finge tullordningarna i ordning, så hjelpte den sig bäst sjelf. Men vi komma nu ifrån saken. Lybeckarne få vi in i landet, det är säkert; och tacka Gud att de icke flytta hela sin stad hit till oss."

"Finge vi deras stad hit", invände Erland: "så vore det ingen nöd. Men jag är rädd att de bara komma hit med sina fiskedon och häfva till sig hvad godt de kunna få här i landet, för att föra ut det till sin stad. De blifva ändock aldrig Svenskar, utan hela deras uppfostran går ut på att bibehålla deras Tyska seder. Hela deras sträfvande åsyftar, att taga huden af oss Svenskar."

"Ja, det vete vi!" sade en pelsverkshandlare: "Jag kommer nyss från Westmanland, och har hört att man der söker att sätta främmande penningar i omlopp. Jag har på många ställen hos mina gamla kunder blifvit förekommen af en Lybsk schackrare. Detta bär sig icke."

"Se der kommer en Lybeckare!" skreko en mängd röster om hvarandra, och hela folkskocken vände sig emot Kungshästegatan (numera Kimstugatan), derifrån den bekante främlingen från Lybeck anlände.

"Se, godag, Meister Schamuel!" ropade ett par ynglingar emot honom: "Se vår nya medborgare! Han kommer visst för att bjuda oss på ett hemkomstöl. Nå, hur står det till med humöret, meister?"

Lybeckaren såg sig bestört omkring. "Wat is dat?" stammade han: "Was belieben sie?"

"Vi ska lipa dig!" skreko några ynglingar och slogo med sina käppar i gatstenarna, så att det gnistrade omkring deras tunga dobbskor.

"Tyst, gossar!" föll gamle Per. "Vi ha ju intet ondt till gamle Herr Samuel Jacobson, så framt han icke sjelf försöker göra oss något ondt först eller sätta sin näsa alltför högt öfver våra. Att vi vilje hafva bort Lybeckarne ur vårt land och vår handel, hindrar oss icke att vara höfliga mot Herr Samuel, intill dess vi märka att han har några onda anslag under händer. Men kom ihåg, kära Herr Samuel, att det vårsta som fins, är spejare och sqvallerkäringar. Om ni nu låter bruka er såsom spejare åt Konungen, för det han gett eder edra privilegier, så kan ni lita på att vi skola halla efter er."

"Spejare äro de!" ropade ungdomen. "De berätta idel elakheter om oss, arma borgare! Derföre är det, som vi så ofta få lida och sitta emellan."

"Sådant kunna vi icke tåla!" föll Erland: "Det må nu vara Christoffers utråkning hurn som helst, antingen han begagnar hela Lybska folket såsom spejare på oss Svenskar, eller Lybeckarne sjelf tillbjuda sig dertill, men vi vilje icke fördraga det. Vi kunne icke stå ut med ett sådant prejeri, som J utöfven emot oss. Hvad hafven J icke redan sugit ur vårt land?"

"Ah!" sade Lybeckaren förbittrad: "Jach bryr mich intet om edre unvittige ord! Men det vill jach sige, J skolen dyrt ångra det. Jach vill mans suge ut eder allesammens såsom gamle citroner och kaste skalerne på gaten. Det vill jach göre! Jach har mycken penger att fordre, och jach vill mans genast till siste fyrken kräfve ut af hvar och en som öppnet sin munn emot mich."

"Bröder!" ropade en ung smörhandlare: "Vi kunna icke längre tåla hans onda mun. Låt oss näpsa honom. Släpp mig fram, så ger jag första hugget."

I detsamma kommo några herrar till häst fram till torget. Främst red Grefve Brahe, den första af denna ätt, som just af Konung Erik XIV blifvit upphöjd till den höga värdighet han innehade. Då Grefven hörde den sorlande folkskocken, red han intill densamma. Många af borgarne kände honom och togo af sig hatten. Han frågade då de närmast stående, hvad som var å färde. Så snart han erfarit det, red han midt i hopen, der Lybeckaren stod darrande och omgifven af idel förbittrade ansigten och knutna näfvar.

"Hören mig, mina vänner!" sade Grefven så högt han förmådde. "Konungen har nu närmare öfverlagt saken med Lybeckarne. Han finner, att Sekreteraren Christoffer fört honom bakom ljuset, och han har derföre nyss beslutat att upphäfva hela det Lybska privilegium samt åt Ståndern öfverlemna att straffa Christoffer."

"Är Lybska privilegium upphäfvet?" ropade de förvånade borgarne.

"Ja, det är upphäfvet", återtog Grefven: "Konungen vill icke att landets barn skola lida för några utländningars skull."

"Så gack i frid, Lybeckare", sade Per i Porten: "res hem i ditt land igen. Borgerskapet i vår stad skall försöka, om icke det blifver mycket bättre i landet, om det blifver eder qvitt, J penningevinglare! Farvål. Vi skole väl, när riksdagen blifver, göra upp saken med Christoffer. Hans Kongliga Nåde har sålunda nu lyssnat till sitt folks röst. Vi skole icke glömma det, Herr Grefve! Kanske tör också denna saken komma till pass vid riksdagen. Nu gå vi hvar och en hem för att sköta vår handel, sedan vi äre säkre för intrång af Lybeckarne. Lef väl, Grefve! Lefven väl, bröder!"

Ett och annat.

De sista aftnarne ha åter varit utmärkta af såkallade "*opinionsyttringar*", fönsterutslagningar, hvisslingar och dylikt. Föremålen för opinionsyttringarne voro de första aftnarne en Kaffemadam och några venala fruntimmer, som uppehållit sig hos Madamen, men tredje aftonen förflyttades de, Gud vet af hvilken anledning eller ideeassociation, till StatsSekret. och Presidenten *Skogmans* boning, der alla fönstren under hurrande, hvisslande och hvarjehanda utrop blefvo inslagna, hvarefter också fönsterrutorne hos Föreståndaren för Judiska Nationen rönte samma öde.

I går hade t. f. ÖfverStåthållaren sammankallat Hufvudstadens Äldste för att med dem rådgöra om närvarande ställningar och förhållanden, hvarvid också ett eller annat lärer blifvit yttradt om orsakerna till missnöjet och jäsningen i sinnena. Att denna är stor kan ej nekas, och lika onekligt är, att den ej lugnas med sabelhugg, som åter i går afton lära blifvit rikligt utdelade och, likasom förr, för det mesta träffat fredliga, oskyldiga vandrare. Ett säkrare medel vore att återkalla sista författningen rörande Judarne, hvilken bragt missnöjet till sin höjd; — en åtgärd, så mycket lämpligare, som författningen utur *ingen* synpunkt kan rättfärdigas. Vi tro oss tryggt kunna ansvara för, att en sådan åtgärd till en början skulle blifva af en ganska helsosam effekt.

= *Juryn* i aktionen mot indragna tidningen *Freja* sammanträdde i dag på förmiddagen, och, enligt hvad ryktet berättar, skall dess dom hafva utfallit frikännande.

För att få Juryn komplett måste likväl nya val å Aktors och Rättens sida anställas äfven i Onsdags och å Rättens till och med i Thorsdags. Sedan Major *S. Nauckhoff* vid Andra Gardet, anmält sig vara hindrad, kallade Aktor Majorn vid samma Regemente *Rudebeck* *),

*) Efter det lyckliga resultatet af Crusenstolpska Jury'n i Hofrätten, der två af Andra Gardets befälhafvare med distinktion fungerade, tyckes Hofkanslers-embetet ha fått riktig smak el-

men Hr *Rudebeck* hade också förhinder eller var bortrest; och Aktor måste då i sin förlägenhet fram med HofKanslersEmbetets rätta utvalda, Presidenter och Generaler, eller innehafvare af de *högre* och *högsta förtroendeembetena;* och således kallade nu Aktor, Hr Presidenten i KammarCollegium, m. m. Hr Friherre *Cederström* och GeneralPostDirektören, Generalen m. m. Friherre *Peyron*, bland hvilka å svarande sidan uteslöts Frih. *Cederström*. Å Rättens sida kallades i Onsdags, efter Assessor *Munthe* som hade bortrest, Grosshandlaren *Smerling;* men som Hr Smerling också lät anmåla förhinder, så måste Rätten åter i Thorsdags göra ett nytt val, då ändteligen Juryn blef komplett genom valet af Notarien i Just. Collegium Hr *Brodin*.

= Väderleken fortfar att vara missgynnande för Rågskördens inbergning och för vårsådes-grödans mognad. Sällan inträffar någon regnfri dag, och nästan all råg, som häromkring kunnat inbergas, har varit mer eller mindre måltad och grodd. De underrättelser, som från provinserne ingå, äro ock ej mera gynnsamma. De af Landshöfningarne, efter utsigterne i början af Aug. månad, afgifna andra årsväxtberättelserna, hvilka Statstidningen nu begynt meddela, lofva öfverhufvud knappt en medelmättig sädesskörd, och blifver denna dels skämd eller hinner den ej till mognad, så blifva aspekterne för vintern och våren i sanning högst betänkliga, helst höskörden nästan öfverallt slagit felt och utfallit vida under medelmättan. Lyckligtvis är det dock så väl tillståldt, att brännvin finnes i öfverflöd och att ännu större öfverflöd derå blir att tillgå, så att folket kan supa, så länge det har något att supa för, och dränka sina bekymmer!

= *Statstidningen* omförmälte i Tisdags, att den indragning af Bankens sedelstock, som under de första sex månaderna af innevarande år ägt rum, i följd af uttagningen och exporten af silfvermynt, uppgått till icke mindre belopp än 2,545,773 R:dr B:ko. Under loppet af Juli och Augusti månader ha ytterligare ej långt ifrån 400,000 Riksdaler silfver blifvit exporterade ifrån Stockholm, och det skulle vara intressant att känna huru mycket Bankens utelöpande sedelstock härigenom ytterligare blifvit förminskad? Detta vore en nyttig notis, för hvilken många af Statstidningens läsare säkerligen skulle hålla den räkning.

Kommer silfverexporten äfven nästa år att fortfara, hvarom, på grund af flera gilltiga skäl, icke något tvifvel kan äga rum, så blir på detta sätt Banken icke allenast låttad på en ganska betydlig qvantitet reell valuta, utan minskningen af rörelsekapitalet uppstiger äfven till ett sådant belopp, att, i trots af Provinsbankernas sedelfabrikation, den känning, som allmänna rörelsen och näringarna deraf få erfara, säkerligen blir ganska märklig. Och att silfverexporten kommer att fortfara, dertill har man full anledning att sluta, så väl i följd af den spannmåls-import, hvilken också nästa år blir nödvändig, som äfven utaf det fortfarande låga priset på Rikets förnämsta exportvara; den omständigheten oberäknad, att man nästa år och ännu mer under de följande säkert kan emotse en betydligt ökad import af utländskt kram samt mode- och lyxartiklar af alla slag, sedan de förnämsta importörerna af dylika varor, eller de »*mosaiske trosbekännarne*» *), genom tillåtelsen att besöka alla marknader och att spridа sig på landsbygden och i alla provinsstäder, fått ett obegränsadt utrymme för sina spekulationer och en så utomordentligt ökad lätthet, att utvidga afsättningen af sitt kram och i allmänhet af alla slags utländska importartiklar.

Statstidningen uppgifver äfven, att beloppet af den utländska spannmål, som blifvit införd sistlidne höst och innevarande år, utgjort 450,000 tunnor, och att värdet af denna ungefär motsvarar det exporterade silfret. Härvid har dock Statstidningen glömt att nämna, det denna spannmåls-import till största delen, om ej hel och hållen, blef en följd deraf, att Regeringen *icke*, enligt landets önskan, inställde brännvinsbränningen, och i öfrigt, att det ännu är för tidigt att kalkylera huru mycket silfver, som *utgått* för importerad spannmål, ty en god del af denna spannmål, eller den, under Julii och Augusti månader införda, är troligen ännu ej betald eller valuta remitterad för de derför dragna vexlarna.

---

ler predilektion för Majorer, ÖfverstLöjtnanter och Öfverstar vid detta Regemente. Huruvida denna Hofkanslerns præsumtion om en särdeles fallenhet och duglighet för Jurymanskapet hos Andra Gardets befäl, utgör någon ära för Regementets Officerscorps lemnas dock derhän. Den der prætentionen att *Officerare* skola gå tillhanda som Jurymän, tyckes ock vara ett anspråk, som är något för långt sträckt!

*) Presidenten *Skogman* och CommerceCollegium ha i sin ömhet för Judarne gått så långt, att de äfven velat förbjuda, att man hädanefter skulle kalla dem för Judar; hvarföre det ock i de utfärdade, *såkallade* emancipationsförfattningarna icke talas om Judar utan om "*Mosaiska trosbekännare.*" Så här lyder detta intressanta ställe uti CommerceCollegii utlåtande: "Då i Svenska språket ordet *Jude* ej allenast betecknar en person, som härstammar från den folkstam, som i äldsta tider varit bosatt i landet Judéen i Asien, utan äfven ej sällan begagnas i smädlig afsigt om dem, som man vill tillvita snålhet, girighet och ocker, har Collegium trott, att i den nya författningen ordet Jude ej borde inflyta, utan så mycket heldre kunde utbytas mot uttrycket: "*Mosaiska trosbekännare*", som denna benämning, likasom ordet *Kristna*, utmärker den troslära, hvartill Judarne bekänna sig, och hvilken benämning redan för flera är tillbaka är i Danska lagstiftningen rörande denna *nation* antagen." (Utaf ordet *nation*, som här begagnas, finner man att Collegium likväl erkänner, att Judarne utgöra bland oss ett *främmande folk*, en särskilt "*nation*"; besynnerligt då, att man genom benämningen "*Mosaiska trosbekännare*" söker bortblanda och dölja detta förhållande!)

Vidare fortfar Collegium omedelbart efter det föregående: "I sammanhang härmed, får Collegium äfven fästa E. K. M:ts Nådiga uppmärksamhet derå, att det hittills varit brukligt, att, i offentliga handlingar, hvari Mosaiska trosbekännare såsom sökande eller parter förekommit, alltid vid deras namn tillägga: "*af Judiska nation.*" Detta synes likväl, i fall deras emancipation i Nåder bifalles, böra såsom mindre lämpligt upphöra och *vederbörande Embetsmyndigheter derom förständigas.*"

Utaf det i sista punkten nyttjade uttrycket: *emancipation*, ser man Collegium icke har rätt reda på hvad detta ord betyder eller hvad det i politisk mening betecknar.

Till Salu:

I Törnqvist & Bergers Bokhandel i Storkyrkobrinken, nyligen utkommet à 24 sk. B:ko:

PASQVILLET

Skådespel i 4 Akter.

Uppfördt 1:sta gången på Teatern å Kongl. Djurgården den 13 Maj 1838.

I Törnqvist & Bergers Bokhandel emottages Subskription:

på

afl. Kongl. HofPredikanten Lundgrens

PREDIKNINGAR och ANDLIGA TAL.

Nästa Nummer utgifves Tisdagen den 4 Sept., kl. 6 e. m.

STOCKHOLM. A. G. Hellsten, 1838.

N:o 9 (70). Tisdagen

NYA

1838. den 4 Sept.

FREJA.

Några ord

om de sista såkallade »opinionsyttringarna» och om medlen att lugna allmänna sinnesstämningen.

De scener af *»rabulism»*, eller fönsterinslagningar och andra *»opinionsyttringar»* af samma slag, hvilka i början af förra veckan förnyades, ha väckt en allmän förtrytelse, och författarne i *Freja* ogilla dem icke mindre lifligt än någon annan. Detta blad har under de sista två månaderna på det mest öppna sätt tolkat det allmänna missnöjet, och ansett för sin ovillkorliga pligt att göra det, följderna för Red. måtte blifva hvilka som helst; men ett så fegt och lumpet sätt som *»rabulismens»*, att uttrycka allmänna tänkesättet, kan aldrig blifva riktigt och ännu mindre *Svenskt*.

Öfver lagligheten af dessa opinionsyttringar lönar det ej mödan att förlora ett ord. Vore det ock endast gatpojkar och Lazzaroni som uti dem deltagit, så veta ändock dessa lika väl som hvar och en annan huru *olagliga* de äro. Men öfver det okloka och radikalt hufvud- och förståndslösa uti alla slika, *såkallade*, opinionsyttringar, är det kanske icke ur vägen, att säga några ord.

Ty hvartill gagna, hvartill leda *dylika* »opinionsyttringar?» Jo, utom det att de hos alla tänkande i landsorterna göra Hufvudstadens allmänhet föraktad, i fall någon annan menniskoklass än ett äkta pöbelafskum misstänkes deruti vara aktif, så tjena de *endast* att befordra *deras* afsigter, som fortfarande vilja hålla en stor militärstyrka sammandragen i Hufvudstaden och ha en pretext att lössläppa soldatesken mot folket. För *dem*, i fall sådane finnas, komma dessa *rabulist-scener* ypperligt till pass och rent af som de voro beställde; och flera mysteriösa omständigheter vid de sista opinionsyttringarna, som ifrån Venustemplet vid Jerntorget och dess venala invånarinnor förflyttade sig till Statssekreteraren och Presidenten *Skogmans* boning och Venustemplet vid Skeppsbron, ha också hos många väckt besynnerliga funderingar öfver rätta upphofvet och källan till förra veckans pöbeltumult. Effekten af dessa rabulist-uppträden bör också redan ligga klar för hvar och en. Första omedelbara verkan deraf var, att anledning till *»dragonaderne»* sistlidne Thorsdagsafton mot fredliga och oskyldiga vandrare derifrån hämtades; och den andra, medelbara, men derföre icke mindre gifna, följden är, att den allmänna förbittring, som rättvist väckts utaf dessa »dragonader», helt och hållet tillintetgjort resultatet af alla den nya Öfver-Ståthållarens, som vi älska att tro, uppriktiga bemödanden att lugna sinnena, och att utverka landtregementernas eller den extra garnisonens snara hemförlofvande.

Eller skulle väl någon kunna vara så kortsynt, att han verkligen föreställde sig, det dylika scener ändock kunde ha någon nytta med sig, sasom upplysande Regeringen om opinionernas tillstånd och sinnesstämningen? Detta tro vi ej, ty sådant vore att vara oförlåtligt enfaldig. Regeringen *kan* ej vara okunnig om det allmänna och djupa missnöjet, dess organer och Statstidningen må låtsa ignorera den verkliga ställningen huru mycket som helst. Den goda saken, som för hvar och en *bör* bestå uti att verksamt och kraftfullt arbeta på undanrödjandet af missnöjets sannskyldiga orsaker, kan för öfrigt alldeles icke vinna på att missnöjet på ett fegt och packaktigt sätt uttryckes. Men detta leder oss just på det andra hufvudämnet för denna uppsats.

Vill man å högre ort verkligen göra något för att lugna sinnena, så är sådant lätt. Att fjeska åstad och ge Regeringen råd, ha vi för vår del aldrig ansett tillhöra en tidning eller vara öfverensstämmande med tidningsskrifvarens politiska position. Regenten har sina konstitutionella radgifvare; dem äger han att höra och att välja dem *så* att de *förtjena* att höras. Men då nu ÖfverStåthållaren, och naturligtvis ej utan Regeringens befallning eller föranledande, i fråga om sinnesstämningen och de åtgärder som för att minska jäsningen kunna vidtagas, till och med sammankallat Borgerskapets deputerade *för att inhämta deras råd*, så torde ock, helst uti en så extraordinär sakernas ställning som den närvarande, någonting ej kunna deremot anmärkas, om äfven tidningsskrifvaren, för det utomordentliga fallet, skulle göra ett undantag från regeln och likaledes gifva sitt råd. Och detta råd är ganska enkelt och endast dikteradt af det sunda förnuftet. Missnöjet är gammalt och en följd af ett under 28 år följdt regeringssystem. För att *ifrån grunden* borttaga missnöjet, fordras således *ingenting mindre*

än att helt och hållet gå ifrån det hittills följda systemet, och att derför gifva nationen en *säker* och *fullt tryggande* borgen; ty med ord och fraser låter ej folket längre afspisa sig hvarken från styrande eller sig såkallande oppositionsmän. Men detta kan ej ske i brådkastet, som man säger, och ej heller helt och hållet utan Riksens Ständers deltagande och medverkan. Hvad som nu *kan* göras, är således blott att lugna och stilla den upphettade sinnesstämningen tills Ständerna eller Folkets ombud komma tillsamman. Och de åtgärder, som för detta ändamål kunna vidtagas, framställa sig af sig sjelfva helt naturligt och äro ganska enkla, och hvad mer är, *ganska verkställbara*. Eller hvad är det, som under loppet af detta år, egentligen bragt missnöjet till sin höjd och till utbrott. Jo egentligen *tre* saker eller åtgärder: 1:o anfallet mot tryckfriheten genom majestätsbrottsaktionen mot Assessor Crusenstolpe och utslaget af den olycksaliga Juryn, som ty värr allt för väl betjenade detta anfall; 2:o de till Judarnes förmån och hela landets skada utfärdade såkallade »*emancipations*»-författningarna; och 3:o militärvakternas och besynnerligen *hästgardistpatrullernas* våldsamma framfart mot Hufvudstadens borgerskap och öfriga innevånare medelst de mest godtyckliga sabreringar och arresteringar snart sagdt i massa af oskyldiga, fredliga personer, som icke ondt gjort eller ens tillåtit sig minsta oljud; en framfart, som antyder ett hotande militäriskt skräckvälde, och som, om det längre fortfar, uppmanar äfven de mest fredliga och laglydiga medborgare att förena och organisera sig till väpnadt sjelfförsvar. Nå väl! Hvad är då enklare för att lugna sinnesstämningen, än att undanrödja just *de* orsaker, som åstadkommit jäsningen och bragt den till utbrott, d. v. s. att *återkalla* dem af ofvananförda åtgärder, som *kunna* återkallas och att *desavouera* de öfriga. Således kan författningen om Judarnes utsläppande öfver hela Riket lyckligtvis utan ringaste svårighet *återtagas*, och äfven om det icke vore för att stilla ett hotande missnöje i hufvudstaden och ett vida större i alla landets öfriga städer, så *borde* Regeringen ändock, både för *sakens* skull samt för *formen* och *sättet* af förordningens tillkomst, skynda sig att ju förr ju hellre återkalla och i sin födsel qväfva denna oinskränkt förkastliga åtgärd, för hvilken ej ett enda skäl ens med något sken af gilltighet kan anföras, *) samt skatta sig lycklig ändå om den på så godt manér kan utplåna detta sidostycke till Skepps-*handeln*, Krookska amnestien m. fl., hvilket annars otvifvelaktigt kommer att utgöra ett af de fulaste dragen i dess historia. Majestätsbrottsaktionen och våldshandlingarna mot hufvudstadens borgerskap och invånare kunna åter beklagligtvis icke, såsom Jude-författningen, återkallas och göras ogjorda; men de kunna åtminstone *desavoueras*, samt all vidare juridisk verkan utaf den Hindbeck-Rosénska Juryns och Divisionens Utslag för den dömde upphäfvas. År 1834 sökte Regeringen, genom utfärdandet af en *amnestiförfattning*, undvika det missnöje, som allvarsamt hotade henne, i fall hon låtit domen öfver Kapten Lindeberg gå i verkställighet; och det lyckades henne äfven genom denna åtgärd. Missnöjet dämpades, och den då anställda aktionen för majestätsbrott *i skrift* är nu nästan

---

*) Vid det sammanträde, som t. f. ÖfverStåthållaren sistl. Thorsdag hade med Borgerskapets Deputerade, skall, såsom det allmänt berättas, Hr t. f. ÖfverStåthållaren sjelf ha erkänt det missnöje, som Judförfattningen förorsakat, och sjelf beklagat denna åtgärd, med yttrande af att Regeringen blifvit missledd eller något dylikt.

Är denna berättelse grundad och har Hr t. f. ÖfverStåthållaren verkligen yttrat sig i sådan mening om ock ej precis i sådana ordalag, så bör, efter ett slikt erkännande inför Borgerskapets Deputerade utaf en af Regeringens högsta organer, återkallandet af hela författningen icke allenast vara så mycket lättare, utan till och med en klar och nödvändig följd.

Hvar och en, som med någon uppmärksamhet genomläst den utförliga *insända* uppsatsen i sista Lördagens Aftonblad med rubrik: *Ännu några ord om den såkallade Jude-emancipationen*, torde för öfrigt finna, att det alldeles icke är för mycket sagdt, då man här ofvanföre kallat denna åtgärd *oinskränkt förkastlig*, och yttrat, att ej ett enda skäl, ens med något sken af gilltighet, kunde till försvar för densamma anföras; ty sannerligen lärer det blifva svårt att vederlägga den bevisning, som uti ifrågavarande uppsats blifvit presterad för åtgärdens både *skadlighet* och *orättvisa*, samt hvad der emot emancipationsförfattningen anmärkts så väl i afseende på *sjelfva saken*, som *sättet* och *formen* för dess tillkomst.

För öfrigt är på intet vis underligt, att det redan tillräckligt starka missnöjet, som väckts af den såkallade emancipationen i och för sig sjelft, ytterligare blifvit stegradt af de flerfaldiga farhågor, hvartill denna åtgärd gifvit en lika billig som naturlig anledning. Erfarenheten har hitintills visat, ha vi hört personer säga, att Judarne, i trots af de inskränkningar hvarmed Reglementet omgifvit dem, varit *öfver lagarna*; och huru mycket mäktigare skola ej dessa främlingar nu blifva i landet, sedan dessa inskränkningar blifvit till största delen borttagna och de fått en så förmänlig basis för sina vidare operationer? 1782 års Reglemente, eller Lagen för Judarne, stadgade, att de ej skulle få bosätta sig i mer än tre städer, men, i trots af Lagen, förstodo Judarne att förskaffa sig tillstånd att äfven få bosätta sig i den fjerde. Reglementet böd: att Judarne, med undantag af dem utaf "natsionen", som idka Grosshandel, skulle, här som utrikes, i de städer der de fingo nedsätta sig, hafva sina bostäder uti ett särskilt qvarter, men detta påbud har också visat sig vara ett tomt, vanmäktigt ord. Reglementet befallde: att Judar ej skulle få bevista några marknader utom i de tre städer, der de voro bosatta, men i trots af Lagen ha trafikerande och minuthandlande Judar synts på alla marknader. Reglementet förböd strängeligen, att Judar ej skulle få sälja viner och dryckesvaror m. m. samt ej drifva någon profession, som sorterade under skrå; men detta förbud har varit lika vanmäktigt, under namn af Schweizare ha Judar länge idkat källare- och sockerbageri-rörelse i förening, och äfven åtskilliga andra under Embetena hörande borgerliga yrken har man sett dem utöfva. Icke blott Reglementet utan en Förordning af år 1790 inskärpte ytterligare förbudet mot all Judarnes befattning med handel och byte af guld- och silfverarbeten, och likväl har man sett Judar, i trots af detta förnyade förbud drifva till verkning och försäljning af både guld- och silfverarbeten. Och ännu flera sådana exempel skulle kunna anföras, ha vi hört samma personer tillägga, alla bevisande, huru vanmäktig Lagen varit när det gällt Judarne, och huru lätt det för dessa varit att, i trots af Reglementet, hos vederbörande åt sig utverka vidgade förmåner och privilegier.

Men, hafva ytterligare samma personer tillagt, är det då underligt, om ovilja väckts emot en kast af främlingar, hvilken på detta sätt visat sig i vårt land vara mäktigare än Lagen? Och när erfarenheten dertillmed ådagalagt, att åtskilliga af dessa främlingar, blifvit uti sina yrken *bestämdt gynnade och fått företräden framför Svenskar*, hvarpå flera exempel äfven för de seduare och sista åren finnas att tillgå, är det då ej naturligt, att oviljan mot den *gynnade främlingskasten* skulle deraf än mer stärkas? Och när man äntligen sett Judar insyltade med Regeringen i sådana för Riket skadliga, vådliga och skymfliga företag, såsom t. ex. 1825 års *"Skepps- och menniskohandel"* samt ej utan anledning befarat, att den ifver, hvarmed Regeringen i så många år och vid så många Riksdagar arbetat, att inleda Riket i skuldsättning och utländska lån, äfven hade sitt sammanhang med och kanske till och med sitt upphof uti in- och utländska *Judiska finansspekulationer*, skulle då ej missnöjet och oviljan mot dessa främlingar i ännu högre grad tillväxa? Och är det på minsta vis besynnerligt om missnöjet nu knappt känner någon gräns, då denna redan förut så gynnade och mäktiga främlingskast, genom sin inflytelse på vederbörande, erhåller emot folkets önskan nya, orättvisa och för hela landet skadliga förmåner? Nej, må man blott betrakta historien af Judarnes ställningar och förhållanden till Regeringen, Autoriteter, och högre Embetsmän under den tid de i Sverige fått vistas, och man skall finna både huru rättvist detta missnöje är, och likaså att de farhågor för Judarnes ännu större framtida makt och inflytelse på Regering och embetsmän, hvartill den sista författningen om emancipationen gifvit upphof, ej heller sakna sin grund.

helt och hållet glömd. Men ojemförligt mera anledning vore det utan tvifvel *nu* att *likaledes desavouera* aktionen för det förmenta majestätsbrottet i *tryck*, och att genom en amnestiförfattning försätta Asessor Crusenstolpe i frihet. Intet enda klokt skäl talar häremot, ty om det äfven antogs, att, genom Asessorns inspärrande och bevakande som statsfånge i tre år, *sjelfva afsigten* och *hufvudändamålet med aktionen* lyckades, eller att *hindra HONOM att utgifva några skrifter före och under nästa Riksdag*; så frågas, hvad vore väl härigenom på det hela vunnet? Vi svara utan tvekan: *ingenting*; och *de* som anställde aktionen i denna mening, drömmande att Assessor Crusenstolpe utgjorde hela Svenska politiska pressen, att allt vore vunnet för Riksdagen genom fjettrandet af *hans* penna, samt att alla andra pennor skulle skrämmas till feg tystnad medelst det på honom statuerade exemplet, hafva genom denna beräkning endast ådagalagt en oändligt stor kortsynthet och enfaldighet. Ty just genomskinligheten af *denna* plan, i förening med förhatligheten af det attentat mot Svenska folkets yttranderätt, som låg i anställandet af åtalet och hela rättegångens anläggning och utförande för öfrigt, har precis haft en motsatt verkan, eller att redan ha satt och ytterligare sätta pennor i rörelse, som kanske annars egnat sig åt andra föremål eller åtminstone icke blifvit lika verksamma, och som, i trots af alla de persekutioner, redan försökta eller *nya*, som man mot dem och yttranderätten må uttänka och bringa i utöfning, icke skola afstå från, vederbörande må lita derpå, att förbereda Allmänheten på Riksdagen, och detta kanhända med mera eftertryck, än sådant skulle skett utaf Assessor Crusenstolpe sjelf, särdeles som denna sednares skrifter alltid mindre åsyftat att upplysa och stadga *verkliga opinioner* och *fasta öfvertygelser*, än att för ögonblicket åstadkomma en verkan på *sinnesstämningen*. Och ändtligen för att desavouera den våldsamma framfart, som patrullerna tillåtit sig mot borgare och andra innevånare i Hufvudstaden, så vore till en början ett icke alldeles obetydligt steg taget, om, i stället att framdragandet för rätta och bestraffandet af våldsverkarne försvåras, Regeringen sjelf skulle låta öfverlemna dem i rättvisans händer och fordra deras lagliga afstraffande.

Huru mycket än återtagandet och desavouerandet af nu nämda åtgärder, efter vår öfvertygelse, skulle lugna jäsningen, så tro vi likväl icke att detta ändamål fullständigt vinnes samt återkallelsen och desaveun af Allmänheten anses tillfredsställande, om ej de högre Embetsmän tillika aflägsnas ifrån sina platser och allt inflytande, hvilka varit de hufvudsakligen verkande krafterna uti desamma, och som för dem kunna betraktas som representanter. Och hvilken kan väl då allmänna tänkesättet med mera rättvisa fordra aflägsnad än H. Ex. Grefve *Magnus Brahe*, hvilken såsom General-adjutant för arméa eller Föredragande hos Konungen i commandomål, måste betraktas såsom upphofvet till garnisonens förstärkning och öfriga mot hufvudstadens population vidtagna militära anstalter; på hvilken såsom chef för Hästgardet den vilda och tygellösa framfarten af denna trupps patruller ytterst återfaller; och hvilken äntligen både i allmänhet, genom sin egenskap af universalrådgifvare och universalföredragande, vida mer än någon annan af konseljens ledamöter kan och bör betraktas såsom representant för hela regeringssystemet, och dessutom specielt såsom Hr Statssekreteraren och Presidenten Skogmans egentliga stöd och hjelp för genomdrifvandet af sådana åtgärder, som Jude-emancipationen, Trollhätteaffären och undantagsresolutionerne för enskilte, äfven bör med honom billigt participera uti missnöjet för och återverkan utaf dessa åtgärder, samt följa Hr Skogman, utan hvars aflägsnande så ifrån StatsSekreterareskapet som Presidentsplatsen, Judeförfattningarne väl ej lära kunna anses, som sig bör, återkallade. Hvad åter desavouerandet af Crusenstolpska majestätsbrottsaktionen angår, så lärer också, till fullständigheten deraf, på samma sätt höra Hr StatsSekreteraren och tillförordnade HofKanslern *v. Hartmansdorffs* förflyttande *»ins Ruhe stand»*, såsom det i Tyskland heter, samt att Hr Stats-Rådet *Åkerhjelm*, som, efter hvad allmänt och från trovärdiga håll berättas, till denna aktion just skall varit den mest beställsamma anstiftaren, och Hr Presidenten *Rosén*, genom hvars skarpsynta ledning af rättegången inpå Hindbeckska divisionens gebit och det oförlikneliga Jurymansvalet så många olyckliga händelser vållats, begge erhålla ett helsosamt consilium abeundi. Hvad Hr Justit. Kanslern *Nerman* beträffar, så kunna vi visserligen uti Crusenstolpska högmålsaktionen icke anse honom på samma sätt eller så hufvudsakligt delaktig som Hrr Hartmansdorff, Åkerhjelm och Rosén, men han synes i alla fall, för flera andra gällande skäl, vid reträtten böra jemte Hr Skogman förstärka H. E. Grefve Brahes svit, såsom, utaf det regeringssystem som H:s E. representerar, lika troget föreställande den ena sidan som Hr Skogman den andra.

Må man för öfrigt mot allt detta icke invända, att Regeringen måste *»sauvera apparencerna»* och att dess *»anseende skulle lida»*, om den återkallade hvad den gjort och t. ex. upphäfde Jude-författningen. Dessa sofismer äro längesedan utnötta och hålla ej stånd. Hvad de der *»apparencerna»* beträffa, så tyckes det oss och många andra, som Regeringen sjelf i den sednare tiden skulle ha tagit för sed, att föga sauvera dem; och talande exempel derå äro just Jude-författningen, Krookska amnestien, Trollhätte-affären och mycket annat. Och huruvida anseendet vidare just kan lida något torde vara en fråga, som kan diskuteras. Under tider, då Regeringen odisputabelt hade mer anseende att förlora än nu, är det åtminstone ett *factum* att den *många gånger* återkallat och upphäft redan utfärdade författningar. Vi erinra t. ex. om återkallandet af kungörelsen om diskontsedlarnas inlösen. Ja, *till och med i följd af pressens framställningar*, har Regeringen *flera gånger* återtagit dels redan emanerade dels beslutna författningar, såsom t. ex. Kaffeförbudet och Lurendrejeriförordningen 1820 och nya Teater-reglementet år 1828, samt åtskilliga andra, som vi ha i minnet och ganska lätt skulle kunna uppräkna om sådant nu vore nödigt. Och Regeringens anseende led då icke genom återtagandet af dessa författningar utan genom deras utfärdande, och så skulle förhållandet otvifvelaktigt äfven nu blifva.

Ett och annat.

Kongl. Hofrätten har kasserat Kåmnersrättens Utslag i tryckfrihetsmålet om *den röda boken*. Enstämmigt har HofRättsRådet Sköldbergs division, som handlagt detta mål, afgjordt att Kåmnersrättens Utslag i hela dess vidd är ogiltigt, dels emedan rätten innan åtalet till handläggning företogs, icke enligt 1777 års Bref anmält förhållandet hos Kongl. Maj:t och af bidat dess beslut, huruvida målet borde fortgå eller icke, och dels emedan Kåmnersrätten uti sjelfva Juryn antagit en ledamot, som sjelf anmält att han icke uppnått den ålder, som för utöfningen af medborgerligt förtroende i allmänhet och således äfven af jurymannabefattningen oeftergifligen fordras. Hr Presidenten Roséns och den Hindbeckska divi-

sionens åsigt af målet mot Assessor Crusenstolpe var, som bekant är, i förra hänseendet lika med Kämnersrättens nu kasserade, och hvad sjelfva Juryns sammansättning beträffade hafva de beklagliga följderna af dess val och dom visat sig. Emellertid har Hr Presidenten Rosén genom detta Utslag af Sköldbergska divisionen lidit en denkonfityr, som icke kan vara honom särdeles angenäm: och sedan han så till sägande, spelat en mindre god viol i sitt embetsverk, samt funnit huru hans jurymansval gifvit den närmaste anledningen till de bedröfliga händelser, som i hufvudstaden stört det allmänna lugnet, så tros det ock derföre, att han nu skall vara betänkt på sitt eget lugn, så att han, anständigt pensionerad, kan få åter egna sig åt ergorra, ett instrument hvars *stämmor* han med ojemförligt större förmåga förmått bringa till harmoni, än Herrar Hofrättsledamöters.

= Herr *Torslow* ämnar om Torsdag uppföra ett af Shakespeares tragiska mästerstycken, *Macbeth*. Det är besynnerligt att i Sverige scenens förnämsta alster skola på en liten Teater utanför Hufvudstadens portar framställas, medan den Kongl. Teatern inom densamma fasfängt försöker att täfla med en utländsk trupp — i den fåtta och glada genren hvari vi hos oss numera lida så stor brist på skådespelare. Hr Torslow har låtit oss se den bästa komedi, som i sednare tider blifvit spelad i vårt land, nemligen Strozzi och Martino; så ocksa nu den yppersta tragedi, som kanske blifvit skrifven i hela den nyare tiden. Ty hvilken af Shakespeares tragedier kan väl sättas öfver och snart sagdt bredvid Macbeth? Men huru skulle ock Kongl. Teatern nu kunna ge detta odödliga konstverk sedan den från sin scen aflägsnat Fru Torslow, den enda skådespelerska, som här i Sverige kan återgifva Lady Macbeths roll, men som ock bör kunna göra det med verklig konstfullåndning. Också blir Macbeths uppförande första gången Fru Torslows benefice.

= Aftonbladets och Dagligt Allehandas besynnerliga handlingssätt under de sista två månaderna har framkallat en ny tidning härstädes, *Stockholms Bladet*; och med lika öppen och frisinnad karakter som detta Blad i sina två första N:r framträdt, lika öppet och frisinnadt skall det ock fortfara, derför är Hufvudredaktörens Hr *Th. Sandströms* karakter en tillräcklig borgen. Stockholms-Bladet har redan i Hufvudstaden fått en så stor debit, att en anmälan af detsamma ifrån Frejas sida skulle vara öfverflödig. Freja helsar blott sin nya medarbetare för den goda saken ett redligt och hj[illegible]ligt välkommen!

= Sent omsider och just som tillåtelsen till införsel af utländsk spannmål mot half tull expirerade, har Regeringen ändtligen fattat sitt beslut att prolongera denna tillåtelse tills årets slut. Hvar menniska inser emedlertid, att denna åtgärd *nu* är otillräcklig, sedan, i följd af den skada som skörden tagit i de på andra sidan Östersjön belägna länderna, efterfrågan efter spannmål i alla hamnar vid detta haf och vid Nordsjön utomordentligt ökat sig och priserna derå högst betydligt stigit. Och hvad som gör åtgärden ännu mera otillräcklig, ja nästan till intet betande, är att, i följd af den fortfarande regniga väderleken och den tidigt inträffade höstkylan, allt hopp nu är ute, att vårsäden här skall hinna mognad och att potäter skola kunna gifva någon god skörd. Den förlidna sommar, vår och höst, genom utebliftvet brännvins-förbud, nödvändig blifna importen af 470.000 T:r utländsk spannmål, har visserligen inbragt åt Regeringen uti ökade tullintrader en opåräknad inkomst af mer än 500.000 Rdr R:gs, och måhända hoppas Regeringen, i stöd af nuvarande utsigter för vårsädesgrödans mognad, och sedan Rågskörden, på hela Riket räknadt, icke ens gifvit ett medelmättigt resultat, att denna summa till och med *fördubblad* skall under hösten och nästa år inflyta i ekspannmålstull, derigenom att brännvinsbränningen ej-sa nu ej inställes: — en extra inkomst, hvilken kan komma väl till mätta, ifall, såsom det berättas, för att hålla hufvudstadens befolkning i tygel, den nu varande extragarnisonen ytterligare kommer att ökas med ett eller annat tusen man samt att fortfarande hållas sammandragen. Men förhoppningen på en så betydlig spannmålsimport är dock ganska vansklig. Ty hvarifrån skall väl en så ster qvantitet spannmål erhållas vid nuvarande utsigter utrikes? Och till hvilka enorma priser skulle den ej slutligen komma att stå den Svenske konsumenten, om den äfven kunde erhållas? Och huru skall väl det fattiga folket här mäkta köpa en så dyr spannmål? Inställes icke Brännvinsbränningen under några månader, utan den knappa tillgången på säg får obehindradt uppbrännas och förstöras i Brännvinspannorna 1839 likasom 1838, så är det derföre långt sannolikare, ja säkert, att en svältkur i vinter, vår och sommar, förestår folket, vida svårare och rysligare än det förflutna årets. Men hvad gör det ock, att folket svälter blott det får supa och de högtförnäma Brännvinsfabrikorerne bränna, samt Regeringen kan erhålla, om lyckan är god, några hundrade tusen Riksdalers inkomst genom spannmålstullen! I sin nöd och förtviflan bör det påråknas, att folket skall supa på mycket mer. Huru skulle ock demoralisationsprocess, som nationen tyckes vara destinerad att genomgå, kunna, hvad den stora massan beträffar, blifva rätt fullkomlig, om ej brännvinssupandet och fylleriet obehindradt finge tilltaga eller några skrankor sattes derför.

Såsom bevis på till hvilken ytterlig höjd sådens förstöring i brännvinspannan blifvit under sista brännings-säsonen drifven i trots af den knappa skörden, förtjenar måhändas nämnas, att nu vid September månads början voro till Stockholm införde 180.000 kannor brännvin mer än vid samma tid förlidna år.

Till Salu:

I Deleen & Komp:s Bokhandel, i dag utkommen:

SVENSK BOTANIK,

utgifven af Kongl. Wettenskaps-Akademien i Stockholm. Elfte Bandet 7–9. Häftena N:o 127, 128 och 129, 2 R:dr B:ko.

I Deleen & Komp:s Bokhandel, nyss utkommet:

2:a B. af v. BRAUNS DIKTER.

à 1 R:dr 32 sk. Första Bandet kostar 1 R:dr 16 sk. B:ko.

I Deleen & Komp:s Bokhandel à 32 sk. B:ko:

Underrättelse att utan vätning bereda

LIN och HAMPA.

Af trycket har utkommit, à 1 R:dr B:ko:

MEMOIRER FRÅN ALGIER

eller

En Tysk Students Dagbok

under Fransysk tjenst,

af *Herman H.* Öfvers. — Hvart 6:te ex. gratis hos Boktryckaren *B. M. Bredberg* i Stockholm, Handtverkaregatan N:o 4.

STOCKHOLM. A. G. Hellsten, 1838.

N:o 10 (71). Fredagen

NYA

1838. den 7 Sept.

FREJA.

TIDNINGS-SAMLING

Twenne af de aldrawigtigaste frågorna för dagen.

Till ämnen utaf den här ofvanföre i rubriken angifna beskaffenhet höra otvifvelaktigt frågorna: Om brännvinsbränningens inställande under några månader af snart börjande bränningsår, samt om de sista Jude-författningarnas återkallande.

Frejas opinion i begge dessa frågor är redan af dess läsare tillräckligt känd; men vi ha trott det vara ganska lämpligt, att i Freja äfven anföra den opinion, ett annat här utkommande tidningsblad i dessa frågor yttrat, med stöd af ytterligare skäl, som icke blifvit af oss andragna. Och vi anse oss så mycket lämpligare kunna här införa detta blads eller *Spegelns* korta uppsatser, som bladet egentligen är ämnadt för Landsorterna och i Hufvudstaden äger en jemförelsevis fåtaligare publik. Så här lyder Spegelns artikel, i dess gårdagsblad, rörande brännvinsbränningens inställande:

»Tiden för införsel af Hvete, Råg, Korn och Hafra, mot hälften i tull och andra afgifter, blef genom en den 31 i förra månaden daterad kungörelse förlängd till *slutet af innevarande år.*

Hvad man i landsorterna väntar af denna åtgärd är oss ännu obekant; här i Stockholm ha åtminstone vi ej förnummit någon annan tanka derom, än att den, såsom medel till anskaffande af nödig spannmålstillgång för vintern, våren och såningen, icke är tillräcklig, så framt den ej följes af brännvinsbränningens inskränkning till två eller aldrahögst tre månader. Föreningen af hungersnöd och brännvinsöfverflöd har tillräckligt visat huru välgörande en dylik inskränkning skulle hafva varit förliden höst; nu anses den ojemförligt nödvändigare, då rågskörden inom riket är på det hela knappt medelmåttig, då vårsäden på de flesta ställen svårligen blir mogen och då den spannmål, som kan tillföras oss utifrån, blir så dyr. Väl saknar man ännu i *Statstidningen* den vanliga listan på Konsulernes officiella uppgifter öfver de utländska spannmålspriserna; men genom andra underrättelser är det likväl längesedan bekant, att bergningsvädret utrikes har varit detsamma som här, och att priserna derföre stigit öfver all vanlighet. Ett ibland de mest talande bevisen derpå är väl den *utförsel* af spannmål *från* Norrige *till* Tyskland, som i höst ägt rum: enligt sista Norrska tidningarna hade en skeppslast råg nyligen skickats från Drammen till Hamburg. Här hemma har allmogen på mer än ett ställe icke kunnat afvakta skörden, utan redan omkring midsommar nödgats toppa en del af den ännu växande grödan, skära den med hackelseknif och torka alltsammans i ugn, för att kunna söndermala det till ett slags mjöl. Man har lemnat oss ett prof, som vi nu hafva framför oss, på detta slags spannmål, från gräusen af Skåne och Småland: det liknar hackelse med några små omogna ax, inströdda deribland och sönderskurna. Detta prof hämtades vid samma tid, då Landshöfdingen i närmaste Län, enligt hvad Statstidningen (N:o 146) förmälte ur Jönköpings tidning för d. 23 Juni, »här och der besökte bondstugorna för att göra sig underrättad om folkets ekonomiska ställning» och väl fann »brödet på många ställen *blandadt med linfröknopp och »råghalm»*, men »icke med *onaturliga* ämnen.» Huru *naturliga ämnen* både linfröknopp, råghalm och den förutnämda axhackelsen än må vara, emedan *naturen onekligen frambringat dem alla*, så lärer väl behofvet att tillgripa dem till *bröd* och *mjöl* få anses onaturligt nog, för att visa huru nödvändigt det är att för innevarande år, som hotar med en ännu klenare skörd än det förlidna, förekomma samma föröndelse deraf i brännvinspannan, som då.

Så ha vi hört omdömet i allmänhet, detaljerna oberäknadt. En och annan den aristokratiska brännvinspannans vän har likväl frågat: hvar Regeringen väl skulle få ersättning för den ur denna patriotiska källa flödande *brännvinsbevillningen?* Härtill har svarats, att den inkomst Styrelsen redan haft i år af mer än 500,000 R:dr Rgs, genom spannmålstull, sammanlagdt med ett eller annat hundratusen R:dr, som i år och nästa vår måste ytterligare inflyta i samma tull, bör göra det lätt för Styrelsen att reda sig för den minskade brännvinsbevillningen, som deraf ersättes mer än tillräckligt: och att något — låt vara blott en femtedel — väl också torde inflyta af kreditiffonden, som sistlidne vinter utgick till undsättningar. I minskningen på

brännvinsbevillning finnes alltså intet hinder mot spannmålsförbränningens inskränkning. Att en del råg blifvit skadad, genom vätan under skörden, är icke heller något skäl emot bränneriförbudet; ty om bränning skulle tillåtas endast *två* månader, så hinner den skadade rågen ganska väl att under den tiden uppbrännas. I alla fall kan den vida förmånligare nyttjas i ladugården såsom slösäd än såsom drank; och just i år erbjuder sig ett passande och af trängande omständigheter påkalladt tillfälle att genom brännvinsförbränningens fullkomliga inställelse inskärpa denna vigtiga erfarenhet, och att sålunda på en gång och praktiskt vederlägga den fördom om drankens oumbärlighet för ladugårdarne, hvilken brännvinssofisterna lyckats att inplanta hos nuvarande landtmannageneration. I denna fördom ligger den *väsendtligaste* grunden till det medhåll, som brännvinsbränningen hittills funnit hos Allmogen; man kan väl också derföre taga för gifvet, att de stora brännvinspatronerna icke spara något bemödande för att bibehålla den och att de således, äfven af detta skäl, måste motarbeta ett absolut brännvinsförbud, som skulle kunna skingra den med ens; oberäknadt dess omedelbara verkan af kanske ett halft års anstånd med det stora demoralisationsverket, som brännvinsintresset förehar med nationen. Mer än någonsin höra vi derföre nu en ängslig väntan röja sig att förnimma om folkets väl, dess räddning från fysiskt och moraliskt förderf, dess intresse, kort sagdt, är mäktigare än den aristokratiska brännvinspannan.»

Då man betänker, *hvilka* följder, under nuvarande jäsning i sinnena, en i hufvudstaden inträffande brödbrist och i flera delar af landet uppstående hungersnöd, otvifvelaktigt skulle medföra, så har den välsinnade medborgaren en ytterligare anledning, att med oro afvakta Regeringens beslut.

I afseende på *återkallandet af Jude-författningarna* innehåller också *Spegeln* åtskilliga hittills icke anförda, såsom oss synes, välgrundade skäl. Dertill kan dock ännu läggas en omständighet, som icke minst talar för en sådan återkallelse; den omständigheten nemligen, att om Regeringen icke, utan något slags nödvändighet och rent af för ro skull, vill skapa sig ett nytt ämne till en bitter spänning med representationen vid nästa Riksdag, så bjuder klokheten att i tid återkalla denna skadliga, och genom *formen* för dess tillkomst och *sättet* eller *moyengerna* för dess genomdrifvande, ännu mer förhatliga åtgärd. Eller bör ej Regeringen redan kunna inse, att den vid nästa Riksdag har att vänta en formlig Ständernas begäran om dess återkallande? Ty att opinionen i denna fråga skulle undergå någon förändring, innan Riksdagen, vore barnsligt att tro; vi känna med säkerhet, att skrifter öfver detta ämne, af större utförlighet och vida större grundlighet än tidningsartiklar, redan äro under utarbetning; och opinionen får derigenom så mycket starkare stöd.

Uti den mening om Jude-författningens återkallande som *Freja* framstält, instämmer *Spegeln* på följande grunder:

»Frejas råd, att rent af upphäfva Författningen derom, har den särskilta förtjensten att vara så lätt verkställbart; ty dels har den form, hvarunder den tillkommit, eller såsom ett ekonomiskt beslut, ingenting hinderligt för dess återtagande lika ledigt som det utfärdats, dels har denna författning ännu icke hunnit att träda i verkställighet. Dess återkallelse störer ingenting »bestående», gör ingen rubbning hvarken i enskildas redan häfdvundna ställning, i vanliga förhållanden, eller i den allmänna rörelsens närvarande skick. Att dess tillkomst är ett misstag, lärer svårligen kunna vederläggas: om det som bevisligen är skadligt för landet och lika bevisligt saknar grund i *positiva rättsförhållanden* — abstraktioner åberopa icke vi — kan med skäl kallas åtminstone misstag. Och huru mycket skulle ej Styrelsen då *verkligen vinna* i Folkets, den verkliga Nationens och ej »natsionens» ögon, om den sjelf rättade misstaget och visade sig höjd öfver den småaktiga fåfängan att vilja upprätthålla det, derföre att den en gång låtit det uppstå till Folkets häpnad och bestörtning? Huru många olyckor skulle ej sannolikt derigenom förekommas! Har man väl hört huru det härom låter från orterna af resande och i bref, och är man så viss på hvad som kan hända, om Judarne försöka att flytta ut i provinsstäderna; med den sinnesstämning som der råder? — Af allt hvad våra Läsare funnit i detta Blad, allt ifrån dess början, hoppas vi äga fullkomliga skäl att blifva trodda, då vi, för vår del, högt beklaga och ogilla *alla* våldsamheter, *alla* försök att taga sig sjelf rätt eller anlita styrkan så länge Lag finnes; men huru ofta ser man ej den lugna och sansade eftertankans förfarande åsidosättas, när passionerna äro i svallning, och framför allt när de tycka sig äga något stöd i en gilltig rättsgrund?

Då vi återkommit på Judesaken, så kunna vi ej uraktlåta anledningen att här undanrödja några sofismer, som vi sett framlagda i tryck, huru påtagliga sofismer de än äro. Det har ihärdigt upprepats att oviljan emot Judarne skulle vara en *religiös* ofördragsamhet, och man har med omsorg velat ställa dem i jemförelse med Metodisterna, Katolikerna och andra Kristna sekter. Man har dervid lika omsorgsfullt förtegat eller sökt bortskymma hvad vi erinrat: att Judarnes religion icke blott är en religion, en *tro*, utan äfven en *Lag*, Mosis Lag, bredvid de så kallade »Folkens» Lagar, och att derföre Juden, så länge han fortfar att vara Jude och en rättrogen Jude, omöjligen kan, såsom Katolikerna, Metodisterna, o. s. v., skilja sig från oss blott i religiösa åsigter, utan att han fortfarande *måste* anse sig tillhörande ett särskilt folk, skildt från hvarje folk, hvilket icke har samma Mosaiska Lag, som han till grund äfven för sina *medborgerliga* förhållanden. Bibeln, som man under nyssnämde sofisticerande alldeles förglömt, lärer annars hvar och en, som vill rådfråga den härom, att Judarne alltid betraktat Jehova såsom sin *Nationalgud* och Mosis Lag såsom *Guds enda* Lag; och då gäller den bibliska föreskriften, att »man måste mer lyda Gud än menniskor.» Judens »lag'ydighet» kan följaktligen aldrig bli någonting vidare än laglydighet för Mosis Lag i *första* rummet, och för annan Lag blott i det andra. I alla de fall då dessa Lagar komma i kollision, måste Juden, såsom *rättrogen* och »*laglydig*» Jude, rätta sig efter den förra lagen och icke efter den sednare. Men att en talrik skara menniskor, alla af samma oblandade slägt, som är af öfvertygelse och pligt förbunden att lyda en för sig ensamt stiftad Lag, och lyda den företrädesvis framför de Lagar, som gälla hos det folk der slägten vistas: att denna menniskoskara bildar en *stat i staten*, och icke blott en religionssekt, är så enligt med alla definitioner, att man måste tro Allmänheten om en utomordentlig enfald och ovetenhet, för att fortfarande söka ihopblanda dessa himmelsvidt åtskilda begrepp om sekt och stat. Egyptierna, Assyrierna, Perserna, Romarne, voro icke så enfaldiga. De, som annars ganska väl fördrogo att hos dem boatta främlingar hade sin egen *religiösa* tro, insågo snart att Judarne hade utom troslärorna mycket annat, som gjorde all »amalgamation» emellan dem och andra folk

omöjlig, och det var ur denna *politiska* synpunkt, men icke ur någon religiös, som de mot dem rättade sitt handlingssätt. Man läse bibeln; ehuru skrifven af Judar, innehåller den allt hvad som erfordras för att upplysa härom, och hedningarnes skrifter äro fullkomligen dermed öfverensstämmande. Norrmännen, som synas känna den bibliska och profana historien ganska väl, och som framförallt äro goda räknemästare och hushållare, hafva varit lika kloka som de nyssnämda forntidsfolken: de hafva i sin *Grundlag* förbehållit sig att inga Judar må i Norrige någonsin insläppas. De hafva derigenom besparat sig den Egyptiska och Babyloniska plågan för deras återutforsling.

Vi hoppas att efter denna framställning få slippa att vidare höra talas om någon *religiös intolerans* emot Judarne.

Ett par andra med icke mindre verksamhet utspridda sofismer förmäla, att Judarne skulle öfvergifva den såsom *Judisk* företrädesvis beryktade *lånerörelsen* och den *förderfliga importhandeln af utländskt kram samt mod- och lyx-varor*, i fall de få besitta jord samt öfverlemna sig åt andra yrken: handtverk och dylikt. Dessa svepskäl äro icke mindre skefva än det om intoleransen. Fortfar Judarnes vistelseort att vara inskränkt till tre städer, på sätt det ursprungliga Judereglementet föreskrifver, så skulle den nyssnämda förändringen kunna blifva en möjlighet derföre, att de redan äro för talrika för att allesamman kunna med framgång idka lanerörelsen och lyximporten. Dessa deras mest älskade näringsgrenar äro redan otillräckliga för dem alla och måste allt mer och mer blifva det hädanefter. Af trängseln sins emellan nödgas Judarne derföre dela sig på andra yrken; en sådan fördelning har äfven redan börjat visa sig. Men få de flytta ut på landet och bosätta sig i andra städer, då är denna nödvändighet undanröjd; då kunna de obehindradt, i ännu två till tre sekler, eller tills de från 1000 hunnit växa 100,000, öfverlemna sig åt sina favorit-yrken; då tränga de ej hvarandra inom ett par eller tre städer. Den ene har då utrymme för sin rörelse i Upsala, en annan i Lund — tänk hvilken lättnad det skall bli uti *Studenternes* och deras *Föräldrars* kassor! — en tredje slår upp sin bank i Christinehamn, en fjerde i Arboga, Köping, Eskilstuna, &c., &c., &c., och socknarne deromkring; att icke tala om Landshöfdingeresidenserna, dessa medelpunkter för provinsernas lyx och lagsökningsväsende. Att Juden skulle på sådana ställen, med sådana lockelser och sådant utrymme omkring sig, öfvergifva ett mera vinstgifvande yrke för ett mindre vinstgifvande eller försaka de enklaste, säkraste och lättaste näringsgrenarne för mödosammare och äfventyrligare: tror nagon *allvarsamt* på en sådan orimlighet? Visst icke, om än emancipationssofisterna låtsa att tro det och skulle önska att kunna inbilla det åt andra. Och hvad kan i sjelfva verket vara mera vinstgifvande än penninghandeln å den ena sidan, och importen å den andra af det utländska kram, som, sedan det blifvit urmodigt utrikes, uppköpes vid de ständigt fortgående stora auktionerna på osäljbara och förlegade varor i Hamburg, Frankfurt, Leipzig, o. s. v. för »röfvarköp», för att sedan säljas här såsom af »förschte måden i Paris unt London», för flera hundrade procent öfver inropspriset? Hvem kan kontrollera rätta värdet af detta kram? Huru många bland våra fruntimmer förstå det, framför allt: de, som bländas föga mindre af denna flärd, än negresserna på guldkusten af menniskohandlarnes oskattbara glasperlor och klädståndsbroderier? Och hvilka penningmassor ha ej på detta sätt gått ur riket, hvilka ännu större ej i Judarnes fickor! Men om de nu få tillfälle att äfven ibland Allmogen utbreda smaken för detta utländska kram: de, mot hvilka alla våra gårdfarihandlare, alla de bekanta importörerna på Skånska kusten, blott äro stympare, som snart skola slås ur brädet: huru ofantligt mycket mer bör ej då kunna af detta kram importeras och debiteras; huru ofantligt mycket mera utkrediteras och gagneras! Och en sådan vinst skulle Judarne lemna å sido, jemte penningrörelsen; lemna skörden, just i det ögonblick ett nytt, ännu ouppbrutet och ännu oöfverskådligt fält blifvit öppnad derför? De skulle åt Westgötarne och Skåningarne fortfarande afstå en del af dessa rikedomskällor och öfverlåta sjelfva guldgrufvan åt sina egna nyläringar i Hufvudstaden, för att i stället slå sig på mödosamma handtverk, eller söka tillstånd att köpa jord och föra plogen? Att tro eller låta inbilla sig något dylikt, vore påtagligen höjden af dårskap. Helt annat hade varit, om de fortfarande förblifvit inskränkta inom Stockholm, Göteborg och Norrköping; mängden af dem och deras inbördes trängsel skulle då fortfarande tvungit en del att egna sig åt andra yrken.» (Slut n. g.)

Den nya Orden.

Då i sednare tider ett nytt slags förtjenst af den fosterländska industrien börjat blifva alltmer allmän och rönt en uppmuntran af framgången, som redan framkallat en häftig opposition, så berättas det att man skall vara betänkt på att utmärka denna förtjenst med en egen Orden. Vi anse för en pligt, att i dessa oroliga tider, då den sanna förtjensten har svårt att komma fram i ljuset, i vår mån bidraga till dess uppkomst och heder, i det vi meddela hvad man hittills kunnat erfara om de åtgärder, som blifvit vidtagna.

Den nya Orden, som är ämnad att blifva en belöning för dem, som utmärkt sig i den sköna konsten att förädla spannmål, skall kallas *Gyllene Pannan*. Vi lemna derhän den berättelse, att, med någon förändring, Vasaorden först varit bestämd att till ett sådant utmärkelsetecken användas, emedan den i alla fall bäres om halsen, men att man, för att visa sin håg för framskridande och reformer, beslutat att hellre inrätta den nya Orden. Det troligaste skälet synes emellertid vara, att de, som komma att till Riddare af Gyllene Pannan dubbas, äga rätt att ensamme och uteslutande vara i besittning af det tecken, som häntyder på deras nobla verksamhet.

Sjelfva Ordenstecknet utgöres af en förgyld pistorisk panna med tillbehör, hvaraf i himmelsblått band sjelfva pannan bäres om halsen, måskvärmaren i högra rockfickan och drankkaret, såsom snusdosa, i vesten. Genom att sålunda förena den yttre prydligheten af insignierna med en ekonomisk och nyttig bestämmelse, hoppas man undvika den eljest vid andra ordnar antagna seden, att i stället för dekorationen bära ett spänne i knapphålet. Kraschanen, på hvilken en afkylare är afbildad, omgifves i stället för strålar af borst, för att påminna om de nyttiga varelser, som hämta sin förnämsta föda ur drankkaret, och för hvilkas uppfödande Herrar Riddare böra visa samma ömhet, som för sin egen afvel.

Ordens personal lärer utgöras af en Stormästare, sex Storkors, tolf Kommendörer och en Ordensbiskop, en Ordensklockare och ett obestämdt antal Riddare. Äfven Damer upptagas till Ledamöter i orden, men som de hvarken nyttja vest eller rockfickor, tillåtes dem att förvara måskvärmaren och drankkaret hvar de sjelfva finna beqvämligast.

Huru många som hittills blifvit utnämde, är ännu obekant, men den största utnämningen tros komma att ske i höst, för att trösta de ifriga patrioterne öfver brännvinsförbudet, som icke lärer kunna undvikas. Vi kunne emellertid icke annat än lyckönska vederbörande till de val af Ordens embetsmän, som hittills blifvit kända. Det är onekligen mera fint och politiskt beräknadt, än man blifvit van att vänta, att till det vigtiga embetet af Ordensbiskop utse en utländning, som nedsatt sig i vårt land och hitills endast ifrat emot allt användande af den produkt, som det utgör Ordens vigtigaste bestämmelse att framalstra. Man har icke kunnat finna någon bättre utväg att på en gång dekorera den nitiske främlingen och genom att indraga honom i Ordens intressen och vänja honom vid dess bruk, förmå honom att vara litet mera höflig emot landets barn, när han skrifver till utländska journaler. Då den nye Ordensbiskopen installeras, hoppas man af honom få höra ett sakrikt tal om Engelsmännens artighet emot dem, som bära den nya Orden. Till Ordensklockare lärer man utsett en Skånsk Prost, som gjort Orden stora tjenster genom att oupphörligen harcellera dess motståndare och förleda dem till den ena dårskapen efter den andra. Ordensklockaren lärer anlagt ett sockerbageri och ett stort rökverk på sjelfva sin Prestgård, så att Ordens-ledamöterne vid högtidliga tillfällen af honom kunna pårakna icke blott sånger, utan äfven biscuits och en angenäm lukt i vederbörandes näsor. Såsom en särskild belöning för klockarens nit att befordra konsumtionen af den förädlade säden, genom att tömma forbönders fat på landsvägen, lärer han erhålla tvenne afkylare i sin kraschan, hvaremot måskvärmaren, af fruktan att hans lågande nit eljest kunde jäsa öfver, fråntages honom.

Ännu är ingen Ordens-Stormästare utnämd. En stor tåflan skall förevara hos de talrika aspiranterne till detta hedersembete. Den, som uppdrifvit sina egendomar till det högsta brännvins-arrende, borde naturligtvis äga företräde. Men en stor Magnat från Skåne, som inrättat sjelfva sitt slott till ett kolossalt bränneri, lärer i anledning af denna sin stora industri yrka på företrädet.

Vi skola icke underlåta att föreslå de befordringar inom Orden, hvartill patrotiske medborgare, som verka för Ordens ändamål, gjort sig förtjente, och om vederbörande icke göra afseende på våra rekommendationer, hoppas vi att allmänheten, som lär känna de ädla patrioterne, som vi nämna, skall med sin aktning hålla dem skadeslösa.

Ett och annat.

I Onsdags afkunnade Stadens Kämnersrätt Juryns frikännelse-utslag uti tryckfrihetsmålet mot utgifvaren af indragna tidningen *Freja;* och afslog tillika Aktors påstående om särskilt ansvar å utgifvaren för smädligt skrifsätt under rättegången *).

Statstidningen, som vanligen är i tid underrättad om utslagen i Tryckfrihetsmål, särdeles när aktionerna äro riktade mot tidningar, plägar också meddela underrättelser om målens utgång. Denna underrättelse saknas likväl rörande utgången af sista åtalet mot Freja. Det är icke möjligt, att den goda Statstidningen endast af partiskhet eller skadeglädje skulle blott fästa sig vid de tillfällen, då utgången af målet blifvit fällande. Det måste sålunda vara af brist på utrymme bland de många rapporterna om oroligheter på Hufvudstadens gator, som Statstidningen uraktlåtit att meddela underrättelsen om Frejas frikännelse. Emellertid tage vi oss friheten att hos den resp. Tidningen anhålla, att denna notis åtminstone finge inflyta bland annonserna, så att äfven de, som icke nedlåta sig att läsa något annat blad än den renhåriga Statstidningen, måtte få del af den upprättelse, Freja erhållit.

Dagbladet, som meddelat notiser om både sjelfva aktionen och uppräknat Jurymännen, har likväl likaledes underlåtit att underrätta sin publik om utgången.

= Att *Aftonbladet* och *Dagligt Allehandas* "besynnerliga handlingssätt" under de två sista månaderna i ordets egentliga bemärkelse *"framkallat"* den nya tidningen *Stockholmsbladet,* det kan Red. af Dagligt Allehanda inhämta just i första N:t och första sidan af nämde tidning, i fall besagde Red. annars *vill förstå* hvad der säges om den *"tvcksamhet",* som hos pressen under denna tid röjt sig. Och önskar Dagligt Allehandas Red. än ytterligare bekräftelse derå, så anhålla vi att den måtte adressera sig till Hufvudredaktören af Stockholmsbladet, hvilken säkert ej undandrager sig att meddela densamma samt alla behöfliga explikationer om hvad som menats med uttrycken om *"tvcksamheten"* inom pressen, hvarigenom på samma gång explikation om det "besynnerliga handlingssättet" erhålles.

= Då *Stockholmsbladet* säger, att i sista N:t af *Freja* röjes en *"mildare ton"* mot Hr Justitiekanslern Nerman än mot de öfriga der nämde Rådgifvarne, så kunde Freja ha mycket skäl att fråga: vet då icke Stockholmsbladet hvad det betyder, när det i Frejas artikel säges: "att, "utaf nuvarande regeringssystem, såsom hvars represen-"tant H. Ex. Grefve Brahe kan anses, Hr Nerman *lika "troget* föreställer den *ena* sidan, som Hr Skogman *den "andra.* Eller känner Stockholmsbladet icke *nuvarande* regeringssystem, så att det vet: *hvilka* och *huru beskaffade* dessa båda sidor äro?

= *Aftonbladet* berättar i går afton, att härvarande medlemmar af Judiska nationen ämnar ingå till Regeringen med en anhållan, att inga utländska Judar vidare måtte i riket insläppas och få bosätta sig, samt tillägger dervid, som det tyckes för att plästra upp Judarnes sak, att en sådan åtgärd "skulle *väsendtligen mildra* det elaka intrycket den sednast utfärdade författningen förorsakat." I anledning häraf bör ock Freja förklara sin mening, hvilken dess Red. vågar anse mera öfverensstämmande med den allmänna, och den är, att *ingenting annat* kan "väsendtligen" mildra det ifrågavarande elaka intrycket än återkallandet af *hela* åtgärden eller åtminstone dess upphäfvande tills vidare, *för att af Regeringen i konstitutionel ordning till Rikets Ständer öfverlemnas och såsom Lagstiftningsfråga behandlas.* Och detta borde äfven Aftonbladet öppet erkänna och öfverge alla plästringsförsök.

*) *Aftonbladet* har begått ett misstag, då det uppgifvit Kryddkramhandlaren *Lindroth,* i stället för *Lindström,* såsom Juryman i målet.

Prenumeration
å Tidningen NYA FREJA,

à 3 Rdr B:ko, upptages i Stockholm, i Hrr Bergs, Isbergs, Törnqvist & Bergers, Deleen & K:s, Lundeqvist & K:s och Hedboms Boklådor, samt å alla Postkontor i Riket, med tillägg af postförvaltare-arfvodet, så väl i Stockholm som i Landsorterna.

STOCKHOLM. A. G. HELLSTEN, 1838.

N:o 11 (72).
Tisdagen

NYA

BEJA

1838.
den 11 Sept.

Natur-riket.

Hvarthän jag ser uti naturens rike,
Ser jag ett stort, ett skönt, ett mintert lif,
En frisk, en kraftig ungdomslust, som brottas
I segermod emot förruttnelsen.
Hvad är som drifver, hvad som eldar den?
Just det att ingenting är enahanda,
Att ingenting står still, att intet fins
Som kallas Kung *— och ingen öfver andra*
Der herrskar utan att beherrskas sjelf,
Och ingen kufvas, som ej sjelf får kufva.
Ej en gång solen är allrådande:
Sin makt med mörkret nödgas hon att dela;
Och i en ständig vexling, Natt *och* Dag,
Som två konsuler, herraväldet skifta.
Väl skryter menniskan att hon är kung
Uti naturen! Nyss jag såg en sådan,
En konung, af hvars kött ett lejon åt,
Då snabb en blixt, förklädd till ormen Boas,
Utur ett träd på kunga-ätarn slog
Och sväljde lejonet med menskofyllnad.
Men under det att ormen sof sin middag,
Kom det en här utaf termiter dit,
Och allt förtärde, likasom kossacker.
Är nu termiten väl naturens kung,
Den kung, som jag med mina fötter trampar?

Twenne af de aldrawigtigaste frågorna för dagen. (Slut fr. förg. N:r.)

Vi meddela här slutet af den i förra numret afbrutna artikeln, som utrymmet icke tillät oss att införa i sin helhet:

»Men», ha vi hört invändas, »alla Judar kunna ej »hafva kapitaler nog att sysselsätta sig med handel och »penningrörelse; hvad skola *fattiga* Judar företaga, om »de ej få flytta ut till andra städer, der näringarne ej »äro så öfverfyllda af medtäflare, som i de större, och »om de ej der få äfven drifva handtverk?» På denna sofism är svaret ännu mera omedelbart tillhands. Det äldsta Judereglementet, och den förutsättning hos Rikets då varande Ständer, som föranledde detsamma och aldraförst insläppte Judarne här i Riket, visa att meningen dermed var att inga *fattiga* eller *medellösa* Judar skulle hit få *inflytta*, och icke heller några sådana här *qvarstadna*. Genom partiernas vacklande lagstiftning i ekonomiska ämnen hade de inhemska fabrikerna till större delen gått under; meningen var nu, att genom de *utländska kapitaler*, som Judarne kunde medföra, åter *upparbeta fabriksindustrien*; men ej att några Judar utan kapitaler skulle hvarken hit inflytta eller här få vistas. Derföre stadgades, i det från dessa grunder utgående Judereglementet, icke blott att rättigheten till inflyttning skulle vara personlig samt förvärfvas genom bestämda penningeafgifter och bevis öfver bestämdt medfördt kapital; utan äfven att det på sådana villkor, och endast på sådana, beviljade »skyddsbrefvet» icke gällde för Judens barn och afkomlingar. Om derföre en här infödd Jude ville såsom egen husbonde idka rörelse, så stadgades att äfven han skulle för detta ändamål lösa skyddsbref, och att detta icke fick beviljas, så framt han icke kunde på föreskrifvet sätt bevisa sig personligen äga ett kapital af minst 1000 R:dr i silfver eller 4000 R:dr Rgs efter nu gällande myntberäkning, och detta i *kontanta* penningar, utan allt inräknande af fast eller lös egendom i summan. Den oafvisliga följden af dessa föreskrifter måste blifva, att ingen *fattig* Jude kunde här såsom egen husbonde idka rörelse, och att om en Jude af laglig kapitalförmögenhet hade så många söner, att hans qvarlåtenskap, fördelad dem emellan, icke lemnade dem hvardera en kontant tillgång af 1000 R:dr i silfver, så måste de samt och synnerliga flytta utrikes, eller afstå från egen rörelse, såsom husbönder och blott vistas här såsom tjenande i de förmögnare Judehusen. Vägen för de fattigare Judarne, från Stockholm, Göteborg och Norrköping var sålunda på förhand bestämd i det gamla Judereglementet — den ledde *öfver gränsen* och ej till några handtverk i de öfriga städerna. Samma utväg är dem öppen ännu, om emancipationsförfattningen försvinner.»

Så långt Spegeln. Den omtalta ansökningen af Judiska nationens medlemmar till Regeringen, att några flere Judar

icke måtte få i riket inflytta och härstädes bosätta sig, är ett nytt bevis på den så kallade »emancipations»-åtgärdens skadlighet; och ett bevis, som Judarne, märkvärdigt nog, just sjelfva leverera Allmänheten i händer. Ty, huru skulle Judarne kunna framställa en sådan anhållan om deras egna landsmäns utestängande, i fall de ej sjelfve insågo att de här skulle blifva skadliga. Deras ansökning är ju ett erkännande deraf; så vidt man ej annars skulle antaga, att de *härvarande* Judarne vilja äga uteslutande sig förbehållna och ensamme få njuta af de fördelar, som blifvit dem förunnade genom deras tillåtna utflyttning och bosättning öfver hela riket, så i städerna som på landet: hvilket vill säga detsamma, som att *egennyttan* skulle vara *enda* driffjädern till deras anhållan.

Att denna rättighet att utflytta och bosätta sig i Rikets alla städer och på landsbygden — just det *väsendtliga* och snart sagdt *allt* uti den såkallade emancipationen — att denna rättighet skulle vara af så liten vigt, som många Judar nu med en antagen allvarsam mine föregifva och försäkra, är en invändning, som endast förtjenar åtlöje. Judarne veta ganska väl sjelfve hvad denna rättighet är värd, och hvilka utsigter till en ofantlig vinst, som den för dem öppnade, fastän de låtsa för en hop enfaldiga Svenskar, som de ej det ringaste förstodo sig derpå. Just för att erhålla *denna* rättighet ha de, sedan de begynte trängas och bli för många i de tre städer, som genom Jude-reglementet lagligen voro dem inrymda, så ifrigt eftersträfvat den såkallade emancipationen; utan *denna* rättighet skulle de ha ansett emancipation intet värd; och de hade också deruti icke haft så orätt; derförutan skulle den i sanning icke varit »*trettio*» silfverpenningar värd.

Judarnas antal.

Då nu Judarne — eller, som de kallas, Mosaiske Trosbekännarne — blifvit Svenske medborgare, förmodligen, såsom så många andra, tills vidare, så har för reflexioner öppnat sig ett helt nytt fält, der anledningar finnas till betraktelser och uppgifter. För att någorlunda kunna öfverse detta, meddela vi en uppgift på Judarnas antal i hela verlden. För jemförelsens skull meddela vi äfven den öfriga folkmängden och en uträkning, huru många innevånare i hvarje särskilt land hvarje Jude har att spekulera på.

	Judar	innevånare	en Jude på hvarje
Österrike	84,000	11,408.000	136:te pers.
Preussen	94,000	12,500,000	133 —
Baiern	58,000	3,743,000	71 —
Hannover, Würtemberg, Baden, Hessen, Fria Riksstäderna . . .	72,000	35,730,000	357 —
Öfriga Tyska stat.	28,000		
Schweitz	1,100	2,087,000	1,897 —
Lombardiet och Venedig	12,500	4,587,000	367 —
Toscana	15,000	1,305,000	87 —
Kyrkostaten . . .	16,000	2,586,000	161 —
Frankrike	60,000	32,823,000	547 —
Holland och Belgien	80,000	6,405,000	80 —
England	30,000	24,457,000	815 —
Danmark	4,000	2,017,000	504 —
Sverige	1,000	2,888,000	2,888 —
Egenttiga Ryssland, med det Asiatiska inbegripet	60,000	58,000.000	966 —
Ryska Polen . .	840.000	4,000,000	5 —
Konungar. Polen	385,000	4,088,000	10 —
Gallicien	200,000	4,307,000	21 —
Posen	68,000	730,000	10 —
Krakau	8,000	140,000	17 —
Ungern och Siebenbürgen	160,000	14,148,000	88 —
Grekland och Joniska öarna . . .	7,000	870,000	124 —
Europ. Turkiet .	300.000	12,080,000	40 —
Asien	138,000	483,000,000	3,500 —
Afrika	504.000	180,000,000	3,600 —
Amerika	9,000	41,000,000	4,555 —

Häraf kan man ljusligen inse, att Sverige är ett af de länder, som förnämligast sakna välsignelsen af Judar. Huruvida Sverige, som i de »goda bladen» städse beprisas och upphöjas såsom ett det lyckligaste land i verlden, längre kunde umbära den Israelitiska rågan på sin lycksalighet, är numera en öfverflödig fråga. Men ganska besynnerlig förekommer den berättelsen, att härvarande Judar sjelfve skulle ingått till Regeringen med en »önskan» (naturligtvis icke »anhållan»), att icke flere af deras slägte skulle i riket emottagas eller tillåtas inflytta. Besynnerligt skall det blifva att se, huru den härvarande lilla Judiska staten i vår stat utbildar och utvecklar sig med egna ressurser och utan förstärkningar utifrån, förutsatt nemligen att den omtalade begäran varder af vederbörande bifallen.

Kongliga Teatern
och
Djurgårds-Teatern.

Den Kongl. Svenska Teaterdirektionen har, efter så många lidna nederlag inför Allmänheten, fattat och verkställt det beslutet att skaffa sig en Fransysk hjelptrupp. Det är icke utan att Direktionen derigenom vunnit några små segrar, ehuru den icke erhållit stort byte. Ej heller lår den Fransyska truppen få mycket för sitt besvär, ty salongen är sällan full. Sådant är likväl den Svenska Direktionens fel. Ty på samma gång som Fransmännen gifva sina originalstycken, så ger Direktionen öfversättningar från Fransyskan, och just af samma slag som Fransmännens, nemligen komedier. Det är klart, att Hr

Delcours sujetter deruti skola vara våra skådespelare öfverlågsna, just derigenom att de äro Fransmän, om de ock icke för denna genre ägde hvad de onekligen äga, en större konstskicklighet. Dessutom hafva de hufvudsakligen egnat sig åt denna genre af konsten. Hr Backman har måhända mycken bildning som Fransos, men han är äfven Svensk Öfverstlöjtnant och desslikes Kongl. Svensk Teaterdirektör, och bör således *till sinnet* vara *Svensk.* Men man skulle verkligen hafva anledning att sätta det sednare ifråga, när han låter våra Svenska skådespelare endast spela sådana stycken, som bestämdt nedsätter dem under de Fransyska, såväl i våra ögon, som i de främmande konstnärernas. Det vore väl ganska illa om dessa, när de komma till sitt Berlin eller Paris, skulle säga: man har dåliga skådespelare i Stockholm. Då frågar utländningen: hvem är Direktör? Nu tror man utomlands, att en Teaters brister eller förtjenster till en stor del bero af Direktören. Hvad skall man väl tro, när svaret blir: *"Öfverstlöjtnant Backman."* Hr B. uppfordras derföre såväl af fosterlandskärlek som af sin egen Direktörsheder att låta uppföra sådana stycken, som kunna visa hvartill en Almlöf, en Dahlqvist, en Svensson, m. fl. egentligen duga. Det är hufvudsakligen i större dramer, i sorgespel, som den Svenska skådespelareförmågan visar sig störst, ty Hr B. torde veta, att det Svenska lynnet är i sin botten allvarligt, ja tragiskt. Hr B. torde äfven af Hr Forsberg få den upplysningen, att Teaterkassan icke skulle vara utan större vinst, om den Fransyska scenen visade sig i sällskap med en Svensk, för hvilken Allmänheten kunde hysa någon aktning. Man behöfver alldeles icke dra till med några dyra stycken; man har många som icke äro det, fastän de i hänsyn till konsten äro dyrbara. Hr Almlöf har varit tvungen att visa sig i småsaker, som naturligtvis nödgat honom att sammanpressa och liksom i miniatyr framvisa sin konstnärssjäl, hvilken annars älskar det mäktiga och storartade; sådant måste för honom vara bra påkostande och föga uppmuntrande. Hr Dahlqvist måtte troligtvis ännu vara utrikes, efter han är alldeles osynlig, ty annars hade väl Direktionen skyndat att låta honom visa Allmänheten den förkofran i konsten, som han utomlands möjligen förvärfvat.

= *Macbeth på Djurgårdsteatern.* Macbeth är ett effektfullt stycke, på samma gång som ämnet är tragiskt och, såsom man med skäl väntar af Shakespeare, mästerligt behandladt. Det var med en viss tvekan man begaf sig till Djurgården, icke blott för den sena hemgångens, utan äfven för utgångens skull. Att pjesen var väl uppsatt och inöfvad, samt att hufvudrolerna skulle utföras förträffligt, det visste man förut, emedan Hr Torslow hade arrangerat uppförandet och han och hans fru hade dessa roler. Men huru skulle hexdansen på heden taga sig ut, huru skulle vålnaden föreställas, huru skulle det se ut när Birnams skog kom vandrande på den trånga teatern? Med de ressurser, som utrymmet medgifvit, hade emedlertid Hr Torslow åstadkommit mer än man kunde vänta. Kostymerna voro verkligen icke blott ganska smak- utan äfven praktfulla. Af dekorationerna voro de flesta icke nya, men anordnade med den förmåga att finna det lämpliga, som i allmänhet är Hr Torslow egen. Detta om den yttre apparaten. Hvad sjelfva spelet beträffar, föreföll det oss, såsom skulle Hr och Fru Torslow i denna stora tragedi vara de öfriga medspelande så öfverlågsna, att man saknar den sammanspelning, som Hr Torslow eljest vanligen gifver sin trupp. Fru Torslow sätta vi främst. Hennes sätt att säga rolen är lika förträffligt, som hennes åtbörder och mimik äro på sin plats. Hon är ett mönster för alla våra Svenska skådespelerskor i den ädla, sanna stilen, som fullkomligt uttrycker hvad den bör, utan öfverdrift, men också utan att det ringaste fattas. Shakespeare har infört många monologer, och i dessa måste alltid en artist med så hög konstbildning, som Fru Torslow, visa sin storhet. Säkert har ingen åskådare, utan att känna sig djupt skakad, sett henne uppträda i sömngångarscenen. Hr Torslow, såsom Macbeth, har herrliga scener, han är ypperligt maskerad och hvad hans mimik, hvad dessa ögon, i hvilkas minsta blick en hel karakter tyckes uppenbara sig, beträffar, lär man knappast i något land få se något mera stort och sannt. I den effektfulla scenen, då Banquos vålnad intagit Konungens stol, är han i synnerhet oöfvertrafflig. Utan att vi kunna uppgifva något specielt, föreföll det oss likväl någongång, som vi här och der väntat, något annorlunda af Macbeth. Kanhända var i hans spel denna gång mindre *helhet,* än man är van att se hos honom. Han har på en otroligt kort tid uppsatt stycket och inöfvat de öfriga medspelande, så att möjligtvis denna hans verksamhet haft inflytande på hans eget spel, som tycktes mindre djupt och fint i de scener, der han icke hade tillfälle att genom kraftigare utbrott beherrska rolen och hänföra åskådarne. Hvad öfversättningen beträffar, är den genom ett ledigt och rent språk öfverlågsen Kongliga teaterns vanliga versifierade öfversättningar.

Ett och annat.

Lugnet i Hufvudstaden har åter blifvit stördt af pöbelupptråden. Fönster hafva blifvit inslagna hos Hr Statssekreteraren Skogman och Judiska Nationens föreståndare, Hr Lamm, m. fl. Vi hoppas att polisen denna gång varit mera verksam och vaksam än förut, för att upptäcka och gripa de brottslige, så att de oskyldiga medborgare, som i afton gå ut, måtte slippa att med sabelhugg få lida för hvad våldsverkarne i går begått.

= Ett majestätsbrott har blifvit angifvet i Kongl. Polisen och, efter ett förberande förhör derstädes, har beslut blifvit fattadt, i t. f. JustitieKanslerens, Revisionssekreteraren Martins närvaro, att förhållandet skulle anmälas hos Kongl. Maj:t för att inhämta Dess höga vilja, huruvida saken skall fullföljas eller icke. Det är en Filosofie-Kandidat (en af de ansvarige Utgifvare, hvilka uttagit tillståndsbevis i förråd, för Stockholmsbladet), som är angifven för majestätsbrottet, och som icke heller förnekat detsamma. Sjelfva omständigheterna har *Minerva*

hämtat ur det till JustitieRevisionens Expedition insända protokoll, och vi anföra dem efter henne:

"Artilleristen Asker är beslägtad med en Vaktmästare vid namn Olof Lindström, hos hvilken Thomée är boende, och Asker besöker stundom denne slägtinge, i hvars rum han vid sådana tillfällen ofta träffat Thomée, hvilken alltjemt sökt samtal angående offentliga ärenden och förhandlingar, derunder han, som orden lyda, i synnerhet klandrat H. M. Konungens samt Krigsmaktens handlingar, utan att likväl Asker vid dessa yttranden fästat sådant afseende, att han trott sin krigsmannapligt fordra någon angifvelse derom, men den 6 i. m. hade Thomée, emellan 9 och 10 på förmiddagen, uti bemälte Lindströms rum, samt i åberopade och vid polisundersökningen afhörda vittnens närvaro, på de mest hånliga och afskyvärda sätt, utlåtit sig om Konungens person, så att Asker ansett sig förpligtad att derom göra anmälan. Angående förloppet dervid berättade Asker, att, under det han, vid sistnämde tid, jemte tvenne andra uppgifna personer, under Lindströms frånvaro var inne i dennes rum, hade Thomée dit inkommit och, efter ett kort samtal med Asker, tagit uti handen dennes i rummet bortlagda sabel, och tillfrågat Asker, huruvida klingan blifvit färgad uti våra landsmäns blod? Hvad den krigsman väl vore vård, som låt förleda sig till, såsom Thomées ord fallit, "sådana galenskaper"? och när Thomée å dessa sina framställningar icke af Asker erhållit något svar, hade Thomée yttrat, att "sådana Officerare skulle spottas uti synen," åfvensom Thomee i allmänhet om krigsbefälet haft smädliga utlåtelser. Vidare, och utan att någon af de i rummet närvarande personer med Thomée inlåt sig uti samtal, i det af honom åvägabragta ämne, hade Thomée, med behållande i handen af Askers sabel, fällt yttranden om Konungen och Hans hus, som i protokollet äro ordagrant upptagna, men som vi anse oss icke kunna här återgifva, med undantag af slutet, som lydde så: att *"hvarje krigsman och soldat borde bryta af sina svärd och icke lyda, utan hålla med folket och att om en började, så gjorde nog andra efter."* — Då Asker och de i rummet närvarande icke fästat någon vidare uppmärksamhet vid Thomées yttranden, än att Asker förklarat, att "den ed man svurit skall man hålla", hade Thomée icke derefter fortsatt samtalet, utan aflägsnat sig, med yttrandet: "i den saken komma vi icke öfverens."

= Man påstår, att Hr Statssekreteraren och t. f. Hofkansleren v. Hartmansdorff, som förlidet år företog en resa till Norrland, nu får vara stadd på en dylik till *Ånger*manland af politiska skäl, hvilka tills vidare låra komma att förblifva en hemlighet för allmänheten. Man tror, att Hr Justitie-kansleren Nerman är Hr Statssekreteraren följaktig, för att, vid detta tillfälle, kunna taga en öfversigt af det honom tillämnade lån, hvilket i dessa trakter skall vara beläget. Man har gissat det Hr Nerman alltid strävat att komma högt. Också är lånet ett af de högst belägna och man har der en viss öfversigt öfver midsommarsolen, samma sol, som belyste de märkvärdiga Junidagarna, och kanske icke utan skäl bör misstänkas för delaktighet i "emeuten", enär den, oaktadt alla tillsägelser, icke aflägsnade sig från Norrbro, förrän klockan nio och femton minuter på aftonen. Ingen må för öfrigt undra öfver valet af de båda herrarnes restur. Emedlertid finnas många, som tro att de höga resande af Rikets Stånder en dag komma att försändas till — Helsingland.

= Tidningarna hafva omnämt Hr Nermans upphöjande i adligt stånd, utan att likväl sanktion följt på denna deras ynnest-bevisning. När Landshöfding Örvall, numera Sandelhjelm, beklåddes med den adeliga värdigheten, rådde man honom att vända om sitt namn och kalla sig Valeur. Följer Hr Nerman samma råd, får han heta: Manér, kanske: af Manér. Utan tvifvel har Hr Nerman visat goda "manér" och sätt att skicka sig, då han på så kort tid gjort så betydande framsteg. Han kommer således att göra skål för namnet.

= Gustaf III passerade en gång genom en af Sveriges mindre städer. Straxt utanför staden låg en afrättsplats, der också stadens territorium upphörde. Då Konungen vid tullporten tog afsked af Borgerskapet, som tycktes vara hugadt att än vidare ledsaga honom, yttrade han med den honom egna förbindlighet: "Mine herrar! Jag går för långt! Huru mycket er närvaro skänker mig nöje, vågar jag, likväl så gammal Regent jag är, icke riskera att uttröta mina undersåtare."

"Ers Maj:t", inföll Borgmästaren: "vi ämnade annars att få följa Ers Maj:t till galgen."

Som skämt var detta för groft; som allvar för dumt. "Kör!" repade Gustaf III till sin lilkusk.

"Den Kungliga Nåden går och kommer, utan att man vet ordet af", yttrade sinsemellan det förvånade Borgerskapet, som icke kunde begripa orsaken till Gustaf III:s plötsliga missnöje.

Till Salu:

I Bokhandeln säljes, à 16 skilling B:ko:

RABULISTERNE.

Gallaspektakel i Två Akter, med Chörer, Balletter, Chocker och ett Briljant Fyrverkeri till slutet. Med en planch.

Af trycket har utkommit, à 1 R:dr B:ko:

MEMOIRER FRÅN ALGIER

eller

En Tysk Students Dagbok

under Fransysk tjenst,

af *Herman II.* Öfvers. — Hvart 6:te ex. gratis hos Boktryckaren *B. M. Bredberg* i Stockholm, Handtverkaregatan N:o 4.

I Deleen & Komp:s Bokhandel: *Tryckta formulär till Vexlar och Connoissementer på Svenska, Engelska, Tyska och Fransyska språken; Frakt-, Receiv-, Förbuds- och Lottsedlar; Kyrkoböcker, Af- och Tillflyttningsländer, m. m.*

STOCKHOLM. A. G. Hellsten, 1838.

N:o 12 (73). NYA 1838.
Fredagen FREJA den 14 Sept.

Erkebiskop Angermannus.

I. *Rektorn.*

Den nitfulla Rektorn i Stockholms Skola, Abraham Angermannus, hemkom en höstafton, 1576, till sin enkla och tarfliga boning. Hans ögon lågade, hans kind var varm och i hela hans väsende röjde sig en ifver, som dock icke var den af en förolämpad, utan af en man, som med kraft uttalat skarpa sanningar. Det beslutsamma och manliga uttrycket i hans ansigte försmälte i mildhet och välvilja, då hans hustru med deras enda barn, en årsgammal flicka, på armen, mötte honom i dörren.

»Nu har du väl åter varit i skarp ordfäktning?» sade hon leende. »Hvad hafva de tre medbröderne menat i dag?»

»Vi hafve slutat vårt betänkande!» svarade Abraham: »Det är redan upplemnadt till slottet. Konung Johan får höra så mycket sanning, att om han icke återtager sin Liturgi, måste han mot sanningen kunna sätta en verklig panna af stål. Jag koppas, att om din salig fader, den ädle erkebiskopen, ännu lefde och såg vårt arbete, skulle han vara nöjd med det.»

»Ja, jag tror och vet det», yttrade hon, med en blick till höjden; »i sina sista stunder var det hans hopp och förtröstning, att du skulle, efter honom, blifva den rena evangeliska lärans försvarare i vårt fädernesland. Visserligen gör mig mången gång ditt nit bekymrad, när jag tänker på Konungens vrede och de faror, som förestå oss; men om du skall lida något för sanningen, så vill jag vara stolt öfver din heder att få göra det.»

»Hvad det beträffar», inföll Angermannus, »så har jag aldrig gjort så mycket afseende på mig sjelf, att jag tvekat att uppoffra mig för sanning och rätt, der det tyckes mig vara af nöden. Alla faror, som förestå oss, äro ringa, ty det är icke stort att uppoffra sig sjelf, då man dermed gör ett offer åt sanningen.»

»Säg mig då», återtog hans hustru: »hvad är det egentligen för en sak, som är å färde? Huru hafven J skrifvit och hvad är eder åsyftade mening? Tron J verkligen att Konungen kan förmås att återtaga hvad han en gång förordnat och påbjudit?»

»Ja, visserligen!» utbrast Angermannus med någon hetta: »hvarför skulle han icke, då han inser det som rättast är, kunna följa det? Eller tror du att han är ett sådant vidunder, att inga förnuftiga skäl verka på honom? Tror du att han icke är en menniska med förstånd och vid sina sinnen?»

»Det tycka kanske du och jag», sade hustrun: »men en Konung vill visst icke gerna erkänna, att han begått ett misstag, och aldraminst återkalla hvad han en gång beslutit.»

»Tror du att Konungen redan tycker sig vara ofelbar såsom Påfven?» inföll Angermannus: »så långt hoppas vi, att han ännu icke är kommen i sin papism. Han *måste* återtaga sin Liturgi.»

I detsamma bultade det på porten. Båda makarna lyssnade med någon bestörtning. »Låt oss öppna!» sade Angermannus och gick ut.

Han återkom hastigt, åtföljd af trenne män af dystert och hotande utseende. »Här gifves intet anstånd!» sade den förste af de främmande. »Konungens befallning är, att J, Herr Abraham, genast träden i häkte. De tre andra presterne, som skrifvit det skarpa betänkandet, äro redan gripne. Följen oss genast, ty om J gören det ringaste motstånd, måste vi nyttja våld.»

Angermannus kastade allenast en bekymrad blick på sin hustru, som tryckte det späda barnet till sitt bröst, och blek och stum nedsatt sig på en bänk. Derefter tog han sin hatt och räckte henne handen. »Var icke modlös, Sara!» sade han: »Frukta icke för mig! Jag är ju dock alltid i Herrans hand, och hvad kunna menniskor göra mig, då jag ståndaktigt står vid sanningen? Jag har oförskräckt talat efter min öfvertygelse, och jag vill på den lefva och dö. Men du, Sara, se till vårt hus och vårt lilla barn, och var lugn och stilla. Dig skall intet ondt vederfaras. Gack i morgon bittida till den unge presten David Ratt; helsa honom från mig och bed honom emottaga och sköta skolan, tills derom annorlunda varder förordnadt. Jag vet, han skall icke neka att göra det. Farväl! Gud vare hos dig!»

Vid de sista orden darrade hans röst, ehuru han bemödade sig att visa fasthet och ståndaktighet. Hustrun

reste sig upp, omfamnade honom och sade: »Gud beskydde och styrke dig, min Abraham! Jag skall bedja Gud för dig hela natten, och i morgon skall jag troget uträtta ditt uppdrag.»

»Jag är färdig, Herr Fogat!» sade Angermannus: »Till hvilket häkte skall jag föras.»

»Till smedjegården på slottet!» svarade den barske Fogaten.

»Äro mina medbröder äfvenledes der?» frågade Angermannus.

»Ja, J skolen alla fyra sitta tillsammans i ett rum», var Fogatens svar.

»Farväl då, min Sara!» återtog Angermannus: »Jag kommer dock i ärliga mäns sällskap.» Med dessa ord gick han, åtföljd af Fogaten och stockknektarne.

Hustrun följde honom ut till porten, stängde den efter honom och återvände till sitt rum. Så snart hon blifvit ensam, sjönk hon ned på sina knän, och den fattning, hon förut med den största ansträngning bibehållit, upphörde, så att hon utbrast i en häftig tåreflod och rullade sig förtviflad på golfvet.

II. *Röda Boken.*

Konung Johan beslöt att icke gifva vika. Han hade fattat den olycksaliga tanken, att man icke menade honom väl, och misstänksamheten, som i synnerhet tog öfverhand i hans sinne i de sednare åren af hans lefnad och regering, gaf honom ingen ro, utan dref honom från den ena förderfliga planen till den andra. Hans beslut om Angermannus och hans medbröder blef emedlertid ännu icke så våldsamt, som hans sednaste regeringsårs åtgärder. Tvenne af presterne blefvo i fängsligt förvar satte på Wentholmen, men de undkommo sedermera derifrån och sökte skydd hos Hertig Carl i Södermanland. Den tredje, en gammal, beskedlig gubbe, blef frigifven på Borgerskapets förböner och fick qvarblifva i Stockholm. Svårare tycktes det Konungen att afgöra om Angermannus, som var ansedd både för sin lärdom och sin skickliga penna, samt genom sin förbindelse med den vördade Erkebiskopen Laurentii Petri dotter. Johan beslöt att låta kalla Angermannus till förhör.

Konungen hade satt sig på en med Flamändska hyender betäckt bänk i ett af fönstren af slottet, som vette åt Brunkeberg. Den gamle, sluge Nils Gyllenstjerna satt på en stol midt emot honom. Då inträdde, bevakad af tvenne knektar, Rektor Abraham Angermannus i salen. Han gjorde en djup bugning vid dörren, der han blef stående, och betraktade Konungen med frimodiga blickar.

En kort tystnad rådde, hvarunder Johans ögon med spänd stränghet riktades på fången. Slutligen sade Konungen: »Och du har vågat att förkasta vårt verk? Du, usla mask, har fördristat dig att fälla sådana omdömen om vår Liturgi? Vet du, hvad du förtjente för denna din förmätenhet?»

»Herre Konung!» svarade Angermannus med stadig röst: »Jag har af Eders Kongliga Nåde sjelf fått uppdrag att yttra mig derom, och jag har ärligt och allvarligt gjort det, såsom en uppriktig den rena evangeliska lärans bekännare. Om min mening misshagat, måste jag beklaga det; men jag kan icke taga något enda ord tillbaka, ty jag talat efter mitt hjertas tro och öfvertygelse.»

»Öfvertygelse?» utbrast Johan: »Du får icke hafva någon annan öfvertygelse än jag. Är det din öfvertygelse, som du framställt i den oanständiga skriften?»

»Ja, herre!» var Angermanni svar: »Jag vill lefva och dö uppå, att uti *den röda boken* äro många villfarelser, mycken papistisk irrlärighet och grofva osanningar.»

»Hvad säger du! Hvad menar du med *röda boken?*» ropade Konungen.

»Detta namn har man gifvit Liturgien», sade Angermannus. »Hon är en sammansättning af idel förvillelser. Jag besvär eder, Herre Konung, vid allt hvad heligt är, vid eder Gud och edert fädernesland, denna för oss alla så dyrbara och kära fosterjord, återkalla den olycksaliga röda boken och släpp icke papisterna in i riket. Om Eders Kongliga Nåde låter papisterna här få fast fot, skall snart hela riket varda förderfvadt. Tro mig, herre Konung, de äro så listiga, att, om de väl komma in, de snart skola hafva både Konung och Folk i sina händer. Och att sedan åter varda frie från deras ok, dertill fordras mer än en Engelbrecht. Jag besvär eder, —»

»Tyst!» afbröt Konungen: »du förstår icke hvad du vill. Jag känner bättre både läran och hvad som för landet är nyttigt. Du är en man med en skicklig penna har man sagt mig. Jag tål väl egentligen icke dem, som skrifva; men jag skall likväl denna gången förskona dig från ett hårdare straff. Du skall icke få skäl att beklaga dig öfver min hårdhet. Jag utnämner dig till Kyrkoherde i Öregrund. Du skall genast resa dit, då du nu slipper ur fängelset. Din lön, såsom Rektor vid skolan, skall du ock tillika få behålla. Hvem läser nu i skolan?»

»Herre Konung,» sade Angermannus, bestört öfver denna oväntade vändning: »jag vet i sanning icke hvad jag skall svara till Eders Kongliga Nådes godhet. Men min öfvertygelse, min fasta, ärliga öfvertygelse, vill jag aldrig frångå.»

»Hvem läser nu i din skola?» frågade Konungen å nyo.

»Det hoppas jag att Daniel Ratt har gjort», svarade Angermannus: »åtminstone tillsade jag min hustru att bedja honom derom, då jag fördes till fängelset.»

»Du går genast hem», befallte Konungen: »och tillreder din afresa. David Ratt skall hitkomma på ögonblicket. Knektar, följen honom hem och hämten hit den unge presten från hans skola.»

Konungen vinkade, och genast aflägsnade sig Angermannus med sina knektar.

»Hvad menar du, gamle Nils?» frågade Konungen. »Tror du att vi nu hafve tystat munnen på den skriftaren. I Öregrund skall han icke få tillfälle att sysel-

sätta sig med religionsstriderna. Det är en svår församling, som väl upptager hela hans tid.»

»Eders Kongliga Nåde vet alltid att sjelf finna det bästa råd», sade Gyllenstjerna med en bugning. »Men månne icke Öregrund ännu är för nära hufvudstaden? Någorstädes på Åland eller i Finland, tänkte jag, vorde den bästa platsen för att tämja honom.»

»Nå, nå!» inföll Johan, rynkande sina tjocka ögonbryn: »det är väl möjligt att flytta honom dit också, om så blefve nödigt, eller sätta honom i ett fängelse på ett af rikets fästen. Men hvad menar du om den der unge David Ratt? Vi hafve hört något nämnas om honom, men hvad är det?»

»Nå, det är visst icke något godt!» invände Gyllenstjerna: »det är en svärmare, den unge presten. Han är visst icke väl och konungsligt sinnad. Han talar så mycket om folket och samhället och fäderneslandet. Sådant är alltid misstänkt. Icke heller hafver han rätt skillnad emellan oss Adel och de vanbördige.»

»Vi skole väl taga rätt på mannen, när han kommer», yttrade Konungen.

»Det vore väl, Eders Kongliga Nåde, om någon varnagel för andra blef gifven på honom», inföll Gyllenstjerna.

»Du har rätt! Vi skole tänka på saken!» Med dessa ord stod Konungen upp och begynte spatsera af och an på golfvet. Det dröjde icke länge, innan knektarne åter inträdde med en fånge, en ung prest. Denne stod också tyst vid dörren och betraktade Konungen tigande, men oförskräckt.

»Är du Daniel Ratt?» frågade Konungen häftigt.

»Ja!» svarade presten.

»Hvad tänker du om min bok?» utbrast Konungen.

»Den röda boken?» sade presten: »Åh, hon är en väfnad af idel papistiska villfarelser. Hon är en snara för alla rättrogna. Ett notvarp kommer hon att göra åt Djefvulen, det är säkert, så framt J, herre Konung, sänden henne ut öfver landet.»

»Usling!» rök Johan: »Vet du, hvad du säger? Kom ihåg, det är min vilja att den röda boken skall antagas öfver hela riket! Den som icke tror på Liturgien, är ett åsnehufvud, en satanist. Vet det, jag säger dig det. Vågar du ännu upplåta din mun, du orm?» Raseriet målade sig i hvarje af Konungens blickar och åtbörder.

»Herre», sade presten stadigt: »jag viker icke från mina ord. Den röda boken är ett afgrundsfoster.»

»Det skall du ångra!» ropade Konungen, rusade på presten, stötte honom omkull och trampade på honom: »Jag skall lära dig Skriften. På huggormar och basilisker skall du trampa, säger Profeten. Du skall behandlas helt annorlunda än Angermannus, det lofvar jag dig! Fort, knektar, fören honom ned i stockhuset och slån honom brun och blå! Bort från mina ögon, du huggormars afföda!»

Knektarne fattade i presten, ryckte honom upp ifrån golfvet och störtade ut med honom.

Konungen stod qvar, skälfvande af raseri. »Jag skall visa dem att den röda boken är sann!» yttrade han, stammande och knöt hotfullt sina näfvar.

Den gamle Gyllenstjerna stirrade bestört på honom, men aktade sig väl att yttra ett enda ord, som kunnat öka hans vrede, hvilken kanhända då gett sig luft emot gubben sjelf.

Subskriptionen.

De förnyade fönsterutslagningarna, hvilkas upphofsmän det vore en verklig välgerning för samhället, att få fram i dagen, hafva föranledt ett företag, som i sanning gjort ett snart sagdt lika vidrigt intryck på många sinnen, som sjelfva ogerningen. Det är försöket att med en subskriberad penningsumma så till sägande köpa sig säkerhet till egendom och personlighet. Det vore högst orätt, att hos de subskriberande misstänka något annat motif, än välmening och bekymmer för de öfverhandtagande oroligheterna; men det ligger något motbjudande och vämjeligt i den tanken, att lagarna i vårt samhälle skulle vara så kraftlösa och deras handhafvare så blottställda, att Hufvudstadens lugn behöfde en subskription, för att kunna uppehållas. Tror man då, att den säkerhet, som behöfver vidmakthållas genom sammanskott, kan vara någon egentlig och visa sig varaktig? Vi våga ännu hoppas så mycket af våra lagars makt och våra embetsmäns duglighet, att vi anse oss äga rätt att *fordra* af dem, det de ansvara för hvarje medborgares hemfrid. Och oss synes det åtminstone icke vara passande att erbjuda Stadens förnämste embetsman penningar, då det visat sig att hans embetsmannakraft icke förmår bibehålla lugnet och ordningen inom staden. Det är icke ovanligt, att den, som blifvit bestulen eller lidit öfvervåld, utsätter en belöning för att låtta upptäckten af ogerningsmannen; och dertill kunde väl hela subskriptionen inskränkt sig, om man nödvändigt velat åstadkomma den: så hade den varit ett uttryck af harm emot orostiftarne och helt enkelt kunnat leda till deras upptäckande. Nu frukta vi att den i stället ökat de bittra känslor, som hvar och en ser vara i jäsning i mängdens sinnen, utom det, att utlåndningen, som icke känner våra ställningar och förhållanden, måste fatta ett ganska klent begrepp om vårt samhälles tillstånd.

Sjelfva nidingsbragden mot fönstren har, efter alla sammanstämmande underrättelser, blifvit utförd af ett obetydligt antal pojkar, hvilka, om en vaksam polis funnits någorlunda tidigt till hands, lätt kunnat blifva gripna. Men när polisen, i stället för att gripa våldsverkare, tror sin bestämmelse vara att hålla tal till folksamlingar, är det naturligt, att en liten sammanrotad liga af djerfva ynglingar kan företaga sig hvad de behaga. Man har dessutom ännu icke afhört någon förklaring öfver det förhållande, att polisbetjeningen vägrat att arrestera sådana, som af ansedda borgersmän blifvit gripna på bar gerning. Deremot får man förspörja rykten om ett öfversittaresinne, en kittslighet och påflugenhet hos den

lägre polisbetjeningen, hvilka tyckas mindre väl motsvara de förhoppningar och det förtroende vi, tillika med en icke obetydlig del af borgerskapet, önskade att få fästa vid den nya tillförordnade Polismästarens förvaltning af ett embete, som, då det med allvar och aktning för lag och rätt, handhafves, är af det mest ingripande inflytande på hela Hufvudstadens befolkning, och afgör icke blott dess lugn, utan äfven dess moralitet. Att det icke kan vara omöjligt för polisen att upptäcka dem, som inslogo fönstren, och lagligen binda dem vid sin gerning, det fö eställa vi oss, att man kan våga taga för afgjordt, och skulle ingen annan utväg dertill kunna påhittas, än den som Fouché använder i den roliga pjesen Michel Perrin, så tro vi att den ofelbart skulle slå väl ut, utan att man behöfde göra subskription åt andra, än de *verkligen nödlidande.*

Ett och annat.

Svenska Minerva anmärker, att Freja, vid berättelsen om Kandidaten Thomées högmålsbrott, anfört, efter Minerva, endast första hälften af hennes berättelse om detsamma, men uteslutit det, som vid den sednare dagens undersökning i Polisen förekom, nemligen hans "eget erkännande", hans naiva utlåtelse angående hvad han lärt af tidningarna, och hans lika naiva yrkande, att i håktet åtnjuta framför allt fri kommunikation. Hvarför anmärker icke Minerva, att vi äfven underlåtit anföra: "att anledningen till hans utlåtelser närmast får sökas uti missnöje med flera Styrelsens åtgärder, förnämligast de sednare tiderna?" Vi ansågo, uppriktigt sagdt, hela saken icke löna mödan att göra så mycket väsen utaf, och det fullständiga protokollet, som numera blifvit tryckt i andra blad, tyckes icke heller utvisa, att här är fråga om något särdeles märkvärdigt.

= *Statstidningen* har sitt eget sätt att beriktiga sina misstag. Råkar hon i ett politiskt trångmål, så slår hon ikring sig med en hetta, som hon snart blir tvungen att ångra. Ännu hafve vi icke glömt hotelsen med September-lagar. Statstidningen ville skrämma oss, liksom en vördig præceptor för auktoriteten bakom spegeln. Men vi skulle råda Statstidningen, att i sådant fall först se sig sjelf i spegeln. Gör skeppshandeln, gör opopulära Embetsmän, gör olycksaliga tryckfrihets-åtal, gör enfaldiga streck — men rör ej egenmäktigt vid lagstiftningen. I ett folks känsla för sina lagar ligger något elektriskt. Rör man vid den, får man en puff, och mången har dignat till marken för en puff, äfven om man är en sådan kapten Puff, som Statstidningen i sina radomontader öfver "dagens tilldragelser" bevisat sig vara. En nations tryckfrihet skall naturligtvis ligga densamma ömt och innerligt om hjertat. Nu uppträder Statens — märk hvad man här menar med Statens — Statens egen tidning och säger: "Godt folk! J ägen visserligen en grundlag, besvuren af Konung och Ständer, men, pass på, att man icke tar den ifrån er, kringskär den, förintar den." Och det är i ansigtet på Svenska folket, som Svenska Statens tidning har vågat kasta en sådan insinuation. Låt vara, att en Svensk oppositionstidning — om man så vill, en folkets tidning — uppträdde och yttrade: "Vi äga visserligen en Successions-ordning, men, pass på! vi vilja göra om den, förändra den, utstryka en eller annan paragraf." Skulle man icke då anse författaren till en sådan uppsats för ursinnig och gripa honom för majestätsbrott. Men hvad är skillnaden mellan Statstidningens verkliga åtbärande och det här ofvan supponerade? Tryckfrihetsförordningen är, så väl som Successions-ordningen, en grundlag, och den ena, efter vårt begrepp, lika helig som den andra. Käraste Statstidning! Du totar till artiklar, för hvilka sjelfve den råe Totila skulle blygas, och alltid, när du höjer svärdet, för att försvara dina satser, hugger du dig, att begynna med, sjelf i tummen. Visserligen medge vi gerna, att det är vida lättare att författa för en opposition, än för en styrelse. I förra fallet är problemet att blotta andras brister; i det sednare att icke blottställa sig sjelf och sina principaler. Gerna inrymma vi således åt Statstidningen äran att ha valt en kinkig posityr Statstidningen äger icke ens i sitt val — och kanske icke i sin förmågo — att, som *Minerva,* med qvickhetens vapen slå sig igenom, när intet annat hjelper. Statstidningen måste alltid bibehålla vårdigheten af en Spansk Alkald på Kongl. Svenska teatern. Peruken måste ligga väl lockad, och handen ceremonielt knyta sig om pappersrullen. Att icke, under sådana omständigheter, någon gång bli löjlig, är väl svårt, och vi äro äfven benägna att förlåta Statstidningen sådana streck, som den kostliga Wingö-korrespondensen, m. fl., hvilka, oaktadt sin stilistiska tafatthet, kunna ha sprungit ur en ganska ren källa, en verklig och varm tillgifvenhet för Kungahuset. Mera betänkligt förefaller det, när Statstidningen på god tro ur landsortsbladen öfverflyttar orlofssedlar öfver Embetsmännapersonligheter, för hvilka Statstidningen, såsom Regeringens erkända organ, i och med detsamma stannar i en slags ansvarighet, en ansvarighet, som, om man ville, i sådant hänseende rycka Statstidningen inpå lifvet, ingalunda blir afundsvärd. Dock — äfven detta må passera. Men att öfver en nation, hvaraf man begår att låsas, slunga hotelsen om ett tillintetgörande af en bland dess dyrbaraste rättigheter, att med detta mystiska: "September-lagar" jaga många tusende medborgare i labyrinten af misstänksamma gissningar, att *så* varna med knuten näfve, att *så* begagna ögonblicket, då ägande-rätten måhända var uppskrämd för en möjlig, våldsam resning — det var verkligen oblygt. Den, som skrifver detta, tror, i motsats mot åtskilliga, att Sverige kan, utan våldsamma reformer, bli Sverige, d. v. s. hvad Sverige kan och bör bli; men han lägger, för sin ringa del, som medborgare, Statstidningen allvarligen på hjertat, att icke göra Statens arrende af Post- och Inrikes-tidningen både politiskt och pekuniert ruinerande. Han tror icke derföre, att, i och för hans föga betydande andragande, någon rättelse är möjlig. Men är den omöjlig, så *"hony soit, qui mal y pense."*

STOCKHOLM. A. G. Hellsten, 1838.

N:o 13 (74). NYA 1838.
Tisdagen FREJA den 18 Sept.

Skådespel under Kongliga Logen.

En liten intrigpjes, hvars femte akt ännu icke blifvit utagerad, är just som bäst under spelning — »under Kongliga Logen på Teatern.» Förhållandet är nemligen, att Hr Hofkonditor Pohl, som af Kongl. Teatern hyr lokal för sin Konditori- och Schweitzerrörelse, till Kongl. Maj:t ingått med ett underdånigt »utbedjande» att få sitt hyreskontrakt förlängdt på 15 à 20 år. Nu kan visserligen ingen förtycka Hr Pohl, för det han söker bibehålla sin rörelse »under Kongliga Logen», så länge den är fördelaktig för honom; men Teaterdirektionen har beledsagat Hr Pohls inlaga med ett tillstyrkande, som förtjenar en särskild uppmärksamhet. Man bör icke glömma att Teaterdirektionen förvaltar ett verk, som är Statens, och att de medel, hvarmed Direktionen hushållar, icke äro dess enskilda. Hvarje fördel för Teatern, som Direktionen förspiller, ökar naturligtvis Teaterns skuld. Så framt icke Direktionen står i särskilta, för oss obekanta förbindelser till Hr Pohl, anse vi det berom, som honom tilldelats och den ifver för hans fördelar, som Direktionen röjt, bort något mindre grundas på förbiseende af den öfriga *christna* Sockerbagaresocietetens bästa. Men det är tid, att vi först anföra sjelfva *species facti.*

Sockerbagaresocieteten ingick den 9 Nov. 1837 till Kongl. Teaterdirektionen med en anhållan, att då det Kontrakt, hvarunder Pohl hade sin lokal, lopp till ända, dess upplåtande måtte ske på offentlig entreprenade. Direktionen resolverade den 11 samma månad, att då Kontraktet med Pohl icke tilländagick förrän den 1 Okt. 1839, det ännu vore för tidigt att göra någon anstalt för nytt kontrakts afslutande, hvarföre »Societetens framställning för det närvarande icke kunde till någon åtgärd föranleda.» Den 13 Mars 1838 inlemnade Hr Pohl sin förut nämda anhållan eller »utbedjande» till Kongl. Maj:t. Den 30 April utlät sig Teaterdirektionen i sin framställning till Kongl. Maj:t, som följer:

"Hos Eders Kongl. Maj:t har Hofkonditorn Johan Fredrik Pohl, uti närlagde till Direktionens vid Eders Kongl. Maj:ts Hof-Kapell och Spektakler utlåtande öfverlemnade ansökning, uppå anförde skäl, i underdånighet anhållit, att Direktionen måtte Nådigst bemyndigas, att för en tid af 15 à 20 år med Pohl förnya det, under den 6:te September 1824 upprättade, den 30:de Julii 1833 sednast prolongerade och med den 30:de September 1839 tilländalöpande Kontraktet om rättigheten för honom, att vid Spektakler och Maskerader inom Opera-Huset hålla Rafraichissementer och Konfiturer Allmänheten tillhanda.

Med anledning af denna Pohls underdåniga ansökning har Direktionen skolat i underdånighet upplysa, att Restaurations-rummet i den så kallade åttkantiga förstugan emot Jakobs Torg, beläget under Kongl. Logen, samt ett mindre dylikt rum vid 3:dje Radens Korridor, sådana dessa tvenne Lägenheter nu till inredning befinnas, blifvit iordningsatta på enskild bekostnad af Hofkonditorn Pohl, som under den tid af 22½ år, han serveringen vid Spektaklerna verkställt, uppfyllt Direktionens, och, så vidt Direktionen äger sig bekant, jemväl Allmänhetens billiga fordringar; och ehuru, att sluta af en utaf SockerbagareSocietetens Hufvudman och Deputerade, den 9:de sistlidne November till Direktionen ingifven i afskrift hårhos underdånigst vidfogad Skrift, deruti Societeten anhållit, att, då det med Pohl ingångna Hyres-Kontrakt tilländalöper, uthyrandet af de lägenheter Pohl innehar, "måtte ske offentligen, efter annons i Tidningarna, på öppen Auktion, till den mestbjudande och "under klubbslag", Direktionen icke saknar anledning förmoda, att, i den händelse berörde entreprenade, emot hvad hitills ägt rum, varder uppå offentlig auktion till allmän täflan utställd, Spekulanter ej komma att saknas, på ett företag, hvilket af de fleste betraktas såsom mera inkomstgifvande, än detsamma i sjelfva verket kan vara, samt att alltså öfverbud å den hitills bestämda hyresafgiften vore att förvänta, anser dock Direktionen en mångårig och beprofvad ordning och pålitlighet vid serveringen vara för Teatern af mera vigt än 2 eller 300 R:dr i tillökning å hyres-summan, enär en sådan tillökning, fördelad uppå 200 Spektakel-afnar, innebär en obetydlighet, vid jemförelse till den minskning å Recettinkomsten, som Teaterkassan möjligtvis komme att erfara, för den händelse att, genom vårdslösad eller fördyrad servering emellan Akterna, den Spektakel-besökande Publikens anspråk på trefnad och beqvämlighet skulle i någon mån blifva förminskad.

Det har derjemte icke kunnat undfalla Direktionens uppmärksamhet, att ifrågavarande med Pohl upprättade Kontrakt blifvit från dess början år 1824 afslutadt till upphörande vid utgången af September månad och, då vid denna tid Spektaklerna dagligen fortgå, samt, genom Restaurationens tillslutande för borttagandet af den afträdande Hyresmannens väggfasta tillhörigheter af skänk,

hyllor, bänkar och kakelugn samt lokalens inredande på nytt genom den tillträdande Hyresmannens försorg, Allmänheten skulle för 2 eller 3 veckor blifva i saknad af en genom vanan för den samma oumbärlig beqvämlighet, hvilket ingalunda med Kongl. Teaterns intresse stode att förena, har Direktionen, till afböjande af denna olägenhet och då, såsom bevekande skäl för Hofkonditorn Pohls underdånigst gjorda ansökning, att ännu för någon tid varda bibehållen vid en Inrättning inom Operahuset, den han genom egen omsorg grundlagt, upparbetat och vidmakthållit, hos Eders Kongl. Maj:t torde i Nådigt betraktande få komma, att Pohl, vid den olyckliga branden af Dramatiska Teaterhuset år 1825, förlorade sin derstädes med dryg kostnad inrättade Butik, ansett sig böra i underdånighet hemställa, huruvida icke, med Eders Kongl. Maj:ts afvaktade Nådiga bifall, oftanämde Hyres-Kontrakt må uppå 9½ år, från den 1:sta Oktober 1839 till den 1:sta Julii 1849, förnyas, likväl under förbehåll:

1) Att Pohl, det sista arrende-året, aflemnar de honom upplåtna Lägenheter, så väl uti ättkantiga Förstugan, som å 3:dje Radens Logegång, den 1:sta Julii, i stället för den 1:sta Oktober, emot det att Hyran endast till förstnämde dag varder beräknad;

2) Att all nu befintlig väggfast inredning, eldstäder och målning i dessa Lägenheter, alltsammans intill hyres-tidens slut väl och försvarligen underhållet, då varda, utan ersättning, till Kongl. Teatern med full ägande rätt afstådda;

3) Att Pohl, under den tid merberörde Kontrakt kommer att fortfara, under arrende behåller de 2:ne mindre Källare under Operahuset, som, emot en årlig hyra af 133 R:dr 16 sk. B:ko, för det närvarande af honom begagnas, i hvilket afseende aftalet om dessa Källare borde i det nya Kontraktet intagas;

4) Att den årliga arrende-afgiften för alla dessa Lägenheter och förmåner, intill den 1:sta Oktober 1839, utgörande 433 R:dr 16 sk., varder, från samma dag och intill den 1:sta Julii 1849, bestämd att med Sex Hundrade (600) Riksdaler Banko i ett för alli erläggas, qvartalsvis och alltid i förskott för det nästingående Qvartalet; samt

5) Att Pohl, såsom ersättning för de från hans sida sålunda gjorda medgifvanden, varder försäkrad att, vid hyres-tidens slut och derest ifrågavarande Lägenheter då skulle blifva uppå offentlig Auktion utbjudna, för sig, eller derest han vore med döden afgången, för sin son erhålla options-rätt till det blifvande högsta arrende-anbudet."

Sockerbagaresocieteten blef emedlertid underrättad om saken, och har nu inlemnat till Kongl. Maj:t en vederläggning af Teaterdirektionens tillstyrkande. Denna skrift upptager visserligen icke saken från alla sidor, men den torde likväl innehålla tillräckligt för den Kongl. Direktionen att fundera på. Åtminstone låter den nästan som hvisslingar åt farcen, hvari Hr Pohl och Teaterdirektionen debuterat under den Kongliga Logen. Vi anse oss äfven skyldiga att införa denna skrift:

"Under November månad sistlidet år ingaf Sockerbageri-societeten till Direktionen öfver Eders Kongl. Maj:ts Hofkapell och Spektakler en skrift af innehåll: att som Societeten försport, att det kontrakt, hvarigenom de inom Kongl. Teaterhuset belägne lokaler till Sockerbageri- och Schweitzeri-butiker, hvilka blifvit åt nuvarande innehafvaren Hofkonditorn Pohl uthyrde, snart tillåndalöpte, anhöll Societeten, att uthyrandet af berörde lägenheter måtte ske offentligen, efter annons i Tidningarna, på öppen auktion, inför Direktionen till den mestbjudande, under klubbslag, på det att de personer, hvilka äga rättighet till Sockerbageri- och Schweitzeri-rörelses utöfvande här i Hufvudstaden, finge deras anbud derå lemna på samma sätt som tillgick vid uthyrandet af den lägenhet inom Kongl. Operahuset, som innehafves af nu mera afledne Hofkonditorn J. P. Sundberg; att Societetens Ledamöter då till Kongl. Teaterns egen större fördel kundamöter de komma i tillfälle att hvar för sig göra sina anbud, mot utfästande af att, i händelse någon af Societetens Ledamöter komme att stanna för högsta anbudet, densammas förbindelser så väl mot Direktionen som ock emot Allmänhetens billiga anspråk skulle noggrant iakttagas.

Medelst Protokolls-utdrag af den 11 i samma månad meddelade Kongl. Direktionen å berörde ansökning det besked, att som omförmälda med Hofkonditorn Pohl upprättade kontrakt icke löpte till ända förr än den 1 Oktober innevarande år, fann Kongl. Direktionen vid detta förhållande, *det ännu vara för tidigt* att någon anstalt för nytt kontrakts afslutande vidtaga, i följd hvaraf berörde af Societeten gjorde framställning icke ansågs kunna till någon åtgärd föranleda.

Ett sådant utslag fann Kongl. Direktionen för Eders Kongl. Maj:ts Hofkapell och Spektakler skäligt att meddela på en ansökning af en korporation utaf infödde Svenska medborgare, hvilka för deras rörelse erlägga dryga skatter till kronan och staden. Må Eders Kongl. Maj:t nu värdigas taga i Nådigt betraktande hvad samma Direktion yttrat på ansökning af en från Utländsk ort kommen man, som bekänner sig till en främmande trosbekännelse.

Några få månader efter sedan Societetens anhållan blifvit, på ofvanbeskrifne sätt, snöpligen afärdad, inkom till Eders Kongl. Maj:t Hofkonditorn Pohl med anhållan, att få för en tid af 15 à 20 år förnya det af honom om ifrågasatta lägenheter med dervid åtföljande rättighet, att vid Spektakler och Maskerader inom Operahuset få till salu hålla konfiturer och rafraichissementer af alla slag, upprättade kontrakt.

Uti deröfver infordradt underdånigt utlåtande har Direktionen öfver Eders Kongl. Maj:ts Hofkapell och Spektakler underdånigst tillstyrkt Nådigt bifall till Hofkonditorn Pohls berörde underdåniga ansökning, hvilken Direktionen *då icke ansåg för tidig*. Detta underdåniga utlåtande, såsom varande af den beskaffenhet, att mångas rätt till en enda persons vinning derigenom blifvit förnärmad, påkallar åtskilliga anmärkningar, hvilka Societeten i djupaste underdånighet anhåller att få framställa.

Sedan Direktionen lemnat Hofkonditor Pohl ett säkerligen välförtjent vitsord öfver det sätt, hvarpå han tillfredsställt så väl Direktionens som Allmänhetens fordringar, omnämner Direktionen, likasom i förbigående, Societetens omförmälde skrift, med yttrande att, om Societetens förslag skulle sättas i verket, Spekulanter säkerligen ej komma att saknas på ett företag, hvilket af de fleste betraktas såsom mera inkomstgifvande än detsamma i sjelfva verket kan vara, och att alltså öfverbud å den hittills bestämda hyresafgiften vore att förvänta. Detta medgifvet anser Kongl. Direktionen en mångårig och beprösvad ordning och pålitlighet vid serveringen vara för Teatern af mera vigt än 2 eller 300 R:dr i tillökning å hyressumman samt förespår, att Teaterkassan möjligen kunde komma att erfara vida betydligare förluster genom vårdslösad och fördyrad servering.

Vidkommande den inkomst företaget kan gifva, så lärer hvar och en, som besökt Hr Pohls restaurationer under Spektakler eller Maskerader, någorlunda kunna fö-

restålla sig, att den emot hvad Kongl. Direktionen förmenar, måtte vara högst betydlig, hvilket äfven kan slutas af Hr Pohls inquietud att få vid detsamma bibehållas under så lång tid som han underdånigst begärt. Då emedlertid Direktionen förvaltar allmänna medel, synes det likväl vara dess ovillkorliga åliggande att söka för Eders Kongl. Maj:ts och Kronan bereda den största möjliga inkomst som kan erhållas. Hvad Kongl. Direktionen ordar om den mångåriga beprófvade ordningen och pålitligheten vid serveringen, så, och fastän man icke kan motsäga riktigheten häraf, lärer det icke vara Hr Pohl uteslutande förbehållet att arrangera en så beskaffad servering som den ifrågavarande på ett sätt, att såsom Kongl. Direktionen uttrycker sig, den Spektakel-besökande Publikens anspråk på trefnad och beqvämlighet icke må minskas.

Kongl. Direktionen anmärker, att emedan Hofkonditorn Pohls kontrakt icke upphörer förrän vid utgången af September månad och vid en tid då Spektaklerna dagligen fortgå, skulle derigenom och innan den nya Entreprenören hunne få lokalen i ordning ett uppehåll i afseende å serveringen under några veckor uppkomma. Kongl. Direktionen har dervid icke tagit i betraktande, huruledes det icke allenast vore för den nye Entreprenören utan synnerligast för Hr Pohl af största intresse, att omförmälte lokaler bibehöllos i samma skick hvaruti de vid afträdandet befinnas, helst Hr Pohl svärligen skulle finna sig belåten med att nedrifva och borttaga kakelugnen, tapeterna m. m., i stället för att låta dem öfvertagas mot skälig lösepenning af efterträdaren.

Att Hr Pohl vid den olyckliga branden i Dramatiska Spektakelhuset lidit en svår förlust, må visserligen vara sannt; men det lärer väl i alla fall få medgifvas, att Hr Pohl, under de flera år han innehaft ifrågavarande restauration, erhållit riklig ersättning.

Kongl. Direktionen har slutligen i underdånighet föreslagit åtskilliga villkor, hvarunder det nådigst skulle tillåtas Hr Pohl eller, i händelse af hans dödliga afgång, hans son, att under den af Hr Pohl begärda tid eller 15 å 20 ar, få vid ofta berörde lägenheter bibehållas, och deribland att Hr Pohl eller hans son äfven efter den tiden må till den erhålla optionsrätt. Detta sistnämda särdeles ma i sanning kallas genereust i högsta grad.

Sedan Sockerbagare-societeten sålunda vederlagt alla de af Kongl. Direktionen underdänigst förebragte skäl, att Hr Pohl må fortfarande och utan konkurrens af andra spekulanter bibehållas vid omförmälte lägenheter, så vågar Societeten i djupaste underdånighet för Eders Kongl. Maj:t förnya sin till Direktionen framställda begäran, att ifrågavarande lägenheter måtte på allmän auktion till den mestbjudande uthyras. Societeten vågar dervid i underdånighet försäkra Eders Kongl. Majt, dels att, i händelse någondera af Societetens ledamoter skulle komma att öfvertaga lägenheterna, ingenting skall underlåtas, som på ringaste sätt kan tjena till Allmänhetens beqvämlighet, dels ock, att hyressumman utan allt tvifvel kommer att blifva lika stor om icke betydligare, än hvad för Hr Pohl är i underdånighet föreslagit."

Så långt har pjesen för närvarande avancerat under den Kongliga Logen. Rolerna tyckas vara med Direktionens vanliga talang utdelade. Hr Pohl spelar den uppoffrande dygden, med sina förluster, särdeles vid eldsvådan, men tillika sin orubbliga trohet emot Direktionen och publiken. Direktionen spelar den ädelmodige och tacksamme fadren, som icke tröttnar att öfverhopa sin fosterson med välgerningar, under det han emellanåt gör sig till att förmana honom just under berömmet. Hvem som är sufför är oss obekant. Men vi taga oss friheten att, såsom åskådare, applådera tills ridån genom Kongl. Hof-expeditionen faller, och vi få se hvem som framropas.

Recension.

Dikter af Wilhelm von Braun.

Andra Bandet.

Då denna tidning förut icke anmält den unge Författare, som nu lemnat oss andra bandet af sina dikter, anse vi det för vår pligt att lemna vårt omdöme och hela karakteren af hans skaldskap. Med honom har den icke så ovanliga händelse inträffat, att han blifvit mera gillad och hyllad af allmänheten än af recensenterna. Naturligtvis måste också en sångmö med det vilda och dristiga tycke, som hans, mera intaga mängden, som icke så noga pröfvar, och som tager lättsinnigheten för glädtighet och rörligheten för friskhet, än konstdomaren, som gör anspråk på högre och harmoniskt utbildade egenskaper. Men just detta mängdens tycke är något, som förtjenar tagas i betraktande i synnerhet ur en fosterländsk synpunkt. Det är intet glädjande tecken.

För att icke alltför mycket kunna tillvitas att följa vårt subjektiva tycke, anse vi oss skyldiga att anföra ett par af Förf:s poemer, och derefter om dem särskilt fälla vårt omdöme och motivera det, för att derefter framställa vår tanka om samlingen i sin helhet.

"MINA MINNEN.

Minne! du som skänker trösten
Åt den själ, som tröst begär!
Höj den milda englarösten,
Måna fram en talrik här
Af bekanta från de tider,
Då jag glad mot lifvet log!
Månget öppet sår, som svider,
Deras åsyn läker nog.

Ack! de komma! brokigt mängas
Deras färger om hvarann!
Med ett »tack för sist!» de trängas
Att mig ropa alla an.
O, hur ären J mig dyra!
Hvad jag gläds i edert lag!
Utan eder och min lyra
Ack! hvad vore då väl jag?

Dessa himlabarn befolka
Snart min lilla, tysta vrå.
Hvar och en hörs lifligt tolka
Någon hågkomst, kär ändå.
Väl ha några sura miner,
Men dem vill jag gå förbi.
Ur de flestas ögon skiner
Likväl glädjen, sann och fri.

Varen helsade, o, vänner!
Som jag helst bland alla ser!
Ack, hur väl jag eder känner
Och mig känner sjelf i Er!
Närmen eder och omtalen
Hvad jag vet, ännu en gång!
Glädjen, sorgerna och qvalen,
Dikt och verklighet och sång.

Se, der nalkas hon, — den flicka,
Som min första kärlek fått!
Ömt, som förr, hon synes blicka,
Och hon ler mot mig så godt.
Jag i minnets verld tar åter
Hvad jag evigt mistat har.
Fast du svek mig, — jag förlåter;
Ty jag ser dig, som du var.

Der min ungdomsvän, som sträcker
Fram åt mig sin trogna hand.
Afstånd ej vår vänskap släcker,
Fast du flytt till bättre land.
O, hur skönt så här att språkas,
Ädle vän! med dig som förr!
Snart, det anar mig, vi råkas,
Snart hon öppnas, grafvens dörr.

Men den verld, hvari jag lefver,
Gör min färd i minnets kort.
Strängt sin fulla rätt hon kräfver,
Hvarje hög rival skall bort.
Fåfängt blott jag, svage, fäktar
Mot dess kalla tyranni,
Mina minnen bort hon fläktar,
I en blink är allt förbi."

"DAGEN EFTER.

Ja, nog är det roligt att rumla ibland,
Och göra sin rund kring kärälskliga ställen,
Att sitta med rykande remmarn i hand
Och politisera förnumstigt i qvällen!
Ja, nog är det roligt på rummel att gå,
O, följde ej endast en morgon *derpå!*

Så lätt man om qvällen sig kände, så ung,
Och skrattsalfvor ljödo och sång hördes tona.
Men morgonen kommer. Man vaknar så tung,
Som bure på hufvut man konungslig krona.
Ja, nog är det herrligt att pläga sin kropp,
Men gräsligt att dagen derefter stå opp!

Till vattenbuteljen man sträcker den arm,
Som sändes att hämta långt ädlare varor.
Och samvetet qvicknar, — och Gud! hvilket larm
Af kopparslagarnes väldiga skaror!
Ja nog är det ljufligt att tömma sitt glas,
Men dagen derefter är vattenkalas.

Hvad jordiska hyddan är bräcklig och svag!
Förlåt mig, min moder natur! om jag gråter.
Men ack! på en bål är jag bjuden i dag!
En morgon lik denna nu väntar mig åter.
Ja, "dagen derpå" *är hvarendaste dag;*
Hvad punschen är stark! och hvad menskan är svag!"

I det förra af dessa stycken råder en hjertlig och mild känsla. Förf:s vanliga lättsinnighet har mindre fått makt med honom, än vid de flesta af hans öfriga stycken. Sjelfva idén är visserligen hvarken ny eller stor. Icke heller är utförandet utmärkt af poetisk förmåga, men i sjelfva tonen, hvars naivitet icke saknar behag, ligger något som anslår, kanske äfven af det skäl, att den icke är vanlig hos Förf., hvilkens fantasi icke synnerligen tycks älska rena och oskyldiga ämnen.

Det sednare stycket, som vi anfört, är rätt och obehagligt, som sjelfva ämnet. Der saknas helt och hållet det poetiska element, som till exempel, Bellman förstod att gjuta uti äfven de vildaste af sina bacchanaliska qväden. Det är icke den råa verkligheten, den nakna teckningen af vämjeliga ämnen, som anstå en skald med frisk och klar fantasi. Vi skulle tvertom vilja hemställa till hvarje bildad läsare och förnämligast till Förf. sjelf, som väl företrädesvis måste önska sig läsare af denna klass, huruvida icke den lättfärdiga riktningen af hans fantasi just är en sjuklighet hos densamma.

Att liksom företrädesvis välja lättfärdiga och skabrösa ämnen att med förkärlek framställa lubrika scener och förhållanden, är hvarken rätt förenligt med ett hyfsadt umgänges fordringar, ty i skaldekonsten bör väl en läsare åtminstone icke behöfva frukta anstötliga och sedligheten sårande uttryck, eller värdigt ett snille, som njuter af att bilda konstalster af skönhet om äfven sanning och af behag om äfven stickande.

Till Salu:

Af trycket har utkommit, à 1 R:dr B:ko:

MEMOIRER FRÅN ALGIER

eller

En Tysk Students Dagbok

under Fransysk tjenst,

af *Herman II.* Öfvers. — Hvart 6:te ex. gratis hos Boktryckaren *B. M. Bredberg* i Stockholm, Handtverkaregatan N:o 4.

Prenumeration
å Tidningen NYA FREJA,

à 3 Rdr B:ko, upptages i Stockholm, i Hrr Bergs, Isbergs, Törnqvist & Bergers, Deleen & K:s, Lundequist & K:s och Hedboms Boklådor, samt å alla Postkontor i Riket, med tillägg af postförvaltare-arfvodet, så väl i Stockholm som i Landsorterna.

STOCKHOLM. A. G. HELLSTEN, 1838.

N:o 14 (75).
Fredagen

NYA

FREJA

1838.
den 21 Sept.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA SEVILLA

Erkebiskop Angermannus.

III. *Flykten.*

Angermannus fick icke länge behålla sitt pastorat i Öregrund. Ju mera Konung Johan ifrade för sin röda bok, desto mera ifrade Angermannus emot densamma. Så snart Papisterna utgåfvo en bok, sändes den till Öregrund af Angermanni vänner, och han skref en vederläggning, som af de rättrogne Protestanterne befordrades till trycket. Konung Johan lät derföre helt oförmodadt förflytta honom till Saltvik på Åland, i hopp att sålunda utestänga honom från gemenskapen med de öfrige Lutheranerne. Men hans uträkning slog fel. Angermannus erhöll väl inga underrättelser från fasta landet, men han underlät icke att på egen hand fortsätta sina arbeten emot den rena lärans förnekare och motståndare. Han uppsatte och kringsände till hela rikets presterskap en allvarlig förmaning emot den röda boken och villfarelserna uti densamma.

Liksom fordom Johannes på den ödsliga stranden af Pathmos, vandrade Angermannus en dag vid stranden af sin ö. Hans blickar hvilade med ett uttryck af längtan och sorg på vågorna, som vandrade fram emot Sveriges fasta land ända till hufvudstaden, det rätta fältet för hans verksamhet, der han kände sig hemmastadd och der han ägde de hjelpmedel, hvilka han nu måste sakna. Visserligen kände han på sig, att motgången och förföljelsen aldrig skulle kunna bryta hans manliga ståndaktighet, men möjligtvis kunde saknaden af tillräckligt utrymme för hans verksamhet småningom förqväfva hans idéer. Redan kände han sig betryckt och tung till lynnet. Om han icke snart fick andas en friare själsluft, kände han, att han skulle tvina bort.

Medan han gick så, grubblande, på stranden, nalkades en fiskare, som kom fram bakom en udde. Hans lätta snipa drefs pilsnabbt öfver vågorna med tillhjelp af ett snedt segel, och hastigt lade han till lands emellan ett par stenar. Han hade på långt håll igenkänt sin kyrkoherde och tycktes vara angelägen att få tala vid honom. Angermannus gick honom derföre till mötes.

»Vördige fader!» sade fiskaren: »jag har skyndat hit och vind och väder hafva gynnat mig, för att i tid varna eder.»

»Hvad är nu på färde?» utbrast Angermannus något bestört.

»Det vore bäst, vördig fader», återtog fiskaren, »att J villen göra eder till reds med den största hast J kunnen och fly härifrån.»

»Fly, säger du, Anders? Hvarföre skulle jag fly?»

»Ack, vördig fader! Jag kommer just från Waxholmen. Der utrustas en skuta, som skall segla hit för att gripa eder. Konungen har blifvit så förtörnad öfver eder sednaste skrift, att han beslutit sätta eder i fängelse så djupt, att hvarken sol eller måne mera skola lysa eder. Konungens skeppare, Mäster Drynkner, skall föra befälet på skutan, och han har tjugufyra knektar med sig. Detta allt har jag hört af styrmannen, som är min broder Petter.»

»De vilja ånyo kasta mig i fängelse!» yttrade Angermannus stolt: »låt dem komma! Jag fruktar mig intet. De skola dock aldrig förmå mig att vika ifrån sanningen. Hvarken löften eller bojor skola förleda mig!»

»Hvad är eder afsigt, vördig fader?» sade fiskaren.

»Min afsigt är att lida med ståndaktighet», svarade presten.

»Ämnen J underkasta eder frivilligt?» frågade fiskaren förundrad: »Viljen J låta bortföra eder ifrån hustru och barn? Och viljen J utan gensägelse låta edra fiender göra hvad dem lyster med eder? Huru skall det då gå med sanningens ord, som J förkunnat?»

»Hm!» yttrade Angermannus: »Det får väl gå som Herren vill! Men kanske är du just ett Herrans redskap till min räddning, så att jag bör lyda din vink och fly.»

»Ja, fly J undan, vördig fader!» återtog fiskaren: »Det vore skada för hela evangeliska läran, om eder frimodiga penna skulle ligga orörd eller förmultna i fängelse. Om J viljen, skall jag i min båt föra eder till Södermanland. Der kunnen J vara fulleligen säker i Hertig Carls beskydd.»

»Jag vill hämta min hustru!» inföll Angermannus ifrigt: »Vi vilje medtaga vårt aldranödvändigaste,» och

begifva oss i Guds namn åstad. Kanhända kan jag ännu, innan jag fullbordat mitt lopp, göra något för sanningen och ljuset. Vill du således hjelpa mig öfver till Södermanland? Har du betänkt att det kan vara farligt för dig?»

»Med mig har det ingen fara!» utbrast fiskaren: »min båt lemnar inga spår efter sig på hafvet. Ingen behöfver se när vi fara, och ingen skall heller just få reda uppå när jag kommer igen.»

»Se der kommer min Sara med våra båda barn!» utropade Angermannus. Vi skola snart vara i ordning. Jag vill tala med henne. Vänta här så länge, Anders!» Med dessa ord sprang presten inåt skogen.

En halftimme satt fiskaren i sin båt och rustade åror, segel och andra tillbehör i ordning. Då blef han varse ett segel vid horisonten. Han hade icke länge med uppmärksamhet betraktat det, förrän han blef ytterst orolig. Han vände sin bekymmerfulla uppsyn några gånger inåt skogen, medan han alltjemt fortfor att noga följa seglaren ute på hafvet.

Slutligen ankom prestfamiljen. Både Angermannus och hans hustru buro några knyten, deras redbaraste egendom. Det ena barnet hvilade på modrens arm, medan fadren ledde det andra.

»Ändtligen!» ropade fiskaren. »Men jag har icke tid att förebrå eder denna långsamhet. Vi måste så fort som möjligt vara undan emellan klipporna derborta. Der kunna vi icke synas i dag, och så snart det blifvit skumt, styra vi utåt hafvet.»

Under dessa ord hade flyktingarna stigit i båten med sina bördor och fiskaren sköt ut båten. Vinden fyllde hans segel och han flög bort emellan skären.

IV. *Landsflykten.*

Då Angermannus ankom till Nyköping, var Hertig Carl stadd på en resa till Wermland. Men de många både prester och andra innevånare i staden, som kände den lärde Rektorns nit och strider för den Evangeliska läran, skyndade att bereda honom herberge och öfverhopa honom med välvilja till Hertigens ankomst. Han blef, med hustru och barn, införd till Borgmästaren, som icke ville låta Kyrkoherden betaga sig den hedern att hysa den ädle flyktingen såsom sin gäst. Så snart Angermannus ett par dagar hunnit göra sig bekant med omständigheterna och de nya stridskrifter, som han icke under sin förvisningstid på Saltvik kunnat förskaffa sig, begynte han att arbeta med sin vanliga ihärdighet. Så förflöto redan trenne veckor.

En morgon, då han som bäst befann sig i fullt arbete med en ovettig afhandling af Possevinus eller Klosterlasse, inträdde Kyrkoherden Olavus till honom. »God morgon, min lärde broder!» begynte Kyrkoherden: »Jag kommer för att framföra en kärkommen tidning till min broder. Hans Nåde Hertigen har ankommit i natt och är redan färdig att emottaga dig. Vill du följa mig genast upp till honom? Han skall visserligen skydda dig, ehuru jag vet att Konungen har utfordrat dig af honom. Här är en af Konungens brefdragare kommen, och Hertigen har vexlat skarpa ord med honom.»

Angermannus lade bort sin penna och sprang emot Kyrkoherden. »Det var en glad nyhet!» utbrast han: »Jag vill genast skynda till min beskyddare. Han skall icke tillåta, att en den sanna lärans kämpe varder af fienden förtrampad. Jag vill tryggt anförtro mig i hans händer. Jag hoppas att han erhållit mitt bref, som jag skref genast vid min ankomst till staden.»

»Tag med dig hvad du skrifvit», sade Kyrkoherden: »Kanhända Hertigen vill se det.»

»Du har rätt», yttrade Angermannus och stoppade hos sig några papper. Båda begåfvo sig derefter åstad. I det de gingo öfver gården, tittade Angermanni hustru, med det yngsta barnet på armen, ut genom fönstret och nickade afsked åt sin man. Han smålog, och åsynen af henne tycktes påskynda hans steg, då han gick att erfara bestämmelsen om sitt framtida öde af Hertigens mun.

Nyköpings slott reste sig, med höga tinnar, vid stranden af den vackra ån. Från dess fönster hade man en skön utsigt öfver staden med sina torn och de till qvarnar och smedjor redan då begagnade vattenfallen. Hertigen sted just i ett fönster och såg utåt, förmodligen öfvertänkande planer till nya anläggningar, hvilka uppkommit eller mognat hos honom under hans resa i Wermland, då dörren öppnades och Angermannus inträdde. Hertig Carl vände sig hastigt om och betraktade med ett allvarsamt och tankfullt ögonkast den nitfulle presten, som också på sin sida icke med likgiltighet kunde se sig inför den kraftfulle man, hvilken var den Evangeliska lärans beskyddare och enda stöd inom fäderneslandet.

»Är du Angermannus?» begynte Hertigen: »Du ser mig verkligen oförskräckt ut!»

»Eders Furstliga Nåde!» svarade Angermannus: »Jag kommer såsom en flykting för att i Eders Nådes milda och beskyddande händer anförtro mitt, min hustrus och mina barns lif. Men jag är glad att lida förföljelse för trons skull. Jag vill vara ståndaktig —»

»Godt!» sade Hertigen: »Jag skall icke öfvergifva dig! Så länge du kan underhålla striden bland Johans prester gör du en god gerning både för dig sjelf och för den Evangeliska läran. Jag skall icke taga min hand ifrån dig. Men det vill jag säga dig, här får du icke längre dröja. Det är ännu för tidigt att draga i fält emot Papisterna med svärd och stycken. Du måste derföre undan.»

»Nådige herre!» utbrast den förskräckte presten: »För Guds skull, vägra mig icke edert beskydd! Hvart skall jag taga vägen, om Eders Nåde icke bistår mig?»

»Nå, jag har ju sagt, att jag icke vill öfvergifva dig», återtog Hertigen. »Men du måste fara härifrån. Min broder Johan hotar att låta sin krigsmakt bryta in i vårt Hertigdöme, för att hämta dig.» Vid dessa ord pekade han på några bref, som lågo på ett bord.

Angermannus stirrade bestört på brefven, men teg.

»Frukta icke!» sade Hertigen: »Du vill väl icke gifva anledning till ett brödrakrig, churu sådant icke är ovanligt i Sverige. Men icke skall jag utlemna dig, derom må du ock vara säker. Res till Lybeck, så vill jag se till att ditt nödtorftiga icke skall fattas dig. Gör dig redo att resa ju förr desto hellre!»

»Min arma hustru! Mina stackars barn!» suckade Angermannus.

»Vill du lemna din hustru här», sade Hertigen: »det må varda dig efterlåtet. Intet ondt skall henne vederfaras, det vill jag vara man för. Den gamle Erkebispen Larses dotter skall icke behöfva gå efter bröd med sina barn. Men du sjelf måste resa undan. Du må taga din penna med, det vill jag. Hvad du gör mig för tjenster med den, skall jag vedergälla dig. Jag behöfver dig bättre på utländsk botten än här.»

»Eders Nåde», inföll presten hastigt: »Det är hårdt att skiljas vid hustru och barn; men jag vill göra det för sanningens skull. Jag vill finna mig i min sorg, ty jag aktar ringa hvad jag måste lida för Christi skull. För min skull skall icke blod utgjutas i landet. Men jag beder Eders Nåde: haf förbarmande med de mina.»

Hertigen trädde intill honom: »Jag märker att du är stark, Angermannus. Jag skall belöna dig derföre. Tag du din hustru och dina barn med dig. Jag skall väl gifva dig tillräckligt för eder allesammans att lefva af. Icke heller skall du behöfva blifva der så länge. I sinom tid skall du få återkomma. Det är mig kärt att du visat dig färdig att efterkomma min vilja. Farväl!» Med dessa ord vände sig Hertigen ifrån honom.

Den bestörte presten stod der en liten stund grubblande och gick derefter ut, under det han suckade: »Mörkt är det framför mig! Hvad som menas med allt detta vet jag icke: men jag vill lyda. Jag anbefaller mig i Herrans hand!»

Stämmor om och kring Pannan.

I ett sällskap föreföll härom aftonen ett samtal, deri åtskilliga åsigter af de ekonomiska förhållanderna för dagen förekommo. En ifrig patriot, som nyligen anländt från en resa till södra orterna, yttrade: "Mine herrar! Nöden i landet har varit stor denna sommar, och större än man i allmänhet tror och vill veta. Hvad mena herrarne? Vore det således icke skäl, att, eftersom erfarenheten visat att de vanliga Landshöfdinge-berättelserna icke äro fullt tillförlitliga, uppmana andra å landet boende personer att uppgifva sina tankar? Nog finnas personer, som både känna förhållandet och skulle göra det äriligt och tillförlitligt. Man anade väl minst af allt, förlidet år denna tiden, att hungersnöd i hela landet skulle uppstå till en så förfärlig höjd, som likväl varit händelsen. Att grödan i Skåne då var klen, kände man visst, och medelmättig var den öfver allt. Att vederbörande genom tidningarna blefvo väckta till uppmärksamhet på ställningen, veta vi äfven. Men brännvinspannan fick obehindradt koka sina fu la sex månader, och det var en olycka, hvars följder först nu efteråt visat sig i sin helhet. Allmogens tillgångar hafva i år blifvit medtagna, det kan icke vara obekant för någon. Utsigten är sämre i år än den var det förflutna året. Allmogen är dessutom skuldsatt, och har redan användt sina redbarheter för spannmålsköp, dels till utsäde, dels till föda. Vårsädden skedde sent, dels för den långa vintern och kalla våren, dels ock derföre, att den utländska säden för sädden måste tagas från ståderna. Denna var till en stor del ej fröbar. Mycken jord är i år osådd. Jag känner specielt, att en enda man i södra Sverige för spannmål som betalning emottagit gammält silfver till 30,000 R:dr B:ko, hvilket parti efter vanligheten gått till Danmark."

"Men", inföll en yngre embetsman, hemma från Westergötland, "vi måste komma ihåg, att grödan i det södra Sverige varit ovanligt vacker."

"Det är sannt", återtog patrioten, "men det långvariga regnet har förstört den på många ställen; Höet är illa inbergadt; Råghalmen blir dålig, unken och faller af sig sjelf. Frökornet har i år ej fått sin rätta mognad och torka. Hvad vårsädet beträffar, kan det, väderleken må nu bli hurudan som helst, icke mera hinna en riktig mognad, ty den värme, som fordras dertill, kan ej väntas så sent på hösten."

"Nå", inföll en gammal landtbrukare: "så få vi oss väl ett brännvinsförbud, kan jag tro."

"Ja, jag skulle tro det ur många skäl", återtog patrioten. "Grödan blir i år i allmänhet mindre, och till en stor del illa bergad. Den grodda rågen är mindre dryg och således fordras ett större qvantum."

"Jag skall säga herrarne", yttrade landtbrukaren, "att den skämda säden, som är mindre passande till bröd, efter min tanka så mycket bättre kan användas till brännvin, då den lemnar sin ägare full ersättning. Skall han deremot sälja den skadade säden, betalar den sig mindre och är dessutom mindre helsosam."

"Hvad det beträffar", infoll patrioten, "tror jag, att om ett förbud af tre månader inträffar, så äro de trenne återstående tillräckliga för att förbränna den skadade säden, äfven som den potatis, som är ämnad till detta behof. Tillräckligt af den olyckliga varan hinner ändå att tillverkas."

"Men skulle så ske", afbröt landtbrukaren, "så blefve många, som baserat sin ladugårdsskötsel på ett bränneri, satta i förlägenhet, och kunde sålunda förlora på sina egendomar."

"Det är i högsta grad falskt att grunda sin ladugårdsskötsel på drank", ropade patrioten: "det är långesedan bevist, att drank är skadlig för hornboskap. Bönderne hafva i gamla tider användt drank till svinföda, men aldrig till föda åt kor. Dessa taga deraf skada i lika mån, som brännvinet är skadligt för menniskan. Utom dessa, tala så många andra skäl för inskränkning af brännvinsbränningen och ligga så öppna för hvar och en, som vill se och känna dem, att endast en del skuldsatta possessionater och vinglare med brännvinshandel, så väl i ståderna som på landet, kunna drifva denna sats. Om man tänker sig tillbaka till förflutna året, hvilken anade då en så stor och allmän nöd i hela landet, som vi nu erfarit? Och hvem annan hafva vi att tacka för detta elände än brännvinspannan, som förstört 5 à 600,000 tr säd? Skall brännvinsbränningen det kommande året fortgå, som det förflutna, så spår jag, att sedan de gamla förråderna äro slut och bondens största redbarheter förytterade eller förskrifne till kyrko- och fattigkassor samt hos privata, en del af allmogen och andra skuldsatta landtbrukare nödgas nu på hösten sälja sin säd till lägt pris, för att betala den de under loppet af sommarn måst köpa. Säden, som då gällde 20 à 30 R:dr, säljas nu till 12 à 13. Då nu härtill kommer att säden är dyr utrikes, och blir än dyrare då införskrifningarna börja, så måste Banken släppa till än ytterligare blanka riks-

dalrar, hvarvid sedlar ingå och minska rörelsekapitalet. Det är naturligt, att den ännu något burgne sålunda måste bli fattig, och den fattige tiggare."

"Jag vill medgifva", sade den unge embetsmannen: "att någon inskränkning bör äga rum, men följden blir, att smugleriet kommer att drifvas i ännu större skala än det blifvit g ordt i år."

"Det erkännes", återtog patrioten: "att lurendrejeriet, har bedrifvits och bedrifves ännu till föga heder för tullbevakningen; men det är ock lika säkert, att det kan hämmas om vederbörande taga uti med kraft. Men då måste ändamålsenligare åtgärder uttänkas och icke ses genom fingrarna med de brottslige. Det faller mig in ett förslag: om nu i fredliga tider, af de indelta regementerna, äfvensom af dragoner och husarer, ett par hundra man blefvo använda vid de ställen der lurendrejeriet längs kusterna förnämligast bedrifves, skulle detta kunna förekommas. Små kommenderingar på obestämda tider, ställda på fältfot, den ena timmen här och den andra der, under sträng disciplin, skulle göra god effekt. Soldaten blefve också derunder van vid fältlefnaden och mädde väl, i stället att gå hemma och svälta, eller på det högsta åtnöja sig med hafrekakan och sur mjölk."

Den unge embetsmannen skrattade. "Det vore i sanning en öfning i fältlefnaden! Men kom i håg att trupperna icke kunna umbäras i garnisonstjensten i Hufvudstaden. Vet ni, mine herrar, jag tror våra önskningar uträtta lika litet, som tidningarna. Vi få väl lof att tåla och rätta oss efter hur det kan komma att gå. Det är ingen judeaffär, den der med brännvinspannan."

Patrioten såg skarpt på den unge embetsmannen och utbrast: "Ja så, herrn menar det? Ja så! Nå, då har jag intet otaldt med herrn. Farväl!"

"Hör, herre", sade landtbrukaren: "hvad menade herrn egentligen, jag begriper herrn intet."

"Så låt oss gå afsides, så skall jag säga det mellan fyra ögon", smålog embetsmannen.

"Ja så", inföll landtbrukaren: "står det nu så till, att man behöfver tala i allmänna ämnen mellan fyra ögon? Farväl då!"

Reform i Kyrkan.

En vigtig reform, hvars yttringar ovillkorligen hota att blifva högljudda, tyckes förestå Svenska kyrkan. Det är resultatet af en af dessa nya idéer, som vår så uppfinningsrika tid har framfödt och som icke blott verka på ytan, utan inifrån, utan omsvep, på hela allmänheten, den allmänhet nemligen, som icke är döf för allt.

Med en egen, medfödd kärlek har Svenska folket från urminnes tider älskat *det högljudda*, det dånande; och om Alfieri blifvit hänryckt af den sublima tystnaden i Sveriges natur, har han åtminstone icke kunnat blifva det af samma egenskap hos Sveriges folk, ty Svenskarne älska icke *det tysta*, hvarunder de misstänka att något lömskt ligger begrafvet. Dånet af sköldar förnöjde dem på deras allshärjarting, klangen af deras klockor genljöd under medeltiden emot berg och skog, så att den till och med oroade jättarne i deras hålor, hvarom ännu mången väldig jättesten bär vittne. Med kanoners dunder firas Svenskarnes bästa högtider och sjelfva allmogen bröllop, så att, såsom också sednast den Tyske resebeskrifvaren Gall yttrar om dem, de synas särdeles tycka om att *låta höra af sig*.

Det var en tid, af *Statstidningen* numera med förkärlek framdragen eller, som högstsalig Kung Göstaf yttrade, med händerna uppgräfd ur mullen: just Gustaf den förstes tidehvarf. Den store Konungen fick erfara att man icke utan fara stöter en nations tycken och sympatier. Han befann sig visserligen i en kinkig ställning, som nödsakade honom dertill, men säkert ångrade han mer än en gång, att han sårade allmogens känsla för det klingande, då han berövade dess kyrkor sina klockor. De opinionsyttringar, som bönderna i anledning deraf förctogo sig, skulle säkert ledt till långt farligare resultater för hans tbron, om han icke varit infödd i landet och sålunda en stor kännare af sitt folks lynne och tänkesätt. Han utsände sina trognaste män och herrar till alla landsorter och lät dem i godo språka med folket, så att han slapp använda sina krigsknektar i förtid emot sina egna undersåter.

Alltsedan den tiden hafva kyrkklockorna från Sveriges kyrktorn och staplar, enligt gammal sedvänja, varit tolkar af folkets glädje och sorg, dess lugna andakt och farorna för dess hus och hem. På ett af förfädren ärfdt sätt, förmedelst tåg eller trampor, har man satt dessa kyrktornens tungor i rörelse, och deras ljud har gått ut i församlingarna. En Urmakare, Hr *Kihlberg*, har likväl funnit, att ett nytt, mera modernt språk, det vill säga, en förbättrad ringningsmetod, skulle kunna vara nödig och andvändbar. Genom hans metod blir den ljudande malmen mera talför, dess tungas band blir lösare.

Denna reform i en konst, som visserligen endast tillhör ringare, är likväl icke ringa. Resultaterna af densamma hoppas vi få förspörja när prof kommer att verkställas, såsom oss blifvit sagdt, i Ladugårdslandskyrkan. Skulle denna reform befinnas enlig med tidens fordringar och medföra samma verkan, som den gamla metoden, churu med besparing af arbetskraft, hoppas vi att den skall vinna en lysande seger öfver det stationära och konservativa interesset, som vi förutse icke lärer underlåta att motarbeta densamma.

Till Salu:

I Deleen & Komp:s Bokhandel, i dag utkomne:

NILS von ROSENSTEINS

Samlade Skrifter,

3:ne delar; 6 R:dr 32 sk. B:ko.

I Deleen & Komp:s Bokhandel, nyss utkommen: *Andra delen af J. P. Tollstorps Beskrifning om Södermanland*, 1 R:dr 16 sk. B:ko. Första delen finnes ock, till lika pris.

STOCKHOLM. A. G. Hellsten, 1838.

N:o 15 (76). Tisdagen

NYA FREJA

1838. den 25 Sept.

Erkebiskop Angermannus.

V. *Återkomsten.*

Svenska kyrkans angelägenheter hade blifvit ordnade i Upsala, på det märkvärdiga mötet året efter Konung Johans död. Liturgien hade blifvit aflyst och afskaffad. En allvarsam räfst hade blifvit hållen med dess försvarare och vänner, men endast en enda, Mäster Petrus i Storkyrkan, hade blifvit afsatt från embetet. De öfriga förflyttades till sämre lägenheter, eller måste blott emottaga skarpa varningar. Sjelfva Biskoparne hade främst måst frambära bekännelsen af sitt misstag och bedja om förlåtelse.

Den 14 Mars 1593 sammanträdde icke mindre än 382 prester och lärde män, under Nicolai Bothniensis ordförandeskap, på det stora auditorium i Upsala. Åtskillige af Rådsherrarne infunno sig äfven; endast Hertig Carl afhöll sig från all inblandning i saken. Sammankomsten öppnades med en högtidlig bön af Bothniensis. Derefter framträdde den vältalige Erik Sparre och höll ett tal om de egenskaper, som voro erforderliga för en Erkebiskop. Han föreställde presterne, att de förnämligast borde göra afseende på förtjenster om Svenska kyrkan och den evangeliska läran, då det kom an på att välja ett öfverhufvud för hela Svenska församlingen. Derjemte framställde han de faror, hvaraf den rena, Lutherska läran varit hotad i fäderneslandet, särdeles under Konung Johans tid, som icke tvekat att inrymma Papisterna i riket, det insteg, hvilket Konung Göstaf med så stor vishet och mandom samt så mycket både Svenske och utländske mäns blod dem fråntagit. Efter hans tal uppträdde Gustaf Banér och talade likaledes om de öden, som Svenska kyrkan genomgått. Han uppmanade presterne att betänka huru vigtig en Erkebiskops person och huru stort hans embete måste vara för hela landet. Den som blefve utvald, sade han, borde vara både en lärd och för trohet i läran allmänt känd och aktad man. Hans lärdom vore af nöden, på det han måtte akta på landets och framförallt presterskapets förkofran i vettenskaper och skicklighet. Hans trohet vore vigtig, emedan man icke kunde förese, hvad öden och faror som ännu kunna förestå fäderneslandet och dess kyrka.

Professor Nicolaus Bothniensis upphöjde derefter sin stämma och höll ett tal, hvari han förmanade bröderne att vara enige, och alla enligt sin fasta och uppriktiga öfvertygelse nämna den de ansågo för den skickligaste till detta embetet. Han tillsade derefter hvar och en att framlemna sin röst. Olaus Martini från Nyköping och Professor Erik Schinnerus förde protokollet och antecknade rösterna. Det dröjde icke länge, innan redan en hvar märkte, att Abraham Angermannus hade de flesta rösterna för sig. De, som röstade sist, gåfvo honom sina röster kanske just derföre, att de sågo att det icke skulle tjena till någonting att gifva dem åt andra. Vid sammanräknandet befanns Angermannus hafva erhållit 333 röster, Nicolaus Bothniensis 33 och Biskop Petrus i Strengnäs 16. Så snart valet var afgjordt, uppstämde Bothniensis psalmen: »Te deum laudamus», hvari hela församlingen instämde.

En af Rådsherrarne, Mauritz Lejonhufvud, tycktes i synnerhet vara belåten med valets utgång. Så snart pluraliteten var afgjord, lemnade han salen och begaf sig till Hertigen.

Emellertid utvaldes en deputation af Rådet, jemte tvenne biskopar och ordföranden Bothniensis, för att till Hertigen framföra mötets resultat. Det var icke utan att de deputerade kände en viss oro, att utföra sitt uppdrag. Man kände Hertigens svåra lynne och de många besynnerligheter och infall, som emellanåt kommo på honom. Det var icke så afgjordt, om icke han kunde finna ett och annat mindre angenämt, af mötets förhandlingar, och de deputerade måste alltså vara beredde att emottaga första utbrottet af hans lynne.

Då de deputerade uppkommo till slottet, mötte dem Hertigen i förmaket. Han såg ganska förtretad ut. I synnerhet kastade han skarpa blickar på de Rådsherrar, som deltogo i deputationen. Då Bothniensis öfverlemnade honom de papper, som innehöllo mötets beslut, ville han icke emottaga det. »I hafven efter eder vilja tillagat maten på fatet», yttrade han med en sidoblick

på Rådsherrarne: »men kommen ihåg, att täcklocket är ännu icke pålagdt.»

»Eders furstliga Nåde!» inföll Bothniensis: »Det har ingalunda varit oss prester möjligt att tro annat, än att herrarne af Rådet, som varit tillstädes vid hvarje rådplägning, skulle gifvit Eders Nåde allt hvad som förefallit tillkänna. Vi trodde oss i synnerhet göra Eders Nåde till nöjes, då vi till Erkebiskop valde Abraham Angermannus, den Eders Nåde sjelf beskyddat, såsom en den rätta lärans trogne försvarare och martyr.»

Vid namnet Angermannus ljusnade Hertigens ansigte. »Ja, J gode män», sade han: »med den mannen hafven J gjort ett godt val. Han är en af vår kyrkas pelare. Men mig förundrar det, att han icke redan är kommen. Han hade från Lybeck anländt till Stockholm för tre dagar sedan, det vet jag.»

En hofjunkare bugade sig vid dörren så djupt, att Hertigen blef uppmärksam: »hvad vill du, Arvid Rålamb?» sade Hertigen häftigt och barskt till den bugande hofmannen.

»Eders höga Nåde», svarade denne: »just som desse herrar anlände, såg jag äfven Hr Abraham inträda på borggården. Han väntar säkerligen i förmaket på företräde.»

»Bed honom då komma in!» befallte Hertigen: »Vi vilje sjelfve meddela honom presterskapets och vårt förtroende, och den ära, som honom derigenom blifvit tillskyndad.»

På en vink af den furstliga handen flög hofjunkaren ut. Bothniensis och de öfrige herrarne i deputationen sågo ett ögonblick på hvarandra, derefter vände sig samtliga emot dörren.

Nu inträdde Abraham Angermannus. De fordom så skarpa och brinnande ögonen hvälfde sig nu långsamt och dystert omkring. Ett uttryck af något öfverlägset, men inom sig slutet röjde sig i hela hans väsende. Han hade vunnit i belefvenhet och finhet under sin vistelse i Tyskland, men landsflyktens bittra känsla hade för evigt lagt en skugga öfver hans uppsyn. Han gjorde en helsning, som ingalunda kunde kallas tafatt både för Hertigen och de öfriga närvarande.

En kort tystnad uppstod, hvarunder Hertigen skarpt pröfvande betraktade honom. »Ja så!» utbrast han slutligen: »Fader Abraham! Jag ser att jag blifvit förekommen; jag tänkte eljest vara den förste att helsa eder för Svea rikes Erkebiskop. Nå, lycka till att bära detta höga embete med värdighet. Måtte medgången och äran icke finna eder oskickligare, än olyckan och förföljelsen hafva gjort det. Låtom osa hoppas allt godt, och i denna akt och mening vill jag bekräfta edra embetsbröders val. Jag helsar eder, Erkebiskop Abraham!»

Hertigen böjde sitt stolta hufvud till en nästan omärklig nick. De närvarande Rådsherrarne bugade sig vördnadsfullt och presterne ödmjukt. Erkebiskopen besvarade Hertigens helsning med en värdighet och en säkerhet, sådana de anstodo Svenska kyrkans öfverhufvud. I hans bugning låg ingalunda för mycken ödmjukhet, men icke heller något öfverdrifvet trots. Mot de öfrige, i synnerhet embetsbröderne, visade han en vänlighet, som likväl ganska betydligt smakade af nedlåtenhet.

»Eders furstliga Nåde!» begynte Erkebiskopen tala: »Jag känner mig djupt rörd öfver Försynens outgrundliga vägar, då jag återbeträder mitt fosterlands jord, såsom dess högste andlige styresman, jag som lemnade den såsom en flykting utan hopp och utsigter. Jag har genom min Herres och Mästares, vår gudomliga Frälsares nåd, genom Eders furstliga Nådes bifall och genom mine medbröders förtroende blifvit upphöjd till denna höga värdighet. Jag skall redligen uppfylla dess höga pligter, och jag skall med Guds nåd göra allt, för att förtjena, så väl Eders furstliga Nådes, som hela presterskapets ynnest och välvilja.»

»Hm!» inföll Hertigen: »det lät något oväntadt. Men ingenting duger oförsökt. Vi vilje se hvad som är till görandes, medan vi förbide tiden. Ännu vill jag hoppas. Farväl, mine herrar. Vi träffas i morgon, för att högtidligen besegla mötets beslut.»

VI. *Erkebiskopen.*

Konung Sigismund hade uppstigit på Sveriges thron. Han var en af dessa dåliga regenter, som Svenska folket fördragit endast knotande och med missnöje. Också var för honom folkets vilja förhatlig endast derföre att den var *folkets*. Hvad som framställdes för honom såsom en *allmän* önskan, kunde just derföre icke vinna hans bifall. Emellertid var han icke grym och blodtörstig. Man påminner sig, nästan föranledd att förlåta den stackars Konungen, hans rörelse, då, vid Stegeborg, Polackarne voro i beråd att anställa ett stort nederlag bland hans Svenska undersåter. Hela hans karakter var svag, så att endast falska rådgifvare kunde förmå honom till den vidhängsenhet vid otjenliga och mot folkets tänkesätt riktade påbud, som man beständigt hade att förebrå honom och som slutligen ryckte den Svenska kronan från hans hufvud. Många ansågo det emellertid, äfven under sjelfva brytningen emellan honom och Hertig Carl, såsom det rättaste att, oaktadt den olyckliga regeringsmetoden, hålla med Konungen.

Bland dem, som väl insågo Konungens odaglighet, men som dock hyllade hans parti, var Erkebiskop Angermannus. Han tycktes, sedan han intagit erkebiskopssätet, hafva glömt att just det emot Konungen riktade partiet upplyftat honom till sin värdighet, och att Konungen endast af omständigheternas kraf fann sig tvungen att stadfästa honom i embetet. De blickar, hvarmed Katoliken Sigismund första gången på Stockholms brygga mötte Angermannus, såsom en kättersk Erkebiskop, hade blifvit förmildrade. Angermannus, som förut visat sig så nitfull för den rena lärans bibehållande i helgd för alla svärmare och dissidenter, tycktes icke mera med farhåga se de arga Papisterne. Han medgaf åt dem många rättigheter, som det öfriga presterskapet icke ville gilla. Hertig Carls parti, och i

synnerhet han sjelf, underläto icke att låta Erkebiskopen förstå, huru illa hans beteende ansågs. Man har ännu förvarat några af Hertigens hvassa infall om den högvördige fadren Abraham. På en visitationsresa, som Erkebiskopen företagit, för att rensa Församlingarna, hade han framfarit så, att många klagomål förspordes om hans egenmäktighet. Han åtföljdes af starka djeknar, *hvilka* på hans befallning, utan vidare omsvep, straffade dem han fann för godt.

En dag besöktes Erkebiskopen i Upsala af en af sina gamla vänner, prosten Sveno Rasmusson, som rest till honom för någon vigtig öfverläggnings skull. De båda gubbarne satto just till bords, der erkebiskopinnan var en vänlig och fryntlig värdinna, då en prestman instörtade. »Hvad står på!» sade Erkebiskopen sträft till den häftige.

»Jag beklagar eder, högvördige fader!» stammade denne: »men J hafven ingen tid att förlora. Edert beslut måste skyndsamt fattas. Hertigen har skickat hit för att gripa eder.»

»Mig?» sade Erkebiskopen och reste sig från bordet: »Jag ville se den myndighet, som vågar antasta min i detta rike. Konungens pligt är att skydda mig och mitt embete, och ingen, icke ens Hertigen, skall ostraffad våga förgripa sig på mig.»

»Ack, vördig fader!» utbrast prestmannen: »jag har skyndat att varna eder! Konungens härar äro slagne i Östergötland, och Hertigens ryttare och befallningsmän äro här på ögonblicket!»

Erkebiskopen stod bestört och såg ned i golfvet. »Herre Gud!» utbrast erkebiskopinnan, som under tiden hämtat sig: »Det är ju magister David Ratt, som jag återser efter så många år! Tack för eder vänskap, att varna oss! Men hvad skole vi göra?»

»Det är försent att göra något annat, än befalla sig i Guds hand!» sade Ratt, i det han visade genom dörren, huru redan knektar inträdde i förstugan. »Kan jag vara eder till någon tröst och bistånd, vördiga Fru Sara, så ville jag det af hjertat gerna!»

»Se om mitt hus, du gamle Sveno!» sade Erkebiskopen: »Jag finner, att jag åter måste lida förföljelse, och jag vill bemanna mig dertill!» Han räckte handen åt sin hustru och tryckte hennes. »Dig skall väl åtminstone intet ondt vederfaras, min Sara!»

I detta ögonblick inträdde Hertigens fogde, Peder Grimkil. Han såg på Erkebiskopen, höjde sitt svärd och sade: »På min nådige herres, Hertig Carls befallning, förklarar jag härmedelst eder, Erkebiskop Abraham Angermannus, för min fånge och anmanar eder att frivilligt följa mig till edert häkte, in till dess rättfärdige domare hafva pröfvat eder sak, och afgjort hvad J bören lida, för det J förkastat fäderneslandets, folkets och den rena lärans parti för en papistisk och fiendtlig Konungs.»

»Jag vill följa dig», sade Erkebiskopen, »men du är icke min domare. Jag hafver handlat efter min öfvertygelse, och hafver jag något felat, så får jag väl derföre ock lida. Farväl, min hustru! Jag får icke tid att taga afsked af våra barn. Farväl, mina vänner!»

Med stadiga steg följde Erkebiskopen sina väktare, och det tycktes, som motgången skulle återgifva honom den själsstorhet, som i medgången förnekat sig. Han hann emellertid icke länge försöka den nya pröfningens skola, innan han afled på ett fäste, Stegeborg i Östergötland.

Anmälan af utkomna Skrifter.

Kritik öfver Brochyren "Dagens Händelser, *bedömde af en Landtman.*"

Under denna titel, som icke innehåller något lockande, något sådant, hvarmed man i vår tid vanligtvis söker »puffa» brochyrer, finnes likväl mera sjelfständigt omdöme, kraftfullare framställningssätt och större talang än man hvar dag plägar finna. Det är en sannt liberal anda, som genomgår dessa få blad. Vi vilje ur den framdraga några profstycken, som isynnerhet, hoppas vi, skola vara välkomna hos dem af våra läsare, som ännu icke hunnit göra bekantskap med skriften sjelf.

Om striden emellan oppositionspressen och den press, som kallar sig styrelsens, yttrar författaren:

"Man säger och det med rätta, att det icke är person, utan sak man bör hålla sig till. Men må man också komma ihåg det gamla språket: »hvad du ej vill att andra skola göra dig, det gör du ock ej dem.» Har man då, å Styrelsens sida, alltid varit så nogräknad i denna fråga? finnes det icke tusendetals exempel på hur man förföljt och trackaserat personer, dem man icke kunnat haft annat emot, än att de ställt sig i Oppositionens leder? ja, *finnes det ett enda undantag* bland dessa exempel?

Och hvad skall man säga, när personer, hvilka verkligen äga förtjenster om det allmänna, nödgas, för att komma in i den krets, der de kunna äga en för fäderneslandet nyttigare verksamhet, *låtsa* sig antaga principer, dem de i sitt hjerta hata och *böra* hata — ja, när det går så långt att de, för att lyckas häruti, måste af sina *vänner*, af Oppositionspressen, utbedja sig som ett vänskapsprof att slippa beröm? vi tro icke att någon finnes så blind, att han icke inser, att under sådana omständigheter det är rent af omöjligt att bilda en opposition, sådan författaren till "Dagens händelser" vill hafva den.

Då det alltså nu icke kan nekas, att det just är *Regeringen*, som tagit initiativet att hålla sig till *person* i stället för *sak*, så lärer det väl också å den andra sidan icke förefalla underligt, om Regeringens vedersakare en gång nyttja repressalier, och strida med samma vapen; och det vill verkligen en hög grad af moderation till, för att afhålla sig härifrån. Men nu har striden en gång kommit på sätt och vis till handgemäng, och vi tro, att det ändock till slut blir de renaste samvetena, som behålla fältet."

De olika pressarnas beteenden i den vigtigaste af

våra samhällsfrågor för det närvarande, den om representationens förändring, tecknar författaren:

"Att Oppositionspressen, för att bringa denna fråga till mognad, gjorde *allt hvad den kunde*, kan af ingen med rättvisa nekas. Den följde frågorna med all uppmärksamhet, och vid sidan af den dagliga pressen utgrenade sig tidskrifter och brochyrer, hvilka mer och mindre förtjenstfullt bidrogo att utreda begreppen. Det var genom oppositionen och dess organ, som dessa talrika petitioner tillvägabragtes, hvilka sedermera på ett för Svenska nationalkänslan så förödmjukande sätt blefvo tillbakavisade. Det lärer väl icke af någon förnuftig menniska kunna nekas, att vid ett så vigtigt tillfälle det varit Regeringens ovillkorliga pligt att genom *dess* press framlägga grunderna, hvarföre *den* ansåg representations-förändringen obehöflig eller skadlig, och man förvånas ännu då man tänker på huru det vore möjligt, att i ett land, hvilket man ännu i denna stund kallar *konstitutionelt*; man kunde tillåta sig att mörda den förnämsta vital-frågan på ett lika absolutistiskt sätt, som då den Turkiske Sultan skickar silkessnöret till någon af sina Paschar. Och när det nu var på framgången af *denna* sak, som möjligheten af alla andra nödvändiga reformer hvilade, var det väl underligt om folkets män då fingo ögonen öppna för Styrelsens admirabla oefterrättlighet, och om de småningom drogo sig tillbaka ifrån ärenderna, för att afvakta det ögonblick, hvarförinnan de dömde att någon verklig förbättring i sakernas ställning ej stod att vinna, neml. *upplösningens?*"

Författaren slutar med följande vigtiga och allvarsamma ord:

"Likväl måste man erkänna, att det ser mörkt ut, huru en förändring, så radikal, som ögonblicket den kräfver, skulle kunna tillvägabringas utan en fullkomlig omhvälfning. Dertill fordrades att en Thorgny eller en Sigvard Skald röjde sig väg fram till thronen igenom den massa af narrar, med hvilken den nu är omtöcknad, och i de allvarligaste ordalag framsade huru sakerna stå. Ej hjelpte det om de begge förenade konungarikena Sverige och Norrige samlade sig till en enda *underdånig* deputation. *Den* skulle blott afspisas med de vanliga fraserna om »folkets fria val» &c., genom hvilka man så ofta söker uppfriska folkets minne af dess begångna misstag. Det är en gång tid på att sanningen framlägges i hela dess nakenhet, och ve dem, hvilka söka att in i yttersta ögonblicket bortgyckla densamma; ve dem, hvilka söka dåra sig sjelfva och andra med den inbillningen, att det är genom bajonetterna man skall kunna nedtysta det Svenska Folkets en gång uttalade vilja. *Desse* äro de rätta riksförrädarne, *desse* äro de, hvilka åsamka sig en blodskuld af deras fädernesland, derest det kommer så långt, att en allvarlig strid på lif och död icke kan undvikas. Och detta förlitande uppå vapnens makt — har då historien ej ännu hunnit lära vederbörande huru vanskligt det är? Det vore väl också den största orättvisa att misstänka *militären* för att i det afgörande ögonblicket öfvergifva sitt fädernesland. Ganska litet känner man den Svenske krigaren, om man tror sådant. Vi tala icke här om en corps, som är sammanraffsad af nationens drägg, och den man således för penningar eller brännvin kan få att begå hvad excesser som helst, utan om *kärnan* af arméen — den rättsinnige, ädle, sannt fosterländskt sinnade landtmanna-krigaren."

Ett och annat.

Professor Geijers Prisskrift i Svenska Akademien, under titel: »*Teckning af Sveriges tillstånd och af de förnämsta handlande personerna under tiden från Konung Carl XII:s död till Konung Gustaf III:s anträde af Regeringen*, har nu utkommit i Bokhandeln. Mycket både nytt och genialiskt innehålles uti densamma. Hvad man i allmänhet kan säga, är att arbetet är värdigt sin berömde författare. Vi återkomma till detsamma. — Det är skada att Assessor Crusenstolpe, stängd inom Waxholmens murar, icke skall hafva tillfälle att framställa sitt omdöme om boken. Han skulle kanske ur sina samlingar kunna meddela ett och annat bidrag till vidare upplysning.

= En tidning från Gefle (*Nore* N:o 3) omtalar, att en petition mot Judarnes emancipation derstädes ådragit sig allmän uppmärksamhet. "Vi tro oss veta", yttrar Red., "att Borgerskapet i Söderhamn och Hudiksvall visat en utmärkt enighet vid att nästan allmänt underteckna petitionen. Äfven, om vi ej äre illa underrättade, har man vid denna tiden i Sundsvall, Hernösand och Umeå gått i författning om petitioner i samma ämne och samma syfte, och vi gratulere samtlige städers borgerskap att på en vårdig och laglig väg möta en af de vådor, som af ett, vi våge tro det, förhastadt regeringsbeslut hotar landet."

Petitionen slutar med följande Svenskt uppriktiga uttryck: "hvad undertecknade slutligen tro sig inför Eders Kongl. Maj:ts thron och hela Svenska Folket kunna med full visshet förklara, är, att oron både i Stad och på Landet öfver de åt medlemmarne af Judiska Nationen beviljade utvidgade rättigheter är så stor och så allmän, att kanske icke något enda af Eders Kongl. Maj:ts regeringsbeslut skulle mötas med större tacksamhet och lifligare glädje, än om Eders Kongl. Maj:t Nådigst täcktes bifalla den underdåniga anhållan, som undertecknade nu inför Eders Kongl. Maj:t vågat frambära."

Underskrifterna utgjorde i Thorsdags redan 109.

Till Salu:

I Deleen & K:s Bokhandel, i dag utkommen:

18:de delen af Svenska Akademiens Handlingar, ifrån år 1796,

innehållande E. G. Geijers Teckning af Sveriges tillstånd och af de förnämsta handlande personerna under tiden från Konung Carl XII:s död till Konung Gustaf III:s anträde af Regeringen, 2 R:dr B:ko. De föregående delarna finnas ock.

STOCKHOLM. A. G. Hellsten, 1838.

N:o 16 (77).
Fredagen

NYA

FREJA.

1838.
den 28 Sept.

Kung Fredrik på gamla dar.

Det är en besynnerlig tid, den såkallade frihetstiden. Den har varit af ett omätligt inflytande på Sveriges inre utbildning både såsom samhälle och i vettenskapligt hänseende. I synnerhet äro förhållanderna på Kung Fredriks gamla dagar rätt tänkvärda. En flyktig teckning af dem torde likväl förtjena uppmärksamhet i vår tid, då, i synnerhet genom Professor Geijers prisskrift, denna periods ställningar och förhållanden blifvit så förträffligt framställda.

Konung Fredrik har vanligen blifvit af våra nyare kompendieskrifvare — ty de egentliga häfdatecknarne hafva hos oss icke hunnit vår tid så nära — blifvit högst ofullständigt karakteriserad. Han förtjenar likväl bättre kännas: »Denne herre», skrifver Geijer, »prydes af många behagliga egenskaper och både på slagtfältet mer än en gång visat ett lysande mod. Hans förnämsta fel var en oöfvervinnelig själslättja, som, förenad med en viss liflighet, gjorde honom i högsta grad opålitlig. Förslag och planer, saker och personer antog och släppte han lika lätt, alltid slutligen regerad af sitt nöje eller sin beqvämlighet, eller af de personer, som för dessa nedläto sig att vara verktyg; ehuru han sjelf för dem ej dolde sitt förakt. Hans Drottning och hans betjening, sängkammaren och garderoben — voro hans begge egentliga regeringskonseljer: af hvilka han mer fruktade den ena och mer följde den andra.»

Efter Drottningens död förföll Konungen allt mer och mer. Han träffades 1748 af slag, och både kropps- och själskrafter hade så aftagit, att han »hvarken för sig eller sin familj mer hade det ringaste att i Sverige hoppas.» Då började ett nytt parti att bilda sig omkring Thronföljaren och hans gemål. Sällan hafva en furste och furstinna, födda på andra sidan om Östersjön, i Sverige blifvit omfattade med större kärlek och välvilja af folket. Man ansåg i synnerhet Kronprinsessan, de unga arfprinsarnes moder, såsom den af Konungahuset, omkring hvilken folkets tillgifvenhet samlat sig. Hon var också en furstinna, utmärkt af behag och dygder, och om hon endast blifvit öfverlemnad åt sitt eget goda hjertas ingifvelser, hade hon säkert efterlemnat ett välsignadt minne bland Sveriges drottningar.

Kronprinsen sjelf tecknas af Geijer, såsom en »i ordets alla bemärkelser god herre och man.» — »Ingen monark», yttrar han, »var mer egnad att igenom folkets kärlek förvärfva en utvidgad makt, ingen mindre att våldsamt tillrycka sig den. Såsom det händer goda menniskor, som skjutas fram till ovana kraftyttringar, att dessa ej falla sig naturligt och fästa sig vid småsaker, så äfven här. Hofvet stötte sig vid alla tillfällen och visade elakt lynne.»

Efter denna lilla inledning taga vi oss friheten att bjuda våra läsare på ett litet besök vid Svenska hofvet, *såsom det fordom var*, fullt med intriger och kämpande intressen.

Det unga hofvet vistades på Drottningholm, der Kronprinsessan förskönade parken med sina planteringar och fyllde biblioteket med dyrbara böcker. De förnämsta rådsherrarne besökte ofta det kongliga lustslottet, der en finare och verkligen bildad ton var rådande, alldeles motsatt den hos den råa soldaten Fredrik. Allt hvad snillrikt och utmärkt i landet befanns, kände sig draget till den uppgående solen, särdeles sedan Kronprinsen, såsom Generalissimus, gett nytt lif åt försvarsverket emot Ryssland, hvars politik alltsedan det sista olyckliga kriget var så bittert förhatlig för hvarje Svenskt hjerta. Äfven hade Kronprinsen, då Ryska ministern vid ett tillfälle framställt åtskilliga förolämpande fordringar, gett honom ett kraftfullare och värdigare svar, än man väntat, och detta svar hade bidragit att öka hans popularitet.

Grefve Liewen var Kronprinsens favorit och *factotum*. Åtföljd af honom, satte sig Kronprinsen en dag till häst för att göra ett jagtparti bortpå Lofön. Några andra hofkavaljerer och ett dussin drabanter utgjorde hans svit. Ur ett af slottsfönstren nickade Kronprinsessans vackra hufvud åt den älskade Gemålen, och Prinsarne Gustaf och Carl stodo på slottstrappan, uppvaktade af informatorn Olof Dalin, för att se sin faders ridt. Så snart Kronprinsen och hans svit försvunnit bakom hörnet af slottsflygeln, sprungo Prinsarne ned

på planen framför slottet, för att der leka under sin moders uppsigt.

Kronprinsessan satt länge qvar i fönstret och såg framåt Stockholmsvägen, liksom försänkt i djupa tankar. Hastigt blef hennes uppmärksamhet väckt af en vagn, som kom utför backen. Spann och förridare utvisade, att det var en af rådsherrarne, som anlände. Slutligen vände sig Prinsessan till en af hofdamerna och sade: »Hvad tror ni, min Friherrinna: är det Grefve Tessins vagn eller är det hans älskvärda Grefvinnas, som kommer?» Damerna skyndade fram till fönstren och artig strid af gissningar begynte, hvilken dock snart skulle afgöras.

Vagnen stannade på borggården. Ur densamma steg Riksrådet Tessin sjelf. De båda Prinsarne skyndade emot sin älskade guvernör, och han gjorde för dem sin underdåniga helsning med en lätthet och värdighet, som endast han förstod att iakttaga och som skylde det eljest förnedrande och löjliga i en gammal mans vördnadsbetygelser för ett par barn. Men han hade icke länge tid att uppehålla sig. Prins Gustaf fattade emellertid hans hand, sade några ord åt den bugande informatorn, och följde Riksrådet uppföre trapporna.

Kronprinsessan emottog Riksrådet med den vänliga nedlåtenhet, hvarmed hon alltid förmådde tjusa den hon ville. Med den ena handen tog hon den unge Prinsen till sig, medan hon räckte honom den andra att kyssa. »Eders Konglig Höghet!» begynte Riksrådet: »Jag har hastat hit, för att inför Eders Kongl. Höghet framställa Rådets plan med Axel Fersen, och jag utbeder mig derföre af E. K. H:s nåd en enskild audiens.»

Kronprinsessan såg, med ett uttryck af spänd och liflig nyfikenhet, på Riksrådet och svarade: »Grefve Tessin är af oss känd såsom en så trogen och nitisk tjenare och undersåte, att vi icke kunne tveka att i allt anförtro oss åt hans skicklighet. Det är skada, att min gemål nyss afrest på ett jagtparti till Lofön; han hade eljest sjelf kunnat rådpläga med Eders Exellens om denna sak.«

»Eders Konglig Höghet känner så fullkomligt sin gemåls afsigter och önskningar», yttrade Tessin; »att det är för sjelfva saken af lika stor vigt, att Eders Kongl. Höghet känner förhållanderna, som om Eder gemål gjorde det. Tillåt mig att derföre få utbedja mig den enskilda audiensen.»

»Får jag vara med?» frågade den unge Prins Gustaf. »Monsieur le Comte!» Han såg dervid så behagligt vänligt på Grefven, att denne smålog.

Kronprinsessan smålog också och nickade: »Går det an, Herr Grefve?» sade hon.

»Hvarför icke?» svarade Tessin. »Det är ganska nyttigt att Hans Kongl. Höghet i tid lär att känna affärerna och veta hvem man har att förtro sig till. Jag är öfvertygad om den unga Prinsens diskretion.»

Kronprinsessan gaf en vink. En af hofdamerna öppnade dörren till ett kabinett, och sedan Hennes Kongl. Höghet med sin son och Riksrådet ingått, stängdes dörren.

Nu skockade sig hofdamerna tillsammans. »Hvad menar ni, kusin Aurora?» sade Grefvinnan Bjelke till Fröken Bunge. »Hvad kan det vara frågan om med den eleganta Axel Fersen?»

»Det gissar jag!» utropade Grefvinnan Sparre: »Det har ju varit så länge fråga om den der Generalmajorsfullmakten! Måntro det icke kunde just nu gälla att ge honom den. Han är ju Brigadier i Frankrike!»

»Men han är bara korpral vid lifdrabanterna hos oss!» utbrast Fröken Bunge, hvars broder var Öfverste för ett regemente: »Kan man möjligen gå förbi alla Öfverstarne? Det vore ju emot befordringslagarna!»

»Åh, lappri!» återtog Grefvinnan Sparre: »det är väl ej så noga med den saken. Den skola vi väl ställa till rätta. Knuten är bara den, om Hans Majestät täckes lemna sitt bifall. Hvad menar Grefvinnan Bjelke, som bäst känner trådarna, som spinnas omkring oss.»

»Hvad säger ni, min nådiga vän?» utbrast denna: »skulle jag, som är uppfödd på landet, kunna känna några andra trådar, än min hushållerskas på Grillberga? Men ni, som är slägt med den gentila Riksmarskalken, Grefve Tessin, ni kan icke annat än känna alla de finaste väfnader på hofvet. Säg oss ni, er tanka!»

»Söta kusin!» återtog Grefvinnan: »nog tror jag, jag hörde på Åkerö att Axel Fersen skall vara en särdeles skicklig och älskvärd man, men för öfrigt vet jag ingenting.»

»Nå», inföll Fröken Åkerhjelm: »hvad den Ulla är försigtig! Men vi minnas nog allesammans hur hon en gång sade, att Hattarna behöfde en skicklig General, och Gud vet om man inte tror att under Fersens Fransyska kappa en Svensk generalsuniform skulle taga sig väl ut.»

»Aha!» sade Grefvinnan Sparre: »då vet ni mer än jag. Deras Kongliga Höghet tror jag icke äro för Fersen. Kronprinsen sjelf har visat så mycket militäriskt snille, som andra stora egenskaper, och han är väl ändå den bästa befälhafvaren, det hoppas jag vi alla äro öfverens om.»

»Ja» inföll Grefvinnan Bjelke: »om Hans Kongl. Höghet tar befälet öfver krigsmakten och tågar ut i fält, så kunde Hennes Kongl. Höghet föra befälet här hemma öfver de inre angelägenheterna.»

»Mycket sannt, min nådiga!» utbrast Fröken Bunge: »Jag tror ingen kan bestrida Hennes Kongl. Höghet öfverinseendet öfver Hattarna. De måste stå under hennes befäl!» Hon ställde sig framför en stor trumeau och jänkade med en småslug min på sin hatt à la bergere.

»Ja, men Hennes Kongl. Höghet förstår sig också på Mössor», invände Grefvinnan Sparre, och gjorde åtskilliga rörelser med sin plymagerade koeffyr.

»Men vi komma ju helt och hållet ifrån ämnet», yttrade Grefvinnan Bjelke: »skulle vi icke tänka på huru det kan gå med Axel Fersen? Det beror väl ändå

på gamla Hans Majestät, och som vi veta är Grefve Axel en ifrig Hatt.»

»Det kommer an på Presidenten», sade Fröken Bunge.

»Ja visst! men Presidenten åter torde icke vara så omedgörlig heller!» invände Grefvinnan Bjelke.»

»Det är just hvad jag menar!» återtog Fröken. »Det är väl möjligt att Grefve Axel Fersen tar turen af våra egna Svenska militärer, om han förstår sig i tid på gamle Kungens favorit.»

»Ja, den favoriten!» utbrast Grefvinnan Sparre: »hvad han gjort ondt här i landet.»

»Att den gamle Kung Fredrik skall ha en sådan favorit, som Br — —» ropade Fröken Bunge.

Men hon afbröts af Grefvinnan Sparre. »Smäda inte Broman! Han är skicklig och blir snart mera än President!»

»Han och Fröken Taube!» sade Grefvinnan Bjelke föraktligt.

»Ja, just han!» återtog Fröken Bunge. »Han är Sveriges Pompadour, sedan Fröken är borta.»

Alla damerna sågo på Fröken Bunge med ett eget uttryck, som åtminstone icke var ogillande. Slutligen öppnades kabinettsdörren och Kronprinsessan trädde ut med en ganska missnöjd uppsyn. Äfven Tessin såg icke glad ut. Endast kring den unge Prins Gustafs läppar spelade ett så fint löje, att en menniskokännare icke skulle undgått att i honom genast igenkänna ämnet till en slipad och förslagen statsman.

»Farväl, Ers Exellens!» sade Kronprinsessan kallt. Grefven bugade sig och den unge Prinsen kastade till honom en slängkyss, då han tog afsked.

Så snart Grefve Tessin var borta, såg sig Kronprinsessan tankfull omkring ibland damerna. Slutligen sade hon: »Nu behöfver jag en vän! Ulla!» tillade hon och vinkade åt Grefvinnan Sparre: »Ni måste göra mig till viljes och uträtta en svår sak. Låt spänna för er vagn! Och emellertid följ mig in i kabinettet, så skall jag säga er, hvad som jag skulle anse för klokast och rådligast.» Med dessa ord aflägsnade sig de båda damerna.

De öfriga hofdamerna samlade sig nyfikna omkring den lilla Prinsen. Han såg på dem med sluga blickar, nickade, lät dem kyssa sina händer och sprang hastigt ut för att fortsätta sina afbrutna lekar på slottsplanen.

Icke långt derefter framkörde Grefvinnans vagn. Ännu kunde man längst upp i backen se Riksrådets ekipage, då hon satte sig i sitt, och ilade efter honom.

Utanför Presidenten Bromans port stannade Grefvinnans vagn, och med oroligt klappande hjerta steg den sköna damen uppför trapporna till den Kongliga favoritens rum. En kammartjenare mötte henne med den underrättelsen, att Presidenten ännu icke var hemkommen från hofvet, men att han väntades hvart ögonblick. Undertiden inviterade han Hennes Nåd att stiga in i förmaket.

Det var icke utan jäsning i det ädla blodet, som Grefvinnan befann sig hos en man ur hopen, en uppkomling, om hvilkens karakter många besynnerliga rykten voro uti omlopp. Att han gjorde sig till att visa sig så artig, som möjligt mot fruntimmer, det visste hon, men blotta känslan af en sådan mans närvaro verkade likväl obehagligt på hennes fina nerver. Medan hon vårdslöst tog plats i en kanapé och fläktade sig med sin briljanterade solfjäder, tittade ett fruntimmershufvud in genom en dörr. Grefvinnan, som började finna det tråkigt att vänta så länge, vinkade fruntimret till sig. Det var en ung, näpen kammarpiga.

»Tjenar du hos Presidenten, min flicka!» frågade hon.

»Ja, hennes Nåd!» neg pigan.

»Plär Presidenten dröja länge på hofvet när han är der?»

»Ja, han plär vara der hela dagarna.»

»Har du hans hus om händer under tiden, mitt vackra barn?»

»Han har en särskild hushållerska, Hennes Nåd! Men jag passar upp honom sjelf.»

»Ja så, min lilla vän! Nå, han är ju en beskedlig och god herre?»

»Hm! Intet är han sträng, men han har så många bekymmer och svårigheter.»

»Här komma väl många tjenstsökande till honom om dagarna?»

»Åh ja! Många förnäma Herrar se vi här. I morse var Grefve Axel Fersen här.»

»Är han också tjenstsökande?»

Flickan smålog. »Åh, han ville ha en hög tjenst. Det var en vacker Herre. Presidenten måste lofva honom hvad han ville.»

»Sså? Du bad då för honom? Nå, det är godt!»

»Hennes Nåd tappade en ring!» utbrast flickan och böjde sig ned för att upptaga den lilla nippern, som rullade utåt golfvet.

»Tycker du om den lilla ringen, mitt vackra barn, så behåll den! Jag skulle så gerna vilja veta huru det gått med Grefve Fersens befordran.»

»Åh, det vet jag! Presidenten har redan fått Kungens underskrift. De skrefvo fullmakten här, och Presidenten skulle lägga fram den för Kungen, just som han ville taga sig sin middagslur, så att han icke skulle bry sig om att tänka på saken. Ack, hvilken vacker ring!» Den unga flicken neg flera gånger och såg på den dyrbara presenten.

»Ja så, det är gjordt! Då har jag egentligen ingenting att tala med Presidenten om. Men det fägnar mig! Hvad Fröken Bunge skall förarga sig för sin brors skull! Om Presidenten ville komma snart!»

»Nu hör jag honom hosta i trapporna! Jag tackar Hennes Nåd! Hvad det var roligt, att Hennes Nåd tyckte om att det gått så med Grefvens befordran! Eljest hade jag icke släppt Presidenten, förrän han gjort om hela saken!» Flickan neg och sprang bort.

Grefvinnan såg spottskt efter henne: »I sjelfva ver-

ket är det väl sålunda den der unga flickan, som tillkett är det väl sålunda den der unga flickan, som tillställt åtminstone den der regeringsåtgärden!» yttrade hon och steg upp från kanapén.

Presidenten inträdde i detta ögonblick och skyndade, under de djupaste bugningar, fram för att kyssa Grefvinnans hand. »Hvilken ära och lycka, att se Hennes Nåd i mitt ringa hus!» begynte han.

»Jag hade ett ärende till Herr Presidenten», afbröt honom Grefvinnan; »men det är förmodligen för sent jag framkommer med den saken: Hennes Kongl. Höghet Kronprinsessan skulle önska den nya Generalmajorsfullmakten åt Öfverste Bunge, och har uppdragit mig att anmoda Herr Presidenten om att framställa den saken för Hans Majestät.»

»Jag beklagar, att jag fick veta Hennes Kongl. Höghets vilja så sent», yttrade Presidenten med ett uttryck af högfard, som just passade hans pussiga kinder. »Grefve Axel Fersen är redan utnämd och Konungen kan icke återkalla sin fullmakt.»

»Farväl då, Herr President!» svarade Grefvinnan: »jag skall hafva den nåden att till Hennes Kongl. Höghet framföra ert svar. Hennes Kongl. Höghet måste söka att finna sig uti det som icke kan ändras.»

»Ja», hånlog Presidenten: »Det är väl nödvändigt, så länge Hans Majestät täckes göra afseende på mina underdåniga framställningar. Och jag skall icke underlåta att göra allt för att bibehålla mig i Hans Majestäts höga ynnest.»

»Ah, Herr President!» inföll Grefvinnan: »Det vet ju hela landet, att ni förmår allt! Hvem skulle icke, såsom jag, göra er sin komplimang!»

Presidenten följde Grefvinnan till hennes vagn. Hon nickade vänligt, då hästarne flögo åstad tillbaka till Drottningholm.

Under vägen, medan hon lutade sig i ena vagnshörnet, sade hon för sig sjelf: »Kronprinsessan är icke nöjd med Axel Fersens utnämning, men jag ser ingenting ondt i den. Våra saker stå så väl, att det till och med må komma an på en brytning med det unga hofvet. Min kammarjungfru skall sannerligen göra sig bekant med den der unga flickan. Henne skall jag ha i mina händer, och far se om man då inte kunde göra ett och annat efter sitt eget hufvud. Nog skall åtminstone den tråkiga Fröken Bunge ingenting få för allt hvad hon fjeskar!»

Ett och annat.

Att Styrelsen, genom Kongl. Kungörelsen den 21 innevarande September, gått allmänna opinionen till mötes, utbasunas ifrigt, i synnerhet å ena sidan, och otviftes, utbasunas ifrigt, i synnerhet å ena sidan, och otvifvelaktigt är det i sanning, att åtminstone en af de kraftigaste driffjedrarna till det *allmänna missnöjet* derigenom förlorat sin spänstighet. De mindre fördelaktiga begreppen om de Embetsmän, åt hvilka lagstiftningen i vårt kära fädernesländ är anförtrodd, förlora sig deremot icke så lätt. Att i en tidpunkt, då uppmärksamheten mer än vanligt fästes på vederbörandes åtgärder, ge ut en Kongl. *Förordning*, som straxt derefter, genom en *Kongl. Kungörelse* om dess *tillämpning*, mer än upphäfves, företer ett factum af den mest besynnerliga art; ty antingen hafva vederbörande, genom Kongl. Förordningen den 30 sistlidne Juni, velat visa nationen en profsort af den i flera Europeiska stater med så stor fördel ännu blomstrande "kraftfullheten", eller också har Hr Skogman mer än tillräckligt ådagalagt, hur väl han förstår på förhand beräkna blifvande resultater, samt hur djupt han studerat sig in i så väl eget som andra länders ekonomiska förhållanden. Vi skola med det snaraste försöka en kort öfversigt öfver grunddragen af vår ekonomiska lagstiftning, de sednare 30 åren, hvarvid vi nog torde vara i tillfälle hålla en generalmönstring med de Statsmän, som med så "utomordentlig talang" handhaft och ännu handhafva ifrågavarande för nationen så högst vigtiga angelägenheter. Emellertid lyckönske vi på det upprikigaste nationen till befrielsen ifrån åtminstone en af de stora farhågor för framtiden, hvarpå innevarande tidskifte är så fruktsamt!

= Den Preussisk-Fransyska Teatertrupp, som ifrån början af denna spelterminen tills i Tisdags lockat spektatörer till Kongl. Teatern, har nu slutat sin sejour härstädes. Föreståndaren Hr Delcour åtnjöt nåden af en audiens hos H. M. Konungen, hvarvid underdåniga och nådiga ordalag vexlades. Stockholms ungherrar, förnämligast de, "med benorna i hufvudet", hafva med en serenad betygat sin aktning för Mlle Edelin, truppens prima donna. Den Svenska teaterpersonalen har haft tillfälle att se utländska artisters spel. — Nu återstår för Publiken att också se — hvad Svenska Kongliga Teatern vunnit på spelet.

= *Samlaren* har nu fått ett icke försummadt "tillfälle" till utgjutelser, i anledning af det uppträde vid Stjernsund, då några af staden Askersunds borgare togo sig den friheten att dricka Assessor Crusenstolpes skål. Huruvida Askersunds borgare försumma att kräfva upprättelse, liksom Eskilstunas gjorde härom året, få vi väl se. Emellertid är det temligen hvasst af Samlaren, att helt enkelt beskylla Askersundsborgrarne, som dristat sig dricka Assessorns skål, för att vara "fulla vildhjernor."

= Andra tidningar hafva redan anmält en ny medbroder på den publicistiska banan, *Östgöta-Correspondenten*, och fyllt sina spalter med hans humoristiska anmälningsbref. Oss återstår endast att helsa honom välkommen!

Prenumeration

å Tidningen NYA FREJA,

för Oktober, November och December månader, à 1 Rdr 24 sk. B:ko, upptages i Stockholm, i Hrr Bergs, Isbergs, Törnqvist & Bergers, Deleen & K:s, Lundeqvist & K:s och Hedboms Boklådor, samt å alla Postkontor i Riket, med tillägg af postförvaltare-arfvodet, så väl i Stockholm som i Landsorterna.

STOCKHOLM. A. G. HELLSTEN, 1838.

N:o 17 (79). NYA 1838.
Tisdagen FREJA den 2 Oktober.

TIDNINGS-INSTITUTET

Favorit-Systemet i sin utweckling.

Sannsaga.

Det var en gång, och jag tror det är ännu, en stor Herrgård i Östergötland. Grinden, som ledde till sjelfva avenyen, var af gjutet tackjern, och två blomkrukor doftade på de båda refflade grindstolparna. Ett halftjog hundar tittade fram, hvar och en ur sin dörr, och skällde gästvänligt på de ankommande, under det att tvenne kalkoner, förnämitetens sinnebilder, promenerade af och än på gräsrundelen och visade sina yfviga bakdelar för den benägne åskådaren. En piga plockade, på tröskeln till en vedbod, en orre, och några dufvor flaxade på taklisten. Ett spalier-träd hade hängt upp sig mot husväggen, men bar, liksom den obetänkta välgörenheten, ingen frukt. För att fylla tomheten på den motsvarande sidan, hade man der anbringat en ost-torkare, som jemmerligen svettades i Juli-solen. Med ett ord, stället ägde alla de yttre kriterier, som karakterisera en herrgård, der ordningen aldrig blifvit hyllad, som kardinal-dygd, — men det är vid de inre förhållanderna, som vi hufvudsakligen böra fästa oss.

Friherre W. var hvad man i dagligt tal kallar en beskedlig gubbe. Han hade i sina yngre år icke varit fullt en odåga och på långt när icke en nyttig medborgare. Han hade varit militär, utan att göra några hjeltebragder, och när han ett par gångor flydde från valplatsen, så skedde det i sällskap med ett par tusende andra. Man kunde således icke beskylla honom för feghet, utan att kasta skugga på en hel armé, hvilket var så mycket farligare, som Friherren vid sin flykt åtföljdes af hela sin sqvadron lätta dragoner, den tidens garde till häst, mot hvilka det naturligtvis icke gick för sig att göra någon anmärkning. Men vare detta nog, rörande de aktioner, hvari Friherren deltagit. Vi ämna icke blända våra läsare med en lysande skildring af den brokiga taflan. Fersiska upploppet, hvarvid Friherren med ett exempellöst mannamod i sex timmars tid höll stånd mot sin bättre känsla, och lät Fersen framför sig slitas i stycken, utan att ens höja flatan af sabeln. Men också hade Fersen en gång, vid en kur på hofvet, funnit, att Friherren gick in med fötterna, och åt detta håll förstod icke Friherren raljeri. Efter denna lysande affär tyckte Friherren, att han gjort nog för fosterlandet, skiljdes med tårade ögon från kasernen, skänkte stallskullen en slängkyss, och satte sig ned på sitt fädernegods Rammelberga. Här började Friherren vidtaga en mängd ändamålsenliga och nyttiga förbättringar, som skola hedra hans minne. Han inrättade en sågqvarn, som väl, af brist på vatten, aldrig kom i gång, men som emellertid bevisade mycket mekaniskt hufvud. Han byggde ruiner i parken, under det att hans egna byggnader blefvo ruiner, och fastän han aldrig gick i kyrkan, upptimrade han i trädgården ett tempel, för att skymma bort ett ank-hus. Slutligen, för att icke vidare bli brydd af de unga damerna, beslöt han att gifta sig, och köpte en ny vagn, för att deri hemföra den blifvande, ännu obestämda bruden.

Länge tvekade han i sitt val. Slutligen kunde han icke längre motstå en tjugoåtta-årig Fröken:s behagligheter, som länge sökt göra dem gällande inför honom och så länge med kärlekens ögon sett på honom, att han slutligen började begripa, det han var älskad, hvilket han hade vida svårare, än Furstarne, att tro. Fröken hade vackra smalben och korta klädningar, ett ansigte af antik skönhet med gropar i kinderna, och hennes rika lösslockar vore, om också hennes enda rikedom, icke det minst lösaktiga af hvad som ryktet skref på hennes räkning. Friherren blef förtjust i hennes förekommande sätt att vara, och trodde sig ha gjort en eröfning, utan att ana, det han var den eröfrade. Så trodde Antonius, att han besegrat Cleopatra, och var sjelf den besegrade. För syns skull satte emedlertid Friherren ett frågetecken för sin kärlek, då han en gång, vid en supé, knä mot knä med Fröken R., vågade vidröra både den och hennes knä. Fröken R. såg ned i en maräng, som hon redan till hälften sönderkrossat, och svarade ett knappt hörbart: Ja, hvarpå Friherren nös, och flera röster beställsamt ropade: »Gud hjelp» och »Väl bekomme.»

En månad derefter införde Friherren sin gemål i den gamla fäderne-borgen, der med detsamma en ny

dynasti trädde på thronen. I början sökte visserligen Friherren att sätta sig emot sin makas öfverdrifna herrsklystnad, och hade till och med den oförskämdheten att påstå, det han ville vara herre i sitt hus. Friherrinnan skrattade honom likväl, vid detta påstående, midt i synen, och satte armen i sidan, alldeles som då han sjelf vid lätta dragonerna, höll sabeln på axeln, och skrattade åt hvad han kallade: det gemena packet. Friherren tog i förskräckelsen tre steg tillbaka, så att han, utan att förese olyckan, illa brände sig mot en nyss uppeldad kakelugn. Emedlertid såg han häri Försynens finger, och beslöt att aldrig mera trotsa på sitt husbondevälde. Han klagade endast för sin betjent, att hans hustru ansåg honom (Friherrn) för den största skräpmöbeln i huset, hvarvid betjenten tröstande anmärkte, att Friherrinnan nyligen sagt, att ingenting skräpade så mycket, som svinhoarne på gården.

Denne betjent var för öfrigt en lång, ståtlig karl, som skulle mycket väl kunnat förrätta Rikshäroldstjensten, så vida han endast kunnat läsa innantill. Han hade en vacker garderob aflagda kläder, hvilka han, när det behöfdes, borstade icke utan talang, och han hade i Stockholm lärt att röka cigarr. Han var, med ett ord, en någorlunda fullbildad betjent, ett förträffligt ämne till en odugling, hälften dräng och hälften herre, en stor slyngel och litet skälm. Vi veta icke af hvad anledning Friherrinnan kommit att jemföra sin man och sin betjent. Måhända var det, för att pröfva sanningen af det gamla ordspråket: »Sådan Herre, sådan dräng», eller, som det heter i de högre kretsarne »*tel maitre, tel valet.*» Men vid denna granskning hade Friherrinnan funnit, att betjenten var lång, reslig, bredaxlad, smärt om lifvet, en ungefärlig motsats till hennes äkta hälfts klena och skrumpna gestalt. Jag vet icke, om Friherrinnan tyckte, att så lysande egenskaper borde belönas. Allt nog! Friherrinnan inrymde en stor del af sitt förtroende åt denne Endymion i livré och med pinsbacksur. Så följde den ena uppmuntringen den andra, och innan kort påstods det i köket, att Friherrinnan med så frikostig hand delade med sig af sina håfvor åt den älskvärde drängen, att till och med — — — — — Men kökshistorier äro dock icke stort mera pålitliga, än andra »rapporter.»

»Hvar djefvul regerar sitt tidehvarf», har en vis man sagt. Det var således icke betjenten Hönsson förbehållet att ostördt äga öfverväldet på Rammelberga säteri. Visserligen styrde han Frun, och Frun styrde Herrn; men öfver honom stod dock en makt, tyst, dunkel, oförklarlig, men strängt, men obevekligt herrskande. Denna makt var en ladugårdspiga. Vi böra dock närmare förklara ett förhållande, som säkert förefaller våra benägna läsare oförklarligt. Innan den ofvannämda jemförelsen skedde och Hönsson derefter kom så högt i smöret hos Friherrinnan, hade han ofta funnit sig i brist af det lifvets goda, som gemenligen kallas penningar. Han hade då beslutat att uppträda som kämpe för jemlikheten. Han visste, att i ladugårdspigans kista förvarades åtskilligt mynt, och lika säkert kände han, att hans ficka var tom. Detta missförhållande måste hjelpas, så vida menskan skulle kunna behålla tron på en högre rättvisa. Med tillhjelp af en krokig spik gick han således raka vägen till sin nästas egendom, och hade just hunnit att dela af penningarna i tvenne hälfter, hvaraf den ena, billigheten jemlikt, skulle tillfalla honom — då ladugårdspigan inträdde, för att söka efter ett par trädskor, men i stället fann sin egendom plundrad. Visserligen försäkrade Hönsson, att han endast infunnit sig, för att bevaka den strängaste rättvisas fordringar; men dejan påstod sig vilja bevaka sin rätt vid tinget, och kallade honom, nog simpelt! för tjuf. Vi veta icke, om Hönsson fann sig träffad häraf. Emellertid ingicks en slags förlikning, och ladugårdspigan lofvade att göra en hemlighet af Hönssons åsigter i rättsläran. Emellertid gjorde denna händelse, att ladugårdspigan kom att öfver Hönsson utöfva en underbar och inqvisitorisk makt. Hon behöfde endast tala om en krokig spik, för att få honom att kröka ryggen ödmjukare än en tiggare, och öppnade hon sin mun, för att yttra ett ord om det afskyvärda i att stjäla, så stal sig merendels Hönsson, darrande, ur rummet. Med ett ord, aldrig har någon lättfotad och lättfärdig dansös nyckfullare fört spiran öfver en sextioårig tillbedjare, än dejan Maja Lena öfver betjenten Hönsson.

Men dejan åter ägde en katt, en gul, glosögd, förtjusande katt, som om natten hvilade vid hennes sköte, och åt hvilken hon, om dagen, af mjölksladden gjorde »katt-ostar.» De spunno om vinterqvällarna tillsamman, och han följde henne alltid till Ladugården, der han gjorde af med en råtta, under det att hon slagtade en kalf. Den ömmaste sympati hade sammanknutit dessa båda väsen — dejan och katten — båda lefde af mjölk, och båda lefde för hvarandra. Var katten vid vresigt lynne, spottade och fräste, så svor och dundrade dejan. Spann han åter vänligt i solskenet, så var uttrycket i hennes ansigte ett solsken, ett haf af fägnad och fröjd.

Läsaren torde finna denna liknelse nog tilltagen, men också var dejan hvad man kallar stor i synen.

Således, min värdaste läsare! var i det Friherrliga huset dejans katt den regerande. Friherren leddes blindt af sin hustru, denna rådfrågade i allt sin älskade Hönsson; han åter vågade icke göra ett steg utan dejans medgifvande, och dejan slutligen berodde fullkomligt af sin kattas lynne för dagen. Kanske var det i sista instansen den fluga, hvilken störde kisses hvila, som i den Friherrliga borgen stiftade lag. Så besynnerligt fogar ödet. Hvem skulle tro, att kanske mera än en gång en despot hoppar på sex fötter, och, med ett enda sting af sin gadd, ur ett vresigt lynne framkallar dödsdomar? Måhända har en surrande myggsvärm, som hindrat en hjelte från att sofva, gjort honom besluten att tillintetgöra en hatad nation, och att utplåna dess namn af jorden. Och bland förnuftiga menniskor är det, såsom vi ofvanföre redovisat, en katt, hvilken är högsta hönset i korgen! Men så långt kan favorit-systemet gå.

På samma sätt skulle, inom en stat, det i dräng-kamrarna kunna afgöras, hvem som borde intaga den lediga taburetten i Rådet, och pigorna vid mangeln kunna utdela embetena inom diplomatien. En köksa skulle, i follen af sin klädning, liksom fordom Iwar Blå, kunna bära ämnet till en statsman, och en husmamsell skulle, för en bekant, kunna utbedja sig Serafimer-Orden. I ett bås skulle bortgifvandet af en plats inom Svenska Akademien kunna bestämmas, och snille och smak belönas i fähuset. Bränneriet kunde bli brännpunkten för politiska kombinationer, och kring drankkaret kunde man knyta intrigens finaste trådar. Af denna orsak, om ej af någon annan, skulle vi råda till ett bränvinsförbud, och med en bättre önskan tro vi oss icke kunna sluta vår uppsats.

Teater.

Fredagen den 28 Sept. uppfördes å Kongl. stora Teatern *Hedvig eller Banditbruden, Dram på orimmad vers, i 3 akter af Theodor Körner*; och derefter: *En Duell under Kardinal Richelieus styrelsetid*, Dram i 3 akter, af Lokroy & Edmond Badon. — En *Banditbrud* och en *Duell* på samma afton samt dertill *en ny dekoration, målad af Dekorationsmålaren Hr Müller från Berlin!* — Direktionen hade synbarligen ansträngt sina krafter — — och ändå ett bland de klenaste hus jag sett; ty första raden och amfiteatern, under de Fransyska Spektaklen hvimlande af »benade hår» och beniga hjernor, hade denna afton, utan biträde, åtagit sig representera tomhetens symboler. Direktionen hade likväl uppdukat allt hvad den förmått, för att tillfredsställa dessa »Bipedes», på hvilkas ridderlighets bekostnad *Allehandisten* med rätta slagit sig till riddare.

Banditbruden, en ryslig brud, med hvilken det sanna konstsinnet har svårt träda i brudstolen, innesluter likväl i sitt sköte alla de, enligt de moderna begreppen, tragiska elementerna: Blyhvittskinder, ögonrullader och hesa bastoner med thy åtföljande hjertlösa tungsprång mellan »himlar» och »helveten», och mycket annat godt, som ej så noga kan specificeras. — Se denne Grefve Julius, detta dygdemönster, som, i likhet med Viktor Hugos, ifrån början till slut, skryter med sin egen »oskuld»; hur han bland annat räddat den undan dessa för en ung Löjtnant så ytterst lockande snaror här i verlden! — Se denna unga förtjusande Hedvig, med hvilka blandade känslor af den djupaste smärta och den renaste glädje hon lyssnar till detta språk från en älskling, hvars tunga, snabbare än Lafontaines penna, flaxar kring kolt- och jack-tidens underbara minnen! — Och hon, ett offer för tacksamheten och pligten, skall försaka allt detta goda och kasta sig i armarna på Rudolf, denne vilde best, som, å sin sida, skroderar med ett af idel skuggor omhöljdt röfvarlif; men »Rudolf är ej elak» — — »Han är ädel, god och stark!» — Och denne Grefve Felsek jemte dess högvälborna Fru Grefvinna, med hvilken förvåning lyssna de ej till den länge sönens christliga vandel; — med hvilket ädelmod uppoffra de ej sina seklergamla anor åt räddarinnan af den ende sonens »oskuld!» — Hur hugsvalande upplöser sig ej slutligen alltsammans! endast den gamle Bernhard, den klokaste af hela sällskapet, expedieras på ett alltför obehagligt sätt; — ty Rudolf, den sataniske brudgummen, får af sin brud sin tillräckliga hemgift i nacken, och faller, öfverhöljd af krutrök och applåder; hvarefter den sköna och hjeltemodiga Hedvig vaknar ur dåndimpen i sin älskade Julii famn. Hvilken moral för »Bipedes» af båda könen! —

Hr *Dahlqvist*, i sin roll en verklig bandit både i ord och åthäfvor, röfvade också till sig, nästan odeladt, publikens bifall. Fru *Hjortsberg* — hvem undrar väl på om Rudolf blir topprasande, när den gamle Grefven smålcende låter honom förstå: »att en annan skall plocka denna blomma?» — Hr *Forsberg*, i parentes sagdt, en vacker figur med vackert uttal, var, näst sin egen roll, den plattaste i hela pjesen både i aktion och kostym; den förra saknade värma och den sednare stoppning allt igenom. En älskare utan lif och en uniform utan vadd taga sig alltid slätt ut. Hr *Stjernström* eller Hr *Sundberg* hade passat för denna role. — Knappt var ridån nedgången, förrän de »Rabulister», som äga det högsta ordet, så väl som den högsta platsen i salongen, började med ett skrän, som skakade det Gustavianska templet i alla dess grundvalar, framropa Hr Dahlqvist och Fru Hjortsberg, hvilka också ganska riktigt framträdde. Den förre hade troligtvis ännu stått qvar med sina ödmjuka bockar, så framt ej den sednare dragit ut honom med sådan fart, att, som jag tyckte, den 8:de eller 9:de bocken fastnade i fondkulissen.

Derefter kom *Duellen* med sin *nya dekoration*, det praktfullaste rum jag nånsin sett på Kongl. Teatern. — En ny dekoration! — Jag blickade upp mot amfiteatern och 1:sta raden; — tomt som förut! Hvad tänken J väl på, i dekorationernas ifrige tillbedjare? — Hr Müllers arbete mottogs med ett svagt applådissemang. — O! hvarföre voro »glacehandskarne» borta! Emellertid ödmjuka tjenare, Mamsell *Högqvist* och Hr *Almlöf!* Skulle man af ert spel i *Duellen* vilja sluta till ert konstnärsvärde i allmänhet, vore det på en gång orättvist och ofördelaktigt för eder. — Att Hr Almlöf merendels förefaller bra tragisk i sina komika roller, lärer vara odisputabelt; måtte han ej bli komisk i sina tragiska!

Arma Direktion! Förgäfves har du således, under början af innevarande spelterminn, annonserat en ny *matta* och en ny *dekoration*; antingen tycker den nobla verlden det vara för mycket *påkostande*, »att hålla sig på mattan», eller också har smaken för de Ryska dekorationerna dragit hågen från alla andra.

—f.

Ett och annat.

Dagligt Allehanda för i dag tror, att Hr *Hultberg*, hvilken, efter hvad som påstås, kommer att uteslutande handhafva *säkerhetspolisen*, emedan Registratorn *N. Limnelius* "redan år eller i dessa dagar blir förordnad till ett slags Polismästare N:o 2" för den så kallade *sundhets*polisen, derigenom "får litet mer tid att tänka på hvad han företar sig" i hvad som rör prygelsystemet, till hvars upphäfvande Dagligt Allehanda i förtid "lyckönskar" honom.

Vi för vår del, tilltro oss ej med skäl kunna instämma i Dagligt Allehandas lyckönskan, alldenstund Hr Hultberg, så färsk Polismästare han ån är, tillräckligt visat, att han är den, som kan sätta sin näsa lika högt öfver opinionen som kantschucken öfver den arme delinqventen, hvarom mera i nästa nummer.

= Till f. d. Krukmakare-åldermannen Carl Jons:n Spürling, Westerköping.

Högtärade kära fader!

Det är nu länge sedan jag skref k. fader till, emedan jag på en tid haft så mycket att göra. Jag har, genom den beskedliga Rådmans tillhjelp, blifvit befordrad till en tjenst, nemligen extra ordinarie i Polisen. Jag har nu 100 Riksdaler B:ko i lön, och det är väl litet, men vår Lagman, nemligen Polismästaren, gifver oss mycket tillfällen till extraförtjenst, så att man någorlunda kan berga sig. I synnerhet har jag i vinter förtjent mycket på en Entreprenör, som har ätagit sig att hålla vissa platser och gator rena. Jag har stämt honom den ena gången efter den andra, och alltid har han genast fått plikta. En gång höll jag likväl på att råka illa ut. Jag hade då såsom vanligt stämt en man, det var en prest, för försummad snöskättning, men han skickade ett ombud, som var ganska kinkigt och höll på att riktigt sätta mig i klämman. Han var på vippen att öfverbevisa mig att ha orätt. Dessutom fordrade han att jag skulle visa upp mitt prestbetyg, och då höll jag på att bli riktigt fast. Men jag slapp likväl, genom Lagmans beskedlighet, undan för den gången. Jag skall säga k. far, att vi få hälften i böterna, så att det verkligen är vår bästa inkomst. Derföre passa vi också på, och så fort en husägare låter säga sig litet ved, kan han vara säker att följande dag få plikta för sågspånen, som ligger qvar mellan gatstenarna. Jag har aldrig kunnat glömma kusin Lisa Brita, och efter som nu jag tycker mig vara kommen till heders, så att jag kan berga mig, beder jag ödmjukast, att k. fader ville till henne framställa mitt uppriktiga frieri och framlemna medföljande bref. Om hon ville komma till Stockholm till hösten, skulle vi då få tillfälle att fira vårt bröllop, ifall hon känner mitt trogna och uppriktiga hjerta, hvarmed jag framlefver

k. faders in i bleka döden
tillgifne son
Jöns Petter.

Stockholm Maj 1838.

(Insändt.)

Domsbasun på Zions berg!
Tegnér.

Onsdagen den 19 sistlidne månad jordfästes af Herr Erkebiskopen i S:t Nicolai Församlings grafchor Grosshandlaren Carl Peter Friis, känd af alla dem, som med honom stått i någon beröring, för en redbar och karaktersfast man. Visserligen var han, såsom Herr Erkebiskopen bland annat i sitt liktal öfver honom yttrade: "en enstöring, som hvarken hade håg eller förmåga att lysa här i verlden"; ej heller hade han, ty vårr! genom någon publik donation, icke en gång till Prins Carls inrättning, sökt föreviga sitt minne; men att han till den grad gjort sig förtjent af de hårda tillmålen, hvarmed Herr Erkebiskopen beskuggade hans grift, förvånar både dem, som vid tillfället voro närvarande, och alla andra, till hvilka ryktet om detta anmärkningsvärda liktal hunnit. Det vore derföre önskligt, om Herr Erkebiskopen, utan några förändringar, till trycket ville befordra berörde tal, på det Allmänheten måtte förnimma, att Herr Erkebiskopen lika "kraftfullt" förmår slunga fördömmelsens blixt, som tända smickrets rökoffer.

Till Salu:

I Bokhandeln har utkommit och säljes à 2 R:dr B:ko:

18:de delen af

SVENSKA AKADEMIENS HANDLINGAR,

ifrån år 1796,

innehållande E. G. Geijers Teckning af Sveriges tillstånd och af de förnämsta handlande personerna under tiden från Konung Carl XII:s död till Konung Gustaf III:s anträde af Regeringen.

I Deleen & Komp:s Bokhandel, i dag utkommen à 4 R:dr B:ko:

Tredje upplagan af

HARTMANS FLORA.

Prenumeration
å Tidningen NYA FREJA,

för Oktober, November och December månader, à 1 Rdr 24 sk. B:ko, upptages i Stockholm, i Hrr Bergs, Isbergs, Törnqvist & Bergers, Deleen & K:s, Lundeqvist & K:s och Hedboms Boklådor, samt å alla Postkontor i Riket, med tillägg af postförvaltare-arfvodet, så väl i Stockholm som i Landsorterna.

STOCKHOLM. A. G. HELLSTEN, 1838.

N:o 18 (79). NYA 1838.
Fredagen FRELJA den 5 Oktober.

Utdrag af ett bref ifrån Landsorten.

Åtskilliga tidningar i Hufvudstaden ha omnämt huru enhälligt petitionen till Regeringen, i anledning af Förordningen utaf den 30 sistl. Juni om Judarnes såkallade emancipation, blifvit undertecknad i flera städer Norr ut; men det är ett lika säkert factum, att Vester- och Söder-ut petitionen blifvit med icke mindre värma omfattad, och att underskrifterna derstädes varit i proportion visst icke mindre, utan snarare än mera talrika. Och Kongl. Förklaringen utaf den 21 sistl. Sept., om »*tillämpningen*» af Förordningen utaf den 30 Juni, redan bekant i åtskilliga städer söderut, då petitionen der undertecknades, har i detta hänseende icke åstadkommit någon ändring eller medfört någon verkan. Borgerskapet i dessa städer ha resonnerat så här: »Om vi få Judarne hit till »oss i följd af Förordningen utaf den 30 Juni eller i »kraft af särskilta resolutioner, så är ju *saken* precis »densamma och skillnaden alldeles ingen, och det är »derföre, *efter* utfärdandet af den såkallade Förklaringen *icke mindre nödvändigt än förut*, att vi vända oss »till Kongl. Maj:t med en underdånig petition, att få »tillgodonjuta vår rätt och yttra oss i frågan, äfvensåväl »som Borgerskapet i Stockholm, Göteborg, Norrköping »och Carlskrona, samt att, intilldess vi åtnjutit denna »rättighet och fått tillfälle att upplysa Kongl. Maj:t om »verkningarna utaf Judarnes utflyttning och bosättning »i provinsstäderna och på landsbygden, hvarje tillåtelse »till slik utflyttning och bosättning, vare sig i kraft af »Förordningen utaf den 30 Juni eller i stöd af särskilta resolutioner, må varda inställd.»

Detta enkla resonnemang, som sunda förnuftet, hvilket aldrig förfelar att genomskåda sakerna och se dem sådana de äro, helt och hållet tyckes ha ingifvit, är ock oförlikneligen riktigt och sannt. Ty om Judarne utflytta och kringsprida sig i alla provinsstäder och på landsbygden i följd af en allmän författning eller i stöd af särskilta resolutioner, så är det ju en löjlighet att derutinnan vilja finna någon skillnad i *saken*; förhållandet *synes* ändradt *de jure*, men *de facto* är och förblir det alldeles enahanda. Endast formen, *icke* saken, är förändrad, och utflyttningen i kraft af särskilta resolutioner, eller den sednare formen, som saken genom Kongl. Förklaringen af den 21 Sept. erhållit, är blott ännu mera detestabel. Att Förklaringen tillika innehåller, att, först sedan Borgerskapet, i den stad dit utflyttning och bosättning af Jude blifvit sökt, fått tillfälle att öfver ansökningen yttra sig, Kongl. Maj:t vill i ämnet resolvera, gör också lika litet någon skillnad. Ty om äfven Stadens Borgerskap genom sina Äldste afstyrka bifall till ansökningen, hvad betyder väl ett dylikt afstyrkande? . . . Erfarenheten har nu i många år mer än tillräckligt intygat, huru litet sådana afstyrkanden af Städernas Borgerskap vinna afseende hos Regeringen, när det är fråga om Judarne eller den gynnade nationen. Blott ett exempel bland många. Sjelfva grundprincipen i 1782 års Jude-reglemente var: att Judar i de städer, der det var dem tillåtet att bosätta sig, idkade deras rörelse i stöd af »*skyddsbref*», och icke i kraft af *burskap*. Juden *skyddades* genom detta bref i utöfningen af den honom i reglementet medgifna näringen, men *Borgare* i staden var han *icke* och kunde ej heller blifva det; och i full öfverensstämmelse med denna princip fick han också ej utöfva den *borgerliga* rättigheten att såsom handlande bivista marknad i någon annan stad än den, i hvilken han för sin rörelse erhållit *skyddsbref* eller var *skyddad*. Men Judarne, som ganska väl insett hvad oskattbart värde rättigheten att besöka marknaderna för dem skulle äga, ha, utan att låta hindra sig af Reglementet, de sednare åren i stor mängd sökt att erhålla *burskap*, på det att de, såsom *borgare* i Stockholm eller i Götheborg eller någon annan af de fyra städerna, skulle kunna beresa Rikets marknader, och Regeringen har på intet vis af Reglementet låtit hindra sig ifrån att i mängd bevilja dem den sökta förmånen. Vid alla dylika ansökningar har väl utlåtande blifvit pro forma inhämtadt ifrån Borgerskapet genom deras Äldste; och, så vidt oss är vetterligt, ha alla sådana utlåtanden ifrån Hufvudstadens Borgerskap *alltid* varit afstyrkande. Dessa afstyrkanden ha således uträttat intet och förmått lika litet som Reglementet att afhålla Regeringen ifrån att gynna Judarne på

Borgerskapets bekostnad. Men när slikt kunnat vederfaras sjelfva Hufvudstadens Borgerskap, som dock framför allt borde kunna vänta något gehör för sina framställningar, när de äro stödde på lag och allmän nytta, huru mycket afseende kan väl då ett litet Borgerskap i en småstad hoppas, att Regeringen skall lemna åt dess afstyrkanden?... Hvad slags säkerhet mot Judarnes utflyttning till provinsstäderna, som skänkes af Kongl. Förklaringen utaf den 21 Sept., det Kongl. Maj:t vill öfver hvarje sådan ansökning höra Borgerskapet i den stad som är i fråga, bör således samtliga Borgerskapet i provinsstäderna lätteligen kunna inse och uppskatta, och att de verkligen göra det är också intet tvifvel underkastadt.

Mycket skeft och vittnande om oändligt liten insigt i saken är det följaktligen att säga: det Förordningen af den 30 Juni blifvit genom Förklaringen af den 21 Sept. ingenting mindre än »*återtagen*» och »*upphäfven*»: att genom denna sednare det före den 30 Juni existerande förhållandet blifvit återställdt; samt ändtligen att Judarne på affären snarare skulle hafva förlorat än vunnit. Att det såkallade återtagandet *de facto* ingenting återtager, är af det föregående klart, enär det i effekten blir alldeles enahanda om Judarne utflytta till provinsstäderna och landsbygden, i stöd af resolutioner eller i följd af en förordning. Och att det före den 30 Juni existerande förhållandet skulle genom Förklaringen af d. 21 Sept. hafva blifvit återställdt, är *så mycket mindre* händelsen, som, före den 30 Juni, det var ett undantag från gällande Lag eller en *lagstridighet* att bevilja Judar tillstånd att utflytta från Stockholm, Göteborg och Norrköping och bosätta sig i andra städer, hvaremot *numera ingen lag eller författning* hindrar sådana tillåtelser, i följd hvaraf ock är att förmoda det de så mycket lättare skola beviljas. Och höjden af tanklöshet eller sofisteri är det ändtligen att påstå, det Judarne, såsom förhållandet nu blifvit, mera skulle hafva förlorat än vunnit på hela transaktionen. Ty för det första äga nu Judarne *rättighet* att ingå uti och idka *alla slags* borgerliga yrken och handteringar, i afseende hvarpå en stor mängd förbud funnos i 1782 års Reglemente; och den andra och mest vigtiga fördelen, som Judarne vunnit, är att, såsom nyss nämnts, *icke* i någon Lag eller författning numera något hinder finnes, att bevilja åt så många Judar som helst tillstånd att utflytta och bosätta sig i andra städer och på landsbygden *).

*) Nästan i allt annat ha Judarne under de sednare decennierna varit öfver Lagen och, utan afseende på Reglementet, fått sig beviljade af Regeringen snart sagdt hvilka förmåner som helst, hvarom de gjort ansökning. Utflyttningen till andra städer ifrån de tre, till hvilka de voro anvista — den vigtigaste punkten — var den enda förmånen, som det icke lyckats dem förrän nu i sommar att genomdrifva; ty tillåtelsen att bosätta sig i Carlskrona är redan af ett så gammalt datum, att den ej hörer hit. Utflyttningen till andra städer var och förblef *lagstridig*; och i denna punkt åtminstone respekterades Lagen och blef ej genom ständiga undantags-resolutioner gäckad och omintetgjord. Men denna Lag är nu borta; *ingenting hindrar* hädanefter att bevilja hvarje Jude, som derom ansöker, tillåtelse att bosätta sig i hvilken stad som helst han behagar; och skulle ej detta vara en fördel, ej något vunnet för "*natsionen*"?

**) I *alla slags* Handtverksyrken, lydande under Skrå, likasom i åtskilliga andra professioner var det Judarne genom 1782 års Reglemente formligen förbjudet att idka, och dessa yrken och professioner kunde således ej komma i fråga uti 1819 års förordning.

Stadgandet i 3 § af Förklaringen utaf den 21 Sept., att Judar, för att kunna idka handel och handtverk i de städer der de få bosätta sig, äro underkastade hvad författningen i allmänhet föreskrifver om frejd, läro- och tjensteår m. m., är ock ingenting nytt eller *nu* tillkommet, hvarigenom Judarne skulle kunna anses hafva förlorat något i de rättigheter och förmåner, hvaraf de före den 30 Juni voro åtnjutande. Ty detta stadgande finnes redan, hvad gross- och minuthandel beträffar **), uti Kongl. Förordningen af den 6 December 1819, hvilken bjuder, att »ingen Jude må komma i utöfning »af gross- eller minuthandel annorlunda, än efter uthållen läro- och tjenstetid i den ordning, som uti författningen är fastställd för hvarje annan sökande, och att, »i följd häraf, då någon ingår i handelslära hos handlande af nämde nation, inskrifning bör ske hos Magistraten, om lärotiden skall räknas lärlingen till godo.» Nu anförde Förordning upphäfdes på intet vis medelst Kungörelsen af den 30 Juni, och genom 3:dje § af Förklaringen utaf den 21 Sept. är således hvarken någonting uti åberopade 1819 års Kungörelse ändradt och återtaget eller något nytt till Judarnes nackdel derigenom tillkommet.

Hr Hultberg, Prygelsystemets Restaurator.

Den som minnes Wermdö-målet, känner äfven hvilken hög grad af barbarism det utvecklade, hvilken djup afsky det väckte, under det de förnämste delägarne deruti, nemligen de som buro de oskyldiges nästan oerhörda lidanden på sina samveten, temmeligen torrskodde gingo öfver samma djup, hvaruti en af de mindre delaktige, det omedelbara verktyget för de förstnämdes verksamhet, rättvist nedsjunkit, nedtryckt ej allenast af sin egen skuld, utan äfven af de andras — skuld, måhända? — Nej, af de andras *anseende*, som på hvad villkor som helst borde räddas. Denna Rättegång — om man så får kalla denna högst inquisitoriska pino-procedur, ty Rättegång blef det först sedan några män med hjerta i bröstet trädde upp, såsom den lidande menskligheten's försvarare, oaktadt de brottsliga föremålen stodo för högt för att träffas af vedergällningsrätten — företer fakta, som, utan att blygas för sällskapet, gerna kunna ställas i bredd med alla de mörka skuggor, dem en forntids bristfälliga lagskipning döljer i sina underjordiska gömslen. Det är en lisa för menskligheten, att glömskans natt hvilar öfver dem; men de skräcka också desto mer, när de återkallas. Efter nyssberörde händelse — den vi ej heller hade återkallat, så framt ej en ny inträffat till principen densamma, ehuru, i förhållande till bådas corpus delicti, skiljaktig — tyckes det, liksom Polismakten i vårt Fäderneland i allmänhet, med mera eftertänksamhet

än förut, uppfattat kretsen för sin verksamhet och sällan öfverstigit gränsen för densamma. — Framlidne Underståthållaren Wannquist, churu han en och annan gång, vid de extrajudiciella straffens applicerande, öfverilade sig, aktade sig visligen för att, åtminstone på blotta misstankar, använda prygel och andra grofva ransakningsmedel, till bekännelsens framtvingande. Prygel var, som man vet, straffet för sådana förbrytelser, som, liggande utom kriminal-justitiens område, efter allmän lag skulle afbotas med böter eller häkte. Var en arbetare eller tjenare uppstudsig mot sin mästare eller husbonde, erhöll han af Poliskammaren sina efter förbrytelsen lämpade *prygel*, hvarmed, framför annat straff, som vi ha anledning att tro, båda parterne voro mer nöjde; alldenstund mästaren eller husbonden straxt derefter återtog i sitt arbete eller tjenst de sålunda afstraffade, då, å ena sidan, den tidsutdrägt som genom fängelsestraffet förorsakas, undveks, och å den andra, någon afkortning på arbetsförtjenst ej blef följden. Det var en *potestas dominica* uppdragen åt Polisen. Så fortgick det, om vi ej bedraga oss, till slutet af år 1830, då *prygel* helt och hållet kom ur bruk. Hvad som dertill var det mest verkande motivet, kunna vi ej så noga bestimma; om ej, efter hvad några vilja påsta, det hos de Europeiska Regeringarna, vid tanken på Carl den 10:des uppryglade Schweitzare, upplifvade intresset för det s. k. *sämre folket*, äfven gjort sig, i den mån det var af nöden, gällande här i Sverige.

Hr Nerman, hvilken snarare kunde tillvitas för eftergifvenhet i stället för stränghet, efterträddes af Hr Harlingson, om hvilken sistnämde man hade, med hvad anledning veta vi ej, den tanken, att han skulle blifva en »duktig Polismästare». Han ville visserligen bringa denna tanke till verklighet; men det var ej med *prygel* han »skulle görat.» Det var fast mer till det ogräs, som växte *mellan* gatstenarna, än till det ogräs, som frodades *öfver* desamma — mer till den orenlighet, som fyllde rännstenarna, än till den orenlighet, som fyllde dessa på malmarna för löst folk så beqväma tillflyktsorter, han sträckte sin omsorg. Det var, med ett ord, *pliktfällnings-systemet* han, af allo makt beifrade, till stor gamman för Polisbetjeningen, som i sistnämde system fann sin *guldålder*. Hr *Harlingson* lemnar sin plats, och Hr *Hultberg*, *Prygelsystemets Renovator*, inträder som Chef i Polisen. Den fruktansvärda *bänken* drages fram ur sitt gömsle, för att åter uppfriska gamla minnen. Men afskyn för de högst beklagliga uppträden, hvartill Stockholms innevånare nyligen varit vittnen, förminskar afskyn för det åter upptagna straffverktyget — ja, man anser *prygel*, såsom en den lämpligaste tillrättavisning för desse okynnige, som, under stenkastning och oljud, utan annan ledning än sitt brottsliga lättsinne, våldföra sig på andras egendom och derigenom sätta flera af nationens dyrbaraste rättigheter i fara. Men snart upplyses man icke allenast af «trovärdige personer», som *Allehanda* säger, utan äfven af de till Kämnärs-Rätterna från Kongl. Poliskammaren remitterade målen, att *prygel* förvandlats till ett *tortyr-instrument*, för att frampina bekännelser — bekännelser, som, inför Poliskammaren ej bindande i sak, inför Domstol således kunna återtagas.

Oppositionsbladen hafva redan refererat *målen* angående ynglingarne *Christians*, *Berglunds* och *Lundbergs* tvingande till bekännelse genom *prygel*. Lundberg, 14 år gammal, erhåller 25 prygel i *två omgångar*; summa: 50 *prygel*, hvilka, förvandlade i spöstraff, utgöra 20 par spö; alltså ett straff likstämmigt med 20 par spö för ett brott — hvartill den tilltalade ej är öfverbevist, och för hvilket han, i händelse han dertill inför Domstol blifvit förvunnen, såsom varande öfvermage, blott bort undergå den i lag föreskrifna agan. — De misshandlingar de arma gossarne dessutom fått vidkännas af Polisbetjeningens särskilta godtycke — desse Polisbetjenter, lika käcke att bruka *hasselkäppen* inom Polisen, som *harvärjan* utom densamma, — äro apartegryn, som ej behöfva komma med i räkningen, för att förstärka den billiga afsky, hvar och en rättänkande menniska måste bära för ifrågavarande ofog. — Hvem är han då, denne kraftige, för allmän ordning och personlig rätt nitälskande man, som med sådan käckhet knyter Polismyndighetens bindel för lagens ögon, i den tanken att lagen blott kan eluderas af packet? — Jo, en ung man från landsbygden, en Hr Hultberg med Häradshöfdinge namn &c. Vi beklage den Domsaga, som varit plantskolan för dessa begrepp om lagens och menskligheten rätt! — Såsom ett prof på Hr Hultbergs teoretiska bildning må anföras, det han, som oftast, i mål som till KämnersRätterna *skola* remitteras, låter på ed afhöra vittnen, hvilket ej tjenar till något, icke vetande att det blott tillhör Polisen, att, i förening med alla indicierna, samla alla de beståndsdelar, hvaraf slutligen en fullständig *corpus delicti* bildas, och att sedermera allt detta öfverlemna till allmän Domstol.

Om också de »höge gynnare» tycka, att det är, som ordspråket säger: »skinn om Hr Hultberg, fastän det är tunnt», ett förhållande, som han i sin ordning ej iakttagit mot offren för hans »tjenste-ifver»; så tro vi, för vår del, det vara af högsta vigt, att denne Herre på det allvarligaste näpses, att ej det för ett samhälle olyckliga förhållande måtte inträffa: att, å ena sidan, den oskyldige förlorar sitt förtroende till lagarnas skydd, och, å den andra, martyrkronan, genom orimligt straff, sättes på sjelfva förbrytelsen. —f.

Teater.

Det för den 2 dennes, till förmån för Hr *Lindström*, bestämda spektaklet uteblef till följe af Mamsell *Widerbergs* inträffade opasslighet; hvilket uteblifvande man äfven kan säga blef till förmån för Hr *Lindström*, emedan, som vi hört, knappt en fjerdedel af biljetterna var utsåld, hvilket man torde fa tillskrifva den innevarande flyttningstiden. *Ferdinand Cortez*, en af *Spontinis* mest lyckade operor, är ett grandiöst arbete, som, utan att trötta uppmärksamheten, den der alltid, vid en stor opera, äfven hos den mest musikaliske tem-

ligen uttänjes, med fördel bibehållit sig på vår Teater. Hr *Lindström*, såsom Ferdinand Cortez, har deruti mer än en gång skördat publikens bifall. Också är det en af hans triumfroler, den han, isynnerhet hvad recitativerna angår, utfört med manlighet, säkerhet och sanning, egenskaper, hvarpå vår Lyriska scen, isynnerhet hvad den manliga sångpersonalen vidkommer, har total brist. *Telascos* role var aldrig för Hr *Sällström*, som också, å sin sida, visat tillbörliga repressalier mot densamma. Mamsell *Widerberg* deremot har i *Amazelys* parti ett fält för utvecklingen af sin på omfång och metall så rika röst.

Förliden Onsdag gafs: *Den Schweitziska Familjen*. Musiken till densamma af *Joseph Weigl*, är ett bland dessa konststycken, som, utan anspråk på att förvåna genom storartade harmonigångar, gå till hjertat der, de må komma dit hur ofta som helst, de alltid äro lika välkomna. Mamsell *Lind* var (epitetet må vara aldrig så utnött) *förträfflig*. Att i en sådan role som Emmelinas, svärmande till öfverdrift, inlägga så mycken barnslig oskuld, så mycken qvinnlig ljuflhet försöker konsten förgäfves. Det måste ha sitt frö i skådespelerskans eget inre väsend — i hjertats själfullhet. Mamsell *Lind* kommer att gå långt, och hon behöfver likväl ej lyssna till annan ledning, än den hon har inom sitt eget bröst: denna manande känsla för konsten, i förening med denna naturliga älskvärdhet, hvarförutan sjelfva konsten är ett tomt färgspel för ögat, utan fullkomlig tillfredsställelse och njutning för hjertat. — Hr *Robach* var i sina första partier icke rätt lycklig; hvaremot han i sitt sista, det han sjunger bakom scenen, inlade ren intonation och en böjlighet, som, ju mer den förenades med pianot, desto mer höjde sig i kompositörens anda. Hr *Robach* har utom teatern en vacker klangfull stämma, men på teatern anstränger han den så, att den får en hårdhet, ej sällan gränsande till, hvad man kallar, rosslighet, som, om den länge får råda, en gång torde bli svår att öfvervinna. Visserligen är det en sanning, att vår Orchester är temmeligen ovan vid ett pianoaccompagnement, ty Hr *Berwald*, utom när hans fru sjunger, skonar lika litet stråken som rösten, för att ej tala om taktpinn, som är en verklig *notätare*; men Hr *Robach* borde ej bekymra sig derom, och Hr Kapellmästaren torde slutligen blifva tvungen att ge med sig. Hvad aktion beträffar, tyckes det, som Hr *Robach* blifvit mer hemmastadd på scenen, hans gester mera rundade och hans deklamation säkrare; hvilket mycket fägnar oss, alldenstund Hr *Robach* snart sagdt är den ende, som med någorlunda fördel skulle kunna efterträda Hr *Sällström* på den lyriska scenen. Benen har Hr *Robach* minst i sitt våld, hvadan vi skulle rekommendera litet bengymnastik. Apropos bengymnastik, var Hr *Pfeiffer* denna afton särdeles liflig i sina ben, hvarföre han också hugnades med en välkommen liflighet i åskådarnes händer. De öfrige medspelande fyllde oklanderligt sina roler, och ensemblen gick öfverhufvudtaget ganska bra. —r.

Ett och annat.

Inom några få dagar inträffar den 8:de i denna månad, då Landshöfdingarne skola till Regeringen ha inkommit med sina utlåtanden öfver den dem förelagde frågan: huruvida de anse en inställelse af brännvinsbränningen påkallad af behofvet eller ej, och, i förra fallet, under huru många och hvilka månader? Om Landshöfdingarne öfver denna fråga uttala den opinion, som uti alla de medlersta Lånen af Riket och de norra provinserna med allt skäl kan sägas enhälligt rådande bland upplyst, tänkande och *ointresseradt* folk, så blir svaret ingalunda tvetydigt; ty vi ha varit i tillfälle att kunna inhämta opinionen derstädes och tro oss utan något slags öfverdrift eller egenkärlek kunna yttra, att vi bestämdt känna densamma. Huruvida den utväg är den rigtigaste, hvilken af en del Landshöfdingar skall blifvit vidtagen för att utröna verkliga förhållandet med skörden och den upplysta opinionen, i fråga om brännvinsbränningen, torde dock kunna dragas i tvifvelsmål. En och annan Landshöfding beråttas nemligen derom ha utlyst sockenstämmor i Lånet, andra åter ha remitterat frågan ifrån sig till Kronofogdarne, hvaraf torde kunna slutas att dessa åter i sin tur remitterat den ifrån sig till Länsmännerne. Då Regeringen sökt hvälfva ifrån sig ansvaret för dess blifvande beslut på Landshöfdingarne, så är det emedlertid blott konseqvent, att desse ifrån sig hvälfva ansvaret antingen på sockenstämmorna eller på Kronofogdar och Länsmän. Att sockenstämmor och Länsmän på detta sätt i sista instansen skola ge utslag och decidera uti en så ytterst vigtig fråga, synes dock temligen upp- och nedvändt.

Till Salu:

I Bokhandeln har utkommit och säljes à 2 R:dr B:ko:

18:de delen af

SVENSKA AKADEMIENS HANDLINGAR,

ifrån år 1796,

innehållande E. G. Geijers Teckning af Sveriges tillstånd och af de förnämsta handlande personerna under tiden från Konung Carl XII:s död till Konung Gustaf III:s anträde af Regeringen.

Femte Häftet af

FOSTERLÄNDSKA BILDER,

tecknade af Carl Wahlbom,

har nyligen utkommit och utlemnas till Resp. Subskribenter à 2 R:dr B:ko. Subskription fortfar till Oktober månads slut, hvarefter priset förhöjs 50 procent, för de få kompletta exemplar som då möjligen äro osålde.

Prenumeration
å Tidningen NYA FREJA,

för Oktober, November och December månader, à 1 Rdr 24 sk. B:ko, upptages i Stockholm, i Hrr Bergs, Isbergs, Törnqvist & Bergers, Deleen & K:s, Lundeqvist & K:s och Hedboms Boklådor, samt å alla Postkontor i Riket, med tillägg af postförvaltare-arfvodet, så väl i Stockholm som i Landsorterna.

STOCKHOLM. A. G. Hellsten, 1838.

N:o 19 (80). NYA 1838.
Tisdagen FREJA den 9 Oktober.

Städernas petition
i anledning af den såkallade Jude-emancipationen.

Öfver detta ämne innehåller det med förra posten hitkomna N:t af den i Linköping utkommande *Östgöta-Correspondenten* en lort uppsats, som i närvarande tidpunkt säkerligen ej skall läsas utan intresse utaf många såväl i Hufvudstaden som i Landsorten, och som vi derföre här införa med några tillägg, åsyftande att förebygga ett och annat missförstånd, som annars möjligen kunde uppkomma. Uppsatsen lyder sålunda:

"Petitionen till Regeringen om suspension, tills de förut i frågan ohörda städerna blifvit hörda, af all verkställighet af den så kallade Jud-emancipationen — hvarmed egentligen bör förstås och Judarne sjelfva förstå, rättigheten att flytta ut och sprida sig och sin industri i alla rikets provinsstäder samt på landsbygden — denna petition har äfven här i Linköping blifvit omfattad med samma enhällighet, som i Hudiksvall, Gefle, Westerås, Upsala, Örebro och en stor mängd andra städer, hvilkas borgerskap redan förut mangrannt undertecknat densamma. I förhållande till borgarenas antal i Linköping äro ock underskrifterna här icke färre än i dessa städer, och vi förmoda, att såväl uti de öfriga Östgötastäderna, som i allmänhet uti städerna Söderut, förhållandet ej heller skall blifva annorlunda, och att samma endrägt, samma sjelfständighet och samma afseende på verkligt samhällsväl der skola ådagaläggas, som i Linköping och städerna Norr- och Vester-ut, hvarest petitionen redan blifvit undertecknad. Att, under den tid ifrågavarande petition cirkulerat emellan städerna, Regeringen genom Kungörelsen af d. 21 sistlidne Sept. »om» såsom det heter »*tillämpningen*» af författningen utaf 30 Juni, väsendtligen modifierat, att icke säga *återtagit* denna sednare 1), gör en sådan petition icke mindre ändamålsenlig eller af behofvet och omständigheterna påkallad.

---

ordningen af den 30 Juni förstått att tillskansa sig qvarstå i sjelfva verket uti Kungörelsen af den 21 Sept. fullkomligt orubbade; och den seger, som denna främmande nation vunnit öfver Svenska folket, öfver Svenska städernas och landsbygdens gemensamma intressen, har derigenom på intet sätt blifvit förminskad. Ty om Judarne få utflytta och bosätta sig i provinsstäderna och på landsbygden i följd af en förordning eller i stöd af särskilta resolutioner, är för dem samt städerna och landsbygden, som få mottaga dem och deras industri, alldeles likgilltigt och fullkomligt enahanda. Före den 30 Juni eller utfärdandet af den såkallade emancipationsförfattningen kunde ej en medlem af denna främmande nation söka att få bosätta sig i någon annan stad än de fyra, som voro dem inrymda, utan att begåra en *uppenbar lagstridighet*, och en slik ansökning kunde följaktligen ej, eller borde åtminstone icke af Regeringen till pröfning upptagas. Nu åter, efter de begge Kungörelserna af den 30 Juni och 21 Sept., kan en slik ansökning både *göras*, *upptagas* och *beviljas* utan att dymedelst någon lag trädes för nära eller ringaste undantag derifrån sker. Tvertom: Regeringen har i 1:sta mom. af Kungörelsen utaf den 21 Sept. uttryckligen autoriserat, eller hvilket i sjelfva verket vill säga, uppmuntrat och uppmanat till, dylika ansökningar, samt förbehållit sig att kunna bevilja dem, sedan den formaliteten blifvit iakttagen, att utlåtande blifvit infordradt ifrån Borgerskapets Äldste i den stad, på hvilken bosättningsansökningen lyder; — en formalitet, som erfarenheten i mängfaldiga frågor visat ingenting betyda när det gällt dessa gynnade främlingar. Det är derföre höjden af skamlöshet eller oförstånd att påstå, det, efter tillkomsten af Kungörelsen utaf den 21 Sept., genom emancipationsförfattningen af den 30 Juni ingenting blifvit ändradt uti det förut varande förhållandet och att Judarne derpå snarare förlorat än vunnit. Ty, om man skall rätta sig efter erfarenheten — och hvilken säkrare anvisning för omdömet gifves väl att följa? — hvilken kan väl draga i tvifvelsmål, att numera, sedan ingen Lag ligger i vågen för Judarnes utflyttning och bosättning i provinsstäderna, derom gjorda ansökningar skola i mängd beviljas. Men denna förmån, churu den mest lukrativa, största, vigtigaste, är ej den enda, som de gynnade främlingarne vunnit, och som i trots af Kungörelsen af den 21 Sept. qvarstår fullkomligt orubbad.

1) Denna modifikation eller det *såkallade* återtagandet rörer dock blott *formen* och alldeles icke *saken*, hvilket ock i det följande af artikeln uttryckligen anmärkes. I *saken* är genom Kungörelsen af den 21 Sept. *ingenting* förändradt, utan de förmåner och utvidgade rättigheter, hvilka Judarne eller den gynnade nationen genom den såkallade emancipationsförfattningen eller För-

Ty — för det första är det ögonskenligt, att Kungörelsen af d. 21 Sept., till anda och ton så olika, ja motsatt det i Statstidningen några dagar förut offentliggjorda svaret af d. 15 Sept. till ÖfverStåthållaren på Hufvudstadens femtio äldstas framställning, är *helt och hållet föranledd* af den kännedom Regeringen erhållit om petitionerna *), och att den visar en afsigt att sätta sig i position att kunna möta eller — rättare sagdt — mota ifrågavarande petition 2); och — för det andra, står

*) Redan d. 9:de Sept. undertecknade Borgerskapet i Gefle, vid en sammankomst, petitionen. Derpå följande 11:te, 12:te och 16:de undertecknades den mangrannt i Söderhamn, Hudiksvall och Upsala, och Regeringen hade således god tid att fa rapport derom till d. 21:sta.

De hafva nu äfven, och såsom en *rättighet*, erhållit den vigtiga förmånen, att kunna ingå uti och idka alla slags borgerliga handteringar, samt att vinna burskap och såsom borgare besöka alla Rikets marknader, utan att derigenom någon lagstridighet sker, utom flera andra, ganska väsendtliga fördelar, hvilka det här blefve för vidlyftigt att i en Not uppräkna, men som vi i en särskild derät egnad uppsats skola detaljera. Det är derföre icke möjligt att framkomma med en plumpare lögn eller att blotta en gröfre okunnighet, än när det säges, att Judarne i följd af Kungörelsen utaf den 21 Sept. ingenting vunnit på den såkallade emancipationen och att genom nämde Kungörelse förhållanderna kommit tillbaka i samma skick, som de befunno sig före den 30 Juni eller emancipationsförfattningens datum. Äfven föreskriften i 3:dje mom. af Kungörelsen af den 21 Sept. rörande läro- och tjenste-åren är ingenting nytt, eller som det minsta modifierar och ändrar Förordningen af den 30 Juni, på sätt redan i föreg. N:r af detta Blad blifvit ådagalagdt; churu många af okunnighet så trott, och det nästan tyckes som denna föreskrift hade blifvit införd i Kungörelsen, på det att sådant skulle tros. Detta stadgande, som daterar sig ifrån en Förordning af år 1819, upphäfdes på intet vis genom emancipationsförfattningen, och det var således helt och hållet öfverflödigt att upprepa det i den oftanämde Kungörelsen af den 21 Sept., så vidt man ej ville ge ett sken åt saken, som skulle derigenom något nytt hafva tillkommit till Förordningen af den 30 Juni, som ändrade och modifierade denna.

Not af Red. af Freja.

2) Utan tvifvel synes, såsom det ock i Östgöta-Correspondenten säges, den, efter svaret af d. 15 Sept. på Hufvudstadens Femtio Äldstes framställning, annars utur luften fallna och af ingenting föranledda Kungörelsen utaf den 21 Sept., helt och hållet vara en verkan af petitionen och den enhällighet och vårma hvarmed denna omfattades, samt afsigten ingen annan än att derigenom motverka petitionerandets framgång. Men om Städernas Borgerskap låtit dåra sig af detta blåndverk, som ej otråffande blifvit liknadt vid en snömos hvarmed man velat stryka dem om munnen, om de ej insett att denna kungörelse alldeles icke i saken ändrar eller upphäfver ett jota af Författningen utaf den 30 Juni, utan lemnar Judarne i orubbad besittning af alla de fördelar och utvidgade rättigheter, som de genom sistnämde författning tillvunnit sig, så hade de i sanning varit mäkta enfaldiga, samt icke mindre *servila*, i fall de deraf låtit förmå sig att afstå ifrån petitionerandet. Också är det ej hitintills bekant, att enfalden eller serviliteten varit så stor i någon stad.

Not af Red. af Freja.

dock i sjelfva verket *saken* på samma punkt som förut; ty om äfven Judarne genom sistnämda kungörelse, eller hvad man kunde kalla återtagandet, blifvit beröfvade *rättigheten* att utflytta och nedsätta sig i andra städer och på landsbygden, så har dock Regeringen förbehållit sig att, efter ansökning af *gunst* och *nåd* i hvarje särskilt fall bevilja Judar en slik förmån; och det är ej okändt huruväl Judarne känna vägen till gunst och nåd."

Så långt *Östgöta Correspondenten*. Samtidigt med denna tidning har man deremot sett en annan landsortstidning taga, som man säger, munnen full, till försvar för den såkallade Judeemancipationen, nemligen *Göteborgs Handels- och Sjöfarts-tidning*, derutinnan underhjelpt af en artikel, hämtad ifrån Norrska Morgenbladet, hvilken har allt utseende att vara af samma slag, som de tidningsartiklar, de der härifrån beordras eller skickas till vissa landsortsblad och som derifrån återinföras i Statstidningen, under namn af »*Opinionsyttringar i Landsorten.*« Med arten och karakteren af Göteborgs Handels- och Sjöfarts-tidnings liberalism öfverensstämmer det och helt och hållet att taga den såkallade Judeemancipationen i försvar, likasom ock att i detta försvar endast slå omkring sig med fraser och deklamationer; både uti *saken* och *sättet* är med få ord tidningen fullkomligt konseqvent och öfverensstämmande sig sjelf. Om den såkallade Judeemancipationen och de härvarande Judarnes utflyttande och kringspridning i Riket, äro åtgärder *nyttiga* eller *skadliga* för det hela, för provinsstäderna som för landsbygden, är för den Göteborgska tidningen så föraktliga småsaker, att den icke ens vårdar sig att derom ingå i en undersökning, och likalitet om dessa åtgärder och Judarnes ansökning stödja sig på någon positif rättsgrund eller ens på billigheten, samt ändtligen ej heller om Judarne genom någon slags emancipationsförfattning kunna *nationaliseras* och ifrån att utgöra en gynnad kast af främlingar förvandlas till Svenskar. Sådana frågor, som dessa, på hvilka dock *allt* tyckes böra ankomma, så vid en dylik åtgärds vidtagande som vid dess bedömmande, vårdar sig den Göteborgska tidningen i sin höga liberalism alldeles icke att taga notis af. Den ordar blott om ämnet ifrån synpunkten af en abstrakt »*menniskorätt*», hvilken dock i sin abstraktion och ensidighet hvarken till denna fråga eller någon annan äger tillämplighet. Ja i sin deklamerande ifver märker den icke ens, att hvad som här aldraminst är i fråga just är »*menniskorätten*». Ty hade Judarne, och de som bifallit deras ansökning, haft denna i sigte, så skulle de sjelfve begärt och fått sig beviljade några *medborgerliga* rättigheter. Men sådana ha icke Judarne begärt, förmodligen af det skäl, att de derom icke det minsta sköta eller anse dem äga något värde (penningevärde nemligen). Hvad Judarne begärt och erhållit är *endast* extenderade utvägar att såsom *främlingar kunna förtjena penningar i Sverige* och att blifva befriade från en mängd restriktioner, som hitintills stodo dem i vägen för detta penningeförvärf. Något annat ha

ej Judarne velat hafva; om ökade utvägar till penningeförvärf och *om ingenting annat* handlar *hela* den med ett vackert, men högst oegentligt namn förgyllda, såkallade *emancipations*-åtgärden. *Främlingar*, ett *främmande* folk, och *icke* Svenskar, *icke* Medborgare, fortfara de ock att vara i Sverige, oaktadt de erhållna vidgade utvägarna här till penningeförvärf, och *just detta* vilja de vara, just så ha de velat hafva saken.

Den wigtiga frågan för dagen.

Öfverallt, både i stad och på landet, är nu uppmärksamheten spänd på Regeringens blifvande beslut i frågan om Brännvinsbränningen, — i fall det ens är rigtigt att tala om *Regeringens* beslut, sedan denna tyckes hafva delegerat sin beslutande rätt åt Landshöfdingarne, och dessa åter, i sin tur, definitiva utslaget åt Kronofogdar, Länsmän och Sockenstämmor. Må dock Regeringen ej föreställa sig, att den genom denna manöver lyckas att afvända ansvaret ifrån sig, i fall det beslut, som varder vigtaget, icke öfverensstämmer med landets intresse, hvilket dock slutligen framstår klart och hörbart, i trots af de egennyttiga röster som med sitt sorl söka tysta det, och som, när det kränkes, alltid i längden hämnar sig med ett allmänt missnöje.

Så rigtigt det är, att Landshöfdingarna blefvo hörde öfver resultatet af skörden, så vidt detta till den utsatta dagen kunde kännas, så oklokt och olämpligt var och förblifver det i alla fall, i trots af *Dagligt Allehandas* försvar, att detta hörande ut-träcktes derhän, att deras yttrande begärdes, huruvida en inställelse af Brännvinsbränningen var af behofvet i hvars och ens resp. Län påkallad. Ty hvad bevisar det, om i en eller annan af de sädessäljande provinserna något behof af en inställelse icke låter för *dessa* provinser känna sig? Det är ju efter den större eller mindre tillgången af spannmål, som dessa provinser *äga att afläta* till de sädesköpande bergslags- och skogsprovinserna, som detta behof måste *för hela riket* bedömas. Ytterst stor och allmän skulle väl missväxten vara, om t. ex. Skåne någonsin skulle blifva i behof af ett brännvinsförbud för att *åt sin egen population* bespara brödfödan; och detsamma gäller äfven i mindre mån om de andra sädessäljande Länen. Men fastän dessa provinser icke för sig sjelfve behöfva ett brännvinsförbud, så kan ett sådant dock vara icke mindre behöfligt för landet, af den grund, att förråderna, ifrån föregående år, så af säd som hö och halm äro uttömda, att höskörden blifvit knapp, hvaraf en större spannmålskonsumtion för Ladugårdarne blir följden, och att ändtligen sädesskörden blifvit sådan, att föga eller intet deraf återstår att afläta åt de spannmålsköpande orterne. Att Landshöfdingarne i Skåne, Östergötland och möjligen ännu en och annan provins, för *sina* resp. Län nu ej finna något brännvinsförbud behöfligt, bevisar således i frågan ingenting på det hela; men att förhållandet i *hela det medlersta riket*, öfverhufvud taget, är sådant som nyss nämts, och att de, vanligen gamla betydliga spannmålsqvantiteter säljande, provinserne, Upland, Vestmanland, Nerike, Östergötland och Södermanland erhållit en så beskaffad skörd, att icke mycket deraf blir öfrigt att afläta, kan tryggt försäkras; hvarföre ock opinionen, *äfven i dessa län*, är så enhällig om behofvet för hela riket af minst tre månaders inställelse af Brännvinsbränningen, att författaren af dessa rader, som varit i tillfälle att under förra månaden erfara huruden meningen der är, knappt kunde föreställa sig att han någonsin skulle i någon fråga få höra en så enstämmig opinion. Längre i Norr alltifrån och med Norra Upland, der visserligen skörden utfallit bättre, men hvarest i alla fall behofvet att köpa betydliga spannmålsqvantiteter söder ifrån är gifvet, hörde författaren också samma opinion lika enhälligt yttras.

För att inhämta detta utslag af skörden, särdeles hvad vårsädesskörden beträffar, hade ock Landshöfdingarne icke på ringaste vis behöft besvära Kronofogdar och Länsmän, Prester och sockenstämmor. För att erfara det med fullkomlig tillförlitlighet hade de blott behöft sätta sig i vagnen och genomresa sina resp. Län i alla rigtningar under medlet af September, samt med uppmärksamhet se sig omkring. De skulle då ha sett, hvad författaren genom egen observation inhemtat, att vårsäden till god del skars och *måste* skäras grön, till följd deraf att mognaden af den gröda, hvilken kom upp efter regnet i medlet och slutet af Julii, och som för någon tid då förbättrade åkrarnes utseende, ej kunde afvaktas. Partiella undantag härifrån kunna gifvas, och en nuance visade sig också emellan Länen i så måtto att t. ex. vårsäden vid skördetiden icke i Nerike, Södermanland visade sig så allmänt grön som i hela södra Upland och i Westmanland; och ännu mindre grön var den i Östergötland. Men hurudant utslaget af skörden vid ett sådant förhållande måste blifva säger sig sjelft. Hvad Rågskörden åter beträffar, så hörde författaren i dessa Län öfverallt uppgifvas att den på sin höjd blifvit medelmåttig och snarare under än öfver medelmåttan, och Hvetet änteligen nästan öfverallt uselt.

Också äro advokaterne för en oinskränkt brännvinsbränning, såsom man sett af de *insända* artiklarna i Aftonbladet och Dagligt Allehanda, nu reducerade derhän, att endast kunna hufvudsakligen åberopa den fördelaktiga skorden i *Skåne*, den *allmänt* gymnande skörden af potates, och ändtligen den sofismen, att om brännvinsbränningen några månader inställes, så skulle pannan i alla fall till den grad oafbrutet arbeta under den tillåtna tiden, att samma om ej större spannmålsqvantum ändock förstördes; likasom Skåne vore hela Sverige och Skåningen ej, oaktadt ett brännvinsförbud, skulle finna fördelaktig afsättning för sitt korn, vid en så knapp kornskörd i det öfre Sverige; likasom ej den rikliga tillgången af potates vid en så usel höskörd skulle finna en naturligare användning i ladugården än i brännvinspannan, och likasom ändtligen den sist anförda sofismen icke skulle vara så genomskådlig, att hvar

och en kan inse dess beskaffenhet. Ty hvilka äro det som, genom brännvinsbränningen, förstöra så enorma qvantiteter spannemål? Jo herrar Brännvinsfabrikörer; och dessa måste naturligt förstöra så mycket mindre säd, ju kortare tid de få hafva sina fabriker i gång. Att den tillverkade brännvinsqvantiteten, under de år af detta decennium som förbud ägt rum, varit *högst betydligt mindre*, äro vi ock i tillfälle att tvertemot Aftonblads-Insändarnes påstående kunna till siffran autentikt bevisa. (Slut i nästa N:r.)

Teater.

Hr *Lindströms* recettspektakel försiggick i går. Utom första raden, som till något öfver hälften var besökt och Amfiatearn, hvartill knappt en tredjedel af biljetterna var utsåld, voro de öfriga platserna fullsatta. Den förtjenstfulle Recettagaren hugnades således ej med, hvad man kallar, fullt hus, oaktadt priset för biljetterna ej öfversteg det vanliga, ett förhållande ingenting mindre än vanligt, som, om det äfven i gär fått gjort sig gällande, mer än någonsin, kanhända, hade förtjent att iakttagas; ty icke allenast Hr Lindström, denne vår lyriske scens veteran, som, under så många år, utgjort ett bland de förnämsta, om ej det förnämsta, stöden för densamma, utan äfven sjelfva Operan *Ferdinand Cortez*, hvilken till praktfullhet på vår teater ej har sin like, för att ej tala om sjelfva musiken, som, enligt vårt tycke, har partier, hvilka gerna kunna ställas i bredd med hvilka andra som helst, hade bort föranleda en talrikare publik; men det är ett ondt tidens tecken inom konstens verld, att den sanna smaken förbleknar för de brännande strålarna af *dagens tycken*, hvilka från andra regioner än känslan för det sköna hämta lif och näring. Vi äga kanhända ej rätt att klandra detta, men att beklaga oss deröfver, är för oss lika mycket en pligt som ett behof. — Hr Lindström återgaf emellertid sitt parti sådant man hade att hoppas af hans utbildade sångskola, ehuru ej att förvänta af hans år och sjuklighet. En och annan gång misstog han sig visserligen om sin rösts nuvarande förmåga, men han höll sig uppe i tonen och lade lif och värma i sitt föredrag. Vi anse oss böra hålla honom räkning för det han ännu är sådan han är, och tro att få finnas, som, i en ålder och kroppssvaghet som hans, ha så mycket qvar af behag och ungdomlighet i rösten. Att mamsell *Widerberg* i går framför de andra hade ett lysande företräde, torde vara öfverflödigt nämna. Särdeles i de tvenne första akterna sjöng hon med en säkerhet och en renhet, som lemnade ingenting öfrigt att önska. I den tredje akten tröttnade hon något, så att den första hälften af duetten emellan henne och Telasco exequerades, som vi tyckte, inemot ¼:dels ton under orchestern. Hr *Habichts* röst var denna afton ovanligt mjuk och klangfull, hvarföre också den herrliga trion, hvaruti han i första akten deltager, gick ganska väl och hade troligtvis gått ännu bättre om ej Hr *Wennbom* alltförmycket åfvlats framskrika sin andra tenor, hvadan trion blef något ojemn, hvilket, med en liten modulation å Hr Wennboms sida, lätt kan undvikas. I stället för Hr *Sällström*, hvilken enligt affischen bort utföra Telascos role, inträdde Hr *Pfeiffer*. Hvad som förmått honom till att maskera sig till en Neger, veta vi ej; men att han borde vara Mexikanare hade sjelfva pjesen om ej sunda förnuftet bort sagt honom. Då man lik Hr Pfeiffer egentligen ej är någon ljuspunkt, torde det vara temmeligen oklokt att med flit göra sig så svart som möjligt. Han såg ut som en Ourang-Outang, utstyrd i en Amerikansk Höfdingedräkt. Ej heller var det mycket smickrande för Amazily och den Mexikanske Konungen, att ha en sådan der svart utböling till slägting. Presterne i första akten voro äfven på ett besynnerligt sätt maskerade; dehade, rabulistiskt nog, kopparfärgade ansigten och "svarta händer." Hvad sjelfva utförandet beträffar, sjöng Hr Pfeiffer sina Recitativer bättre än man väntade, och det öfriga passabelt, så när som på arian i tredje akten, der han, vid ett tillfälle alldeles kom af sig, hvilket ej så mycket förvånade oss, alldenstund Hr Sällström mer än en gång äfven under sina bättre dagar hakat fast på samma ställe. Chörerna, så mycket af dem, som genom det förfärliga accompagnemagnet kunde höras, voro på teatern temmeligen sammanhängande, men deremot bakom teatern alldeles oefterrättligt. Efter spektaklets slut blef Hr Lindström framropad och af publiken både med fötter och händer vederbörligen aftackad. Han hade knappt gjort sina tillbörliga bugningar, förrän några af femte radens konstdomare började intropa mamsell Widerberg. (Vi säga det ej, såsom skulle detta vara oförtjent — långt derifrån, men det föreföll oss i dessa ögonblick mindre grannlaga mot Recettagaren.) Hr Lindström hade mer takt än publiken; han gick till en af sidokulisserna, der mamsell Widerberg redan stod med "färdigt gevär", och införde henne på teatern.

Förpjesen: *Dagen före Bröllopet*, gick i högsta grad eländigt. Det är harmligt att se med hvilken vårdslöshet Kongl. teaterns sujetter instudera sina roler. Att i en 1-akts komedi ifrån början till slut hacka sig fram, utan att en gång utantill kunna sin role, vittnar lika mycket om det värde de spelande sätta på publikens tålamod, som om den kraft, hvarmed Direktionen söker hämma detta sjelfsvåld. — Vi skulle derföre, på det vänligaste, råda Direktionen att, i stället för att genom otjenligt *plus* höja kostnaden för biljetterna, lägga sin vinning om att undanrödja de otaliga *minus*, hvilka, så i ekonomiskt som estetiskt hänseende, vidlåda Kongl. teatern. —r.

Till Salu:

I Deleen & Komp:s med fleres Bokhandel, nyss utkommen: *Nöd och hjelp enligt Evangelii Lära. Christelig förklaring öfver Evangelium på 12:te Söndagen efter Hel. Trefaldighets, af J. O. Wallin*; 8 sk. B:ko.

Prenumeration
å Tidningen NYA FREJA,

för Oktober, November och December månader, à 1 Rdr 24 sk. B:ko, upptages i Stockholm, i Hrr Bergs, Isbergs, Törnqvist & Bergers, Deleen & K:s, Lundeqvist & K:s och Hedboms Boklådor, samt å alla Postkontor i Riket, med tillägg af postförvaltare-arfvodet, så väl i Stockholm som i Landsorterna.

Nästa Nummer utgifves Fredagen den 12 Okt., kl. 6 e. m.

STOCKHOLM. A. G. Hellsten, 1838.
(Österlånggatan, Huset N:o 21.)

N:o 20 (81).
Fredagen

NYA

FREJA.

1838.
den 12 Oktober.

Den wigtiga frågan för dagen.

(Forts. från föreg. N:r.)

Genom detta besynnerliga sätt att höra Landshöfdingarne, icke blott om skördens utslag utan äfven öfver behofvet af en inställelse utaf brännvinsbränningen specielt för *hvart och ett* Län, uppstod också hos många, och skulle naturligen uppstå, den tanken, att Regeringen härigenom ej endast sökte undandraga sig ansvaret för det blifvande beslutet och hvälfva detta på Landshöfdingarne, utan ock att den, medelst denna manöver, ville helt och hållet parera undan all inställelse af bränningen, för att derigenom så väl kunna gynna några stora högtförnäma brännvinsfabrikörer i thronens omgifning, som äfven slippa att stöta drank-aristokratien inom oppositionen för hufvudet, hvilken höga vederhörande ännu tyckes anse för ganska farlig. Ty, resonnerade man, hvilken annan tänkbar afsigt med hörandet, *på detta orimliga sätt*, af Landshöfdingarne i Skåne och några andra utaf de mest sädesbärande Länen, hvarest, till besparing af brödfödan för *dessa* Län, något behof icke gafs eller kunde gifvas af brännvinsbränningens inställande, kunde väl Regeringen hafva, om ej att dymedelst erhålla utlåtanden ifrån flera håll, som afstyrkte all sådan inställelse, för att sedan kunna stödja sig på dessa afstyrkanden och sjelf besluta i samma mening?

Det skulle ock ej förundra oss, om den utgång, som vi af gårdagens Statstidning erforo att frågan nu erhållit, ytterligare styrkte Allmänheten i denna förmodan. Ty väl har opinionen i Landet med få undantag yttrat sig så bestämdt och så enhälligt för brännvinsbränningens inställande, att pluraliteten af Landshöfdingarne ej kunnat undgå att deruti instämma och Regeringen ej heller att till en viss grad, eller åtminstone *skenbart*, derefter foga sig och bifalla en inställelse; men de afstyrkande utlåtanderna ifrån Skåne och minoriteten af Länet ha åtminstone tjenat så till vida, att Regeringen kunnat åberopa dessa, för att inskränka tiden för inställelsen till en så kort termin som två månader, hvarigenom åtgärden, om ej helt och hållet dock till största delen, förlorar sin önskade och påräknade verkan och nytta.

Om Regeringen hoppats att den, genom denna blott skenbara eftergift för opinionen, ställt den högtförnäma, grefliga och friherrliga drank-aristokratien tillfreds, så misstager den sig likväl troligen ganska mycket, ty dessa Kommendörer af pannan och Riddare af drankkaret skola säkerligen, för egen och »ladugårdarnas» gemensamma räkning, bli högeligen missnöjda öfver att de ej fått bränna sina sex månader fullt ut. Å andra sidan åter fordrade opinionen *minst trenne* månaders suspension af brännvinsfabrikernas verksamhet, och hela den stora pluraliteten i landet skall derföre sannolikt bli ännu mera missnöjd öfver bränningens inställande under blott två månader, helst svepskälen för detta beslut, efter all anledning, icke skola accepteras och gillas af någon och man allmänt skall tro, att denna alltför korta tid endast är ett nytt undfallande för det Aristokratiska brännvins-intresset, för hvilket landets och folkets bästa blifvit åsidosatt och uppoffradt. Ty, skall man troligen och med rätta säga, nog hade under *tre* månaders bränningstid all skadad säd och potates hunnit tillgodogöras, om de ock ej skulle vara användbara för »ladugården», utan att först hafva passerat drank-karet; och när de stora Possessionaterne och Herrar Brännvinsfabrikörer undantagas, så lärer väl, utom i ett eller två Län, de mindre Jordägarnes och Allmogens tillgång så på slösäd som potäter, Gud nås, ej vara större, än att 6 veckor, till 2 månaders bränningstid, hade varit fullt tillräcklig att uppbränna densamma.

Oförsigtigt och ytterligt oförsigtigt är det ändtligen af Regeringen, att på förhand så bestämdt, som det skett i gårdagens Kungörelse, hafva yttrat sig om brännvinsbränningens tillåtelse under Mars och April månader nästa år. Så osäkra som utsigterna nu äro för tillgången på brödföda och utsäde nästa år, så hade klokheten och en billig förtanka bjudit, att ej så bestämdt uttala en tillåtelse till bränning under *begge* vårmånaderna, utan låta detta bero på vidare bestämmelse och den erfarenhet af spannmålstillgångarnas tillräcklighet, som under loppet af höst- och vintermånaderna kan in-

hämtas. Ty om denna tillgång visar sig otillräcklig och en dylik brist nu i vinter yppar sig, som under loppet af den sist förlidna, samt Regeringen i följd deraf nödgas att låta bränningens inställelse fortfara äfven under Mars månad, och kanske under begge vårmånaderna, så har den ju blott onödigt kompromettterat sig derigenom, att den nu på förhand yttrat sig så bestämdt. Och hvilken kan väl *nu* med visshet veta, hurudana tillgångarna komma att visa sig, när det begynt lida inpå nästa år? Men hvad man deremot med full säkerhet kan känna, är, att om fara för brist och hungersnöd i vinter skulle yppa sig, *ingen annan* hjelp finnes än att låta brännvinsbränningens inställelse fortfara äfven i vår; ty den enskilta välgörenhetens ressurser äro uttömda och kunna ej mera påräknas, undsättningskreditivet är disponeradt, och hvad den spannmål beträffar, som utifrån kan väntas införd, så blir denna så dyr, att hela den stora populationen af behöfvande i landet derutaf ej lärer mäkta att köpa mycket. Inom ett par månader eller ganska snart skall det ock visa sig, om ej denna nödvändighet, att förlänga bränningsförbudet, uppstår. (Slut n. g.)

En af de af *Dagligt Allehanda* så illa tilltygade »Bipedes med hårbenor, binocles och glacéhandskar» har hos Red. anhållit om plats för nedanstående. Vi ha så mycket mindre ansett oss böra vägra detta, som Insändaren tyckes vara en »Bipes» med hufvud.

(*Insändt.*)

I anledning af Dagligt Allehandas sednaste Teaterkritik.

— — — — — — »Harpyerne sänka
»Till oss sin rysliga flykt och flaxa med dånande vingar,
»Oss undanrycka vår spis. Hvad blott de beröra förgiftas.
»Luften af tjutande skrän uppfylls och förpestade ångor.
— — — — — — — — — — — — — —
»Åter — — — — — — — — — — —
»Flyger med krokiga klor den skriande svärmen omkring oss
»Och oskärar vår kost.» — — — — — — —

Dessa verser af den store Episke skalden Virgilius, tolkade af vår Adlerbeth — föllo mig ovillkorligen i minnet, då Dagligt Allehanda i går framträdde med en kritik öfver Tartuffe, sådan den gafs af de Fransyske Skådespelare, hvilka numera lemnat oss, sedan samma Tidning någon tid förut rätt allvarsamt lexat upp de stackars Parias på Amfiteatern och de tvenne Första raderna, hvilka hon så föraktfullt behagar afspisa med benämningen: Bipeder med en hårbena utefter venstra sidan af hufvudet, binocles och glacéhandskar. Olyckligtvis måste jag räkna mig till denna af D. A. förkastade klass af varelser, och har ännu icke lyckats upparbeta mig till den cynism i tankar, i klädsel och uttryck, hvilken D. A. tyckes vilja fordra, såsom ett oundgängligt villkor för konstälskare och konstdomare i allmänhet. Jag har också yttermera det missödet att tro omdömet vara hvarje menniskas individuella tillhörighet, hennes oförytterliga egendom, som aldrig låter sig modelleras eller tvingas af en præceptor, vore han än, om möjligt, mera förfaren eller befaren än kritikern i D. A. Med dessa kättare-satser vet jag mig på förhand tillhöra de fördömdas antal, hvilka D. A. frånkänner både smak och känsla för det skickliga; och jag vågar således, viss om mitt oundvikliga öde, öka bördan af min skuld med en ytterligare: den, att upptaga, med mina glacéhandskar, den plumpa jernhandske D. A. behagat utkasta åt publiken.

Jag har alltid föreställt mig att sjelfva benämningen *skön konst* också innefattade begreppet deraf: att allt hvad som icke ovillkorligen motsvarade detta begrepp måste derifrån vara uteslutet: att det fula der således icke kunde inrymmas annan plats, än såsom motsats till det sköna, tjenande att skarpare begränsa begreppet; likasom dygd och last, ehuru antipoder, bäst förklara hvarandra. För att nu kunna bedömma konsten måste man hafva fattat dess väsende, måste veta att urskilja utväxterna från kärnan, måste förstå att varsamt behandla den ömtåliga frukten, att icke med smutsade händer nedsuddla den. En kritiker i skön konst bör derföre, efter mitt omdöme, sjelf framför allt älska det sköna, hans tanke likasom hans uttryck bör bära prägeln af denna kärlek, och, klandrande det fula, bör han, genom behaget i sitt klander, desto mera skilja detta från all förblandning med det han klandrar. Men faller han deremot å sin sida ännu djupare, visar han sig hemmastadd på det fulas område, bekant med dess hemligheter, dess gifter: då landsförvisar han sig sjelf ur det skönas paradis, då blir han förhatlig, blir en harpy, som smutsar genom sin beröring, och i stället att utreda, upplysa, bilda och förbättra, väcker han, genom jemförelsen, farhåga för omdömets riktighet, misstroende till den sjelfkonstituerade domarens domsrätt, förakt för motiverna vid dess utöfning. Kritikern får icke tala i andras namn, blott i sitt eget, öfverlåtande åt de många att gilla eller ogilla hvad han yttrar. Det förra inträffar då han med skarpsinnighet *) i tanken parar hofsamhet i uttryck, det sednare då han låter ofördragsamheten göra gemensam sak med plumpheten. Kommer då härtill, att sjelfkärleken beständigt sitter på pennspetsen, färdig att fördömma hvar och en som vågar vädja mot besluten, att öfversitteriet blandar galla i bläcket, som utgjuter sig icke blott i ord, hvartill det var ämnadt, utan ock öfver personer, då återstår hos publiken, af de tre — farhågan, misstroendet och föraktet — endast det sednare.

Sammanhålle man nu med denna skildring det skaplynne, som uppenbarar sig nästan i hvarje rad af de tvenne Teaterkritiker, hvarmed konstdomaren i D. A. sednast framträdt: hans utfall emot åskådare, hvilka djerfvas eller kunna **) kläda sig annorlunda än han, hans

*) NB. Om den, som läser kritiken, har de uppräknade egenskaperna. *Red:s Anm.*

**) Hvilken »gemen insinuation» mot en, som »*varit i Paris!*» *Red:s Anm.*

hånlöje öfver dem, då de tillåta sig att, någongång måhända obetänkt, oftare likväl med god urskiljning, gifva sitt bifall tillkänna öfver ett qvickt, kanske vågadt infall: hans oförstånd att till några, mera obildade, men genom sin pekuniära ställning i samhället till de bättre platserna förflyttade åskådare, hvilka skratta högt åt en plumphet, deråt man på sin höjd får le i smyg: räkna alla deras grannar utan undantag, hans häftiga, men välförtjenta tadel af detta mindre fel, på samma gång han sjelf tillåter sig ett vida större, genom sina, anständigheten sårande, allt skönt bannlysande bilder, bland hvilka den om *kärngen och skatan* (jag vämjes vid att återgifva den) *) icke kan sägas vara den lägaste: hans ända till äckel upprepade, under hvarjehanda former återkommande påminnelser till läsarn: »Jag har varit i Paris, hvad förstår du emot mig?» Hans alltid till hands varande jemförelse-system emellan det högsta och en icke alltid förkastlig medelmåtta: hans afvoghet emot allt, som icke uppnår det ideal han tyckes hafva bildat sig för hvarje särskilt fall, när händelsen icke kastat någon lefvande förebild i hans väg: hans språk ofta sammansatt af sökta effekter och krystade qvickheter, bestående af lika flyktige elementer, som luftbägarn och, likasom denne, ofta gående åt jorden i stället att höja sig till himlen. Och dömme man sedan hvilken känsla för honom återstår. Jag tvekar ej att tro denna känsla bäst uttryckas genom de verser jag valt till öfverskrift, och att, i afseende på sådana kritiker, man likt Trojanerne skynder att

»gripa till vapnens värn emot det förhatliga slägtet»;

sådana vapen, som det sansade allmänna vettet allena använder emot klandersjukan och illviljan **).

Stockholm den 27 September 1838. *R.*

*) Säg den på *Franska*, så låter det kanhända mindre illa. *Red:s Anm.*

**) Jo, jo, men sann! *Red:s Anm.*

Ett och annat.

Bemödandet fortfar, att uti Judefrågan föra Allmänheten bakom ljuset och slå blå dunster för dess ögon i afseende på rätta halten och beskaffenheten af Kungörelsen utaf den 21 sistl. September. Under rubrik: "*Opinionsyttring från Landsorten*" införde *Statstidningen* i Onsdags utur Wermlands Tidning en artikel, hvaruti, efter mycket rökande och många hyperboliska, alldeles oförtjenta, loford åt Regeringen för utfärdandet af berörde Kungörelse, det om denna heter, att Regeringen "genom detta steg *ändrat* en nyss utfärdad författning (Förordningen af den 30 Juni) och *inskränkt* Jude-reglementet till *ungefär lika med dess förra beskaffenhet*" (!!!). Den obskura, ultraservila Wermlandstidningen må nu anse det passande för sig, att göra sig till verktyg för framförandet af en så uppenbar och samvetslös *lögn*, som innehålles uti de anförda orden; men anstår det väl en *Officiell* Tidning, är det väl värdigt ett blad, som förer namn af *Statens*, och som skall vara *Regeringens organ*, att vidare omkring hela landet utföra och kringsprida en dylik saga, på det att folket derpå skall tro såsom en sanning? Hvad bevisar väl slikt, och hvart hän äro vi ej komna, hvar befinner sig samhället, när Statens egen tidning kan ertappas i sådana lögnmachinationer och utan blygsel ådagalägger en så djup immoralitet? Det är öfverflödigt att nu här återupprepa den fullständiga utredning af ämnet, som uti de tvenne föregående N:na af *Freja* blifvit gifven, eller den bevisning, som äfven uti ett annat blad (*Spegeln*) i går förekom, och hvarigenom det äfven för den enfaldigaste bör vara satt utom allt tvifvel och med full klarhet ådagalagdt: att Kungörelsen af den 21 Sept. endast är snömos, hvarmed afsigten blott tyckes varit att stryka Ståderna Borgerskap om munnen för att förmå dem att afstå från petitionerandet: att denna Kungörelse *i saken* ingenting ändrar och återtager; samt att de förmåner och utvidgade friheter, hvilka genom den *såkallade* emancipations- eller rättare *penninge*-författningen *) af den 30 Juni Judarne tillskyndades, icke i ringaste mån blifvit genom Kungörelsen af den 21 Sept. rubbade eller minskade; — men vi uppmana formligen Statstidningen att åtminstone försöka att vederlägga denna bevisning. Eller kan väl Statstidningen vara nog oförsynt att bestrida att det är alldeles enahanda om Judarne få utflytta och sprida sig i alla provinsståder och på landsbygden i kraft af en förordning eller i stöd af särskilta tillståndsresolutioner? . . . Kan Statstidningen ett ögonblick inbilla sig, att någon borgare i provinsståderna kan vara så oefterrättligt enfaldig eller slagen med en sådan blindhet, att han låter dåra sig af ett slikt ordrytteri, af en så lumpen distinktion, som blott består i *ord* men *ej* i *sak?* . . . Och likasom ändtligen Statstidningens Red. inom sig sjelf visst är öfvertygad om, att tillståndsresolutioner att utflytta och bosätta sig i provinsståderna hädanefter *icke* komma att nekas åt några Judar, som uppmuntrade af Kungörelsen utaf den 21 Sept. och i stöd af denna derom göra ansökning hos Regeringen, så bör ock Statstidningens Red. icke vänta, att någon enda klok och förnuftig menniska skulle kunna hysa en annan opinion; så stark som sympatien för "*natsionen*" röjt sig vara hos vederbörande, så mäktiga som erfarenheten ådagalagt Judarne vara, att genomdrifva allt hvad de önska hos Regeringen, och så insyltade med och gynnade af denna, som fakta i mängd likaledes ådagalagt; — en sympati och en gunst, som gått så långt att den utgör och i historien troligen kommer att qvarstå såsom ett hufvuddrag, och ett af de innersta, uti den nuvarande styrelsens karakter.

Nej! annorlunda hade visserligen Kungörelsen af d. 21 Sept. blifvit, i fall Regeringens mening dermed varit, att verkligen ändra eller återkalla något utaf Författningen af den 30 Juni.

*) Om *penningar* och om ökade utvägar *för Judarne n. b. såsom främlingar* att i Sverige *förvärfva penningar* handlar denna författning, men alldeles icke om någon emancipation eller om *medborgerliga* rättigheter och aldraminst om att Judarne skulle blifva *Svenskar* och *upphöra att vara Judar och främlingar*, hvilket sista till och med författningen ytterligare förebyggt och gjort omöjligt. Ingenting kan derföre vara oriktigare att kalla denna författning för en emancipation; men förträffligt och oändligen väl valdt var detta ord för att sprida ett falskt sken, för att blanda bort och dölja det, hvarom egentligen varit fråga, för att förgylla en ful sak med ett klingande namn och förvilla allmänna omdömet. Och huru mycken förvillelse har ej också blifvit spridd genom detta *ord?* Huru tappert ha ej flera tidningar, äfven bland de i Hufvudstaden utkommande, deresonnerat öfver Förordningarne af den 30 Juni och 21 Sept., blott derföre att de, förledde af detta ord, icke sett hvarom saken handlat. Huru många liberala fraser om menniskorätt och medborgerliga rättigheter ha ej blifvit förspillda, fastän frågan icke det ringaste handlade om eller rörde menniskorätt och medborgerliga rättigheter utan endast — penningar.

= Utaf Professor Geijers högst intressanta för omkring fjorton dagar sedan utkomna prisskrift om Frihetstiden, som utgör 18:de delen af Svenska Akademiens Handlingar, synes en ny upplaga *ganska snart* bli af nöden, ty redan är första upplagan i det närmaste utsåld. Vi lyckönska Författaren till denna lysande men förtjenta framgång. Att arbetet vid en ny upplaga skall vinna ännu mera i värde och Författaren rådfråga ännu flera källor, draga vi ej i tvifvelsmål. Då rekommendera vi ock Författaren att låta trycka företalet, såsom bruket är i början af boken, men ej i slutet; ty slutorden i skriften utgöra egentligen ett företal och icke, om vi så få säga, att eftertal, och de hade så mycket heldre bort förekomma på sitt rätta ställe eller i början, som intrycket under läsningen annars ovillkorligen måste bli ensidigt. För att bevara Allmänheten för detta ensidiga intryck och på samma gång gifva ett rätt begrepp om arbetets karakter, torde ock ingenting vara lämpligare än att meddela ett fragment af sjelfva slutet, så lydande:

"Vi ha tecknat en tafla med mörka skuggor. Vi ha bemödat oss om sanning och oväld; men måste erkänna, att hvad vi framställt ändå ej innefattar *hela* sanningen om fäderneslandets tillstånd under denna tid. Vår tafla lider förnämligast haft till föremål regeringssättet med dess driffjädrar och följder. Men *regeringarnas* historia är sällan fullständig *folkens*; och det gäller lyckligtvis äfven om den tid, med frihetens namn, som vi sökt skildra. Ser man på denna tids politiska inrättningar, så äro de osammanhängande och i sitt utslag skadliga; ser man åter på de krafter, som inom landet på samma tid utveckla sig, *så äro dessa i många afseenden beundransvärda*. Till en viss grad har denna tid gynnat denna utveckling. Partier egga, fast söndra; de föda tåflan."

— — — — — — — — — — — — —

"Det Svenska snillet begynte förkunna den vår, som snart rikare skulle framblomstra, under *Adolf Fredrik* och *Lovisa Ulrika*, hvilka begge, men isynnerhet Drottningen, älskade vettenskaper och konster och hedrade deras idkare. Språket renade sig med Dalin. Svenska lagfarenheten har ej haft en mognare ålder än den, som utmärktes af Nehrman (Ehrenstråle) och 1734 års lag; om också i denna väg, mer än i andra, betydliga förarbeten blifvit gjorda. Den granskande lärdomens fackla hade hos oss blifvit tänd med Erik Benzelius, filosofiens med Anders Rydelius. Polhem var denna, såsom redan en föregående tids, under i mekanisk fyndighet. Klingenstjerna bildade sig till Sveriges förste geometer, Anders Celsius till dess första astronom, Rosén (von Rosenstein) till Svenska läkarekonstens fader, och Linné till lagstiftare i naturens kännedom. Med inrättningen af Svenska Vettenskaps-Akademien — en frivillig förening af dessa män och deras likar — hade sådana snillen växt till män, som gäfvo Sverige ett ärofullt namn äfven i den menskliga kunskapens häfder *). Och af huru många följdes de ej, i olika riktningar och på skilda fält! Linné ensam anför en skara, som sprider sig i alla verldsdelar. Wilke och Wargentin inom fysiken och astronomien, Cronstedt, Svab, Johan Gotschalk Wallerius i bergsvettenskapen, Anders Berch i allmänna hushållningen, Ihre i filologien och kritiken, Lagerbring, Botin, Schönberg i historien, äro namn tillhörande samma tid, som räknade Mecenater sådana som Gustaf Bonde och Tessin, vältalare sådana som den sistnämde och Höpken, skalder sådana som Gyllenborg och Creutz, stora embetsmän i alla grenar, och köpmän, bildade såsom Alströmer, Plomgren, Claes Grill och Salgren. — Frågar man, huru en så rikt begäfvad tid kunde allt mer förlora sig i svaghet och förvirring; så torde närmaste upplösningen på gåtan vara: att den var underkastad en regering af söndrade intressen, i hvilken hvarken *Konung* eller *Folk* ägde någon gällande röst."

*) Vettenskaps-Akademien fick på ansökning af den unge Höpken kunglig tillåtelse att utgifva sina handlingar 1739. Han var Vettenskaps-Akademiens förste Sekreterare och Linné dess förste President. Vitterhets-Akademien stiftades genom *Lovisa Ulrika* 1753. Målare- och Bildhuggare-Akademien hade redan 1735 blifvit inrättad.

= I förrgår afton öppnade Hrr Davidson sitt med riktig Parisisk elegans utstyrda Schweitzeri, uti den af dem på Trädgårdsföreningens grund uppförda vackra byggnaden vid Drottninggatan. En talrik publik infann sig denna och följande afton, som med sitt bifall vitsordade tillställarnes smak och det nya framsteg som lyxen genom detta nya etablissement gjort här i Sverige.

Sann Presthistoria.

En högvördig prestman, väl försedd så väl med det timliga som det andliga goda: en Doktorshatt, Nordstjerna, och framför allt reputerlig mage, enblemer af Kunglig nåd, bevistade, för några år sedan, Gudstjensten i en aflägsen landskyrka, hvars okonstlade församling på det högsta fann sig smickrad af den *utmärkte* Gudsmannens närvaro, ty det fromma folket ansträngde lika mycket sina ögon, som den magre kaplanen sina lungor. Tillspord, efter Gudstjenstens slut, af den ödmjuke predikanten, hvad han tyckte om kyrkan etc., svarade han, tummande på stjernan, med ett mildt småleende på sitt runda ansigte: "Predikan var uppbyggelig, församlingen likaså; men de beskedlige bönderne gapade på mig, som om de varit förbannade."

Till Salu:

I Deleen & K:s Bokhandel, à 5 R:dr 32 sk. B:ko:

Den lilla Slafvinnan.

Romantisk Opera i 3 akter. Musiken af B. Crusell. Fullständigt klaverutdrag af J. B. Struve.

Prenumeration
å Tidningen NYA FREJA,

för Oktober, November och December månader, à 1 Rdr 24 sk. B:ko, upptages i Stockholm, i Hrr Bergs, Isbergs, Törnqvist & Bergers, Deleen & K:s, Lundeqvist & K:s och Hedboms Boklådor, samt å alla Postkontor i Riket, med tillägg af postförvaltare-arfvodet, så väl i Stockholm som i Landsorterna.

Nästa Nummer utgifves Tisdagen den 16 Okt., kl. 6 e. m.

STOCKHOLM. A. G. HELLSTEN, 1838.

(Österlånggatan, Huset N:o 21.)

N:o 21 (82). NYA 1838.
Tisdagen FREJA den 16 Oktober.

Den wigtiga frågan för dagen.

(Forts. från föreg. N:r.)

Så vidt någon verkan redan kunnat skönjas, så visar det sig ock, att affärsmän och de, som äga erfarenhet och vana att bedömma förhållandet, på detta sätt betrakta den blott till två månader inskränkta brännvinsbränningen, eller mera som ett sken än som en verklighet. Ty brännvinspriset har ej efter Kungörelsens utfärdande stigit det ringaste, men deremot ha spannmålspriserna röjt en stark benägenhet att höja sig; och skulle förhållanderne bedömmas på samma sätt i provinserna, så kan lätteligen hända, att inom Februari månads slut, spannmålspriserna äro stegrade till samma höjd som vid Februari månads slut innevarande år. Och detta är så mycket mer sannolikt, som den enhälliga opinionen, före, under och efter skörden, om ett förestående, oundvikligt förbud mot brännvinsbränningen minst under tre månaders tid, öfver allt verkade nedtryckande på spannmålspriserna och tillbakahöll all stegring deraf; men dessa och särdeles priset på Råg, det oaktadt, hållit sig vid en relatift hög ståndpunkt, ty under de *första tvenne månaderna efter skörden*, då priserna vid en något nära god skörd vanligen pläga vara ganska låga, kan väl 14, 14 ½ till 15 och 15 ½ Riksdalers Rågpris anses, åtminstone relatift, för temligen högt, och vid alla de nu slutade höstmarknaderna har man sett priset på denna förnämsta artikel för brödfödan variera omkring dessa siffror. Det är således mer än troligt, att priset på Råg innan kort erfar en stark stegring, ty hvar och en, som tänker för sig, skall, i fruktan derför, tvifvelsutan skynda att snart förse sig med sitt behof, hvarigenom en liflig efterfrågan uppstår; helst något hvar i Landsorten ganska väl vet, att fastän potäterna alltid föras på tungan när det gäller att orda och advocera för en oinskränkt brännvinsbränning, så är dock förhållandet, utom i Blekinge och Skåne, vanligen sådant, att det är Rågen, som hufvudsakligast anlitas och förstöres i pannan, emedan mesta brännvinet hinner deraf afverkas. Det nu för få dagar sedan oförmodadt inträffade snöfallet, med tvenne nätters stark frost, hvarigenom det vackra höstbetet förstördes och sannolikt äfven icke obetydliga qvantiteter potäter ohjelpligt skadades, skall åter i sin mån bidraga, att äfven stegra priset på korn, hafre och blandsäd, hvarå uti de egentligen sädesbärande provinserna af det medlersta Riket missväxten är gifven. Och om, såsom följd af allt detta, redan uti Januari och Februari månader rågpriset mer än sannolikt skulle ha uppgått till 17, 18, 19 Riksdaler och Korn till 13 à 14, så finnes, på sätt i föreg. N:r blifvit yttradt, ingen annan utväg, än att inställa brännvinsbränningen äfven under Mars och April månader, så vidt Regeringen ej, för att gynna brännvinsfabrikanterne, vill låta tusentals menniskor svälta ihjäl. Och skulle äfven Regeringen, såsom ryktet förmäler, öfvervintra i Norrige och under dessa månader befinna sig i Christiania, så torde väl ändock jemmerropen, som hungersnöden frampressar, kunna höras ända dit.

Regeringen har således intet annat resultat skördat af sin halfmesur, än att den får upphämta missnöjen ifrån alla sidor, och troligen i vinter nödgas återkomma till sitt beslut för att då omgöra det samt göra mesuren hel. — Men denna sak äger äfven andra vigtiga sidor, som förtjena att betraktas. (Forts. e. a. g.)

Anmälan af utkomna Skrifter.

Ståndsparalleler, tecknade af författaren till Cousinerna. 3 Delar; häft. 3 R:dr 32 sk. B:co.

Under det dagens vigtiga frågor upptaga sinnena, är det ett fenomen, att träffa ett vittert arbete, som icke vidrör dem. Man liksom hämtar andan, då man läser något, som af dem är oberoende.

Det är en ganska enkel eller rättare ingen intrig, som genomgår den nya romanen af denna Författarinna; som tillvunnit sig en rättvis popularitet. Det är något ganska hvardagligt, att en informator, en bondson, blir kär i sin sköna patronessa. Hela den tre delar långa romanen innehåller intet annat än informatorns barndomsäfventyr, hans ankomst till det Grefliga huset och hans ömma låga. »Ståndsparalleler» är en något besynnerlig titel, som inger väntan och föreställningar om

något helt annat. Men Författarinnans mening med det »parallela» måste bestå deri, att den ofrälse informatorns känslor äro lika kraftiga som den högvälborna Grefvinnans, och att de, liksom de matematiska parallela linierna kunna utdragas i oändlighet utan att råkas. Också slutas den tre delar långa romanen dermed, att den förälskade informatorn afreser från sin kondition utan att taga afsked.

Har man läst Författarinnans förra romaner, så träffar man i denna intet nytt. Det är »Cousinernas» Amalia, som här blifvit omdöpt till Blenda. Hennes tråkiga och prosaiska man, Majoren, har här blifvit förvandlad till en Greflig Fideikommissarie. Den fordna hjelten Axel har här blifvit afklädd sin lättsinnighet och delad i tvenne portioner, hvaraf den ena heter Herman och den andra Alarik, hvardera täflande i kärlek till den idealiska Grefvinnan. Ingen af karakterernа är sålunda ny och stor. För att vara uppriktig, är det just som salig Lafontaine, med sin först efter hans död allmännare erkända och insedda naivitet och känslofullhet, skulle föryngrat sig i denna roman. Det är hans elaka Tanter, som uppträda under namn af Britte Louise och Regina (det sista namnet är till och med Lafontainiskt). Det är Lafontaines ofta älskvärda och hänförande sätt att teckna barndomsåren och deras lekar och joller. Just så, som i denna bok, plär han börja med ett par bref och sedan fördjupa sig i sin hjeltes och hjeltinnas ungdomshändelser, deras skolgång och pojkstreck. Landtpresten eller som han här heter »pastorn» är just en af de beskedliga Tyska kyrkoherdarne, som esomoftast äro fäder till Lafontaines hjeltar.

I hela den yttre apparaten i uppställningen och planen för denna roman ligger således intet nytt och utmärkt. Men åt detaljerna kan man icke neka mycken förtjenst. Utom sanning och åskådlighet i skildringarna, innehålla de många drag af menniskokännedom och en icke vanlig förmåga att uppfatta det småroliga liksom det fint känslofulla. En verklig salongston genomgår det hela, hvarföre också prestdotterns bref är totalt misslyckadt och icke innehåller annat än ett tillgjordt och onaturligt bemödande att visa sig icke tillgjord och naturlig. Det bästa af allt är teckningen af mor Märtha, som lyckats förträffligt. Det är en riktigt vacker Svensk bondgumma, endast något för mycket dragande i det sentimentala. Reflexionerna äro mången gång både långa och triviala.

Sedan hela boken nu blifvit befunnen med många och betydliga fel, tycks icke mycket återstå att berömma. Likväl har den en hufvudsaklig förtjenst, hvilken i sanning ganska många, äfven af våra utmärktaste författare, väl kunde afundas henne. Man läser henne nemligen med intresse. Man må hänföra den till hvad genre man behagar, kalla den Lafontainsk eller sentimental eller tvivial, man kan likväl icke hänföra den till »*le genre ennuyeux.*» Och har författarinnan gjort sig räkning på ett större berom, en ståtligare lager än denna, — så torde hon med rätta beskyllas att spänna sina anspråk högre än vingarna af hennes vackra talent bära henne. I fortsättningen af sin roman (ty något mer skall hon väl göra af den hyggliga informatorn) får hon tillfälle att protestera mot recensionen och göra »*sa petite moue*» åt recensenten. Men hon har säkert för godt hjerta, att icke till slut försona sina läsare med honom, liksom hon gör det med den otreffliga discipeln, som den undergörande Informatorn uppfostrat till en riktig engel, trots hans trögheet och klumpighet.

Konsert.

Hr *Bocks* konsert, som uti stora Börssalen förliden Söndag gafs, var talrikt freqventerad och förtjente i sanning att vara det. Visserligen var sjelfva salen, hvad den alltid förefallit oss, otacksam för sjelfva exekutionen, men åskådarne, som nästan fyllde densamma, voro desto tacksammare, ehuru mindre rigoröst, att vi så må uttrycka oss. Alla nummer åtföljdes af starka applåder utom N:o 1, som, efter vårt tycke, i mer än ett afseende försvarade sitt rum på affischen, *Ouverturen till Operan Egmont, komponerad af Beethoven*, är ett konststycke af första rangen. Djupa idéer följa och möta hvarandra, utan att ens en skymt af en yngre skolas lättsinne söker störa deras majestätiska gång. Det stormar kring denna idé-verld, men vägens hjessa bär ej skumm, och den sand, som uppkastas på stranden, der den hänryckte åskådaren står, är guldsand. Den exeqverades utmärkt väl, men man får då afräkna den olägenheten, att blås- och stråkinstrumenterna nästan öfverallt framskjuta, vore man färdig att tro, det kompositören, vid författandet af sådana partier, äfven hade någon *Junonisk* stämma i beredskap. Mamsell Lind återgaf emellertid sitt parti på ett sätt värdigt den beundran, hvarmed publiken fäst sig vid den unga sångerskans behag och säkerhet i sitt föredrag. Hennes lägre toner voro denna afton renare än vanligt. Att aldrig falla, är den sanna konstnärns sköldemärke; att alltid stiga, hans mål — Mamsell Lind har uppfattat dem båda. — *Första Afdelningen* slutade med ett divertissement för violin, flöjt och violoncelle utur operan Zampa, komponeradt af Kallivoda — en aldrasomsötaste dansmusik, och en gammal bekant till på köpet; också, så långt mitt öga kunde nå, varsnade jag idel sköna taktnickande hufvuden, och jag tyckte mig höra ett doft ljud af lätta fötters dans på salsgolfvet. Att dansa efter en sådan musik, det vore något det, mina damer!

Andra Afdelningen började med *Ouverturen utur Operan Norma af Bellini.* Att Bellini verkligen sökt utbasuna denna Ouverture, kan man sluta, om ej af annat, åtminstone af den verksamhet basunerna deruti fått på sin lott. Nog låter det kraftigt, ska våra öron veta; men den kraftighet, som tangerar örhinnan, i stället för själen, förefaller mig som ett kraftigt påkslag eller en stark sup, som, om de möjligtvis kunna vara bra på sitt ställe, i det hela verka negativt nog.

Man kunde, om man så vill, likna denna moderna skola, öfver hvilken *Rossini, Bellini, Auber* m. fl. utöfva Eforatet, vid en maskradbal, der de få karaktersmasker, som finnas, hoppa om hvarandra under alla slags putslustiga attituder, prunkande än i medeltidens chevallereska rustningar, än i arlequins fantastiska kostymer, under det de öfrige, icke karaktersmaskerne, bilda en betydelselös hop, endast närvarande såsom fyllnad i det stora gyckelspelet. Der kommer t. ex. en harmonimassa, genomspäckad af pukor och trumpeter, hotande och förfärlig — Hastigt hämmas den af ett litet *dolce*, utfördt af några flöjter och oboer — Strazt derpå en ny störtskur igen, värre än den förra. — Nu hör man något, likt en choral, som slutligen upplöser sig en polska, hvilken, under ett tilltagande *crescendo*, försvinner i ett *furioso*, der alla instrumenten leverera hvarandra bataljer både i moll och dur, till dess slutligen pukslagaren gör slag i saken och, efter ett våldigt nappatag, jagar alla de fantastiska figurerna på flykten. — Så föreföll oss ouverturen till operan Norma, som utgjorde den 5:te nummern, och kan det vara nog sagdt om densamma. Nu skulle *sexan* komma, men derifrån var Hr Sällström, märkvärdigt nog, borta, hvarföre också publiken gick miste derom. *Sjuan* hade gerna kunnat gjort den föregående sällskap, ty Guitarren, den må handteras af större mästare än Hr Brandes, är för Conserten, som hvar man vet, ett mindre tjenligt instrument. Sjelfva kompositionen hade likväl sina förtjenstfulla ställen. — *Tassos död, poem af Nicander,* deklamerades derefter af Hr *Dahlqvist*, som ingenting mindre än lyckades deruti. Att i en roll på Teatern, der man har biträde af gester och kostym, med Hr Dahlqvists verkliga skådespelaretalang, vara utmärkt, är något helt annat mot att, utan dessa hjelpredor, utom teatern deklamera ett poem eller annat dylikt; ty i detta sednare fall hvilar publikens uppmärksamhet odeladt vid sjelfva deklamationen och tillfredsställdes ej, om deklamatörens röst saknar melodi och böjlighet; och det är just dessa egenskaper Hr Dahlqvist saknar. Att man ej ohämnadt låter *affektationen* kringskära och borttrolla de naturliga anlagen, gifver oss Hr Dahlqvist ett verkligt *talande* bevis. Få finnas, hvilka med sådan kärlek för konsten egna sig åt sitt kall, som han, och ännu färre de, som med sådan ihärdighet söka bekämpa gamla ovanor, som han; och ändå återstår för honom mycket att göra, innan han hunnit utveckla sin naturligt vackra stämma ur de nät, en inrotad affektation kringspunnit densamma. Detta ådagalades ytterligare, när han denna afton deklamerade *Tassos död.* Det kan gå an, att i sådana partier, som Rudolfs i Banditbruden, brumma ner i basen, lik en retad björn; men att i ett sådant poem som ifrågavavande af Nicander, hvilket alltigenom andas Söderns härma och Italiens luft, följa samma metod, är rent af falskt. Vi veta ganska väl, att Hr Dahlqvist ej, utom i högsta nödfall, vågar anlita sina högre toner, och vi hålla honom räkning för denna försigtighet; men då borde han ej heller åtaga sig hvad han ej går i land med; och att detta vårt omdöme är vida mer, än ett tomt maktspråk, skola vi söka visa, när vi framdeles få mera tid sysselsätta oss med några välmenande bidrag till deklamationskonsten i allmänhet och med de sujetters förmåga deruti, som bilda den lyriska och dramatiska scenen på vår Kongl. Teater. — N:o 9 exeqverades af Hr *Bock* med samma utmärkta talang, som gjort honom till en bland de förste virtuoser på sitt instrument. Han skördade äfven denna gången Publikens lifliga bifall.

—r.

Förslag till utwidgad hamn för Ångbåtar.

I en tid då den enskilta spekulationen, förmedelst det ständigt förökade antalet af ångfartyg, gör så mycket för kommunikationens befrämjande emellan Hufvudstaden och de vid målaren och andra farvatten belägna städer och orter, torde det ej vara ur vågen fästa vederbörandes uppmärksamhet, i händelse den ej helt och hållen är upptagen af "Dagens händelser", på den vid Riddarholmen för ångfartygen upplåtna hamn, hvars, i förhållande till fartygen, trånga och i följe deraf obeqvåma lokal synbarligen påkallar en reform; ty dels är hamnen så trång, att det ena fartyget som oftast nödgas lägga utanför det andra, till stor olägenhet så väl för passagerare som fraktgods, dels hafva, vi veta ej med hvad slags förmånsrätt, trenne ångfartyg: *Gustaf Wasa, Norrköping* och *Kometen* förskaffat sig framför andra den rättigheten, att med hela långsidan lägga till vid hamnen, då deremot de öfriga med möda få plats för ståfven; och hvad särskilt beträffar de tvenne smärre ångbåtarna: *Bellman* och *Drottningholm,* måste man uppsöka den förra innanföre planket till en Simm-inrättning, ett mindre behagligt ställe för passagerares emottagande och landsättande, och den andra nedanför Gymnasiigränd, der den som oftast ligger bortskymd af skutor, öfver hvilka man nödgas klyfva, för att komma om bord på densamma. Vi föreslå derföre, om det ej kunde låta sig göra, att, hvad först bogseringsfartygen: *Sjöhästen, Kronan, Föreningen, Upsala* och *Dalarne* vidkommer, upplåta åt dem en plats vid de s. k. *Röda Bodarne,* hvarest redan förut Bogserfartyget *Engelbrekt* har sin station. För det andra kunde, så framt det ej är möjligt, genom inköp af Åbomska Simm-inrättningen *), sålunda utsträcka hamnen, hvilket onekligen vore det fördelaktigaste, den såkallade *Fateburn* inrymmas till landningsplats. En utvidgning af hamnen, den må nu ske på hvad sätt som helst, är så mycket mer af behofvet påkallad, som vi, innan höstens utgång, hafva att hitförvänta flera nya under arbete varande ångbåtar. För öfrigt äro vi öfvertygade, att ifrågavarande, af ångbåtsägare och passagerare lika ifrigt åskade, hamnutsträckning, hvartill vi som hastigast uppgifvit nyssomförmälte förslag, skall vinna vederbörandes uppmärksamhet och kraftiga medverkan.

Denna hamnutsträckning vore i alla fall blott provisionell; ty att nedrifva ridhuset och den branta backen

*) Som vi af flere personer hört, lärer profiten af de båda Simminrättningarna: den *Lindska* och den *Åbomska*, ej vara särdeles inbringande för deras ägare; hvarföre det torde vara lätt nog att få inköpa den sednare; till hvilket inköp den förra troligtvis ej ogerna skulle lemna något bidrag.

för att derigenom bilda en ordentlig hamn, vore en alltför stor reform, som blott kan räknas till de *fromma önskningarnas* antal. —ℓ.

Ett och annat.

Både *Dagligt Allehanda* och *Aftonbladet* omnämde i går det cirkulerande ryktet om en åtgärd af Regeringen, som ovillkorligen väcker häpnad och förvåning, och som utan tvifvel, i fall ryktet vore grundadt, skulle förtjena namnet af en statskupp. Äfven vi ha hört detta rykte berättas, med ännu flera detaljer än i Aftonbladet och Dagligt Allehanda, men ännu äro vi så mycket sceptici, att vi ej tro det hafva kommit så långt, att detta rykte *kan* vara sant, churu onekligen sakerna ha kommit derhän, att snart sagdt allting kan anses möjligt. Ryktet berättar nemligen, att, sedan man hört sig före och erfarit att opinionen hos pluraliteten af Högsta Domstolens ledamöter vore, att 1777 års Konungabref icke saknade gällande kraft äfven i Tryckfrihetsmål, samt att följaktligen, i fall det af JustitieOmbudsmannen väckta åtalet förekom till pröfning och afgörande i Domstolen, Herr Presidenten *Rosén* och ledamöterne af Hindbeckska divisionen icke kunde undgå att blifva fällde och domen öfver Assessor Crusenstolpe sålunda stämplad med nullitet, Regeringen, för att förekomma sådant, skall hafva företagit sig, att, genom ett i *administratif* väg fattadt beslut, förklara nämde Kongl. Bref för otillämpligt i afseende på tryckta skrifter. Vore detta rykte grundadt, så skulle genom detta beslut Grundlagen i *flera* hänseenden vara uppenbarligen trampad under fötterna. Ty först och främst, i afseende på det af JustitieOmbudsmannen väckta åtalet, skulle beslutet vara ett försök ifrån administrationens eller verkställande maktens sida, att öppet störa och hindra rättvisans och lagskipningens gång, samt att ingripa uti och tillintetgöra *Domaremaktens* attributioner; och för det andra vore beslutet en icke mindre obehörig usurpation i afseende på *Lagstiftandemakten*, ty 1777 års Kongl. Bref är tydligen ett stadgande, och detta ganska vigtigt, uti nu gällande kriminal-lagstiftning, hvilket genom långliga tiders praxis äfven till tryckta skrifter äger tillämpning, och för att upphäfva denna lag, vore det ock blott i afseende på dessa sednare, fordras dock uppenbarligen Riks-Ständers medverkan; och skulle ändtligen, för det treeje, upphäfvandet af denna lags tillämpning till tryckfrihetsmål ha beslutats såsom *Lagförklaring*, så fordrar äfven Grundlagen (21 §), att sådana beslut skola i Högsta Domstolen fattas, samt "hos Konungen anmälas och Dess "röster deruti inhämtas och beräknas, änskönt Han icke "uti Domstolens öfverläggningar derom deltagit." Nu berättar ryktet, att Högsta Domstolen icke ens skall hafva blifvit hörd i denna lagstiftningsfråga, utan att beslutet blifvit fattadt i *Statsrådet* på Justitie-kanslern Nermans anmälan utaf Stockholms Stads Kämnersrätts gjorda förfrågning enligt 1777 års Kongl. Bref, om åtalet emot författaren af Röda Boken skulle fullföljas eller ej, och att det skulle komma att med tilll. Statssekreterarens för Kammar-ärenderna kontrasignation utfärdas, fastän icke förr än H. M. Konungen anträdt sin resa till Norrige, på det att den obehagliga sensation, som föresägs deraf skola väckas, i det längsta måtte fördröjas.

Dock detta beslut skulle vara så vidunderligt, så djupt kränkande Grundlagen och så öfverändakastande alla former för Lagstiftning och Lagskipning, att vi än en gång böra förklara oss anse det orimligt.

= Allmänheten känner eller — rättare sagdt — allmänheten känner icke Upsala Litteraturförenings tidning. De, som icke intressera sig för Litteratur, läsa den naturligtvis icke, och de, som intressera sig för Litteratur, läsa den icke heller; ty de tycka sig hafva alltför ofta blifvit bedragna på innehållet. Alla menniskor inse, att tidningen, under sådana omständigheter, icke har långt till grafven; och tidningen inser det sjelf. Men ett stolt hjerta klappar i hennes bröst, en ädel ärelystnad brinner i hennes ådror; och derföre vill hon före sin hädanfärd låta riktigt höra af sig, på det att minnet må lefva hos efterverlden och kommande slägter kunna säga: "Salig Litteraturtidningen dundrade rätt duktigt, innan hon dog." Härvid påminna vi oss, likväl i allsköns menlöshet och utan illpariga hänsyftningar, huruledes Hr Fyrverkaren Magito, sedan han förevisat en "oblik-horisontal-vertikal i flera omvexlingar", vanligen slutar spektaklet med "en kanonad."

Kanonaden håller nu som bäst på att dundra i Litteraturtidningens spalter. Artilleripjeserna riktas ej blott mot författare, såsom man borde förmoda, utan äfven emot förläggare och bokhandlare, hvilket hittills varit oerhördt. *(Ostgöta-Correspondenten.)*

Till Salu:

Femte Häftet af

FOSTERLÄNDSKA BILDER,

tecknade af Carl Wahlbom,

har nyligen utkommit och utlemnas till Resp. Subskribenter à 2 R:dr B:ko. Subskription fortfar till Oktober månads slut, hvarefter priset förhöjs 50 procent, för de få kompletta exemplar som då möjligen äro osålde.

Prenumeration å Tidningen NYA FREJA,

för Oktober, November och December månader, à 1 Rdr 24 sk. B:ko, upptages i Stockholm, i Hrr Bergs, Isbergs, Törnqvist & Bergers, Deleen & K:s, Lundeqvist & K:s och Hedboms Boklådor, samt å alla Postkontor i Riket, med tillägg af postförvaltare-arfvodet, så väl i Stockholm som i Landsorterna.

Nästa Nummer utgifves Fredagen den 19 Okt., kl. 6 e. m.

STOCKHOLM. A. G. Hellsten, 1838.
(Österlånggatan, Huset N:o 21.)

N:o 22 (83).
Fredagen

NYA

FREJA.

1838.
den 19 Oktober.

Den wigtiga frågan för dagen.

(Forts. från föreg. N:r.)

Så mycket fog man har att tadla och beklaga sig öfver Regeringens handlingssätt och öfver den svaghet och eftergifvenhet den nu ånyo visat för det immoraliska brännvinsintresset; så mycken anledning har man emellertid å andra sidan, att glädja sig öfver opinionen, som, under den sista tiden, hvarthän man kommit, allmänt och enhälligt yttrat sig för en inställelse af brännvinsbränningen under fyra, eller till det aldraminsta tre månader af nu instundande bränningsår.

Denna enhällighet utgör ett lika ovedersägligt, som för fosterlandsvännen glädjande, bevis ej mindre på opinionens framskridande till sannare och riktigare öfvertygelser än på dess *moralisering*, om detta uttryck får begagnas. Opinionen har denna gång hvarken låtit förvilla sig utaf Brännvinsfabrikanternas ständigt uppdukade *ekonomiska* sofismer om en oinskränkt brännvinsbränning's oumbärlighet för ladugårdarne, eller utaf de skefva, *all* ekonomisk lagstiftning upphäfvande grundsatser, hvarmed en falsk och ensidig liberalism ej blyges att äfven bjuda till att utur *rättssynpunkten* advocera till försvar för denna landsförderfliga och immoraliska fabrikation. Opinionen har insett hela löjligheten af påståendet, att, just här i Sverige undantagsvis, dranken skulle utgöra ett nyttigt och oumbärligt näringsmedel för boskapen, hvilket den i andra länder med vida högre uppdrifven landtkultur och boskapsskötsel ingalunda anses vara: och indignationen öfver det fräcka, all menskligheteskänsla hånande anspråket, att menniskorna skola underordnas den klafhundna fånaden, samt en hungersnöd äfventyras och menniskolif spillas för ett förment ladugårdsintresse, har framkallat en moralisk reaktion emot brännvinsfabrikanterna och lärt opinionen att till sin rätta beskaffenhet uppskatta denna fabrikation, hvilken *sådan den nu finnes och bedrifves*, visserligen är föga hederligare än att hålla spelhus eller bordell, men genom sina verkningar ojemförligt mera skadlig och demoraliserande; hvarföre det ock hos hela den upplysta och samvetsömma delen af Allmänheten begynt göra ett högst vidrigt intryck att uti upphöjda embetsmannabefattningar och i thronens omgifning upptäcka personer, som i stor skala idka denna mindre hederliga industri, hvilken ej adlas derigenom, att många af den högre och högsta adeln deråt öfverlemnat sig. Ändtligen inser ock opinionen, huru rent af fakunnigt och löjligt det är, att med liberala fraser emot förmynderskap och förbud samt om äganderätt och näringsfrihet ifra till försvar för en ohejdad utöfning utaf en industri af så exceptionell beskaffenhet som brännvinsfabrikationen. Ty om all tanka på samhällsväl ej skall lemnas ur sigte, om det hela ej förlorat all rätt mot individens egoism och vinningslystnad, så måste väl en fabrikation, hvilken både i fysiskt och moraliskt hänseende icke blott kan medföra utan som äfven medfört så skadliga följder, icke lemnas utan band. Skulle måhända förbudet emot en fri handel med gift och arsenik äfven anses som ett ingrepp uti individens näringsfrihet och afskaffas såsom ett obehörigt förmynderskap? Och bör det väl bedömmas som kränkning af äganderätten, om såbeskaffade industrigrenar underkastas de inskränkningar och band, som hela samhällets väl fordrar?

Och i detta resonnement, till hvilket ännu flera skäl kunde tilläggas, har äfven opinionen ovillkorligen rätt. Ty så länge Brännvinslagstiftning'n i hela sitt omfång är så radikalt oförnuftig, som den för närvarande befinnes, samt brännvinsbränningen hvarken är husbehofsbränning eller en riktigt ordnad och behörigen beskattad fabriksbränning; och så länge, i följd af föga mindre absurda spannmålslagar, en välorganiserad spannmålshandel och upplag af spannmål ej heller finnas eller kunna finnas; — så länge är ock vid missväxter eller knappare skördar brännvinsbränningens inskränkning absolut nödvändig. Fritt må, om så behagas, brännvinsförbuden kallas ett ondt utaf dem, som icke någonsin förmå betrakta saker i sammanhang och i sin helhet. Under sådana förhållanden, som de nyssnämda, äro och förbli brännvinsförbuden i alla fall ett godt, såsom det enda och nödvändiga korrektivet mot ett långt större ondt. Och den osäkerhet, som dessa förbud öfverklagas för brännvinsindustrien medföra, är vid en sådan brännvinslagstiftning som den nuvarande, snarare en lycka än en

olycka; ty denna osäkerhet bidrager åtminstone i någon mån, att hindra den förderfliga och immoraliska handteringen att gripa vidare omkring sig. Ty värr har den redan gripit omkring sig blott alltför vidsträckt samt alltför många personer deråt öfverlemnat sig.

Baron Armfelt.

Den mäktige Favoriten spatserade af och an i sin salong. Han behöfde väl förströ sina bekymmer, och ett lättsinnigt upptåg skulle gjort det såsom vanligt, men han väntade ett alltför vigtigt besök, för att våga öfverlemna sig åt förströelsen. Emellanåt nalkades han fönstret för att blicka på de förbifarande, i hvilka han här och der, med en känsla af ytterligt obehag, igenkände en fordringsägare, eller med ett flygtigt småleende en af de förnäma damer, till hvilka han stod i förbindelser. Den väntade syntes icke, men slutligen inträdde en helt annan figur genom porten. Det var en kommissionär, känd för sin obeveklighet vid indrifvande af fordringar. Vid denna syn sprang Armfelt till dörren för att befalla betjeningen vägra honom audiens. Men i det han öppnade dörren möttes hans öga af en annan helt oväntad figur, som satt långst bort i rummet och, liksom katten, lurade på sitt rof. Knappt röjdes en skymt af Armfelts gestalt genom den halföppna dörren, förrän mannen som en pil stod framför honom och bugade sig djupt, den ena gången efter den andra, medan de sluga ögonen mätte den öfverraskade baronen från hufvudet till fötterna, med en snällhet och uppmärksamhet, som om han varit en utmätningsförrättande länsman.

"Ja så", yttrade Armfelt, "är det ni Andersson? "Nå, stig in, så få vi språkas vid. Ni kommer emellertid ganska olägligt."

"Jag ber om ursäkt, högvälborne Herr Baron", svarade mannen: "men det är ett vigtigt ärende jag har."

"Ja, jag vet nog", återtog Armfelt surmulen, i det han drog sig tillbaka igenom dörren, dit mannen följde efter: "det är för att inkassera Silfverlunds räntor. Men jag har inga penningar i dag. Kom igen om några dagar. Det är fördömdt bistra tider."

"Förlåt mig, Herr Baron!" bugade mannen: "det är icke om räntorna jag kommer denna gången. Jag har intet uppdrag att kräfva Herr Baron, och det har väl sina goda vägar med den saken. Men det är några andra reverser jag har. Ville intet Baron vara så alltför nådig och se på dem och säga mig uppriktigt hvad jag skall göra. Jag skall säga, det finns alltid två vägar: den goda vägen och den elaka vägen, eller om man så vill uppgörings- och lagsökningsvägarna, eller om så behagas ännu en benämning: den tysta eller den skriande. Gif mig ett godt råd, Herr Baron. Hvilkendera vägen skall jag gå?" Under dessa ord letade mannen i en plånbok, och Armfelt betraktade honom med ett uttryck af stumt förakt, men tillika spänd nyfikenhet i sitt ansigte.

"Hvad menar ni?" frågade Armfelt, medan han väntade att få se papperen.

"Jo, Herr Baron!" svarade mannen: "Jag har flera gånger haft den äran att göra upp affärer med Baron, och jag vill derföre på mitt sätt visa en artighet. Jag vet att det kan vara af nytta för Baron att veta ett och annat, och derföre vill jag visa Baron reverserna: de hafva icke blifvit uppgjorda på den goda vägen. Säg ett ord: har Baron någon nytta af, om vi slå an ett litet sidosprång på den elaka? Jag ville gerna göra Baron en tjenst, helst när det kan ske med så litet." Nu räckte mannen fram reverserna.

Armfelt ryckte dem hastigt till sig, såg på namnet och utbrast: "Ah! Det är Hertigens!" Han besinnade sig några ögonblick. "Hör på, min kära Andersson!" yttrade han slutligen: "Nog bli reverserna inlösta, om också möjligtvis intet före nästa riksdag. Men emellertid, utan att just springa, kunde vi försöka ett par steg på sidan om den goda vägen!"

"Godt! Jag rekommenderar mig!" återtog mannen och gick.

Med lättadt hjerta ehuru uppfylld af en viss skadefröjd, befann sig Armfelt åter ensam. Men snart inträdde den väntade gästen. Det var Statssekreteraren Schröderheim. Han kom med långsamma steg och bekymrad uppsyn. Det eljest skämtande och satiriska uttrycket i hans ögon var nu borta. Armfelt studsade vid hans åsyn.

"Således tomhändt?" frågade Armfelt.

"Ja!" blef det lakoniska svaret.

"Intet godt pastorat ledigt, som man kunde förtjena något på?"

"De vördiga fäderna hafva beslutit att blifva patriarker samt och synnerligen."

"Ge de unga survians! Det en god idé!"

"De äro så fördömdt försigtiga och snåla! De skulle betala så litet för en sådan. Kungen har försökt, men det vill icke locka dem. Nej, nej! Ståndena måste tillsammans."

"Har då vår gode Kung intet medel mera? Finnas inga fullmakter, inga brännvins-arrenden, inga kronoladugårdar, fins intet indrägtigt mer?"

"Intet, så vidt jag vet!"

"Nå, så må det gå bäst det vill! Jag skall berätta er något kostligt, Schröderheim. Hertig Carl har förfallna reverser hos den sluga Andersson. Han har visat mig dem. Hvad menar ni han gör? Jo, han tar stränga mått och steg."

Schröderheim såg upp. En blick, hvari låg mer slughet, än i halfva Machiavelli, mötte Armfelts, och han yttrade efter ett litet uppehåll. "Det går för sig, Baron! Jag går upp till Kungen. Han kan icke låta sin bror chikaneras, man må nu taga utvägar hvar som helst. Vi få väl se! Jag går upp till Hans Majestät och jag är säker att jag får uppdrag att lösa in dem, huru det än må ske, om nemligen Andersson håller strängt i. Men rabattera måste han naturligtvis, eljest få vi intet att dela. Jag kommer i eftermiddag tillbaka. Farvål, Baron Armfelt!"

"Au revoir, mon ami!"

———

Då Schröderheim dog i fattigdom under förmyndare-regeringen, lät Hertigen i tysthet göra beslag på hans Chatull, der många vigtiga papper förvarades. Men den sluge Statssekreteraren hade kort före sin död gjort sig en pappersbrasa. När Hertigen fått Chatullet i besittning, befans det endast innehålla hans egna reverser.

Det nya Templet på Drottninggatan.

> Men i thet landet Gosen, ther Israels barn bodde, var thet ljus.
>
> *Gamla Testamentet.*

Den vise *Salomo Davidsson* byggde, för många Herrans år sedan, i »then stora staden Jerusalem» ett herrligt tempel, »sextio alnar långt, tjuge alnar bredt och trettio alnar högt.» — »Och han gjorde fenster på huset, them man upp och igen låta kunde.» — »Innantill var huset alltsammans af ceder (cider?) med svarfvade knappar och blomverk.» — »Theslikes bedrog han huset med ceder (cider?) och lät göra snidverk ther uppa.» — »Och stodo i templet ljusastakar med gyldene blommor, et gyldene altar, et gyldene bord, ther skådobröd på ligga skulle.» — »Och the gingo dit och offrade, far och fä, så många, att man them hvarken tälja eller räkna kunde.» — »Och var thetta Herranom en söt lukt.» (Se vidare 1:sta Konungaboken.)

Den vise *August Davidsson* *) byggde, år ettusende åttahundra trettioatta, i »then stora staden Stockholm» theslikes ett herrligt tempel på det stora Barnhusets grund, med en »praktfull salong af 25 alnars längd, med 5 fönster från golf till tak på den ena sidan och trymåer på de mellanliggande pelarne.» — »Fönstren äro prydda med krukväxter och så väl längs efter väggarna som midt i rummet en mängd bord för gästerna.» — »I fonden är sjelfva butiken, elegant konstruerad med sina förföriska batterier af glas och skålar; midt uti rummet en gigantisk bronskandelaber, omgifven af krukväxter och fullsatt med vaxljus, hvilka tjena till rummets eklärering.» — »Är utan tvifvel en ibland de anläggningar, som mest bidragit till hufvudstadens förskönande i sednare tider.» (Se vidare Aftonbladet för den 12 dennes.)

Sedan jag, som är en likaså stor beundrare af allt, hvad den märkvärdiga »natsionen» både i äldre och »sednare tider» för sitt eget bästa tänkt och gjort, som trots Aftonbladet och hvilken President eller Statssekreterare som helst, jemförelsevis genomögnat ofvanciterade skrifter, den Konungsliga och den icke-Konungsliga, hvilka båda, ehuru långt ifrån att vara *evangelier*, likväl hafva de största anspråk på trovärdighet; kastade jag kappan öfver mina skuldror och några fyrkar i min ficka, och vandrade derefter uppåt Drottninggatan, genomvadande alla de impedimenter, den surmulna hösten lade i min väg. Snedt emot *Kejserliga Ryska Ministerns* hotell, ur hvars fönster det barbariska mörkret gapade, reste sig i full glans detta af Hr Davidsson uppbyggda civilisationens tempel, utanför hvilket hvimlade en talrik hop af mindre väl lottade varelser med blickar, som stodo de utanför porten till ett för dem, för evigt, tillslutet paradis. Utan att länge lemna rum för den skuggverld, som, i detta ögonblick, hotade nedstörta mina förhoppningar om en glad och sorglös afton, besteg jag trappan. Liksom af sig sjelf, upplät sig den mångfärgade glasdörren, en strålande bild af ett folk, hvars glatta yta burit alla slags färger, och jag stod i Vestibulen, kringgjuten af en nästan magisk glans, ehuru något qväfd af de med lampos förenade punschångor, som från det *aldraheligaste* hvirflade mig till möte. Utan att jag sjelf visste det, försvann galoschen från foten, kappan från axeln, hårluggen från pannan — och äfven jag var en af ställets ifrige tillbedjare. Hvilken skön anblick! — Inflätade och införlifvade bland doftande krukväxter, sutto der Nordens telningar med rosenläppar, immerfort uppfriskade af de nektardrycker, hvitförklade och rosenkindade *Ganymeder*, under ett öfverlägset, ja nästan öfverjordiskt småleende, räckte dem ur den genomskinliga porcellainen och den vidtkringblixtrande kristallen. Huru lifligt dansade ej allas blickar på de rika draperierna, hvarifrån de slutligen, omfladdrade af belåtenhetens florshufvor, flögo till honom, denne novi templi *Conditor*, ur hvars *varde* allt detta herrliga framsprungit, och hvars triumferande anlete, stjernan likt i österlanden, tindrade öfver den hänryckta församlingen, under det att trymåerna bakom honom visade för samma församling den rygg, som förmått bära så mycken »kostnad och möda», så många oerhörda uppoffringar för vår hufvudstads beqvämlighet och trefnad! — Sedan jag tagit i akt alla dessa intima »förhållanden», förflyttades jag oförmärkt till »ställningarna», hvaribland, i första rummet, presenterade sig den ställning, — »en af de väsendtligaste omständigheterna», som Aftonbladet säger — hvarifrån »en af den spekulative Hr Davidsson införskrifven Fransysk sångarfamilj» utöfvade sin »makt på en stor del af det *närvarande* publicum.» — O Aftonblad! du har funnit en rival — och du erkänner hans välde; antingen är din oegennytta utan gräns, eller också har du öfvergifvit tanken på att beherrska något *kommande!* — Men jag nämde »ställningar och förhållanden»; min tanke flög från vaxljusen till Waxholmen. — O Crusenstolpe! huru många tusende gånger heldre sute du ej här med din torta och ditt punschglas, än på Waxholmen med dina *Tessiniana* och din martyrkrona! Hur ännorlunda här under dessa »förföriska batterier af glas och bålar», än under den dystra fästningens 48:pundingar! Hvilken skillnad att spegla sig i dessa sockerblanka arraksfloder, mot att göra sina reflexioner i Saltsjöns bittra vågor, hvarvid du, O *saltets* son, undergår din homoöpatikur! — — men jag hade redan tömt min spensliga halfjungfru, som straxt derefter borfpraktiserades af sin nästan likaså tomma och genomskinliga fast

---

*) Det är ledsamt att vi måste anmärka, att planen till en *vinterträdgård* ej var Hr Davidssons egen. Hr De la Croix hade redan uppfattat den och meddelat den *Trädgårdsföreningen*; men »Pohl eller Per» segrade. Lycka till!

tvåfotade namne; och stod jag nu upprätt på salens golf med SilfverRiksdalern i min hand, forskande efter möjligheten, att genom den trängande skaran finna någon väg till altardisken, på det äfven jag måtte få offra*) en skärf åt den *gyldene kalfven*. Klämd och trampad stod jag nu omsider, ansigte mot ansigte, mot ställets skyddspatron.

»Det är en präktig salong», sade jag.

»Ödmjukasteljenare», svarade han med en lätt bugning.

»Den måtte ha kostat rätt ansenligt?»

En ryckning på axlarne blef hans svar.

»Det är en förfärlig trängsel», pustade jag med svetten i pannan.

»Jo jo, men», genmälte han med ett förnöjdt småleende.

»Men det blir väl bättre rum framdeles», fortfor jag.

En besynnerlig blick mätte mig från topp till tå. Vi vexlade nu penningar i stället för ord, hvarefter jag började se mig om efter utgången. Hastigt fann jag mig inför parnassen, hvarifrån de Fransyska »natursångarne» temligen onaturligt pröfvade öron och strängar. När jag då såg den penningmottagande tallrikens innerliga förhållande till den förtjusta publiken, intogs jag af en vemodig känsla, och, med tanken på vår *Kongl. Stora Teater*, mumlade jag för mig sjelf: Hr *Delcours* trupp har redan gifvit knäcken åt vår *dramatiska* scen; farväl nu äfven med den *lyriska*! Men nedanomkring parnassen lägrade sig konstens aftonrodnad: En spetsgård Rödhalsar, hvari, som bilor, blixtrade devuemangets vaktbrickor. »På en gång knäpps den blanka ring»: »*Kommang vu pättevu?*» — »*Fårben!*» ropade jag, och störtade ur salen.

Jag stod nu ute i höstqvällen, lättad både till bröst och kassa, och började på *apostla*hästarne min färd från det förlofvade landets helgedom, för att vidt och bredt för folket i landena förkunna dess under. De Argandska lamporna kastade sitt sorgliga sken på de förbiskymtande källareskyltarne; — Bort, du Filistéers afföda! Det nya templet har växt öfver ditt hufvud. Du är »förskönad», du *Birgers* gamla stad; måtte din glans förgylla torparehyddornas hafrebröd! Lefve din smak och ditt konstsinne, o *Davids son*; Nordens råe, obändige Goliath ligger snart pungslagen för dina fötter! Måtte du må, som perla i guld! — Och när våren strör ut *sina* perlor öfver land och vatten, och den stora Drottninggatan, som så länge stått sörjande öfver den tid, då fläktarne från Hagas lunder voro tillräckliga, att till sig locka Parias af alla slag, hvimlar af ett nytt slägte; måtte detta tempel dag och natt stå öppet, och vandraren i dig finna en asyl mot dagens qvalm och hvardagslifvets bekymmer! Der le ej emot honom den *stora Djurgårdens* rosenkransade häckar, men det *stora Barnhusets* bleka telningar, som i grannskapet uppdrifvas, skola, såsom antipoder, än mer förhöja hans trefnad. — Måtte ditt tempel, o *Davidsson!* i allt likna den vise *Salomos*, så när som på dess slutliga öde! — Och skulle äfven detta, ty livem känner ödets dolda stigar, äfven drabba denna praktens boning; måtte det ej ske förrän den blifvit — *brandförsäkrad!* **) — Slutligen haf tack, du *Trädgårdsförening*, för den verkligt äkta parasitväxt, du uppdrifvit på Nordens hårda jordmån; måtte den länge blifva *herranom* en sót lukt! —f.

*) Man har redan återgått till den gamla regimen att taga betalt på *förhand*, *valutan* må sedan bli hvad den vill.

**) Som jag hört, lärer det, i frågan om denna sak, kommit "smolk i gräddan" för Hr Davidsson.

Ett och annat.

Hr *Sewelins* afskedsrecett är gifven. Äfven han har således gått att lemna en skådeplats, der han i så många år skördat välförtjenta bifall; men Teaterdirektionen har andra begrepp om förtjensten. Det är dessa begrepp, som jagat Hr och Fru Torslow från vår scen; dessa begrepp, som bannlyst *konsten* från Gustaf den 3:djes verk, och som nu helt *naturligt* bygga en ruin af hans tempel. —f.

= Uti *Statstidningen* lästes för några dagar sedan en artikel, med rubrik: »*Hamnarnas beskaffenhet i Norrbotten*», innehållande en underd. rapport ifrån Chefen å korvetten Jarramas, Kapiten Krusenstjerna.

Om, enligt Statstidningens rubrik, man af denna artikel skulle få reda på sjelfva *hamnarnas* beskaffenhet och icke blott på inloppens, så är det emellertid besynnerligt, att ganska vigtiga och väsendtliga förhållanden äro deruti med tystnad förbigångna. Således erfar man väl ett och annat om åtskilliga af de Norrländska *hamnarna*, men om andra åter finner man på intet vis nämdt hvad man i följd af rubriken skulle vänta. Om hamnen i Söderhamn nämnes t. ex. icke, att åen, som genomflyter staden, är så uppgrundad, att fartyg måste lossa en fjerdedels mil derifrån; ehuruväl detta hinder för rörelsen lätt nog skulle kunna undanrödjas genom muddring, i fall staten dertill å sin sida lemnade bidrag; ty med dryg kostnad af staden muddras väl årligen för att hindra uppgrundningen att än mer tilltaga; men att i nog stor skala utvidga muddringen, så att seglationen blefve praktikabel ända upp till staden, öfverstiger det lilla samhällets tillgångar.

Dock, att denna vigtiga omständighet i afseende på hamnen i Söderhamn icke omnämnes i rapporten, finner man lätt vid genomläsningen af denna icke vara något fel å Kapten Krusenstjernas sida. Ty Kaptenens uppdrag sträckte sig blott till att besöka Lotsplatserna, pröfva Lotsarnes duglighet samt inhämta kännedom om *inloppsfarvattnen till hamnarna*, men ej till någon undersökning om sjelfva hamnarnas beskaffenhet. Det är blott en ny blunder af Statstidningen, att åt Kaptenens rapport ha gifvit en alldeles oriktig rubrik.

= *Linköping* den 3 Oktober. Östgöta BanksDirektion hade i dag sin qvartals-sammankomst. Beslutet, såsom ryktesvis förmäles, skall hafva blifvit, att Banken på en månads tid, från denna dag räknad, ej bifaller några låneansökningar. — H. H. Biskopen behagade, efter slutad förmiddagssessin i Östgöta Bank, begifva sig till Domkyrkan och derstädes till det heliga Prestembetet inviga Kandidaterne Lutteman och Kellgren, begge från Gottland. Tegnér yttrade till Smålands presterskap, om gången, mellan templet och lärosalen, att det är en »*presterlig*» gång. Vi Östgötar kunna säga om gången mellan tempet och banken, att det är en *Biskoplig* gång.

(*Östgöta Correspondenten*)

STOCKHOLM. A. G. HELLSTEN, 1838.

N:o 23 (84). NYA 1838.
Tisdagen FRÅGA den 23 Oktober.

Hafva Judarne, genom Kungörelserne af den 30 Juni och 21 September, vunnit eller förlorat?

Judarne hafva genom dessa författningar vunnit:

1) att nu ingen Lag förbjuder deras utflyttning och bosättning i alla Rikets städer och på landsbygden, hvarom de före den 30 Juni icke ens kunde göra ansökning utan att begära en lagstridighet, och hvilket ej heller då utan lagstridighet kunde dem beviljas;

2) att de nu äga rätt att ingå uti och idka *alla slags* borgerliga yrken; hvaremot de före den 30 Juni, i följd af ett allmänt förbud uti 1782 års reglemente, icke kunde idka något yrke som lyder under skrå och, i kraft af speciella förbud, icke i minut sälja vin, brännvin, dryckesvaror, viktualievaror och medikamenter, samt ej heller utaf guld eller silfver något tillverka, sälja eller byta af hvad beskaffenhet det vara måtte;

3) att de nu äga rätt att vinna *burskap* och blifva *borgare*, hvilket före den 30 Juni icke utan uppenbar lagstridighet kunde dem beviljas, samt att såsom borgare besöka *alla* Rikets marknader, hvaremot det förut var dem uttryckligen förbudet, att bevista någon marknad utom i den stad af de tre, hvarest de i enlighet med 1782 års Reglemente hade bosatt sig;

4) att de blifvit befriade ifrån skyldigheten att idka fabriksrörelse, hvilken rörelse hvar och en Jude, som idkade grosshandel, äfven, i kraft af 1782 års Reglemente, var förpligtad att i förening med denna drifva;

5) att de numera, för att kunna idka någon rörelse, äro befriade från att lösa skyddsbref och att för detta erlägga en afgift, som för gross- och minuthandel var genom 1782 års Reglemente bestämd till 100 Riksdaler i silfver och för öfrige, genom samma Reglemente Judar tillåtna, handteringar till 50 R:dr i silfver;

6) att de likaledes nu äro befriade ifrån det i 1782 års Reglemente för närings och rörelses drifvande utstakade villkoret, att styrka sig äga en *kontant* förmögenhet af 2000 R:dr i silfver, i fall de voro födde utom Riket, och af minst 1000 R:dr i silfver, om de äro i Riket födde; utan hvilket villkors uppfyllande ingen Jude, enligt berörde Reglemente, kunde erhålla skyddsbref och den med detta förenade rättigheten att idka de Judar tillåtna rörelser och handteringar;

7) att de blifvit befriade ifrån skyldigheten att i Synagogan och med der öfliga formaliteter aflägga alla eder; en befrielse, som, i sammanhang med de äfven i Förordningen af den 30 Juni gjorda ändringar af sjelfva edsformuläret, torde komma att medföra mera betydande följder, än CommerceCollegium och dess President, hvilka lättsinnigt föreslagit denna vigtiga förändring, sannolikt anat; samt ändtligen

8) att de, genom den lagliga auktorisationen af begagnandet utaf främmande språk i deras gudstjenst, och af egna skolor, egen fattigförsörjning, samt egen, afskiljd municipalförfattning, förvaltning och styrelse, formligen blifvit för framtiden *konstituerade* och *erkände* bland oss såsom ett *främmande folk* och såsom en *Stat* i *Staten*.

Denna enkla, faktiska framställning, hvilken, grundad på jemförelse emellan 1782 års Reglemente och de i år utkomna författningarne af den 30 Juni och 21 Sept., *icke kan* vederläggas, utvisar hvilka högst väsendtliga och vigtiga fördelar och rättigheter Judarne genom sistnämde författningar vunnit. Och ändock finnes det Judar, som gå omkring och beklaga sig öfver Kungörelsen af den 21 Sept., och som, för att dölja sanna förhållandet och de vunna fördelarna, söka inbilla enfaldiga Svenskar, att de tvertom förlorat rättigheter och fördelar, hvaraf de förut voro i åtnjutande, samt att deras ställning nu, *efter* den 21 Sept., är sämre eller mindre fördelaktig än den var *före* den 30 Juni. Och ty värr finnas äfven Tidningsredaktioner, som underhjelpa Judarne i detta bemödande och fortfarande underhålla Allmänheten i denna irring.

Men lika sanningslöst, som det är att i allmänhet föregifva att Judarne icke vunnit några fördelar och utvidgade rättigheter genom författningarna af den 30 Juni och 21 September, lika sannings- och samvetslöst är det äfven att specielt påstå, det Förordningen af den 21 Sept., rörande »*tillämpningen*» af Kungörelsen utaf den 30 Juni, i sak rubbat, ändrat eller återtagit någon af de uti sistnämde Kungörelse Judarne tillagda fördelar och rättigheter. Det är förut i detta blad visadt,

att stadgandet i 3 mom. af Kungörelsen utaf den 21 Sept. om läro- och tjenste-åren icke är något nytt, som på minsta sätt ändrar eller tillägger något till Förordningen af den 30 Juni, enär genom berörde Förordning Kungörelsen af den 6 Dec. 1819, hvilken specielt föreskrifvit detta stadgande, ingalunda upphäfdes, och följaktligen medlemmarne af den Judiska nationen voro likasom Konungens Svenska undersåtare för utöfning af stadsmannayrken underkastade villkoret af läro- och tjenste-år, *ehvad den ofta åberopade Kungörelsen af den 21 Sept. sett dagsljuset eller icke.* Men enahanda är i sjelfva verket och förhållandet med föreskriften i 1 mom. af sistberörde Kungörelse, att Judar, utan Kongl. Maj:ts särskilta tillståndsresolutioner och hörandet af de städers Borgerskap dit de söka att få flytta, icke kunna nedsätta sig och drifva stadsmanna-handteringar i någon annan stad än de tre, hvarest de före den 30 Juni hade tillåtelse att sig bosätta. Ty om äfven Kungörelsen af den 21 Sept. aldrig tillkommit, så hade ändock, så länge Förordningen af den 6 Dec. 1819 ej är upphäfven, icke någon Jude, i stöd ensamt af Författningen utaf den 30 Juni, kunnat till annan stad utflytta och der drifva borgerlig handtering, utan att till slik utflyttning genom särskild Konglig resolution erhålla tillstånd. Väl kunde Juden anmäla sig hos Magistraten i den eller den staden, att han der ville nedsätta sig och idka det eller det yrket; men Magistraten var, *äfven efter Förordningen af den 30 Juni*, icke blott befogad utan *äfven förpligtad*, att vägra honom tillstånd dertill, så vidt han icke fullgjort de villkor, som ofvanåberopade 1819 års Förordning föreskrifvit; och lemnades honom ock af Magistraten det sökta tillståndet, så kunde dock Borgerskapet i staden öfverklaga Magistratens beslut och ända till Kongl. Maj:t fullfölja denna klagan. Så vidt städernas Borgerskap icke godvilligt ville mottaga Judarne — en present, hvilken de, som bekant är, för ingen del äro fallne att mottaga — *så kunde följaktligen, icke ens i stöd af Författningen utaf den 30 Juni, någon Jude nedsätta sig i annan stad än de tre dem tillåtna, utan att Borgerskapet i staden deröfver skulle höras och tillstånd dertill genom Kongl. Maj:ts särskilta resolution meddeles.* — Så litet har Kungörelsen af den 21 Sept., äfven i dess 1:sta mom., gjort någon väsendtlig ändring uti Författningen af den 30 Juni.

Den framställning, som här ofvanföre i åtta punkter blifvit gifven af de förmåner och rättigheter, som Judarne förvärfvat, upptager dock icke alla dessa utan blott de största och hufvudsakligaste. Vigtigast af alla är det totala afskaffandet af sjelfva principen, hvarpå 1782 års Reglemente hvilade, eller af stadgandet om *skyddsbrefven*, hvarigenom Judarne, i stället att förut vara legalt betraktade som *främlingar* eller *utländningar* och *såsom sådana* tolererade och skyddade, blifvit, *utan att göras till Svenskar eller Svenska medborgare*, här i Sverige inkorporerade såsom Konungens *Judiska undersåtare*, åtnjutande lika förmåner i näringsväg som hans *Svenska undersåtare*, men fortfarande utgörande en egen, från Svenskarne afskiljd och för dem främmande nation, samt en formligen erkänd och konstituerad Stat inom Svenska Statskroppen; — en anomali alldeles ohörd i nyare tiders Lagstiftning och Statsrätt *).

*) Sedan genom Författningarne af den 30 Juni och 21 September, ett *främmande folk* på detta sätt fått laga fasta, så att säga, på Sveriges jord eller att för sig och sina efterkommande bo och bygga i Sverige, med lika förmåner som Konungens *Svenska undersåtare*, så borde ock, om någon konsequens iakttagits, Konungens titel i öfverensstämmelse dermed hafva blifvit ändrad, så att denna uttryckte, att Konungen nu mera icke blott är den Svenska, utan äfven den Judiska Statens Chef, att han icke endast är Svenska folkets Konung, utan äfven "*natsionens*" par preference, eller det *främmande folkets*, hvilket bredvid Svenskarne och i likhet med dem fått ett hem och fädernesland, ett nytt Juda, i Sverige. Att ändra sjelfva landets namn och uppkalla det efter det nya folket, hvilket, såsom egen nation och egen stat, nu på dess jord är formligen konstitueradt, vore måhända att drifva konsequensen för långt; ehuru att hädanefter kalla det för Juda land, visserligen icke är mindre riktigt än att kalla det för Sveа land. Men att Konungens titulatur ändrades till Sveriges, Norriges, Götes, Wendes och Judas Konung, eller, då Judarne äro ett "*utvaldt*" folk, långt förmer än både Svenskar och Norrmän, till de Judars, Svears, Norrmäns, Göters och Wenders Konung, vore fullkomligt öfverensstämmande både med statsrättens principer och praxis i den Europeiska folkrätten. När 1814 den så kallade Föreningen gjordes på det sätt, att Konungen i Sverige äfven blef Konung i Norrige, så förändrades ock titulaturen i enlighet dermed; och på samma sätt och af enahanda grund borde äfven nu, sedan ett nytt rike, en ny stat uppstått inom Sverige samt ett nytt folk besitter och bebygger landet likasom Svenskarne, titulaturen förändras, ty Konungen är detta folkets Regent lika så väl som han är Svenska folkets, och Chef för Judiska staten i Sverige, ej mindre än för den Svenska.

De Tre Vise-Polismästarne.

Lyckliga Fädernesland! De *vises* antal ökas allt mer och mer inom dina landamären; det finnes kanhända snart ingen plats af någorlunda värde i samhället, der ej en *vise* finnes, man må räkna ifrån och med den väl stoppade taburetten till och med den trädsmakande skolbänken. Vår odödlige Hofkansler är sjelf en typ för alla *vise*; hur tryggt hvilar ej tryckfriheten, detta af tidsandan i grund förderfvade barn, under hans vingars skugga! — O! »måtte denna skugga ej bli mindre!» — Och att den ej blir mindre, utan snarare allt tätare och tätare, lärer oss den dagliga erfarenheten. — Men bort från dessa högre regioner, der den oinvigde tappar förståndet och mister sina ögons ljus, och bastom till en mindre bländande skådeplats! — Armbåga dig fram genom denna brokiga skara af Polisbetjenter, Gensd'armer och Separationskarlar in i Kongl. Poliskammaren, och du har snart inför dina ögon på en gång tre *vise* Polismästare: *Hultberg*, *Limnelius* och *Harlingson* — namn som länge nog skola stå och *skyldra* i Polisstyrelsens annaler, utan att man derföre om dem kan säga, att de gjort någon *honneur*.

Hr *Hultberg* kallas *primus inter pares*; och »detta med rätta.» När hans förfärliga namn ljuder, komma de *Rabulister* i en förfärlig *byxångest*; de känna de rysligaste ilningar nedåt ryggen; de känna med visshet, hvar hans vishet sitter, och bäfva för densamma, så *bakvänd* den än är; de veta, med ett

ord, hvad en *tillförordnad* i ordets egentliga bemärkelse vill säga. — Men låtom oss ej upprifva de gamla såren! De hafva tystnat nu, dessa *kantschuckens* svågrar, desse Riddare «de la triste figure.» Hr *Hultberg* gick emellertid ur den »förfärliga *emeuten*», beundrad för sin vishet och qvarstår ännu såsom sådan. Till efterverlden går han utan tvifvel, och bäres då framför honom den riksvigtiga *kantschucken*, kring hvilken, som standarer, höja sig de hårdt prófvade, de starkt väderbitna hussaronger.

Herr *Limnelius* är äfven en *vise*; men det är blott "*Sundhetspolisen* och den *allmänna Renhållningen*" hans vishet omfattar. När man emot hvarandra ställer Herr Limnelius och den befattning honom är ombetrodd, stannar man genast vid den tanken, att *vederbörande*, vid hans utnämnande, måtte för ögonen haft det gamla ordspråket: "Den ena spiken jagar ut den andra." — Jag hade deremot ett helt annat i minnet, nemligen: "Göra bocken till trädgårdsmästare." — Äfven Herr Limnelius går till efterverlden, bärande på ett, redan under *Registratur*-tiden förfärdigadt, gyllene hyende den *Allmänna Renhållningen*. För honom darrar icke *packet* — men väl *packartorget*.

Herr *Harlingson* är den tredje *vise*. Han är en lagman och, efter det rimmar sig så lätt, äfven en svagman; men han är på visst sätt en modig man; ty så korpulent han än är, har han likväl icke tvekat krypa emellan "barken och trädet." Skada blott, att han kröp in, utan att se sig om efter utgången, hvadan han, i stället för att vara pösande, som en rifvebrödspudding, numera är flat, som en pannkaka. — Förlåt dessa djerfva bilder! — Det tyckes nu, som om han, i stället för att med kamraterne gå till efterverlden, satt sig på efterkälken; och som han, lik månmenniskorna, bär sitt eget hufvud under armen, presenterande det, hvart han kommer, taga sig de smädare den anledningen att tro, det han hufvudlöst far sin väg fram; — men hvad man skall göra af den öfriga kroppen, si det sätter myror i hufvudet på vederbörande. Emellertid förefaller han mig nu som en *vise*, fallen ur sin ege[illegible]kupa.

»Vi ha tecknat en tafla med mörka skuggor», som Geijer säger. Att teckningen är ofull[illegible]ig, medger jag gerna; men får då äfven fa[illegible] i sin ordning medge, att ämnet desslikes är i högsta grad ofullkomligt. Hvad ytterligare har man dessutom att tillägga? På sin höjd den fromma önskan: att de *tre vise männen* ej måtte förlora den stjerna, det månde vara Nordstjernan eller Wasen, som ledande tindrar öfver deras hufvuden; att de rökelser, de bära, måtte blifva herranom behaglige; och att slutligen hvar och en af dem måtte på ett lysande sätt varda befordrad: Hr *Hultberg* till Statssekreterare för Finanserna, Hr *Limnelius* till D:o för Eklesiastik-ärenderna, och Hr *Harlingsson* till — Justitie Statsminister! Och kan detta vara nog *tills vidare*.

—ℓ.

Den nya Teologie Doktorn.

I början af detta århundrade begaf sig en ung man ifrån Sverige för att studera i Tyskland, der han blef Teologie Licentiat och slutligen Teologie Doktor. Han utnämdes sedermera till skollärare i en Svensk småstad. Efter flera års tjenstgöring i skolan erhöll han en god komministersbeställning. Hans far var en gammal Prost, som för en tid sedan afled. Pastoratet är sårdeles godt, och ingen kan förtycka att sonen önskade blifva fadrens efterträdare. Han ingick derför till Kongl. Maj:t med en supplik att få räkna sig sin Teologie Doktorsgrad till godo. Den var honom sårdeles vigtig, såsom en befrielse för alla de stackars Komministrarnes förfärliga Ragnarok, pastoralexamen, utan hvilken han icke kunde erhålla förslag till pastoratet och i hvilken han, sedan diplomet så fasligt länge legat i lådan, kanske hade mindre lätt att slå sig igenom, sårdeles som han just icke hade att pocka på mycket öfverseende inför Herrar Consistoriales. Den sökandes skrift remitteras till Consistorium, som dock icke tillstyrker bifall till hans önskan att få sätta sin Doktorshatt lika högt, som den Kongliga Svenska, och anför såsom skäl till sitt afstyrkande, att mannen hvarken ådagalagt så sårdeles utmärkt lärdom eller skicklighet i sitt embete. En annan sak kom till, bestående deruti, att, enligt gamla seden i Rostock, en licentiat aflade ed på att aldrig mer låta examinera sig i de stycken, som i den examen förekommo. Vår sökande skulle sålunda sett sig rakt utestängd från alla en vederbörligen examinerad Pastors rättigheter i Sverige, så framt han hvarken velat bryta sin ed eller fått räkna sig sin licentiatur till godo.

Lyckligtvis för vår licentiat har numera frågan blifvit sålunda afgjord, att han slapp examen i de ämnen, hvari han blifvit förhörd af Rostockarne: i Svenska kyrkolagfarenheten blef han emellertid vederbörligen prófvad af det Svenska Consistorium och gick lyckligen igenom denna skårseld.

För närvarande har den nya Doktorn, ty han får också begagna titeln såsom sin välfängna egendom, blifvit uppförd på förslag till sitt fädernepastorat, och som bönderne lära hafva någon kärlek för den gamle Prostens minne, ser det icke omöjligt ut för honom att få tillfälle att vedergälla vederbörande deras bevisade välvilja, om icke förr, när han blir — Riksdagsman.

Ett och annat.

Det rykte, som i förra Tisdagsnumret af *Freja* omnämdes, och som föreföll Red. så monstruöst och otroligt, att Red. måste anse det för en dikt och den omtalade åtgärden för rent af omöjlig, har ty värr, såsom hvar och en af Statstidningens officiella artikel i Fredags kunde inhämta, till fullo bekräftat sig. Hvarthän äro vi då komne, och hvad är det väl som hädanefter kan anses omöjligt?

= I Bokhandeln har utkommit en brochyr, kallad "*Dagens strider* samt Skrifterna i detta åmne, bedömde af en medlem af Upsala Universitet." Man påstår den vara ett *Specimen* till erhållandet af den nu lediga Schytianska Professionen.

= Nyligen besökte en viss Jude en af sina bekanta, en christen tobaksfabrikör. Juden såg sårdeles fryntlig och vålbelåten ut. Han hade en glad nyhet på hjertat, det syntes, och han hade brådtom.

"Godag, godag, min påste herre!" begynte han: "Nå, hur schtår det mans till?"

"Tack, kåra herre! Herrn ser mig så glad ut! Stig fram och sitt ner och beråtta hvad herrn har hört för godt."

"Jo, jach har schöne niheter. Nu kan mans endlich komme på de elake mennisker! Vet herrn att det år mans en Redaktér, som har lofet hjelpe alle, som lide något? Han vill mans åtage sich alle sacker emot aktoriteterne!"

"Aktoriteterne?"

"Ja, ferschtå mans, det vill såge de elake mennisker. Ja, den mannen vill peskytte alle dem, som lide fertryck. Han skall mans schaffe uns recht mot alle våre ufenner."

"Såå!"

"Ja, hvad de aktoriteter nu schkulle vare rådde! Jach schall mans genast bitte den Herr Redaktér, att han hjelper mich mut den ferpannete Schomacker, som år min hausvårt. Han vill mans fertrycke mich und eke på min hire. Men han schall bekomme att vete annet, den sakremenske aktoritet! Jach har nu pott hos hanem i to år, und so vill er mans jach schall petale mere!"

"Jag tviflar på, vet herrn, att Redaktören menar det samma med sina "aktoriteter," som herrn."

"Mener herrn inte? Aber jach mener, jach! Und vet herrn, den aktoritet Snushandlaren, som icke vill petale mich mine penninge mit rånte, den vill jach mans klemme. Und de aktoriteter, som schlug mine fenster ut, dem vill jag mans bede hanem tage rått uppå, und ferschware mine fenster fer de aktoriteter. De aktoriteter sollte trifves ur den Stadt, som mans ferkripe sich på en fattich mans fenster! Hvad hafe de mit mine fenster att peschtelle?"

Tobaksfabrikören skrattade af hjertans grund.

"Mener herrn," inföll Juden hastigt, med en misstrogen och slug blick: "att den Herr Redaktér icke schrifer sannt? Mener herrn att han selbst år en aktoritet?"

"Det kan herrn lita på: hvad den redaktörn lofvat, det håller han. Men intet tror jag han år belåten med herrns begrepp om "aktoriteter!"

"Herr Fabrikér! Jach mä mans schynde min veck. Jach musste anders pefruchte att der Herr Fabrikér ocksa år en "aktoritet."

Med dessa orden sprang Juden skyndsamt sin kos.

Till Salu:

I Deleen & Komp:s Bokhandel, nyss utkommen:

Resa på Continenten åren 1836—1837,

af Författaren till "Allehanda ur en Resjournal." Första delen Italien, 3 R:dr B:ko.

I Deleen & Komp:s Bokhandel, nyligen utkommen: Handbok för samtalsöfningar på främmande språk nemligen:

Danska, Tyska, Fransyska,
Engelska, Italienska,
med Svensk öfversättning.

För Resande, för sällskapslifvet och till undervisning. Jemte ett bihang, innehållande formulärer till bref och smärre skriftliga uppsatser på ofvannämde språk, 2 R:dr B:ko.

Femte Häftet af

FOSTERLÄNDSKA BILDER,

tecknade af Carl Wahlbom,

har nyligen utkommit och utlemnas till Resp. Subskribenter à 2 R:dr B:ko. Subskription fortfar till Oktober månads slut, hvarefter priset förhöjs 50 procent, för de få kompletta exemplar som då möjligen äro osålde.

Prenumeration
å Tidningen NYA FREJA,

för Oktober, November och December månader, à 1 Rdr 24 sk. B:ko, upptages i Stockholm, i Hrr Bergs, Isbergs, Törnqvist & Bergers, Deleen & K:s, Lundeqvist & K:s och Hedboms Boklådor, samt å alla Postkontor i Riket, med tillägg af postförvaltare-arfvodet, så väl i Stockholm som i Landsorterna.

Prenumeration och utdelning af NYA FREJA *sker äfven i Kryddkramhandlanderne Hr Bromans Bod vid Drottninggatan, Hr Eisens vid Regeringsgatan och Hr Nybergs vid Götgatsbacken, Huset N:o 11. Prenumeranter på Malmarne, som redan i Boklådorna i Staden verkställt prenumeration å* NYA FREJA, *kunna också i nämde Herrars bodar uttaga sina Exemplar, när tillsägelse derom och anteckning å Prenumerationssedlarna göres å det ställe der de blifvit uttagna.*

Nästa Nummer utgifves Fredagen den 26 Okt., kl. 6 e. m.

STOCKHOLM. A. G. Hellsten, 1838.
(Österlånggatan, Huset N:o 21.)